

RADA NARODOWA

DWUTYGODNIK

Warszawa, 15. IV. — 1. VI. 1950 r. Nr 8-9-10 (170-171-172) R. VII

TREŚĆ NUMERU:

- Przemówienie Prezydenta Rzeczypospolitej** wygłoszone dn. 15. IV. 1950 r. na konferencji szkoleniowej działaczy wojewódzkich rad narodowych
- Przemówienie Prezesa Rady Ministrów ob. Józefa Cyrankiewicza** wygłoszone dn. 23. V. 1950 r. na sesji Stołecznej Rady Narodowej
- Przemówienie Wiceprezesa Rady Ministrów ob. Aleksandra Zawadzkiego** wygłoszone dn. 23. V. 1950 r. na sesji Stołecznej Rady Narodowej (streszczenie)

REFERATY

wygłoszone na konferencji szkoleniowej działaczy wojewódzkich rad narodowych w dniach 13, 14 i 15 kwietnia 1950 r.

- Kazimierz Mijał, Minister Gospodarki Komunalnej:** Ministerstwo Gospodarki Komunalnej
- Konstanty Dąbrowski, Minister Finansów:** Zasady i tryb gospodarki budżetowej w radach narodowych
- Zygfryd Sznek, Zastępca Szefa Kancelarii Rady Państwa:** Funkcjonowanie rad narodowych
- Mgr Waclaw Morawski:** Prezydium i wydziały rad narodowych
- Prof. Dr Stefan Rozmaryn:** Niektóre zagadnienia ustawy o terenowych organach jednolitej władzy państwowej
- Uchwały Rady Państwa i Rady Ministrów w sprawie wykonania ustawy o terenowych organach jednolitej władzy państwowej**
- Nowe wydawnictwa**
- Przegląd ustawodawstwa**

WIADOMOŚCI URZĘDOWE

Okólnik nr 18 w sprawie prac przygotowawczych do narodowego spisu powszechnego 1950 r. **Okólnik nr 19** w sprawie organizowania komitetów „czynu melioracyjnego”. **Okólnik nr 20** w sprawie obchodu Tygodnia Oświaty, Książki i Prasy. **Okólnik nr 21** w sprawie udziału rad narodowych w planowym skupieniu zboża. **Okólnik nr 22** w sprawie trybu postępowania przy ubieganiu się o dotacje z Samorządowego Funduszu Wyrównawczego na cele inwestycyjne w roku 1950. **Okólnik nr 23** w sprawie sprawozdań kwartalnych z wykonania budżetów na 1950 rok. **Okólnik nr 24** w sprawie współpracy prezydiów rad narodowych z Powszechną Organizacją „Służba Polsce” w zakresie przysposobienia rolniczego

W tym numerze wkładka
PORADY PRAWNE

RADA NARODOWA

DWUTYGODNIK

Nr 8-9-10 (170-171-172)

Warszawa, 15 kwietnia - 1 czerwca 1950 r.

Rok VII

W związku z przystąpieniem do realizacji ustawy o terenowych organach jednolitej władzy państwowej szereg czołowych działaczy państwowych wygłosił przemówienia i referaty poświęcone wielkiej reformie ustrojowej.

Redakcja „Rady Narodowej“, pragnąc dopomóc działaczom rad narodowych w pierwszym okresie pracy w nowych warunkach, zamieszcza w niniejszym numerze niektóre wypowiedzi wyjaśniające istotny cel i sens reformy oraz nakreślające rolę i zadania rad narodowych w Polsce Ludowej. Dalsze wypowiedzi zostaną zamieszczone w następnym numerze „Rady Narodowej“.

Przemówienie Prezydenta Rzeczypospolitej wygłoszone dn. 15.IV.1950 r. na konferencji szkoleniowej działaczy wojewódzkich rad narodowych

Na czym polega istotny cel i sens reformy?

1) na silniejszym powiązaniu organów władzy państwowej z masami ludowymi, z ich potrzebami, ich interesami oraz ich wolą, wyrażaną w bezpośrednim praktycznym obcowaniu między organami terenowymi państwa i ludem pracującym, na pełniejszej i jeszcze bardziej konsekwentnej demokracji państwa ludowego;

2) na wzmocnieniu władzy państwowej przez jeszcze silniejsze wciągnięcie milionowych mas pracujących do udziału w rządzeniu państwem;

3) na usprawnieniu działania całego mechanizmu władzy państwowej przez usunięcie starego i sztywnego podziału funkcji na ustawodawcze i wykonawcze, państwowe i samorządowe, ekspozytury władz centralnych i władze lokalne;

4) na ułatwieniu walki z biurokratycznymi wypaczeniami aparatu urzędniczego przez szerszą i bliższą kontrolę aparatu państwowego ze strony mas i ich przedstawicieli w radach narodowych;

5) na większym jeszcze rozwinięciu inicjatywy twórczej i aktywności mas ludowych w kierunku budownictwa nowego ustroju społecznego, w kierunku szybszego jeszcze pomnażania sił, dobrobytu i kultury narodu.

Oto pięć najbardziej podstawowych założeń, które stanowią istotny cel i sens reformy.

W jaki konkretnie sposób nowa reforma administracji państwowej może i powinna zabezpieczyć osiągnięcie wymienionych zamierzeń?

1) Ścisłejsze i bliższe powiązanie organów władzy państwowej z ludem pracującym zabezpiecza zasada przekazania terenowym radom narodowym i ich prezydiom wszystkich funkcji wykonawczych zarówno w zakresie decyzji władz centralnych, a więc Sejmu, Rady Państwa i Rządu, jak i w zakresie decyzji, pobieranych przez same rady terenowe w ramach ich uprawnień. Zamiast wielu organów wykonawczych władzy centralnej, działającej przez różnorodne urzędy poszczególnych ministerstw — występować będzie odtąd na najniższym szczeblu w terenie jeden tylko organ władzy — prezydium rady narodowej. Ten jedyny organ władzy jest równocześnie organem miejscowej rady, która będzie wkrótce wybierana przez miejscową ludność, a więc będzie przedstawicielstwem, powołanym z woli tej ludności, powiązanim z nią bezpośrednio i jak najściślej. Jeżeli według oceny ludności, która dokonała wyboru, członek rady nie spełnia należycie swych funkcji, może on być w każdej chwili odwołany ze swego stanowiska.

Tęgo rodzaju system powoływania i odwoływania z woli ludności terenowych organów władzy, które stają się równocześnie jedynymi organami ogólnopaństwowej władzy wykonawczej dla danego terenu, jak również najszersza kontrola społeczna i bezpośredni udział mas w rządzeniu — jest najdemokratyczniejszą formą władzy, jaką zna dotychczasowa historia rozwoju stosunków społecznych, formą sprawdzoną i wypróbowaną w 30-letnim z górą doświadczeniu Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich. Jest jasne, że łączność w ten sposób powołanych organów władzy państwowej z najszerszymi masami pracującymi, z całą ludnością miejscową — jest nie tylko najściślejsza, ale i najbardziej odpowiadająca potrzebom, interesom i woli tej ludności. Zadaniem podstawowym i najważniejszym nowopowołanych organów władzy państwowej — rad narodowych i ich prezydiów jest czynić wszystko, aby podtrzymywać, rozwijać i umacniać nierozdzielnie tę łączność z masami ludowymi. Środkiem do tego jest i może być jedynie żywa i rzetelna troska o interesy, o codzienne potrzeby mas pracujących, o jak najsprawniejsze, wolne od bezdusznej formalistyki załatwianie spraw, z którymi ludność zwraca się do swych organów władzy.

2) Im ściślejsza będzie łączność organów władzy państwowej z ludnością pracującą, z najszerszymi masami nie tylko partyjnymi, ale i bezpartyjnymi — tym łatwiejszy i szybszy będzie proces wciągania mas pracujących do udziału w kierowaniu państwem. Jest jasne, że o niewzruszonej sile państwa ludowego stanowi rzeczywisty udział milionowych mas pracujących w kierowaniu państwem, w rozwijaniu i umacnianiu jego bogactw, jego osiągnięć politycznych, gospodarczych i kulturalnych, jego potęgi materialnej i duchowej. Nieocenione i wymowne doświadczenia rozwoju potęgi gospodarczej i kulturalnej ZSRR dowiodły — ile niewyczerpanych i twórczych sił wnosi w ogólną skarbnicę narodów rosnący wciąż udział w działalności państwa wielomilionowych mas pracujących, które przez swą inicjatywę, przez współzawodnictwo w pracy, przez gorący patriotyzm i troskę o dobro społeczne — uczestniczą w kierowaniu państwem, w pomnażaniu jego bogactw. Zadaniem nowopowołanych organów władzy państwowej jest wciąganie najszerszych mas ludności do jak najpomyślniejszego wykonania zadań państwowych, zadań pomnażania bogactw naszego narodu przez wydajniejszą pracę, przez rozumną inicjatywę społeczną, przez socjalistyczny stosunek do własności społecznej, do wzorowej dyscypliny pracy, do sprawy rozwoju dobrobytu i kultury narodu.

3) Dotychczasowy podział funkcji organów władzy na oddzielne pionierstwa państwowych organów centralnych i samorządowych organów lokalnych wpływał hamująco na dalsze rozwijanie planowych zadań w kierunku jednolitego ogólnopaństwowego planu gospodarczego. W okresie Trzyletniego Planu Odbudowy przeszkoda ta nie była tak rażąca — nie tylko dlatego, że działalność planowa koncentrowała się w przeważającej mierze na zadaniach odbudowy, ale również i wskutek tego, że warunki planowania tego okresu nie pozwalały jeszcze na pogłębienie zasięgu planu w takim stopniu, jak to jest już możliwe w 6-letnim planie rozbudowy gospodarczej kraju. Plan 6-letni stawia przed nami potężne zadania, które obejmują niemal całokształt zagadnień bytu i potrzeb kulturalnych mas pracujących. W tych warunkach byłoby szkodliwym anachronizmem oddzielać sprawy i potrzeby lokalne od zadań i potrzeb ogólnopaństwowych. Na odwrót — racjonalny rozwój inwestycji gospodarczych i przemysłowych wymaga, aby usuwać karykaturalne i wysoce krzywdzące masy ludności upośledzenie i zaniedbanie całych wielkich obszarów naszego kraju, pozbawionych jakichkolwiek ośrodków przemysłowych, oraz nowoczesnej sieci dróg, komunikacji, urzędzeń miejskich i kulturalnych, sieci energetycznej itp., jak to ma np. miejsce we wschodniej części Polski. Istnieje paląca już niemal konieczność podniesienia zadań planowania i kontroli we wszystkich ośrodkach terenowych i zwłaszcza w zaniedbanych dzielnicach rolniczych na wyższy poziom. Można to urzeczywistnić tylko przez ujednoczenie i scalenie organów władzy ludowej, a także przez usunięcie rażących wad w podziale administracyjnym kraju.

Niezależnie od tego — dwoistość administracji państwowej i samorządowej sprzeczna jest z ludowym charakterem władzy. Sztynny podział władzy na funkcje ustawodawcze i wykonawcze, państwowe i samorządowe — stał się w epoce imperializmu, systemem wybitnie antydemokratycznym, wygodnym dla burżuazji, która pod oszukańczym płaszczkiem „demokracji“ parlamentarnej zabezpiecza całkowitą zależność organów wykonawczych centralnego aparatu państwowego od wszechwładnej, choć skrzętnie maskowanej dyspozycji kół oligarchii finansowej, pozostawiając znikome okruchy władzy lokalnej — również zresztą trzymanej na wodzy przez kapitał — dla podtrzymywania iluzji „samorządowych“ wśród drobnomieszczaństwa i zafobanych odłamów klasy robotniczej.

Scalenie organów władzy państwowej w Polsce jest nieodzownym krokiem naprzód w kierunku dalszej demokratyzacji organów naszej władzy

ludowej, w kierunku jej wzmocnienia i ściślejszego, jeszcze bardziej wielostronnego i konkretnego powiązania z masami pracującymi. Jedynym i rzeczywistym sprawdzianem demokratyczności władzy państwowej, jej charakteru ludowego — jest rzetelność, zasięg i sprawność obsługiwanie potrzeb kulturalno-życiowych mas pracujących i budzenia tych potrzeb przy najczynniejszym współudziale tych mas i pod ich kontrolą. Realizacja ustawy o terenowych organach jednolitej władzy państwowej, przekazującej pełną władzę wykonawczą radom narodowym, jest niezawodnym i jedynym środkiem najlepszego zabezpieczenia sprawności funkcji planowania, kontroli i wykonania podejmowanych decyzji przez wzajemnie skoordynowane ze sobą ogniwa jednolitej władzy na wszystkich jej szczeblach od góru do dołu.

4) W Polsce Odrodzonej rady narodowe mają już za sobą 5-letnie doświadczenie pracy, której głównym zadaniem była kontrola działalności młodego aparatu naszego państwa ludowego. Aparat ten powstawał szybko w procesie wyzwolenia kraju z przemocy okupanta hitlerowskiego, tworzył się i uzupełniał w warunkach nie sprzyjających bynajmniej gruntownemu i planowemu doborowi kadr, kierujących tym aparatem. Wprawdzie kadry te w poważnej liczbie wyrosły w walce, składały się w dużej części z ludzi wysyłanych na nowe posterunki pracy państwowej przez awangardę klasy robotniczej — partię, która sprawdzała je w toku pracy. Jednakże gwałtownie wyrastające potrzeby odbudowy kraju ze zniszczeń i chaosu stosunków powojennych, olbrzymie trudności, z którymi musiała zmagać się w pierwszych latach po wyzwoleniu władza ludowa — wszystko to stwarzało warunki, w których aparat państwowy musiał być przez czas długi uzupełniany w sposób żywiołowy przez ludzi często przypadkowych, nie sprawdzonych, ideowo obcych, jeśli nie wrogich, nie zawsze zasługujących na zaufanie. Władza ludowa od pierwszej chwili rosła i umacniała się w warunkach ostrej walki klasowej, która toczyła się i toczy nadal, choć formy tej walki zmieniają się. Dlatego też zadania rad narodowych w dziedzinie kontroli aparatu państwowego i związania jego działań z potrzebami mas pracujących były niezwykle ważne. Ale w dotychczasowej strukturze podziału władz i funkcji zadania te były trudne i nie zawsze rady narodowe umiały im sprostać, tym bardziej, że — zwłaszcza na niższych ogniwach — same rady narodowe kształtowały się w sposób często przypadkowy, a w ich składzie przeważali i w większości przypadku przeważają dotychczas urzędnicy aparatu państwowego i samo-

rzadowego. Oto co mówią dane o składzie społecznym rad narodowych w połowie roku ubiegłego:

Ogółem we wszystkich radach robotników było 18,7 proc., zaś pracowników umysłowych aż 31,8 proc. Jednakże w wojewódzkich radach, to jest na szczeblu kierowniczym, stosunek ten zmienił się jeszcze bardziej na korzyść pracowników umysłowych, których w składzie rad wojewódzkich jest już 75,4 proc., wówczas gdy robotników jest tylko 12,2 proc., a chłopów zaledwie 8,9 proc. W wojewódzkich radach narodowych warszawskiego, gdańskiego i białostockiego województwa odsetek robotników spada do 4 proc., a w Wojewódzkiej Radzie Narodowej województwa śląskiego — podkreślam — śląskiego województwa — jest tylko 2 proc., podczas gdy kupców, przemysłowców i rzemieślników jest prawie 3 proc., a urzędników i pracowników umysłowych aż 90 proc. bez mała. A czyż nie powinien nam palić czoła wstyd, że w całej Polsce jest w radach narodowych zaledwie 6,4 proc. kobiet, których odsetek w województwach kieleckim i lubelskim obniża się do 3,6 proc., a w krakowskim do 4,5 proc., w gminnych radach Lubelszczyzny spada do 2,7 proc.! I skąd się wzięły te isticie tureckie tradycje w praktyce pracy naszych polskich rad narodowych? Dlaczego nie potrafiliśmy dać odporu naciskowi średniowiecznych przesądów!

Jasne jest, że w tym stanie rzeczy rady narodowe nie spełniały i nie mogły spełniać należycie zadań walki z biurokratycznymi wypaczeniami w aparacie państwowym i same w wielu wypadkach odrywały się od mas pracujących.

Nowa struktura jednolitych organów państwowych już sama przez się ułatwia radom narodowym kontrolę aparatu władz wykonawczych, działających w terenie, które stają się odtąd aparatem bezpośrednio podległym samym radom narodowym. Ale palącym zadaniem politycznym nowych prezydów rad narodowych powinno być wykorzystanie okresu dzielącego nas od kampanii wyborów do rad narodowych na wzmocnienie łączności rad narodowych właśnie z robotnikami, chłopami, z masami, pracującymi, z kobietami i młodzieżą, którą to łączność rady narodowe w wielu wypadkach utraciły — między innymi wskutek niewłaściwego ich składu społecznego i wadliwej struktury organów władzy ludowej, struktury, na której ciążyła w dużej mierze niewykarczowana jeszcze w pełni tradycja i spuścizna dawnych stosunków społecznych.

5) Z tego, co powiedziałem, wynika jasno, że reforma struktury organów władzy państwowej ma niezwykle doniosłe znaczenie polityczne i społeczne. Oznacza ona przejście do wyższego etapu organizacji państwowej i społecznej, której celem głów-

nym i zasadniczym w nowym ustroju ludowym musi być nierozdzielny związek z ludem pracującym, jak najbardziej sprawne i odpowiadające interesom mas ludowych obsługiwane i zaspakajanie ich potrzeb życiowych: gospodarczych, kulturalnych, zdrowotnych, umysłowych itp.

Pogłębienie codziennego, praktycznego powiązania organów aparatu państwa z masami pracującymi miast i wsi, przyczyni się niewątpliwie do wzmożenia aktywności najszerszych mas ludowych, do wciągnięcia nowych setek tysięcy robotników i chłopów do coraz czynniejszego współdziałania w wielkiej, twórczej, przeobrażającej całe nasze życie pracy politycznej, społecznej, oświatowej, kulturalnej, pracy, którą tętnią dziś fabryki i pola, warsztaty i uczelnie, pracy, która wysuwa nowe talenty, nowe siły, nowe zdobycze, która krzepi i wlewa w serca radość, zapał i wiarę w coraz lepsze życie i szczęśliwą przyszłość.

W pracy tej, wam, terenowym kierownikom organów wykonawczych państwa ludowego, przypadają wysoce odpowiedzialne zadania:

1. przyczynić się, aby wielka i doniosła reforma struktury władz państwowych była właściwie zrozumiana i oceniona przez masy pracujące — jako nowy etap walki o podniesienie na wyższy poziom ich życia, ich dalszego wzrostu, nowy etap wzmacniania sił Polski Ludowej;

2. podnosić łączność z masami nowych organów władzy państwowej, wciągać masy pracujące do współdziałania z tymi organami państwowymi w celu jak najsprawniejszego obsługiwania ich potrzeb życiowych;

3. rozważnie dobierać, szkolić, wychowywać pracowników aparatu państwowego, podnosić ich kwalifikacje zawodowe i poziom ich świadomości politycznej;

4. tępić zdecydowanie wszelkie wynaturzenia biurokratyczne, bezduszny formalizm, dygnitarские narowy, ślepotę polityczną, wszelkie przejawy nie dbałego stosunku do potrzeb człowieka pracy — czynić to przede wszystkim dając wzór i przykład własnym postępowaniem — ucząc, cierpliwie przekonywując, uświadamiając podległych sobie współ-

towarzyszy pracy, umacniając w nich poczucie socjalistycznego stosunku do obowiązków, których dobre spełnienie przynosi pracownikowi chlubę i zaszczyt, tak jak zaszczyt i chlubę w ocenie całej klasy pracującej i całego narodu przynosi przodownikom pracy ich twórczy wysiłek;

5. przygotowywać działalność rad narodowych i ich prezydiów do następnego bliskiego już i ważnego zadania, którym będą wybory do rad narodowych, przeprowadzone na podstawie nowej demokratycznej ordynacji wyborczej, ustalonej przez naczelne władze państwowe i które jeszcze szerzej ułatwią radom narodowym ich łączność z masami pracującymi;

6. przystąpić niezwłocznie do skrupulatnej pracy nad przygotowaniem projektów nowego podziału terenowego władz administracji państwowej, mającego na celu przybliżenie siedziby władz terenowych do potrzeb ludności zwłaszcza na wsi, ułatwienie praktycznego kontaktu organów państwowych z masami pracującymi;

7. pogłębiać nieustannie czujność organów państwowych w stosunku do wrogiej dywersji i skrytych działań wroga klasowego i budzić w masach poczucie więzi internacjonalistycznej z walką światowego obozu pokoju ze Związkiem Radzieckim na czele przeciwko knowaniom podżegaczy wojennych, przeciwko zarzucanej przez nich skrycie i uporzęcznie w krajach demokracji ludowej sieci agentur dywersyjnych i szpiegowskich;

8. krzewić wśród mas pracujących świadomość twórców wielkich przeobrażeń politycznych i społecznych, świadomość gospodarzy państwa ludowego, budzić wśród nich poczucie nowego stosunku do państwa, do własności społecznej, do nowych form więzi społecznej, jednoczącej cały polski lud pracujący w pracy i walce przy budowie nowego, sprawiedliwszego i szczęśliwszego ustroju społecznego, budowie Socjalizmu.

Życzę Wam, Towarzysze i Obywatele, pomyślnych wyników na polu tych ważnych i odpowiedzialnych zadań i obowiązków, które powierza Wam dziś partia i państwo w przekonaniu, że z pełnym poświęceniem jak dotychczas spełniać będziecie chlubnie i owocnie te swoje zadania.

Przemówienie Prezesa Rady Ministrów Ob. Józefa Cyrankiewicza

wyłoszone dn. 23.V.1950r. na sesji Stołecznej Rady Narodowej

Szanowni Obywatele!

Dzisiejsze zebranie Warszawskiej Rady Narodowej, zebranie Rady Narodowej Stolicy, rozpoczyna realizację wielkiej reformy. Rady narodowe w całym kraju stają się jednolitymi organami władzy państwowej.

Na kilku tysiącach zebrań rad narodowych w województwach i powiatach, gminach i miastach, wybierane będą nowe prezydja. Odtąd rady narodowe — przedstawicielstwo mas ludowych, bezpośrednio z masami ludowymi związane, z nich wyłonię, stają się jednocześnie jednolitymi organami władzy państwowej. To znaczy, że takie jednolite organy władzy państwowej silniej niż dotychczas wiązać się będą z masami ludowymi.

A wiązać się z masami ludowymi to znaczy dla nowych organów władzy państwowej, lepiej umieć przez bogate i różnorodne formy powiązań, wsłuchiwać się w potrzeby i wolę ludu pracującego, to znaczy — lepiej wyrażać te potrzeby, wolę i interesy ludu pracującego. — To znaczy równocześnie — i na tym polega sens usunięcia sztucznych przegród między władzą ustawodawczą i wykonawczą, centralną i lokalną, państwową i samorządową — w sposób sprawny te potrzeby, interesy i wolę ludu pracującego, poprzez swoje wykonawstwo, kontrolowane przez masy ludowe wykonawstwo — realizować.

Wzmacnia się w ten sposób władza państwowa Polski Ludowej.

Korzeniami swymi wyrastać będzie ona z najgłębszych, wyzwoleńczych dążeń ludu pracującego i z jego walki, z przeobrażeń rewolucyjnych, które nastąpiły w naszym kraju, ze zwycięstwa naszego narodu w jego walce o wolność, osiągniętego dzięki zespoleniu tej walki z wojną narodów o wolność, której zwycięski sztandar do rozbitej twierdzy faszyzmu zaniósł Związek Radziecki i Jego Armia. To był pierwszy podstawowy, decydujący warunek siły naszej władzy ludowej, rodzącej się w podziemnych radach narodowych.

Ta siła pozwoliła władzy ludowej zmieść z drogi wszystkie przeszkody, jakie przemianom społecznym dokonywującym się u nas, wywłaszczeniu obywateli, wywłaszczeniu fabrykantów i kapitalistów, przepędzeniu darmozjadów i wyzyskiwaczy i odbudowie Polski — stawiali bezskutecznie na drodze budowy nowej, Ludowej Polski obrońcy starego ładu, obrońcy przedwrześniowej kapitalistycznej Polski, obrońcy zagranicznego i rodzimego kapitału, obrońcy wyzysku, poplecznicy imperializmu, jego agenci i prowokatorzy.

Wzrastała siła władzy ludowej, z każdym dniem walki i wysiłku mas pracujących, wzrastała siła władzy ludowej ze wzrostem świadomości mas, ze wzrostem twórczej energii i inicjatywy milionów

ludzi pracy, wzrastała siła gospodarki narodowej, wzrastała i rośnie Polska Ludowa, budująca socjalizm, pomnażająca siły, dobrobyt i kulturę narodu.

Jeszcze głębiej sięgnąć do źródeł siły naszego ludowego państwa, do źródeł siły, którą jest świadomość posiadania władzy przez lud pracujący, pod przewodnictwem klasy robotniczej — oto jest sens dokonywanej obecnie reformy.

Pogłębić świadomość rządzenia, świadomość gospodarzy w swoim kraju u milionowych mas, rozszerzyć formy tego współrządzenia Państwem — oto zadanie tej reformy, którą realizujemy.

Bo tylko rzeczywisty, coraz szerszy udział, coraz pełniejszy udział milionowych mas pracujących w rządzeniu, coraz głębiej realizowane ludowładztwo — stanowi o niewzruszonej, nieznannej w historii sile, niezrozumiałej dla kapitalistów — sile państwa ludowego.

Jakże wymownym przykładem tego dla wszystkich narodów budujących socjalizm, jest niewzruszona siła, rosnąca siła, nieustanny rozwój Związku Radzieckiego.

Jakże wymownym przykładem tej siły i jakim ostrzeżeniem na przyszłość dla jakichkolwiek samobójczych naśladowców Hitlera była, oparta o najgłębsze pokłady miłości i poświęcenia dla własnej socjalistycznej Ojczyzny, postawa narodów Związku Radzieckiego w okresie hitlerowskiego najazdu, w okresie zwycięskiej rozprawy z imperializmem hitlerowskim.

Dalej, jeszcze głębiej zapuścić korzenie w nieprzebranych pokładach sił żywotnych ludu pracującego, przez jeszcze silniejsze wciągnięcie milionowych mas pracujących do udziału w rządzeniu swoim państwem, swoimi sprawami — oto historyczna rola i sens tej reformy.

Oto sens tej reformy, zapoczątkowanej tysiącami takich zebrań rad narodowych w miastach, miasteczkach, w powiatach i gminach. W ten oto sposób dokonuje się głęboki przełom w dalszym przekształcaniu się naszego ustroju demokracji ludowej. W ten sposób czynimy ogromny krok na drodze dalszej demokratyzacji naszego Ludowego Państwa. I nie jest przypadkiem, że dzieje się to na progu realizacji planu 6-letniego, że w ten sposób dokonuje się w takt przemian gospodarczych budowanie fundamentów socjalizmu także na odcinku rządzenia poprzez dalszą demokratyzację władzy ludowej.

Trzeba, ażeby świadomość tego przełomu, który się dokonywa, dotarła do najszerzych mas, ażeby je zaktywizowała w rządzeniu, ażeby masy pracujące wzięły w większym, niż dotychczas stopniu pod opiekę i pod kontrolę działalność swoich nowych organów władzy państwowej, ażeby się z nimi najsilniej związały.

I trzeba, ażeby świadomość przełomu w kierunku dalszej demokratyzacji władz, jaka się dokonywa, dotarła do każdego bez wyjątku członka wielu tysięcy rad narodowych w całej Polsce. Wykorzystując w dalszej pracy wszystkie najlepsze, a bogate przecież doświadczenia i osiągnięcia pięciu lat swojej pracy, rady narodowe muszą jednak pamiętać, że przybyło im w tej chwili niepomrotnie więcej niż miały dotychczas uprawnień, bo stają się organami jednolitej władzy państwowej i niepomrotnie więcej obowiązków i niepomrotnie więcej odpowiedzialności za swoją działalność i za działalność swoich organów wykonawczych.

Wykorzystać te uprawnienia, podołać obowiązkowi, sprostać ciężkiej odpowiedzialności będą mogły rady narodowe jedynie wówczas, gdy będą umiały zarówno jako całość, jak i poprzez komisje, poprzez prace poszczególnych radnych rzeczywiście i na codzień związać się z robotnikami, chłopami, z kobietami i młodzieżą, z masami pracującymi, gdy będą umiały dobrze wyrażać potrzeby swego terenu, organizować zaspokojenie tych potrzeb, dobrze instruować, dobrze kontrolować swoje organy wykonawcze, dobrze tępić wszelkie przejawy biurokracizmu, dygnitarstwa, kacykostwa, oderwania od mas w aparacie wykonawczym, gdy będą umiały wokoło siebie, wokoło swoich komisji, wokoło swoich prac zgromadzić najszerszy aktyw społeczny, gdy będą umiały wykorzystać inicjatywę ludności, gdy będą umiały wciągnąć do pracy i wysuwać na coraz odpowiedzialniejsze stanowiska nowych, cennych ludzi spośród robotników, chłopów, w szczególności spośród kobiet i przygotować ich do spełniania coraz odpowiedzialniejszych zadań. Praca rad narodowych, organizujących coraz pełniejsze wciąganie milionowych mas do rządzenia, dobrze organizujących zaspokajanie potrzeb mas i ich interesów, będzie egzaminem, składanym przez rady narodowe i przez poszczególnych radnych, egzaminem przedstawicielstwa ludu pracującego wobec tego ludu.

I trzeba również, bardzo trzeba, ażeby świadomość przełomu, który się dokonywa jak najgłębiej ogarnęła także nowowytbrane organy wykonawcze i wszystkich pracowników aparatu wykonawczego. Trzeba, ażeby wszyscy zrozumieli, że ten przełom nie mieści się jedynie w zmianach organizacyjnych, w reorganizacji, czy też zmianach nazwy.

W codziennej swojej pracy winni wszyscy pracownicy pamiętać, że nie chodzi tutaj o zmianę nazwy, tytułów na nagłówku pisma czy biletach wizytowych. Kto by tak rozumował, ten na pewno nie poprawi stylu swojej pracy, nie wyciągnie konsekwencji z reformy, nie zbliży się do mas, ten będzie niewątpliwie hamował i nawet sabotował reformę. Niech jednak pamiętają bezduszni biurokraci, formalisci, ludzie obcy masom i ich potrzebom, ludzie oderwani, lub odrywający się od mas, że sens reformy polega m. in. i na tym, że poprzez zwiększenie uprawnień rad narodowych, poprzez zorganizowanie lepszej niż dotychczas kontroli społecznej, poprzez różne formy wciągnięcia mas do rządzenia — masy pracujące zyskują bardzo ostry i skuteczny oręż do walki z biurokratycznym, bez-

dusznym stosunkiem do potrzeb ludzi pracy, jaki się tu i ówdzie spotyka. I niewątpliwie ten oręż będzie należycie wykorzystany do tępienia wszelkich wynaturzeń biurokratycznych, za którymi tak często czai się wróg naszego ustroju, wynaturzeń, hamujących nasz rozwój i przeszkadzających nam w budownictwie socjalizmu.

Równocześnie dzięki bliższemu zetknięciu się mas pracujących z pracą aparatu wykonawczego, z pracownikami tego aparatu, niewątpliwie wzrośnie szacunek, wzrośnie poważanie dla tej ogromnej większości naszych pracowników, którzy będą w sobie w dalszym ciągu wzmacniać i rozwijać socjalistyczny stosunek do swej pracy, którzy będą podnosić swoje kwalifikacje i kwalifikacje swoich kolegów i jakość swojej pracy, którzy będą coraz lepiej realizować ściśle więzy z masami pracującymi, które będą coraz lepiej rozumieć, czym jest socjalistyczna służba publiczna.

Trzeba dalej, ażeby reforma, niosąca umocnienie władzy ludowej, wzmogła i usprawniła czujność mas ludowych, rad narodowych, ich organów wykonawczych wobec wszelkiej, usiłującej hamować nasz rozwój dywersji, sabotażu, organizowanych przez imperialistyczne agentury.

Trzeba, ażeby świadomość przełomu, polegającego na dalszej demokratyzacji władzy ludowej, łączyła się jak najściślej z pogłębieniem w najszerszych masach świadomości gospodarza kraju, z pogłębieniem świadomości budowniczych socjalizmu, budowniczych lepszego jutra naszej ojczyzny, z pogłębieniem świadomości, że przyszłość i szczęście naszej ojczyzny łączy się nierozdzielnie z walką o pokój, toczoną przez narody świata pod przewodnictwem Związku Radzieckiego, że nasze budownictwo silne, szczęśliwej Polski, rozwój naszej gospodarki, a także lepsze, mocniejsze związanie się z ludem, sprawniejsza władza ludowa, to także wzmocnienie światowego obozu pokoju, to tak samo lepsze zabezpieczenie przyszłości naszej ojczyzny. I że tak samo możliwość naszego szybkiego rozwoju, nie spotykanego w naszej historii rozwoju narodu polskiego, to wynik czerpania z doświadczeń, wyników korzystania z pomocy, z oparcia o pierwszy kraj socjalizmu, o opokę pokoju i nadzieję ludów na zwycięstwo pokoju, o Związek Radziecki, o rady i pomoc wielkiego przyjaciela naszego narodu Towarzysza Stalina.

Trzeba więc wszystko zrobić, ażeby wykorzystała bogate możliwości umocnienia władzy ludowej, a więc umocnienia naszego państwa, a tym samym i naszej wspólnej walki o pokój. Takie oto otwiera przed masami ludowymi, przed Narodem Polskim możliwości, ta historyczna reforma. O tym muszą pamiętać, i to nie tylko na uroczystych posiedzeniach, ale w całej przyszłej pracy, w codziennej swojej pracy, wszystkie rady narodowe, wszystkie prezydium rad narodowych, wszyscy pracownicy aparatu wykonawczego rad narodowych. Lepiej i sprawniej pracować w służbie ludu pracującego, w walce o pokój, w służbie dla sprawy socjalizmu i pokoju, której przewodzi Towarzysz Stalin — oto jest nasze zadanie.

Obywatele! Jest jeszcze jeden szczególny wzgląd, dla którego znaczenie dzisiejszych wyborów w radzie narodowej Stolicy jest wydarzeniem, które interesuje cały kraj. Przecież więcej niż kiedykolwiek w przeszłości cała Polska żyje sprawami swojej Warszawy, cały naród bierze czynny udział w jej odbudowie, z dumą śledzi wspaniałe sukcesy tej odbudowy. Gdy więc dzisiaj Stolica Polski Ludowej otrzymuje nowe organa władzy ludowej, cały kraj niewątpliwie uczestniczy w tym wydarzeniu. Przed nowymi organami władzy ludowej w Warszawie staje ogromne i piękne zadanie. Wszyscy widzimy i przeżywamy jak z gruzów straszliwego zniszczenia wojennego wznosi się nowa Warszawa, jak leczy okrutne rany, zadane przez barbarzyńskiego najeźdźcę hitlerowskiego, jak staje się z każdym dniem piękniejsza i wspanialsza. Mówi się o odbudowie Warszawy, ale przecież to, co się dzieje w Warszawie, to jest więcej niż odbudowa zniszczonego miasta.

Oto wysiłkiem mas pracujących rośnie nowa Warszawa, wznosi się na naszych oczach zarys wielu dawnych ulic, podnoszą się kamieniczki Starego Miasta, wrócił do dawnego piękna Nowy Świat, stanęły na starych miejscach dawne pomniki. Oko każdego warszawiaka cieszy się widokiem tych starych i znajomych kształtów, ale przecież to stare tylko kształty, a równocześnie zupełnie nowa w nich treść. A równocześnie rosną nowe osiedla, a równocześnie na sieć dawnych ulic Warszawy nanosimy nowe miasto, budujemy socjalistyczną Stolicę socjalistycznej Polski. Wracamy jej dawne piękno i tworzymy nowe piękno nowoczesnego miasta. Ale i w te dawne, i w te nowe kształty wlewamy nową zupełnie treść.

Odbudowując wielką Warszawę, wnosimy w gruncie rzeczy nowe miasto, nowe od podstaw. Bo w nowych domach na starym Mariensztacie mieszczą zupełnie inni ludzie, bo odbudowane z gruzów stare pałace mają inne niż dawniej przeznaczenie, bo nowe ulice, osiedla i dzielnice mają inny charakter, odpowiadający nowym zadaniom socjalistycznego miasta. Mówił o tym, rok przeszło temu na konferencji Warszawskiej Organizacji Partyjnej, Przewodniczący PZPR Prezydent Rzeczypospolitej Bolesław Bierut.

Prezydent Bierut tak mówił m. in. na tej konferencji:

„Budując piękniejszą, wspanialszą niż kiedykolwiek Stolicę będzie równocześnie rósł, doskonalił się i kształcił dzielny lud Warszawy.

Masy pracujące Warszawy wykształcą i wysuną ze swych szeregów dziesiątki tysięcy wykwalifikowanych robotników i majstrów, techników i inżynierów, lekarzy i ekonomistów, artystów i uczonych, którzy uczynią nasze życie lepszym i piękniejszym... Przewodzą-

cym ośrodkiem naszego budownictwa socjalistycznego jest stolica naszego kraju — Warszawa.“

I wzywa Prezydent Bierut:

„Uczyńmy wszystko, aby odbudowa i rozbudowa Warszawy stała się dumą i chlubą każdego Polaka. Uczyńmy wszystko, ażeby miasto nasze przodowało w wielkim dziele wykonania planu 6-letniego, tak jak kiedyś przodowało w walce z hitlerowskim najeźdźcą.“

Co to znaczy obywatele? To znaczy, że tym wielkim zadaniem, jakie stoją przed ludem Warszawy odpowiedzieć musi ludność Warszawy, odpowiedzieć musi Warszawska Rada Narodowa i Prezydium Rady Narodowej.

To znaczy, że równocześnie jak najlepiej organizować trzeba także zaspokajanie bieżących wszechstronnych potrzeb ludności rosnącej socjalistycznej Warszawy. To znaczy, że trzeba, aby Rada Narodowa Warszawy była przodującym wzorem dla całego kraju, przodującym wzorem powiązania z masami, wsłuchiwanie się w potrzeby mas, wzorem zaspokajania wszystkich życiowych potrzeb ludności, wzorem troski o te potrzeby, wzorem sprawnego zarządu wszystkimi sprawami miasta, wzorem walki z biurokracją, wzorem budowniczych socjalistycznej stolicy, socjalistycznej Polski.

Niewątpliwie tego oczekuje od Warszawskiej Rady Narodowej i od Prezydium Warszawskiej Rady Narodowej ludność Warszawy i ludność całej Polski.

Chciałbym Wam, Obywatele z Warszawskiej Rady Narodowej życzyć w imieniu Rządu, aby Warszawska Rada Narodowa dla dobra ludności Warszawy, dla przykładu wobec całego kraju — te zadania, które przed Wami stoją, wykonała.

Równocześnie na tym pierwszym posiedzeniu, inauguracyjnym zebraniu rad narodowych w całym kraju, przekazują życzenia Rządu dla dziesiątek tysięcy przedstawicieli mas pracujących, zasiadających w radach narodowych całej Polski, reprezentujących tam interesy i wolę ludu pracującego, realizujących władzę państwową w terenie — przekazują życzenia dla nowych prezydiów rad narodowych, dla nowych organów wykonywających tę władzę, dla pracowników służby publicznej, ażeby zrobili wszystko dla pełnej realizacji tej historycznej reformy, dla wypełnienia jej żywą treścią ludowładztwa, ażeby zrobili wszystko, by przez polepszenie, poprzez usprawnienie swej pracy, przez jak najściślejsze związanie się z masami ludowymi, stanęli obok najlepszych ludzi klasy robotniczej, obok przodowników i racjonalizatorów, jako budownicowie szczęśliwego jutra naszej ojczyzny, jako budownicowie socjalizmu, jako godni przedstawiciele ludu pracującego, jako odpowiedzialni wykonawcy zadań, które radom narodowym wytyczył Prezydent Rzeczypospolitej — Bolesław Bierut.

Przemówienie Wiceprezesa Rady Ministrów Ob. Aleksandra Zawadzkiego, wygłoszone dn. 23. V. 1950 r. na sesji Stołecznej Rady Narodowej

(streszczenie)

Ustawę o radach narodowych, jako jednolitych organach władzy państwowej Polski Ludowej, rozpatrywać należy na tle określonej sytuacji politycznej wewnętrznej i międzynarodowej, w której żyjemy i działamy, a więc z punktu widzenia jej dojrzałości i celowości dla realizacji zadań, jakie przed nami stoją.

Sytuację polityczną Polski Ludowej określają dziś następujące zasadnicze fakty:

1) Po przeprowadzeniu reformy rolnej i unarodowieniu wielkich i średnich zakładów przemysłowych, transportu, banków itd. przeprowadziliśmy zwycięsko odbudowę naszej gospodarki narodowej — wykonaliśmy przedterminowo plan 3-letni, przystąpiliśmy — korzystając szeroko z doświadczeń i pomocy Związku Radzieckiego — do realizacji pierwszego roku planu 6-letniego, — wielkiego planu rozbudowy i przebudowy — planu budowy podstaw socjalizmu w naszym kraju.

Okrzepła gospodarczo i kulturalnie Polska Ludowa, kroczy zdecydowanie, na czele z klasą robotniczą i jej Partią, drogą budowy nowego socjalistycznego ustroju społecznego.

Najszerze masy ludu polskiego z każdym dniem głębiej przekonują się o wyższości ustroju ludowodemokratycznego nad ustrojem kapitalistyczno-obszarniczym Polski przedwrześniowej.

2) Jednocześnie, pod działaniem ciemnych sił imperializmu anglosaskiego i ciemnych sił reakcji zachodnio-europejskiej, pogłębia się rozdział świata na dwa obozy: obóz pokoju i postępu, którego ostoją, wodzem i natchnieniem jest Związek Radziecki i wielki Stalin oraz obóz wojny, do której chcą wpochnąć ludzkość imperialiści amerykańscy.

Oglądając się na wojnę i pomoc imperialistów zachodnich, rozbite lecz niedobite elementy kapitalistyczno-obszarnicze w naszym kraju oraz bogacze i spekulanci wiejscy stawiają rozpaczliwy opór naszemu marszowi po drodze walki o pokój, postęp i socjalizm, przebiegle zmieniają formy tego oporu, by łatwiej wprowadzić w błąd bardziej zacofane warstwy mas ludowych.

Lecz cała ta różnorodna i różnobarwna, kosmopolityczna reakcja polska jest coraz bardziej izolowana w jej walce przeciw wszystkiemu co nowe, świeże i wiodące naród polski ku lepszej przyszłości.

Budowa podstaw socjalizmu w Polsce — rozstrzygający krok ku pełnemu i ostatecznemu społecznemu wyzwoleniu mas pracujących miast i wsi z przekleństwa ustroju kapitalistycznego — oto historyczne zadanie, jakie klasa robotnicza, przewodnia siła narodu — postawiła dziś przed sobą i władzą ludową, którą sprawuje w sojuszu z pracującym chłopstwem.

Dalsze wzmocnienie naszej władzy ludowej, naszego państwa, przez stworzenie jednolitych organów władzy państwowej w terenie, przez głębsze i wszechstronne powiązanie ich z najszerszymi masami pracującymi w celu jeszcze większego przyciągnięcia tych mas do bezpośredniego, aktywnego i stałego udziału w rządzeniu krajem — z pełną świadomością spełnionego wobec swego państwa i siebie samych obowiązku — posiada dla realizacji tego zadania najistotniejsze znaczenie.

Posiada ono w szczególności znaczenie:

1) Dla coraz skuteczniejszej i szerszej walki o pokój, przeciw przestępczym knowaniom podżegaczy wojennych — jako naczelnego zadania ludzi pracy całego świata, skupionych w tej walce wokół wielkiego Związku Radzieckiego.

2) Dla sprawniejszego torowania drogi zwycięskiemu pochodowi form socjalistycznych (państwowych i spółdzielczych), w naszej gospodarce narodowej w mieście i na wsi, stanowiących podstawę ekonomiczną oraz źródło siły i rozwoju Polski Ludowej.

3) Dla umocnienia i pogłębienia sojuszu robotniczo-chłopskiego, który stanowi i stanowić będzie fundament władzy ludowej w Polsce.

4) Dla skuteczniejszego i wszechstronniejszego — „poprzez masy pracujące“ — i „dla mas pracujących“ (Lenin) — spełnienia przez władzę ludową jej społeczno-politycznych, gospodarczych, administracyjnych i wychowawczych funkcji dyktatury proletariatu.

Dzięki przeprowadzonej przez ustawę z dn. 20.III. 1950 roku reformie, rady narodowe w swej nowej roli organów jednolitej władzy państwowej pogłębiać będą dalszy proces kształtowania się i utrwalania władzy ludowej w Polsce, w formach najbardziej sprzyjających naszemu zwycięskiemu marszowi do socjalizmu.

Znaczenie reformy polega na tym, że uwielokrotni i pogłębi ona spójnię władz Polski Ludowej z najszerszymi masami, spotęguje siłę i autorytet naszego państwa, oznaczać będzie konsekwentną realizację „**rządów ludu, sprawowanych przez sam lud**“ (K. Marks).

Wzmocnienie władzy ludowej przez jej dalszą i dogłębną demokratyzację, przez wzrost aktywności i udziału w niej mas pracujących — to naczelnym sens przeprowadzonej u nas reformy.

Naczelnym powołaniem rad narodowych jako organów jednolitej władzy państwowej jest spełnienie do końca tych zadań, jakie przed polską klasą robotniczą i narodem polskim otworzyła wielka Socjalistyczna Rewolucja Październikowa i historyczne zwycięstwo bohaterkiej Armii Radzieckiej nad hitleryzmem, jakim początek na ziemi polskiej dała Krajowa Rada Narodowa i PKWN, jakie stoją na porządku dziennym przeżywanej przez nas epoki zwycięskiego marksizmu-leninizmu, epoki, której sztandarem jest Lenin — Stalin.

Wskutek współistnienia w Polsce Ludowej, obok terenowych rad narodowych, organów reprezentujących centralną władzę rządową, w praktyce formalnie tylko uzależnionych od nadzorczych i kontrolnych funkcji rad narodowych, dotychczasowe rady dość często ograniczały swe funkcje do samorządu terytorialnego, z dużym obciążeniem starego, przedwojennego pojmowania tej ich roli samorządowej.

Organa administracji państwowej nie umiały należycie sprzyjać inicjatywie i aktywności rad i dość często wykazywały tendencje do niezależności od rad, a nawet spychania ich na boczny tor.

O wypaczeniach charakteru rad narodowych, o tym, że w wielu wypadkach nie potrafiły one spełniać swych zadań wciągania mas pracujących do udziału w rządzeniu państwem, stanowiło również wzmożone przenikanie dezorganizującego wpływu żywiołu drobnomieszczańskiego, wyciskającego swe piętno na działalności wielu rad w pierwszych latach ich istnienia.

„Oczywiście — mówi Lenin — że drobnomieszczański żywioł dezorganizacji, (który podczas wszelkiej rewolucji proletariackiej niechybnie się ujawni w tym lub innym stopniu, a podczas naszej rewolucji, wskutek drobnomieszczańskiego charakteru kraju, jego zacofania i następstw reakcyjnej wojny ujawnia się ze szczególną siłą) nie może nie wycisnąć swego piętna także na radach“.

O wypaczeniach charakteru dotychczasowych rad narodowych i niedociągnięciach w ich pracy stano-

wiły również przez długi czas zasadnicze wady w ich składzie socjalnym i stylu ich pracy.

Oczywiście, po zajęciu się przez Radę Państwa i Partię po sierpniowym Plenum KC, a w szczególności po Kongresie Zjednoczeniowym i III Plenum KC Partii, na podstawie analizy terenu, sprawą struktury klasowej rad narodowych, sytuacja się poprawiła i dziś skład socjalny naszych rad wygląda lepiej, a tym samym są one lepiej przygotowane do oczekującej je roli jednolitych organów władzy państwowej. Jednak ilość robotników od warsztatu pracy w radach, a także ilość bezpartyjnych, kobiet, przedstawicieli młodzieży oraz sprawa odmładzania składu rad jest nadal problemem.

Wśród podstawowych braków w działalności i stylu pracy rad należy wymienić następujące:

1) Rady narodowe nie umiały się głębiej powiązać z szerokimi masami pracującymi, nie dość żyły ich bolączkami bytowymi, nie dość dbały o rozwiązanie tych bolączek.

2) Słabo pracowały w wielu radach ich komisje, które powinny były odgrywać rolę głównych organów pomocniczych i kontrolnych rad, przygotowywać materiały i wnioski na plenum rady, współpracować stale z jej prezydium itd.

3) Wybitnie zły styl pracy wielu rad i ich prezydiów przejawiał się w zupełnym częstokroć braku kontroli wykonania własnych uchwał oraz w niesystematycznym kierowaniu radami i ich prezydiami niższego stopnia.

4) Prezydium nie przygotowywały należycie i starannie obrad plenum, nie pracowały w powiązaniu z komisjami rady, częstokroć zupełnie nie doceniały komisji rady.

5) Prezydium pracowały głównie w oparciu o etatowego przewodniczącego i etatowych członków prezydium, nie aktywizowały radnych do pracy społecznej w radzie i na jej zlecenie, nie wiązały się w swej pracy z masowymi organizacjami społecznymi.

6) Zły styl pracy wielu rad powodował, że nie stały się one w pełni potężnym narzędziem klasy robotniczej i Państwa Ludowego w walce z biurokracją, dygnitarstwem, nadużyciem władzy, duszeniem krytyki i samokrytyki — w walce o wychowanie nowego człowieka.

Przy wszystkich jednak swych brakach i trudnościach, nasze rady narodowe, w oparciu o pomoc Partii klasy robotniczej, w zasadzie spełniały swe niełatwe zadania, umacniały się w walce z reakcją, bandyckim podziemiem, mikołajczykowską agencją imperializmu anglosaskiego, w walce ze spekulacją i wszelką dywersją wroga, godzącą w interes Państwa Ludowego.

Ożywczym prądem przeszło przez nasze rady zjednoczenie klasy robotniczej w grudniu 1948 r.

Toteż rok 1949 i ubiegłe miesiące 1950 r. stanowią okres decydujący w dojrzewaniu rad do roli, którą nadaje im ustawa o radach narodowych jako jednolitych organach władzy państwowej.

Wyrosłe z historycznego czynu KRN, zrodzone przez walkę ludu polskiego na tle epoki, którą otworzyła Wielka Socjalistyczna Rewolucja Październikowa, nawiązujące swą walkę w warunkach ujarzmionej Polski do nadciągającego ze wschodu zwycięstwa bohaterkiej Armii Kraju Rad, kształtowane i krzepnięce w trudnych latach odbudowy kraju i umacniania władzy ludowej, nasze rady narodowe przechodzą dziś do wyższego stopnia swych zadań, wchodzą w swą nową rolę, tę rolę, którą, realizując nauki Lenina i Stalina, wytknęła im przodująca myśl polityczna Partii klasy robotniczej.

Rozgromienie wrogiej agentury WRN-u oraz ideowo-polityczne i organizacyjne rozbitcie prawicy w byłej PPS i prawicowo-nacjonalistycznego odchylenia w byłej PPR — zjednoczenie klasy robotniczej na gruncie marksizmu-leninizmu;

rozgromienie mikołajczykowskiego PSL — agentury imperializmu anglosaskiego — zjednoczenie mas pracujących chłopstwa na gruncie idei pogłębiającego się sojuszu robotniczo-chłopskiego, jako podwaliny Polski Ludowej na jej drodze do socjalizmu;

znaczne wyparcie elementów kapitalistycznych i rozwój sił gospodarczych i społeczno-politycznych Polski Ludowej oraz wielki wzrost aktywności, dojrzałości politycznej i kultury mas pracujących;

głębokie — wynikię na gruncie tych przeobrażeń — zmiany w układzie sił klasowych w Polsce i wzrost roli kierowniczej, siły i oddziaływania klasy robotniczej — hegemonia naszej rewolucji — oto zasadnicze przesłanki dokonującej się u nas reformy ustroju władz państwowych, założonej w idei KRN, oto dlaczego t e r a z w ł a ś n i e reformę przeprowadzamy.

Strażniczką ciągłości historycznej kształtowania się organów władzy Polski Ludowej, a zarazem motorem walki rewolucyjnej i działania mas pracujących, przeobrażających na ład socjalistyczny, ustrój i życie kraju oraz samych siebie — była i jest Partia klasy robotniczej, PZPR, kontynuatorka sławnych tradycji walki polskiej klasy robotniczej, przodująca ideowo i politycznie siła naszego obozu demokratycznego, walczącego o utrwalenie władzy ludu pracującego w odrodzonej Polsce, o socjalizm.

W swej treści klasowej i swych funkcjach, zarówno dotychczasowe rady narodowe, jak i admi-

nistracja państwowa — były to organa władzy ludowej w Polsce.

Ma jednak 'głęboką wymowę fakt, że ustawa o radach narodowych, jako jednolitych organach władzy państwowej oznacza przejęcie (wchłonięcie) przez rady wykonawczych i zarządzających funkcji terenowych organów władzy, podporządkowanych Rządowi i jego resortom.

Dotychczas w konkretnych warunkach kształtowania się systemu demokracji ludowej w Polsce, zarówno rady narodowe, jak i organa naszej administracji rządowej, wyrażały w swej działalności istotę państwa nowego typu, spełniającego w swym rozwoju coraz skuteczniej funkcje dyktatury proletariatu.

Towarzysz Stalin wskazał na następujące trzy strony dyktatury proletariatu: pierwsza — wykorzystanie władzy przez klasę robotniczą dla zgniecenia eksploatatorów oraz dla obrony kraju; druga — wykorzystanie władzy przez klasę robotniczą dla ostatecznego oderwania mas pracujących i eksploatowanych od burżuazji i umocnienia sojuszu klasy robotniczej z tymi masami, a przede wszystkim z chłopstwem i wciągania tych mas do budownictwa socjalistycznego; trzecia — wykorzystanie władzy przez klasę robotniczą dla organizacji budownictwa socjalistycznego.

Reforma nasza, jako reforma socjalistyczna, oznacza konsekwentną rozbudowę tej istoty państwa demokracji ludowej przez połączenie w radach narodowych, jako jednolitych organach władzy państwowej, funkcji uchwałodawczych i wykonawczych.

Lecz nasze rady nie będą tylko sumą dotychczasowych rad i terenowych organów rządowych. Będą one nowymi w swym wyrazie polityczno-ustrojowymi o r g a n a m i w ł a d z y p a ń s t w o w e j sprawującymi swe funkcje na zasadach centralizmu demokratycznego, łączącego sprężystą dyscyplinę państwa z rozwojem warunków dla wyzwolenia się prężnej i twórczej inicjatywy miejscowej.

Oto co mówi Lenin w tej sprawie:

„Jesteśmy zwolennikami centralizmu demokratycznego. I trzeba jasno zrozumieć, jak bardzo centralizm demokratyczny różni się z jednej strony od centralizmu biurokratycznego, z drugiej zaś od anarchizmu“... „Centralizm pojęty w sensie istotnie demokratycznym przewiduje po raz pierwszy w dziejach stworzoną możliwość pełnego i wolnego od przeszkód, rozwoju nie tylko miejscowych

właściwości, ale i miejscowej inicjatywy, różnorodności dróg, sposobów, środków posuwania się ku wspólnemu celowi“.

Przekształcenie naszych rad narodowych w działające na zasadach centralizmu demokratycznego jednolite organa władzy państwowej stanowi dalszy wielki nasz krok na drodze do socjalizmu, dalsze dobitne potwierdzenie faktu, że cała władza w naszym kraju należy do mas pracujących miast i wsi.

Rady mają być nie formalnym wyrazem samego faktu, że władza państwowa należy do mas pracujących — rady mają organizować masy do zadań budownictwa socjalistycznego, do zadań rządzenia krajem, być szkołą rządzenia dla milionów.

„Im mniej — mówił Lenin — organizacyjnego doświadczenia posiada lud... z tym większym zdecydowaniem należy się zabrać do budownictwa organizacyjnego samego ludu“...

Te genialne słowa wielkiego nauczyciela i wodza pracujących świata powinny stać się myślą przewodnią w pracy wszystkich rad narodowych. W ten tylko sposób — przez bezpośredni udział milionów w rządzeniu krajem, co jest, jak mówi tow. Stalin, owym „cudownym środkiem“, którym nie rozporządza i nie może rozporządzać żadne państwo burżuazyjne, — rady staną się organami ułatwiającymi przejście Polski Ludowej do Polski Socjalistycznej. Na tym polega ich wielka rola i znaczenie.

Doniosłe znaczenie w naszym systemie demokracji ludowej będą miały rady narodowe, jako jednolite organa władzy państwowej w rozwijaniu sojuszu robotniczo-rolniczego.

W wyniku reformy rady narodowe, a szczególnie gminne rady narodowe, staną się transmisją do najszerzych mas pracujących chłopów, staną się na wsi ośrodkiem mobilizującym masy chłopskie do socjalistycznej przebudowy wsi, skuteczniej niż dotąd potrafią uaktywnić pracującą wieś przeciwko bogaczom wiejskim.

Ustawa o radach narodowych jako jednolitych organach władzy państwowej oznacza, że rady i ich prezydium, kierując się w swej działalności ustawami oraz wytycznymi Rządu Ludowego, przejmują całość zadań i odpowiedzialności za zwycięskie budownictwo socjalistyczne, a zarazem całość władzy na swym terenie.

Warunkiem spełnienia przez rady tej roli, jest uświadomienie sobie nowej sytuacji, ustawienie się p o n o w e m u w swej pracy i jej stylu.

Trzeba dokonać maksymalnego wysiłku dla radykalnego usunięcia braków, które ujawniły się w do-

tychczasowej pracy naszych rad terenowych wszystkich szczebli.

W szczególności należy od pierwszych chwil pracy nowych rad zwrócić uwagę:

na dobry i najbardziej celowy podział pracy w prezydium rady,

na kolegialność i planowość pracy prezydium, na dyscyplinę pracy, socjalistyczną dyscyplinę pracy,

na ściśle przestrzeganie i kontrolę wykonania ustaw, dekretów i rozporządzeń rządowych oraz uchwał rady i jej prezydium,

na stałe powiązanie z radami i ich prezydiami niższego stopnia oraz systematyczne wychowawcze kierowanie ich pracą.

U podstaw stylu pracy rad narodowych winna znaleźć się niezachwiana, zdecydowana i wnikliwa czujność rewolucyjna oraz krytyka i samokrytyka, jako podstawowa leninowsko-stalinowska metoda wykrywania i przezwyciężania wszelkich wad i braków w pracy.

Decydujące znaczenie dla podniesienia roli i autoritetu rad będzie miało ich powiązanie z najszerzymi masami — przez organizowanie ich współpracy z radą, przyciąganie ich do zadań rządzenia krajem, stałą troskę o materialne i kulturalne warunki ich bytu.

Wróg klasowy szuka i będzie szukał każdej szczyliny, przez którą mógłby przeniknąć do naszych organów i aparatu rządzenia, każdego słabszego miejsca, skąd mógłby przynosić szkodę państwu ludowemu. Wrogowi jeszcze najłatwiej penetrować wśród niedojrzałych politycznie warstw ludności, w szczególności na wsi, dzięki dużym pozostałościom jej wielowiekowego zacofania.

„W warunkach demokracji ludowej — mówił ob. Bierut — trwa i zaostrza się na wsi walka pomiędzy kapitalistami wiejskimi, a chłopami małym i średniorolnymi. Walkę tę toczy kapitalista wiejski poprzez stosowanie lichwiarskich procentów za pożyczki, lichwiarski odrodek za wypożyczenie żywego lub martwego inwentarza, przechwytywanie kredytów i towarów przemysłowych, przeznaczonych dla chłopów pracujących, opanowywanie dołowych ogniw spółdzielczości chłopskiej i administracji państwowej i samorządowej.

Demokracja ludowa musi złamać ten wyzysk, mobilizując chłopów biednych i średniorolnych do walki przeciwko wyzyskiwaczom“.

Oczyścić do końca rady narodowe z wszelkich wyzyskiwaczy i ich popleczników, złamać do końca wyzysk drobnego i średniego chłopstwa ze strony kapitalistów wiejskich i spekulantów, mobilizując do tej walki chłopstwo pracujące, zacieśnić na gruncie rad i całego systemu ich pracy sojusz robotniczo-chłopski — oto jedna z podstawowych zadań rad narodowych, jako nowych, jednolitych organów władzy państwowej.

Zwracając stale uwagę na polepszanie składu socjalnego rad, uzupełniając je przodującymi ludźmi Polski Ludowej — przodownikami pracy, nowatorami i racjonalizatorami — sławnymi budowniczymi socjalizmu oraz przedstawicielami naszej ludowej inteligencji, należy dbać o należyty w nich udział bezpartyjnych robotników i chłopów oraz kobiet.

Wielka będzie rola rad w pracy i walce o polepszenie warunków bytu mas pracujących.

Wielka będzie rola naszych rad w zestawianiu naszych planów gospodarczych oraz w walce o ich realizację.

Reforma wpłynie na należyte postawienie niedocenianych dotychczas dziedzin, jak gospodarka komunalna, mieszkaniowa, drobna wytwórczość, przedsiębiorstwa usługowe. Reforma ułatwi usunięcie biurokratyczno-kancelaryjnych metod pracy, które powodują zaniedbanie potrzeb terenowych.

Troska o prawidłowe rozmieszczenie sił wytwórczych przejawiać się będzie w dążeniu do najbardziej celowego podnoszenia poziomu okręgów i dzielnic gospodarczo zacofanych.

Zagadnienie warunków mieszkaniowych ludności pracującej — to jeden z centralnych problemów rozwoju naszej gospodarki narodowej.

W perspektywach rozwoju naszego planowania terenowego w miarę wzrostu doświadczenia kadr planujących w wielkich miastach i województwach, coraz bardziej będą się wzajemnie uzupełniać: inicjatywa terenowa z wytycznymi ogólno-krajowego planowania.

Nasze, socjalistyczne plany gospodarcze są i będą skutecznie realizowane, bo szerokie masy są ich uczestnikami i wykonawcami, bo poprzez współzawodnictwo, nowatorstwo i racjonalizatorstwo, akcję oszczędnościową i upłynnienie środków obrotowych, masy uruchamiają olbrzymie rezerwy, przyspieszając realizację tych planów, bo świadomie wypełniają i przekraczają te plany. Rady narodowe — potężna transmisja do mas — mogą w tej dziedzinie odegrać ogromną rolę, poprzez większą mobilizację miejscowych rezerw, poprzez większą i troskliwszą opiekę nad przodownikami pracy i ich rodzinami. Rady narodowe przy pomocy społecznych komisji kontroli mogą odegrać poważną rolę

w walce przeciwko sabotażowi gospodarczemu, przeciwko marnotrawstwu i naruszaniu socjalistycznej dyscypliny pracy, przeciwko wszelkim formom szkodnictwa i dywersji. Publiczne posiedzenia rad narodowych, sprawozdawcze zebrania na zakładach pracy, publikacje, ściślejsze powiązanie się z terenowymi ogniwami związków zawodowych, Samopomocy Chłopskiej, ZMP, Ligi Kobiet i dziesiątki innych form stosowanych w zależności od warunków i potrzeb terenu, mogą w ogromnym stopniu przyspieszyć i udoskonalić realizację naszych planów gospodarczych, a tą drogą przyczynić się do podnoszenia materialnych i kulturalnych warunków bytu mas pracujących.

Wielkie będzie zadanie Warszawskiej Rady Narodowej w realizacji wskazań ob. Bieruta, wielka będzie rola Warszawskiej Rady Narodowej w dalszej odbudowie naszej stolicy, odbudowie, która stała się troską, sprawą honoru i dumy całego narodu. Swą rolę Stołeczna Rada Narodowa spełni tym skuteczniej i lepiej, im mocniej zwiąże się z dzielnicami robotniczymi i zakładami pracy, im więcej przejawii codziennego zainteresowania warunkami bytu klasy robotniczej, im szersze masy pracujące stolicy przyciągnie do współzawodnictwa z nią, do współdecydowania o jej dalszym rozwoju.

Nowe rady narodowe powinny stać się społeczno-politycznymi państwowymi ośrodkami najlepszych, przenikniętych głębokim patriotyzmem i miłością ku swej ludowej Ojczyźnie, dążeń przewodniej siły narodu — klasy robotniczej oraz mas pracującego chłopstwa i naszej inteligencji pracującej.

W swej roli patriotycznej i internacjonalistycznej rady powinny przenosić w milionowe masy naczelne hasła naszego czasu, — hasła walki o pokój, przeciwko imperialistycznym podżegaczom wojennym, hasła obozu pokoju, którego światową ostoją jest wielki Związek Radziecki, a natchnieniem, drogowskazem i sztandarem — Wielki Stalin.

Stałe wzmocnianie państwa ludowego stanowić będzie nasz istotny wkład w dzieło walki o pokój, jak każde nasze osiągnięcie w walce o pokój stanowić będzie krok naprzód w umacnianiu się naszego państwa ludowego.

Widzimy to na przykładzie prowadzonej obecnie akcji podpisów pod apelem sztokholmskim. Akcja ta jednoczy wokół naszego Rządu Ludowego i Partii klasy robotniczej wszystkich ludzi dobrej woli, wszystko, co jest w naszym społeczeństwie zdrowe, troszczące się o swój kraj i jego losy, miłujące swój naród i swą ojczyznę — tj. ogromną i decydującą większość narodu polskiego, a ujawnia i demaskuje jednostki utykające na manowcach, w nieuleczal-

nym malkontentwie, nienawidzące wszystkiego, co robotnicze, chłopskie, ludowe, gotowe w imię swych egoistycznych interesów do zdrady i wysługiwania się imperialistom, usiłujące gdzie się da, fałszywą plotką i dywersją polityczną, podważyć jednomyślność mas ludowych w sprawie walki o pokój.

Przeszło 12 milionów podpisów, zebranych w krótkim czasie pod apelem sztokholmskim — to godna odpowiedź naszego ludu podżegaczom wojennym, ich agenturom i poplecznikom.

Nowe rady powinny stać się nie tylko grabarzami wszystkich państwowo-ustrojowych przeżytków i pozostałości burżuazyjno-obszarniczej Polski przedwrześniowej, ale i ośrodkiem nieprzejednanej walki z współczesną, nikczemną i przegniłą ideologią burżuazyjną — ideologią pesymizmu i wojny, ucisku i wycisku mas pracujących i narodów kolonialnych, kosmopolityzmu i nacjonalizmu, fałszu o harmonii interesów wyzyskiwanych z wyzyskiwaczami i watykańskiego jezuityzmu oraz ośrodkiem walki z wszelkim pojednawczym stosunkiem do pene-

tracji tej ideologii w szeregi mas ludowych i ich społecznych, politycznych i państwowych instytucji.

Rady narodowe powinny stać się potężnym ośrodkiem walki o pełne zwycięstwo i niepodzielne panowanie, we wszystkich dziedzinach naszego życia gospodarczego, społeczno-politycznego, naukowego i kulturalnego, ideologii marksizmu-leninizmu, która jest ideologią wiary w lepszą przyszłość ludzkości, ideologią pokoju i braterskiego współzycia narodów, postępu społecznego i wyzwolenia człowieka pracy ze wszelkich form ucisku klasowego.

U ideowo-politycznych podstaw naszych rad narodowych legnie niezachwiana wiara mas pracujących we własne siły, we własne zdolności rządzenia sobą przez swe państwo i jego organa, niezachwiana wiara w swe ostateczne, i pełne zwycięstwo, a zarazem zdecydowana walka z oportunizmem i drobnomieszczańskim przecenianiem sił wroga klasowego.

Tym się kreśla miejsce, rola i zadania rad narodowych w systemie demokracji ludowej, torującej drogę do Polski Socjalistycznej.

*W dalszym ciągu numeru zamieszczamy
niektóre referaty, wygłoszone na konferencji
szkoleniowej w Warszawie w dniach 13, 14
i 15 kwietnia 1950 roku*

KA/IMIERZ MIJAL

Minister Gospodarki Komunalnej

Ministerstwo Gospodarki Komunalnej

Ustawa o przekształceniu rad narodowych w organa jednolitej władzy państwowej w terenie wymaga również odpowiedniej reorganizacji naczelnych władz państwowych w zakresie gospodarki komunalnej i administracji publicznej. Stąd też wniesiony został do Sejmu przez Rząd projekt ustawy o utworzeniu Ministerstwa Gospodarki Komunalnej. Najpierw słów kilka o niesłusznym kojarzeniu i identyfikowaniu nazwy i zakresu działania Ministerstwa Gospodarki Komunalnej z nazwą i zakresem działania istniejącego dotychczas, a zniesionego obecnie, samorządu terytorialnego. Powtarza się dość często, że Ministerstwo Gospodarki Komunalnej powstaje po to, aby przejąć dotychczasowy zakres działalności samorządu terytorialnego. Inaczej mówiąc, wydaje się niektórym, że mające być utworzone Ministerstwo Gospodarki Komunalnej to nic innego, jak Ministerstwo Samorządu.

To zasadnicze nieporozumienie ma swoje źródło w tym, że idąc za wzorem Niemców nie tylko w mowie potocznej, ale często również w aktach oficjalnych używano dotychczas słowa „komunalny“ jako równoznacznego ze słowem „samorządowy“. Stąd przez „gospodarkę komunalną“ rozumiano dotychczas całą działalność samorządu terytorialnego we wszystkich dziedzinach.

Na przykład do zakresu działalności samorządu terytorialnego należały w poważnym zakresie zagadnienia oświaty, kultury i sztuki, zdrowia, opieki społecznej i dróg, należały również i takie sprawy, jak ewidencja ludności, urzędy stanu cywilnego lub zagadnienia karno-administracyjne czy też podatkowe.

Te właśnie sprawy i zagadnienia, które przykładowo przytoczyłem nie będą wchodzić w zakres działalności gospodarki komunalnej.

Pod nazwą gospodarki komunalnej należy rozumieć gospodarkę tymi wszystkimi urządzeniami, które służą do zaspokajania potrzeb mieszkańców miast w zakresie mieszkania, zaopatrzenia w wodę, światło, gaz, w zakresie komunikacji miejskiej, w zakresie urządzeń zdrowotnych i higieniczno-sanitarnych — jak również w zakresie potrzeb życia społecznego, rozrywki, sportu. Stan urządzeń gospodarczych, zdrowotnych, kulturalnych i innych, dotyczących życia społecznego zwłaszcza ludności pracującej na przedmieściach i peryferiach naszych miast, był wyraźnie zaniedbany przez rządy kapitalistyczne, które całą troskę gospodarki komunalnej ześrodkowały tylko w śródmieściach wielkich miast, gdzie były siedziby ludzi bogatszych. Dlatego też zadania w kierunku polepszenia warunków życia klasy robotniczej i ludności pracującej, zamieszkałej w miastach są dziś olbrzymie. Aby podnieść poziom gospodarki komunalnej i unowocześnić stan urządzeń miejskich tak, aby nie ustępowały one wymaganiom społecznym, kulturalnym i zdrowotnym mas pracujących, budujących ustrój socjalistyczny — państwo ludowe musi przyjąć z wydatną pomocą lokalnym władzom miejskim przez planowe inwestycje i wysiłki, zmierzające do ulepszenia urządzeń już istniejących i zaopatrzenia w nie tych miast, osiedli i przedmieść robotniczych, które tych urządzeń jeszcze nie posia-

dają. Dla tego właśnie celu zostaje powołane Ministerstwo Gospodarki Komunalnej.

Dawniej zaspokajanie potrzeb mieszkaniowych, zdrowotnych i kulturalnych pracującej ludności miast pozostawione było bądź prywatnej inicjatywie kapitalistów, bądź spychane na barki tzw. „samorządu“ miast, których kierownictwo spoczywało w rękach burżuazji miejskiej, troszczącej się wyłącznie o swoje interesy klasowe.

Obecnie sprawa się przedstawia zupełnie inaczej. Zgodnie z zasadami gospodarki planowej państwa ludowego każda dziedzina działalności państwowej jest ściśle umiejscowiona w odpowiednim resorcie, który za nią odpowiada. Rady narodowe w nowej swej organizacji i ich organa wykonawcze — prezydya, skupiają w swoim zakresie działania różne dziedziny gospodarki i działalności państwowej, należące do różnych resortów; w centrali jednak każda z tych dziedzin znajduje wyraźne miejsce w odpowiednim resorcie. Ministerstwo Gospodarki Komunalnej jest jednym z tych resortów i obejmuje swą działalnością tylko sprawy, wyraźnie mu przydzielone, a bynajmniej nie wszystkie sprawy, którymi w terenie zajmują się rady narodowe.

W ten sposób wielka reforma ujednoczenia władzy państwowej w terenie dokonuje wielkiego uporządkowania tych właśnie zagadnień, w kierunku skupienia działalności jednorodnej, typowej, w jednym pionie resortowym.

I tak np. zagadnienia oświaty, prócz szkolnictwa wyższego, zawodowego i zagadnień nauki, skupione będą w wydziałach oświaty prezydów rad; sprawy te znajdą w całości odbicie w planie i budżecie terenowym w ramach przepisów — a instruktaż, wytyczne i nadzór spoczywać będą niepodzielnie w resorcie oświaty. To samo dotyczy pozostałych, wyżej przytoczonych zagadnień, które chociaż wczoraj należały do zakresu działalności samorządu terytorialnego, to dziś jednak nie będą należeć do zakresu działalności resortu „gospodarki komunalnej“.

Widzimy więc, już na tych kilku przykładach, jak niesłuszne jest utożsamianie dotychczasowego zakresu działania samorządu terytorialnego z zakresem działania nowopowstałego Ministerstwa Gospodarki Komunalnej.

Jaki wobec tego będzie zakres działalności nowego Ministerstwa Gospodarki Komunalnej? Ustawa o powołaniu Ministerstwa określa, że do zakresu działania Ministerstwa Gospodarki Komunalnej należą sprawy gospodarki komunalnej miast i wsi oraz przewiduje, że Rada Ministrów określi szczegółowo sprawy należące do zakresu działania Ministerstwa Gospodarki Komunalnej oraz rozgraniczy właściwość Ministra Gospodarki Komunalnej i innych ministrów w sprawach związanych z gospodarką komunalną.

Dla zorientowania uczestników konferencji postaram się naszkicować projekt zakresu działania gospodarki komunalnej, który obejmie m. in. następujące sprawy:

1. Gospodarkę mieszkaniową a więc opracowywanie norm w sprawie publicznej gospodarki lokalami i sprawowanie nadzoru nad tą gospodarką. Należą tu wszystkie sprawy związane z gospodarowaniem Funduszem Gospodarki Mieszkaniowej, a więc zagadnienie kapitalnych remontów domów mieszkalnych i zaopatrzenia materiałowego, organizowanie i kierowanie działalnością miejskich przedsiębiorstw remontowo-budowlanych oraz działalnością zarządów nieruchomości miejskich lub będących w zarządzie miejskim.
2. Komunikację miejscową, a więc tramwaje, autobusy, trolejbusy, zagadnienia związane z planowaniem komunikacji miejskiej oraz organizacja przedsiębiorstw komunikacyjnych i ich działalności.
3. Urządzenia higieniczno-sanitarne, do których należą wodociągi i kanalizacja, zakłady oczyszczania miast i osiedli, pralnie i kąpieliska.
4. Zagadnienia lokalnej energetyki — to znaczy sprawy produkcji gazu przez gazownie komunalne oraz zagadnienia związane z oświetleniem miast i rozdziałem gazu.
5. Urządzenia komunalne tego rodzaju jak: budowa i utrzymanie ulic, placów i chodników, parków, skwerów i ogrodów, budowa i utrzymanie parków kultury i wypoczynku. Do zakresu działania gospodarki komunalnej od strony urzędów komunalnych należą będą sprawy podziemnego uzbrojenia miasta, co stanowi około 40 proc. wartości urzędzenia miasta.
6. Inne przedsiębiorstwa i pomocnicze przedsiębiorstwa przemysłowe. Przykładowo do takich przedsiębiorstw zaliczyć należy np. hotele miejskie, które pozostaną w gospodarce komunalnej, przedsiębiorstwa przemysłowe — pomocnicze, jak cegielnie, kamieniołomy, betoniarnie, żwirownie, klinikiernie czy stolarnie, zaspakajające zaledwie częściowo potrzeby samej gospodarki komunalnej.
7. Planowanie zagospodarowania miast i osiedli z punktu widzenia rozbudowy urzędów komunalnych oraz ogólnej polityki mieszkaniowej i gospodarki terenami w osiedlach. Wchodzą tu także sprawy dotyczące zarówno opracowywania zasad polityki mieszkaniowej i gospodarki terenami w osiedlach, jak regulowanie wykorzystania i rejestracja terenów miejskich.

Sprawy te nabierają szczególnego znaczenia w związku z realizacją planu 6-cio letniego, w którym to okresie zagadnienie przebudowy, rozbudowy, a nawet budowy nowych miast wysuwa się na jedno z czołowych miejsc.

8. Ministrowi Gospodarki Komunalnej podlegać będzie Komenda Główna Straży Pożarnych. Problem pożarnictwa jest w naszych warunkach zagadnieniem niezwykle ważnym. Nieustanne organizowanie ochrony i profilaktyki przeciwpożarowej oraz prowadzenie walki z pożarami jest jednym z czołowych odcinków w gospodarce komunalnej.

Oto w najgrubszym zarysie tak przedstawia się zakres działania gospodarki komunalnej.

Z powyższego suchego wyliczenia zagadnień, które wchodzą w zakres działania gospodarki komunalnej wynika, że choć prawie wszystkie te sprawy dotychczas należały do zakresu działania samorządu terytorialnego, to jednak nowe Ministerstwo Gospodarki Ko-

munalnej przejmując z całego zakresu dotychczasowej działalności samorządu terytorialnego nadzór i opiekę tylko nad jednym z wielu jego odcinków. Ustawa o organach jednolitej władzy państwowej w terenie rozbiła doszczętnie dotychczasowe burżuazyjne pojęcie samorządu terytorialnego. Pojęcie samorządu terytorialnego przeciwstawiane państwu ludowemu przez blok wuerenowski-o-peeselowski nie wytrzymało próby ogniowej i zniknęło bezpowrotnie z naszego życia państwowego w naturalnym procesie nieustannego umacniania się władzy ludowej w Polsce. Stało się faktem oczywistym, faktem bezspornym, że w demokracji ludowej, w okresie przechodzenia od kapitalizmu do socjalizmu, wszechstronny udział mas ludowych w rządzeniu krajem nie może zmieścić się w ramach burżuazyjnych form samorządu terytorialnego, rozsada je i unicestwia, formując na resztkach starego porządku nowe organa władzy wyższego typu. Stąd rady narodowe, jako organa jednolitej władzy państwowej stawiają przed sobą jako główne zadanie dalsze rozszerzenie udziału mas ludowych w rządzeniu państwem, a tym samym dalsze wzmocnienie władzy ludowej. Stąd i przed gospodarką komunalną, przejmującą część działalności burżuazyjnego samorządu terytorialnego, stoją nowe zadania, wynikające z zadań państwa nowego typu, których naczelną troską jest dążyć przez rozwój gospodarczy kraju do stałej poprawy warunków kulturalno-socjalnych, warunków bytowania klasy robotniczej i mas ludowych. Zadanie jakie stawia państwo ludowe przed działaczami terenowymi, to wypełnienie nowych form władzy państwowej — rad narodowych nową proletariacką treścią — inicjatywą i twórczym entuzjazmem pracy mas ludowych.

Jaka jest organizacja zagadnień gospodarki komunalnej w województwach, powiatach, miastach i gminach?

Prezydja rad wojewódzkich, powiatowych i miejskich w miastach stanowiących powiaty, powołują wydziały gospodarki komunalnej i mieszkaniowej, w pozostałych miastach referaty gospodarki komunalnej i mieszkaniowej, w gminach, gdzie zachodzi tego potrzeba, sprawy gospodarki komunalnej należy włączać przeważnie do zakresu działania referatu spraw socjalnych i kulturalnych, względnie do innych referatów, określonych bliżej osobną instrukcją Ministra Gospodarki Komunalnej, traktującą o organizacji wewnętrznej wydziałów i referatów gospodarki komunalnej i mieszkaniowej w prezydiach rad wojewódzkich, powiatowych, miejskich i gminnych. Wspomniana tu instrukcja Ministra Gospodarki Komunalnej o organizacji wewnętrznej wydziałów i referatów gospodarki komunalnej i mieszkaniowej określi również stosunek wydziału czy referatu do wydziału czy referatu prezydiów rad niższych i do Ministerstwa oraz stosunek kierownika wydziału czy referatu do dyrektorów podległych przedsiębiorstw komunalnych.

Jaką wagę przywiązujemy do zagadnień gospodarki komunalnej? Już samo tylko wyliczenie zagadnień gospodarki komunalnej, a mianowicie politykę mieszkaniową i gospodarkę terenami w osiedlach, cały wielki kompleks zagadnień gospodarki mieszkaniowej, administracja domami, remonty kapitalne i bieżące oraz sprawy publicznej gospodarki lokalami, widomy znak pulsującego życia miejskiego — komunikacja miejska, jak tramwaje, autobusy, trolejbusy i inne środki komunikacji miejscowej, zagadnienia zaopatrzenia ludności w zdrową wodę — wodociągi i studnie, zabezpie-

czenie strony sanitarno-higienicznej miasta — jak urządzenia kanalizacyjne, odprowadzenie wód opadowych, stałe oczyszczanie miast, utrzymanie dostatecznej ilości pralni zbiorowych i kąpielisk-łaźni, doprowadzenie do domów i mieszkań gazu i elektryczności, jak i produkcja gazu, zapewnienie wygodnej i sprawnej sieci ulic i placów, zapewnienie dostatecznej ilości zieleni w formie parków, ogrodów kultury i wypoczynku, skwerów, utrzymanie właściwej nawierzchni ulic, placów oraz chodników. Oto zagadnienia, które składają się bezsprzecznie na to, co nazywamy urządzeniami służącymi do zaspokojenia najbardziej niezbędnych potrzeb życia ludzkiego w miastach. Inaczej mówiąc — dobrze funkcjonująca gospodarka komunalna niesie bezpośrednią i odczuwalną pomoc w codziennym życiu człowieka w mieście. Źle funkcjonująca gospodarka komunalna zadań tych nie spełnia.

Jednak nawet z pozoru dobrze funkcjonująca gospodarka komunalna jest złą gospodarką komunalną, jeżeli jej dobroczynnych skutków działania nie odczuwa klasa robotnicza. Działalność gospodarki komunalnej w Polsce Ludowej musi cechować wyraźne ostrze klasowe. Nieustanny, coraz bardziej wzmożony wzrost poprawy komunalnych warunków bytu klasy robotniczej, oto naczelne hasło i sprawdzian działalności gospodarki komunalnej. Czym dysponujemy w zakresie gospodarki komunalnej? Na 702 miasta w Polsce mamy 40 zakładów komunikacyjnych o wielkiej rozpiętości w zaopatrzeniu w sprzęt (z czego 34 w miastach); 302 zakłady i urządzenia kanalizacyjne i wodociągowe (z czego w miastach 279); są to przeważnie drobne zakłady; 181 gazowni (z czego w miastach 175); 197 zakładów oczyszczania (z czego w miastach 190); są to zakłady różnego typu — od prymitywnych komórek do bardziej zorganizowanych przedsiębiorstw, w całości jednak niedostatecznie wyposażonych w sprzęt; 54 różne zakłady kąpielowe; 100 różnej wielkości, przeważnie drobne, cegielnie, betoniarnie, kamieniołomy itp.; około 467 przedsiębiorstw nieruchomości miejskich i około 50, od prymitywnych do lepiej zorganizowanych, przedsiębiorstw remontowo - budowlanych, oraz kilkaset różnych innych drobnych zakładów i przedsiębiorstw, których nie zachodzi potrzeba tu wymieniać, ponieważ nie one nie wniosą nowego. Ogółem w przedsiębiorstwach jest zatrudnionych około 129 tysięcy osób. Łączna suma nakładów pieniężnych wynosi około 62 miliardów zł.

KONSTANTY DĄBROWSKI

Minister Finansów

Zasady i tryb gospodarki budżetowej w radach narodowych

W systemie gospodarki socjalistycznej, a więc gospodarki planowej, kierunek i szybkość rozwoju gospodarstwa narodowego wyznaczają narodowe plany gospodarcze. Plany te są dyrektywami działania i ustalają wskazania, nakazy i zobowiązania dla władz i organizacji gospodarczych. Plany te decydują o wielkości, rodzaju i jakości produkcji, wyznaczają wielkość i kierunek inwestycji, ustalają rozwój nauki, oświaty i kultury oraz postępy w zakresie zdrowia ludności przez planowanie

Liczyby te są wyrazem niezwyklego zacofania naszego kraju na odcinku gospodarki komunalnej. Należy poza tym pamiętać, że istniejące przedsiębiorstwa i urządzenia komunalne nie obsługują całej ludności pracującej miast, gdyż polityka z okresu burżuazyjnego upośledzała w sposób krzywdzący dzielnice robotnicze. Ponadto przedsiębiorstwa wchodzące w zakres gospodarki komunalnej są nie tylko w niedostatecznej ilości, ale i jakość ich urządzeń jest niezwykle różna — przeważnie jednak są to przedsiębiorstwa zdewastowane i prymitywne od strony form organizacyjnych działania i techniki urządzeń. Można bez obawy popełnienia błędu stwierdzić, że strona organizacyjna przedsiębiorstw, zagadnienie kosztów własnych, norm pracy, techniki produkcji, formy współzawodnictwa pracy, wyścigu pracy i wydajności oraz wzmoczenia produkcji, walka z marnotrawstwem itd. są o wiele w tyle poza tym, czym poszczycić się już może w tej dziedzinie przemysł państwowy. Mamy tu do odrobienia wielkie zaległości. Im wyraźniej widzicie odczujemy faktyczny stan gospodarki komunalnej, im wyraźniej stać będzie przed naszymi oczyma obraz zaniedbań, niedbalstwa, braku dyscypliny i braku społecznego, socjalistycznego stosunku do pracy, co jest przeważnie dziś jeszcze panującym obrazem w przedsiębiorstwach komunalnych oraz, z drugiej strony, im bardziej wyraźnie widzicie będziemy zadania, jakie stawia państwo ludowe i klasa robotnicza przed gospodarką komunalną, im bardziej widzicie będziemy przed naszymi oczyma nieustanny wzrost gospodarki narodowej, a tym samym i wzrost dobrobytu mas ludowych, a tym samym i coraz szybszy wzrost wymagań klasy robotniczej od strony zaspokojenia potrzeb socjalno-kulturalnych życia codziennego — tym bardziej dążyć musimy do najszybszego zlikwidowania zacofanej gospodarki na terenie przedsiębiorstw komunalnych, do ich przebudowy i rozbudowy, do zrównania ich działalności z poziomem działalności przedsiębiorstw produkcyjnych, aby móc sprostać wszystkim tym zadaniom, jakie stoją przed gospodarką komunalną. Stąd też zagadnienie gospodarki komunalnej jest centralnym zagadnieniem dla prezydiów i rad narodowych miast — szczególnie miast robotniczych.

Wchodzimy w okres, w którym klasa robotnicza w coraz większym stopniu wznosić będzie swoje wymagania od strony komunalnych warunków życia w mieście — musimy dokonać największego wysiłku, aby wymaganiom tym uczynić zadość.

urządzeń kulturalno-socjalnych, określają stopę życiową ludności i jej zaopatrzenie, regulują obrót towarowy. Plan gospodarczy sięga we wszystkie dziedziny życia społecznego i gospodarczego. Nie ma dziś nikogo, kto by się nie zetknął z jego działaniem. Jest on szczególnie bliski klasie robotniczej, która w wysiłku produkcyjnym współdziała w jego realizacji w każdej kopalni, w każdej hucie, w każdym zakładzie przemysłowym. Nie jest on już dziś obcy, a staje się coraz bardziej bli-

ski ludności wiejskiej, wśród której coraz liczniejsze rzesze średnich i małych chłopów włącza się w system planu gospodarczego przez pomoc Państwa dla rolnictwa indywidualnego, przez akcję kontraktacyjną, przez coraz liczniejsze, coraz bardziej żywiołowe przechodzenie do wyższych form produkcji rolnej w ramach spółdzielni produkcyjnych.

Plan gospodarczy decyduje o naszym rozwoju, decyduje o układzie stosunków społecznych, jest wyrazem politycznych dążeń mas pracujących.

Jaka jest rola finansów w gospodarce planowej?

Gospodarka finansowa współdziała w wykonaniu planów gospodarczych. Nie ma ona innych celów, jak te, które wyznacza plan gospodarczy. Nie ma ona innych zadań, jak doprowadzić do wykonania planu gospodarczego. Istnieje pełna jedność polityczna planu gospodarczego i gospodarki finansowej. Różnice zachodzą natomiast w metodach działania. Finanse współdziałają w wykonaniu planu gospodarczego, kontrolując przebieg jego wykonania. Kontrolę tę umożliwia pieniądź. Przemiana towarów w pieniądź i pieniądza w towar pozwala gromadzić i rozdzielać środki finansowe. To właśnie gromadzenie i rozdzielanie środków pieniężnych jest bazą działania aparatu finansowego i podstawą dla kontroli wykonywania planu gospodarczego na wszystkich jego odcinkach. Możliwość zgromadzenia założonych w planie środków finansowych zależy przede wszystkim od wykonania planu gospodarczego. Zbadajmy to przykładowo na gospodarce przedsiębiorstwa. Przedsiębiorstwo może odprowadzić podatki i inne wpłaty na rzecz systemu finansowego w planowanej wysokości tylko wtedy, gdy wykonało plan produkcji i gdy nie przekroczyło planowanych kosztów. Tak więc brak wpłat staje się pierwszym sygnałem niedociągnięć w gospodarce przedsiębiorstwa i umożliwia podjęcie środków zaradczych. Rozdzielając środki finansowe, aparat finansowy kieruje je na finansowanie zadań ustalonych w planie gospodarczym i zwalnia te środki tylko w miarę wykonywania tych zadań. W ten sposób gospodarka finansowa nie jest tylko zwykłym podsumowaniem ilościowych i jakościowych zadań planu gospodarczego, lecz jest potężnym środkiem walki o wykonanie planu, jest narzędziem w zarządzaniu socjalistycznym gospodarstwem. To są istotne funkcje gospodarki finansowej w ustroju socjalistycznym.

W systemie gospodarki planowej funkcje te realizują finanse przez system planów finansowych, z których podstawowym planem jest budżet państwowy. Budżet gospodarki planowej różni się zasadniczo od budżetu kapitalistycznego.

W gospodarce kapitalistycznej, polegającej na prywatnej własności środków produkcji i na indywidualistycznym bezplanowym działaniu różnych podmiotów gospodarczych, gospodarka finansowa nie posiada charakteru planowego i nie obejmuje jednolicie całej gospodarki narodowej. Finansowanie gospodarki należy tam do prywatnych właścicieli przedsiębiorstw i jest podporządkowane wielkiemu kapitałowi finansowemu. Budżet Państwa stanowi tylko fragment gospodarki finansowej, ponieważ obejmuje tylko tę część dochodu narodowego, którą Państwo, jako nadbudówka polityczna rządzącej klasy kapitalistycznej, zabiera na swoje potrzeby. Przeważająca część wydatków budżetu państwa kapitalistycznego idzie na utrzymanie aparatu

administracyjnego, na zbrojenie, na policję, a tylko znikoma część środków kierowana jest na potrzeby gospodarcze i społeczno-kulturalne. Budżet kapitalistyczny jest luźno związany z gospodarką narodową, jego dochody mają charakter przymusowych danin nałożonych na ludność, danin których ciężar spoczywa na barkach klasy pracującej. Budżet jest wypadkową gry politycznej, debata budżetowa jest rozgrywką polityczną stronnictw walczących o udział w rządzeniu i podziale środków według swoich interesów grupowych.

Konstrukcja budżetu nie daje dokładnego obrazu, na jakie cele wydatkowane zostaną pieniądze i z jakich źródeł ekonomicznych płynie pokrycie wydatków. Budżet kapitalistyczny stanowi system formalnych upoważnień dla rządu kapitalistycznego i poszczególnych ministrów do wydatkowania kwot zgodnie z ich układem organizacyjnym i kompetencjami, przy czym upoważnienia te ujęte są w sztywne ramy paragrafów budżetowych, przy pomocy których usiłuje parlament skrupować i uzależnić od siebie wykonawców budżetu, ale które nie przyczyniają się do wyjaśnienia, w jakim stopniu wydatki służą określonym zadaniom Państwa.

Jest jeszcze jedna charakterystyczna cecha budżetu kapitalistycznego: nie jest on planem dyrektywnym i nie jest planem ściśle kalkulowanym zarówno po stronie wydatków jak i dochodów. Rozmiary wydatków i dochodów budżetowych ustala się zazwyczaj na podstawie szacunku i przewidywań, opartych na doświadczeniach ubiegłego okresu.

Oto więc główne cechy charakterystyczne budżetu państwa kapitalistycznego: brak powiązania z gospodarką narodową, polityczno-klasowe narzędzie dodatkowej eksploatacji mas pracujących przez klasy posiadające, fragmentaryczność, formalizm, niejasność i niedokładność. Taki budżet jest przewidywaniem, prognozą, a nie nakazem, czy dyrektywą.

Jest rzeczą oczywistą, że odrodzona Polska Ludowa musiała zmienić system finansowy i gospodarkę budżetową, stosowaną w Polsce przedwrześniowej. Jednakże zmiany systemu budżetowego w okresie pierwszego pięciolecia nie mogły oznaczać radykalnych reform, zarówno z uwagi na stopniowe wykształcanie się form planowania gospodarczego jak i form organizacyjnych aparatu finansowego i budżetowego, a także z uwagi na trudności przekształcenia psychiki wykonawców budżetu.

Stan ten wymagał jednakże radykalnej zmiany u progu planu sześcioletniego, który ma położyć fundamenty ustroju i gospodarki socjalistycznej. Przebudowa zasadnicza budżetu państwowego stała się koniecznością i warunkiem dalszego rozwoju, warunkiem prawidłowego przebiegu wykonania planu 6-letniego.

Budżet spełni te zadania, jeżeli będzie:

- po pierwsze — gromadził środki finansowe i dokonywał ich podziału na finansowanie gospodarki narodowej, potrzeb kulturalnych i socjalnych ludności, wzmocnienia obronności Państwa oraz utrzymania administracji i organów wymiaru sprawiedliwości,
- po drugie — opierał się w swych podstawowych elementach o wskaźniki planu gospodarczego,

- po trzecie — koordynował podporządkowane mu plany finansowe poszczególnych gałęzi gospodarki narodowej,
- po czwarte — realizował zasady centralizmu demokratycznego, opartego o jedność systemu budżetowego i szeroki demokratyzm socjalistyczny, uwzględniający najbardziej wszechstronnie inicjatywę organów terenowych.

Wypada pokrótce omówić powyższe zasady, aby zilustrować sens wprowadzonych zmian w zestawieniu z dotychczasową praktyką.

Plan gospodarczy jest naczelnym planem Państwa. Mówi on, co ma być wykonane i jakie ekonomiczne i społeczne konsekwencje tego wykonania nastąpią. Budżet jest naczelnym planem finansowym Państwa. Jego zakres jest szerszy niż planu gospodarczego, ponieważ obejmuje finansowanie administracji i rozliczenia finansowe, które nie znajdują bezpośredniego wyrazu w planie gospodarczym. Jednakże budżet na pierwszym miejscu stawia zadanie sfinansowania nakazów planu narodowego w dziedzinie gospodarki narodowej i potrzeb socjalno-kulturalnych ludności (oświata, kultura, zdrowie, opieka). Będą one stanowić dwie pierwsze grupy budżetu Państwa. Stąd wypływa postulat scharmonizowania układu budżetu z układem planu narodowego i stąd też wzbogacona zostanie ekonomiczna wartość budżetu, który począwszy od roku 1951 nie będzie mówił, ile kredytów przyznano któremu z ministerstw, gdyż to się staje sprawą wyłącznie wykonawstwa, ale jakie środki łoży Państwo na potrzeby podstawowych działów swej działalności, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb gospodarki narodowej i urzędów socjalno-kulturalnych.

Rozszerzony zostaje formalny i merytoryczny zakres budżetu przez bezpośrednie powiązanie z nim działalności gospodarczej Państwa.

Przedsiębiorstwa państwowe znajdujące się dotychczas poza budżetem i powiązane z nim nieprzejrzycie przy pomocy centralnych rachunków wyrównawczych zostaną włączone w rytm planowania finansowego budżetu przez bezpośrednie podporządkowanie budżetowi planów finansowych przedsiębiorstw i wprowadzenie do budżetu nie tylko wpłat podatkowych ale i rozliczeń z tytułu zysków i środków obrotowych. Dzięki temu ulegnie rozszerzeniu i nabierze wyrazistości ekonomiczna treść budżetu.

Postanowiona przez rząd przebudowa budżetu państwowego na wymienionych zasadach nie byłaby możliwa bez reformy ustrojowej. Ustawa o terenowych organach jednolitej władzy państwowej, powołująca terenowe rady narodowe w miejsce zniesionych dotychczasowych związków samorządowych i dotychczasowych organów administracji rządowej I i II instancji, realizuje jedność władzy państwowej. W oparciu o tę jedność możliwe będzie włączenie do planu gospodarczego w najszerszym zakresie w tej części gospodarki narodowej, którą reprezentowały dotychczasowe związki samorządu terytorialnego, możliwe będzie włączenie do budżetu Państwa ich gospodarki finansowej. Przez reformę ustrojową uzyskamy jedność kierownictwa, jedność planu gospodarczego, jedność systemu budżetowego. W jaki sposób realizowana będzie jedność systemu budżetowego i w jaki sposób osiągniemy w systemie budżetowym szeroki demokratyzm socjalistyczny?

Jedność systemu budżetowego osiągniemy przez włączenie do budżetu Państwa całości środków gromadzonych przez Państwo Ludowe i rozdzielanych na: finansowanie gospodarki narodowej, potrzeb socjalnych i kulturalnych ludności, wzmocnienie obronności Państwa oraz utrzymanie administracji i organów wymiaru sprawiedliwości. Szeroki demokratyzm socjalistyczny osiągniemy w systemie budżetowym przez budowę wieloszczeblowego budżetu Państwa, który będzie odpowiadał organizacji władz państwowych. Rozumiemy przez to istnienie w ramach budżetu Państwa:

- budżetu centralnego, jako budżetu centralnych organów jednolitej władzy państwowej,
- budżetów terenowych, jako budżetów rad narodowych gminnych, miejskich, powiatowych i wojewódzkich.

W ten sposób każda rada terenowa będzie miała swój własny, samodzielny budżet, który będzie podstawą jej gospodarki finansowej, podstawą kontroli i jej planu gospodarczego.

Zanim przejdę do podstawowych zasad budżetu terenowego, aby potem na ich tle omówić jego opracowanie i wykonanie oraz uprawnienia rad narodowych, będę się starał naszkicować zakres gospodarki rad narodowych. Wydaje mi się bowiem, że w ten sposób zasady budżetowe uzyskają pełniejsze i ściślejsze oświetlenie. Granica podziału między budżetem centralnym, a budżetami terenowymi zależna jest bowiem od zakresu działania poszczególnych rad. Zakres ten nie może i nie będzie pokrywał się z dotychczasowym zakresem działania związków samorządu terytorialnego. Z treści i ducha ustawy o terenowych organach jednolitej władzy państwowej bije wyraźne dążenie do przekazania organom terenowym szerokiego wachlarza dotychczasowej działalności tzw. administracji państwowej, aby w ten sposób w pełni przekazać robotnikom i chłopom bezpośredni udział w zarządzaniu Państwem i uczynić ich gospodarzami swego terenu.

Dlatego w wykonaniu reformy ustrojowej, zostaną przekazane terenowym radom narodowym jako organom jednolitej władzy państwowej nie tylko urzędnia i działalność dotychczasowych związków samorządu terytorialnego, lecz i poważna część urzędów i działalności Państwa. W zakresie urzędów gospodarczych terenowe rady narodowe obejmą dotychczasowy państwowy przemysł miejscowy, przedsiębiorstwa miejscowego handlu detalicznego, miejskie i powiatowe przedsiębiorstwa budowlane, gospodarkę mieszkaniową, przedsiębiorstwa i urzędnia komunalne, jak wodociągi, lokalne gazownie, zakłady oczyszczania miasta, lokalne rzeźnie, targowiska, lokalną komunikację, następnie gospodarkę drogową, lokalną gospodarkę rolną, ośrodki weterynaryjne, melioracje o znaczeniu lokalnym. W zakresie urzędów socjalno-kulturalnych terenowe rady narodowe otrzymają:

- przedszkola, szkoły podstawowe, szkoły średnie ogólnokształcące, oświatę dla dorosłych i zwalczanie analfabetyzmu,
- biblioteki, archiwa, muzea, ogniska kultury o znaczeniu lokalnym,
- ośrodki kultury fizycznej i sportu,
- ogniska i zakłady opiekuńcze, domy pracy przy-musowej,
- publiczne zakłady służby zdrowia (ośrodki, szpitale), o znaczeniu lokalnym.

To przykładowe wyliczenie funkcji terenowych rad narodowych pozwala stwierdzić:

po pierwsze: część funkcji Ludowego Państwa, a w szczególności w zakresie oświaty, kultury, opieki społecznej i zdrowia będzie przekazana niemal w całości radom narodowym; jest to istotna różnica w stosunku do dotychczasowego samorządu terytorialnego, który wykonywał tylko fragmenty tych funkcji;

po drugie: podnoszenie materialnego i kulturalnego poziomu ludności i zaspakajanie jej potrzeb stanowi zasadniczą treść i kierunek działania rad narodowych;

po trzecie: zakres działania terenowych rad narodowych wzrośnie już w tym etapie realizacji reformy ustrojowej bardzo znacznie w stosunku do zakresu dotychczasowych związków samorządu terytorialnego.

Tak wielki wzrost zadań rad narodowych jest dowodem przekonania, że rady narodowe wykonają te zadania lepiej niż były one wykonywane w dotychczasowym ustroju.

Przekazanie tak poważnych funkcji Państwa Ludowego terenowym radom narodowym nie przekreśla zasady jedności planu gospodarczego i jedności systemu budżetowego. Odwrotnie — oznacza to włączenie gospodarki terenowej do jednolitego planu gospodarczego i jednolitego systemu budżetowego. Dzieje się to w zakresie gospodarki budżetowej przez włączenie budżetów rad narodowych niższgo szczebla do budżetu wyższego szczebla. I tak: budżety gmin i miast będą wchodzić wydatkami i dochodami do budżetów powiatów, budżety powiatów wchodzić będą wydatkami i dochodami do budżetów województw, budżety województw wchodzić będą wydatkami i dochodami do budżetu Państwa. W ten sposób nastąpi pełna koordynacja wszystkich budżetów terenowych i utrzymana będzie pełna jedność systemu budżetowego.

Jedność systemu budżetowego pozwala na wyposażenie budżetów terenowych w środki finansowe, umożliwiające finansowanie zadań objętych budżetami terenowymi. Środki te będą dostosowane do potrzeb poszczególnych budżetów terenowych. Podstawą tych środków będą dochody z przedsiębiorstw i urzędów oddanych w zarząd terenowych rad narodowych, wpływy z dotychczasowych podatków komunalnych (podatek od lokali, podatek od nieruchomości), udziały w podatkach: gruntowym, obrotowym i dochodowym, od wzbogacenia wojennego oraz wpływy Państwowego Funduszu Ziemi i wpływy lokalne Funduszu Gospodarki Mieszaniowej. W ten sposób terenowe rady narodowe będą wyposażone w pierwszym rzędzie w dochody, których osiągnięcie zależne jest od ich inicjatywy i wysiłku podległych im bezpośrednio organów, a następnie dopiero w uzupełniające te środki udziały w podatkach ogólnopństwowych, określone w odpowiedniej, w zależności od potrzeb danego budżetu terenowego, wysokości.

Takie ustawienie budżetów terenowych, ich pełne zrównoważenie, jest możliwe tylko przy jedności systemu budżetowego. Równocześnie jednak jedność systemu budżetowego, znajdującą wyraz w budżecie Państwa, limituje budżety terenowe. Budżety terenowe nie mogą bowiem w zasadzie przekroczyć globalnej kwoty środków finansowych, dysponowanych przez budżet Państwa.

Zanim przejdę do szczegółowego przedstawienia uprawnień rad narodowych, mechanizmu działania, try-

bu opracowania, zatwierdzenia i wykonania budżetów terenowych, nakreślę podstawowe zasady, na których będzie się opierać gospodarka finansowa rad narodowych:

Zasada I — Każda rada terenowa posiada własny samodzielny budżet terenowy. W zakresie tego budżetu ma pełną inicjatywę budżetową z ograniczeniem, wynikającym z planu gospodarczego i limitu budżetu Państwa;

Zasada II — Rada terenowa ponosi pełną odpowiedzialność za gospodarkę terenową, za gospodarkę finansową, za swój budżet;

Zasada III — Całość działalności terenowych rad narodowych w zakresie gospodarki narodowej, finansowania urzędów kulturalnych i socjalnych, finansowania administracji oraz gromadzonych przez rady dochodów, powinna być ujęta budżetem terenowym i podporządkowanymi mu planami finansowymi poszczególnych działów gospodarki. Prowadzenie gospodarki poza budżetem jest niedopuszczalne, gdyż narusza jedność systemu budżetowego, co w rezultacie może naruszyć wykonanie zadań ustalonych w planie gospodarczym;

Zasada IV — Budżety terenowe powinny być oparte o plany gospodarcze danego terenu i stąd też układ budżetów będzie uwzględniał powiązanie z planem;

Zasada V — Budżety rad terenowych są budżetami zrównoważonymi, tj. budżetami o zbilansowanych wydatkach i dochodach;

Zasada VI — Realizując w budżetach zadania planu gospodarczego rady terenowe powinny dążyć dzięki znajomości lokalnych warunków do maksymalnego obniżania kosztów wykonania tych zadań;

Zasada VII — Rady terenowe powinny mobilizować rezerwy tkwiące w terenowej gospodarce narodowej, a to przede wszystkim celem umożliwienia zwiększenia zadań w zakresie potrzeb socjalno-kulturalnych ludności;

Zasada VIII — W tym celu rady narodowe powinny wykorzystywać inicjatywę robotników i chłopów, którzy wielokrotnie dali dowody znajomości lokalnych potrzeb ludności i budownictwa socjalistycznego w gospodarce budżetowej.

Oparte na tych zasadach budżety terenowe zmobilizują nowe środki dla socjalistycznego budownictwa, wzmogą inicjatywę gospodarczą mas ludowych i będą wciągać robotników i chłopów w czynności zarządu Państwem. Budżety terenowe będą sprzyjać lepszemu ujawnieniu, ujęciu i zaspokojeniu różnych lokalnych potrzeb ludności. Budżety terenowe przez ich zbilansowanie będą pobudzać do walki o oszczędność i najbardziej wydajne wykorzystanie przekazywanych im środków. Nigdy dotąd gospodarka finansowa nie zeszła tak blisko mas ludowych. Nigdy dotąd nie mieliśmy możliwości stosowania bardziej racjonalnych metod gospodarki fi-

nansowej. Nigdy dotąd gospodarka finansowa nie była bardziej zespolona z celami politycznymi klasy robotniczej. Wyrazem tego jest powierzenie radom narodowym funkcji:

- a) uchwalania terenowych planów gospodarczych w ramach narodowego planu gospodarczego,
- b) uchwalania terenowych budżetów w ramach jednolitego budżetu Państwa,
- c) mobilizacji środków materiałowych, pracy i środków finansowych.

Uchwalenie budżetu poprzedza jego opracowanie, jego zestawienie. Prawo do układania budżetu jest jednym z podstawowych uprawnień rad narodowych. Uprawnienie to musi być wykonywane umiejętnie, tzn. budżet musi mieć nie tylko pewną formę, ale przede wszystkim musi zawierać treść, opartą na wnikliwej znajomości potrzeb i środków. Przez system wydatków ma być realizowany splot zamierzeń, przez pulę dochodów zapewnia się budżetowi jego operatywność finansową. W ten sposób na bazie dyscypliny klasyfikacyjnej w budżecie zarysowuje się istotna treść zadań i tendencji rozwojowych życia lokalnego przekroju gospodarki narodowej, kulturalno-oświatowym, politycznym.

Ale budżet jest nie tylko planem zamierzeń, ale i granicą dla tych zamierzeń. Skonstruowany w oparciu o zasadę równowagi, o zbilansowanie wydatków i dochodów, jako podstawową zasadę konstrukcyjną, realnie skalkulowany, ujmujący plan zamierzeń celowych, oszczędnych — budżet stanowi wyrażony w pieniądzu pozytywny program działania. Budżet, aby mógł być wykonany, musi być realny, tzn. wydatki muszą odpowiadać istotnym kosztom wykonania prac zamierzonych, a dochody winny być skalkulowane na miarę możliwości osiągnięcia poszczególnych kwot. Budżet zatem rad narodowych nie może być tylko odzwierciedleniem szeregu pragnień skądinąd może najchwalniejszych, których koszt realizacji ocenia się na oko, ale musi być on oparty na ścisłym obliczeniu z zastosowaniem wytypowanych limitów, norm i wskaźników. Na tę ścisłość kalkulacyjną należałoby zwrócić specjalną uwagę zarówno w radach narodowych, uchwalających budżety, jak i w radach hierarchicznie wyższych, które przez swe wytyczne winny ułatwić prace budżetowe rad hierarchicznie niższego szczebla.

W tym też kierunku zmierza przedsięwzięta reforma buchalterii budżetowej, która w skrócie polega na pełnej standaryzacji ściśle ograniczonej ilości paragrafów wydatkowych i ustaleniu jednolitej ścisłej metody kwalifikowania preliminowanych wydatków.

Zasadą jest, że jednostką budżetową stać się może nie tylko jednostka organizacyjna, jak urząd, szkoła, szpital itp., ale również i każde konkretne zadanie budżetowe, np. melioracja, upowszechnienie kultury, zwalczanie szkodników roślinnych, ochrona przeciwpowodziowa itp. Są dwa tylko warunki dla wprowadzenia do budżetu dowolnej ilości takich jednostek, a mianowicie:

- 1) preliminowane wydatki muszą się mieścić w limicie globalnym, ustalonym na podstawie wskaźników Narodowego Planu Gospodarczego,
- 2) preliminowane dla sfinansowania danej akcji czy zadania wydatki podlegać muszą ścisłej kalkulacji, która to kalkulacja ułatwi rozbitcie na paragrafy według nowego ich układu.

Nie wolno będzie proponować wprowadzenia do budżetu jednostek, których wydatki nie zostaną rozbite na paragrafy.

Na tle tych zasad należy zdać tu sobie sprawę, jakie były wady i niedociągnięcia dotychczasowych metod budżetowania. Należy tu wymienić przede wszystkim:

- 1) tradycyjne przyzwyczajenia do szacowania w jednej globalnej kwocie przewidywanych wydatków na dane zadania (tzw. paragrafy specjalne) i niechęć do analizowania tych wydatków według ich elementów,
- 2) brak zaufania do podstawowych elementów planowania, tj. statystyki norm i cen, pomimo, że budżetowe skutki ewentualnych ruchów cen znajdują z reguły zabezpieczenie w rezerwie budżetu,
- 3) niechęć do studiowania i stosowania zasad planowości w gospodarce każdej jednostki budżetowej,
- 4) preliminowanie na wyrost i stwarzanie wewnętrznych rezerw zamrażających środki budżetowe celem uzyskania marży bezpieczeństwa dla wykonania zleconych zadań,
- 5) skłonność do maskowania i szyfrowania niektórych pozycji wydatkowych celem ominięcia rygorów kontroli budżetowej. Ten ostatni wzgląd w wielu wypadkach należałoby wymienić na pierwszym miejscu.

Można już dziś wyrazić przekonanie, że poszczególne jednostki planujące, tak w budżecie centralnym jak i w budżetach terenowych będą mogły przy pomocy właściwych organów aparatu finansowego wyeliminować te wady z ich pracy nad sporządzaniem i wykonywaniem swych budżetów.

W związku z tak radykalną przebudową ustrojową zmieni się i dotychczasowy sposób finansowania wydatków terenowych.

Jeśli chodzi o system dotychczas stosowany, to nie można powiedzieć, iż był on zadowalający.

Dotacje celowe, dotacje ogólne na pokrycie tzw. niedoborów budżetowych, dotacje na oddłużenie, dotacje na cele specjalne, dotacje na pokrycie niedoborów przedsiębiorstw i zakładów, na akcje dorywcze, na inwestycje częstokroć nawet poza planowe, dotacje wyrównujące niedokładności częstokroć bezplanowej gospodarki, cały ten system dotacji, których wypłata nie zawsze była skoordynowana w czasie, które wielokrotnie nie były wiadome w okresie planowania budżetów lub w ogóle zawodziły, które dublowały finansowanie tych samych akcji wszystko to — rzecz jasna — wносиło czynnik nieokreśloności i wiele niespodzianek do systemu finansów lokalnych.

Ponadto finansowanie całości administracji terenowej odbywało się dwoma torami, torem nazywanym rządowym i torem samorządowym. Stosowanie tu i tam innych form, innych układów, różnych klasyfikacji, różnych podejść do rzeczy, wywoływało poważne perturbacje w całości procesów planowania i organizacji Państwa, a rozbieżności dezorientowały nie tylko ogół obywateli, ale i nasz aktywny społeczny, przyzwyczajając go do stosowania dwóch miar: miary rządowej i samorządowej — zamiast jednej miary państwowej.

Stan taki nie powstał bez przyczyn i bezsprzecznie miał pewne swoje usprawiedliwienie, był on uwarunkowany szeregiem obiektywnych trudności, których tu — jako marginesowych — omawiać nie ma potrzeby.

Scalenie dotychczasowych systemów, poddanie ich jednolitej dyrektywie rad narodowych nie tylko zapo-

bieganie rozbieżnościom i błędnym pojęciom, ale ponadto skonsoliduje te różne systemy w jedność, włączy je do ogólnego systemu administrowania państwem, zapobiegając równocześnie metodzie dorywczego posługiwania się publicznymi środkami finansowymi.

Planowy niedobór budżetowy poszczególnych rad narodowych znajdzie również planowe pokrycie w centralnym funduszu wyrównawczym, administrowanym przez Prezydium Rządu, co tym samym sprowadza się do zrównoważenia niedoborów, chociaż nie metodą bezpośrednią.

Nawiązując do Narodowego Planu 6-cio letniego, należy podkreślić, że z tym planem zamierzenia lokalne muszą się wiązać przedmiotowo oraz w skali rozwojowej. Budżety terenowe stanowią treść budżetu Państwa, muszą podlegać dyscyplinie planu narodowego w równej mierze, jak podlegać jej będzie całość dyspozycji finansowych Państwa. Stąd wskazanie, że podejmując szereg inicjatyw należy pamiętać, że są dla ich całości pewne nieprzekraczalne granice mające swe źródło w wysokości dochodu narodowego, w zasobach materiałowych i rozmiarach pogotowia pracy.

Jakaż jest rola aparatu finansowego w procesie realizacji budżetów terenowych?

Aparat ten musi przygotowywać budżet i mobilizację środków pieniężnych, musi stwarzać finansowe warunki jak najprzychylniejsze dla realizacji inicjatywy miejscowych czynników. Stosunek tego aparatu do terenowych zamierzeń musi być pozytywny — gospodarczy, życiowy, a nie jedynie fiskalny. A jeśli aparat ten pójdzie czasem w teren z postulatami stosowania pewnej dyscypliny finansowej, to zmusi go do tego nie zawsze panujący porządek merytoryczny i formalny w zakresie wykonywania budżetu.

Czasem zarzuca się dotychczasowym organom finansowym, że mają przysłowiowego węża w kieszeni i że oceniają każdą akcję pod kątem widzenia nie dania pieniędzy. Sąd ten jest niesłuszny i krzywdzący. Takie podejście było charakterystyczne dla epoki minionej, w której niewydatkowanie pieniędzy nawet na pilne potrzeby podnoszone było do znaczenia wielkiej cnoty. Oszczędzało ono bowiem rezerwy kapitałowe sfer posiadających. W obecnym ustroju porządek rzeczy został odwrócony i streszcza się w zasadzie mówiącej, że niewydatkowanie grozi nie wykonaniem planu, co z kolei pociąga za sobą sankcje.

Niebawem prezydium poszczególnych rad narodowych przy czynnym współdziałaniu komisji rad i wydziałów finansowych przystąpią do układania swych zamierzeń budżetowych na rok 1951. W zamierzeniach tych, w których rady narodowe dadzą wyraz swym planom gospodarczym lokalnym będą musiały być wzięte pod uwagę dwa momenty: 1) łączne ujęcie danej administracji terenowej w jednolity plan, 2) budżety terenowe będą ułożone w ramach pewnych limitów określonych co do wysokości przez finansowe możliwości budżetu Państwa.

Te dwie dyscypliny będą określać: pierwsza — obszar zamierzeń, druga — możliwości finansowe.

Nakreślone przede wszystkim będą maksymalne kwoty dopuszczalne dla sfinansowania całości zamierzeń na odcinku zarówno budżetu centralnego, jak i budżetów terenowych i one to będą musiały być dla tych budżetów górną granicą ich wysokości. Wytyczne pod-

stawowe będą realizowane przez rady narodowe, które jako organy terenowej władzy wprzęgnięte będą do ogólnego wysiłku nad realizacją zadań gospodarki planowej. W podziale limitów budżetowych przypadnie szczególnie ważna rola wojewódzkim radom narodowym i powiatowym radom narodowym, jako tym, które będą musiały w granicach kwot postawionych do ich dyspozycji obdzielić funduszami swoje tereny. Od tego podziału umiejętnie dokonanego zależeć będzie dostateczne zasilenie pieniędzmi gospodarki terenowej na wszystkich jej szczeblach.

Ramy jednak finansowe budżetów terenowych będą na tyle wystarczające, że w nich będzie mogła znaleźć swój wyraz tak cenna oddolna inicjatywa terenu. Należałoby w tym momencie podkreślić jeszcze raz, że inicjatywa lokalna powinna być nacechowana zrozumieniem tego faktu, że żaden teren sam w sobie nie jest izolowany od reszty Państwa, że dobrze jest planować i realizować zadania rozwojowe swego najbliższego środowiska, ale nie należy zapominać, że istnieją ogólne przyczynowe powiązania zjawisk, że mamy hierarchię potrzeb, i że w każdym układzie gospodarczym są pewne granice możliwości finansowych, których pod groźbą zachwiania równowagi gospodarczej naruszać nie można. Stąd wypływają wysoce ważne zadania rad narodowych, a mianowicie: 1) rzeczowego ułożenia planu swych zamierzeń na podstawie realnej oceny wszelkich możliwości; 2) aktywnej postawy w zakresie mobilizacji środków pieniężnych w ramach systemu finansowego Państwa, to skutecznie może powiększyć zakres wydatków, a więc przyczyni się do rozbudowy planu.

Tu należałoby przestrzec przed tym, co nazwać by można było kroczeniem w zdobywaniu dochodów po linii najmniejszego oporu, a mianowicie przed metodą zabiegania o dotacje, subwencje, zasiłki ze Skarbu Państwa. Zgodność strony wydatkowej z dochodową musi być dziś osiągnięta na innej drodze niż zabieganie o środki łatwe. Na dłuższą metę tego rodzaju metoda nie może być zalecana, jest to bowiem sposób postępowania osłabiający zapobiegliwość własną rad, która winna być skierowana na uzyskanie maksymalnych dochodów własnych.

Nowy układ finansów da możliwość radom narodowym przejawienia dużej aktywności w zakresie mobilizacji środków własnych. Będą dane tym radom w ramach systemu danin publicznych dostateczne możliwości w tym względzie, muszą one być jednak w pełni wykorzystane nie tylko jako instrument podejścia klasowego, lecz jako zabieg, mający na celu wydobycie ukrytych rezerw pieniężnych w celu obrócenia ich na sfinansowanie ogólnej przebudowy naszego życia.

Z powyższego należy wyciągnąć ten wniosek, że budżety terenowe będą musiały w układzie swoim dążyć przede wszystkim do maksymalnego oparcia się na dochodach własnych. Nie znaczy to bynajmniej, aby rady narodowe miały pozostawać bez pomocy, a ich tereny aby były skazane na wegetację gospodarczą, wypływającą ze skromnych możliwości własnych. Przeciwnie, nowy system finansowania gospodarki terenowej przez ruchomą skalę udziałów w podatkach ogólnopństwowych ma na celu zasilanie mocniejsze tych zacofanych terenów, które należy podciągnąć do stanu innych, bardziej uaktywnionych środowisk, ma na celu umożliwienie wykonania tym radom ich zadań w zakresie przewidzianym w planie gospodarczym.

Jest to zarazem istotna różnica między finansową gospodarką terenową, a gospodarką samorządową w formacji kapitalistycznej. Dziwny to był samorząd. Państwo kapitalistyczne zlecało związkom samorządowym szereg lokalnych funkcji gospodarczych i kulturalno-socjalnych. Do samorządu należała troska o urzędnika komunalne, o wyposażenie miast, a także w części o oświatę i kulturę. W tych warunkach żądania mas ludowych otoczenia ich wielką opieką ze strony Państwa, zwiększenia nakładu na ich rzecz spotykają się z odpowiedzią, że są to funkcje samorządu. Natomiast samorząd nie dysponował i nie mógł dysponować środkami na wykonanie tych zadań, bowiem samorząd nie był i nie mógł być niczym innym jak tylko narzędziem w ręku klas posiadających, które zarówno na szczeblu organizacji państwowej jak i samorządowej nie były skłonne rezygnować ze swych zysków na rzecz mas ludowych. Rewolucyjna zmiana ustroju stawia zagadnienie na płaszczyźnie gwarancji dostarczenia środków na wykonanie zadań rad terenowych. Gwarancją tą są ruchome udziały budżetów terenowych w dochodach ogólnopaństwowych.

W przejściowym okresie nie wyklucza się nadto dodatkowej możliwości dotowania budżetów terenowych z Funduszu Wyrównawczego. Należy jednak spodziewać się, że dotąd praktykowana wielotorowa forma udzielania dotacji, częstokroć na podstawie bądź wadliwie ułożonego, bądź wadliwie realizowanego budżetu będzie poniekąd, i że uzupełnienie budżetów terenowych z dotacji ograniczone zostanie ściśle do wypadków: 1) gdy źródła dochodowe, mimo przekazania ich w maksymalnej mierze, okażą się niewystarczające, 2) gdy źródła dochodowe w ogóle nie dopiszą z przyczyn niezależnych od wysiłku danego środowiska, 3) gdy będą zlecone radom narodowym akcje nowe, nie przewidziane w ich zamierzeniach budżetowych, 4) gdy zajdzie potrzeba zaliczkowego finansowania gospodarki w okresach martwych kasowo. Ostatnio wymienione zaliczki, rzecz oczywista, muszą być traktowane jako środki obrotowe zwrotne w okresie budżetowym.

Kończąc omówienie strony finansowo-budżetowej działalności rad narodowych zaznaczam, że informacje natury technicznej, dotyczące układania budżetów terenowych, będą zasygnalizowane jedynie przykładowo, gdyż stanowić one będą przedmiot dodatkowych, specjalnych obszernych instrukcji.

Prace nad budżetem na rok 1951 dzielić się będą na szereg etapów, z których najważniejsze stanowią:

- a) opracowanie limitów budżetowych,
- b) opracowanie projektów budżetów terenowych,
- c) opracowanie i uchwalenie budżetu Państwa,
- d) uchwalenie budżetów terenowych.

Etapem wstępnym jest ustalenie limitów budżetów. Praca ta ma w bieżącym roku szczególne znaczenie, gdyż podstawowym jej celem będzie ułatwienie prezydiom rad narodowych uchwylenia powiązania budżetów z planem gospodarczym, co zabezpieczy jedność budżetu i planu gospodarczego.

Praca nad ustaleniem tzw. limitów budżetowych jest już rozpoczęta. Co to są limity budżetowe? Jest to przewidywana suma wydatków, związana z wykonaniem głównych zadań Państwa Ludowego, przy czym zadania podstawowe określone są w narodowym pla-

nie gospodarczym. Suma ta przy tym jest obliczana w taki sposób, aby zapewnić wykonanie każdego z tych zadań. Jeżeli więc powiemy, że limit budżetowy na oświatę został na rok 1951 ustalony, przypuśćmy na 40 miliardów złotych, to oznacza to, że suma ta stanowi wszystkie wydatki w takiej ilości instytucji i zakładów oświatowych (szkoły różnego typu, przedszkola itp.), jaka przewidziana jest w narodowym planie gospodarczym na rok 1951. W tym samym sensie będziemy mówili o limicie budżetowym na wojsko, na zdrowie, na opiekę społeczną, na drogi, na gospodarkę komunalną, na administrację itp.

Otóż limity te będą ustalone przez Radę Ministrów i Radę Państwa do dnia 15 czerwca i to nie tylko w podziale na poszczególne zadania, o których poprzednio mówiliśmy — oświata, zdrowie itp. — ale również w podziale na województwa, a ponadto w podziale na place i inne wydatki bieżące — operacyjne i wydatki inwestycyjne. Równocześnie będzie ustalony przydział poszczególnych instytucji i zakładów do właściwych budżetów, tzn. w jakim budżecie — wojewódzkim, powiatowym, gminnym itp. — winny być przewidziane wydatki na utrzymanie tej instytucji.

Inicjatywę przejmą dalej prezydya wojewódzkich rad narodowych. Ich organy finansowe otrzymają całość limitów od Ministerstwa Finansów, poszczególne zaś wydziały — odpowiednie limity, odnoszące się do zakresu ich działania. Np. wydział oświaty — limity na oświatę, wydział zdrowia — na zdrowie itp. Prezydya podzielą z kolei — na wniosek fachowego wydziału — każdy otrzymany limit na województwo, w zależności od przydziału instytucji i zakładów do poszczególnych budżetów na samo województwo, miasta wydzielone i powiaty również z wyodrębnieniem wydatków na place i inne wydatki bieżące, operacyjne oraz wydatki inwestycyjne. Limity na województwo i miasta wydzielone nie ulegają dalszemu podziałowi. Natomiast prezydya powiatowych rad narodowych dzielą otrzymane limity powiatowe na tych samych zasadach na miasta niewydzielone, gminy wiejskie i właściwe powiaty.

Teraz rozpoczyna się etap drugi — właściwe opracowanie budżetów terenowych.

Jak to się będzie odbywało? Rozpocznijmy od dołowych rad narodowych gminnych i wiejskich (miast niewydzielonych). Otóż organy finansowe tych rad narodowych układają w ramach otrzymywanych limitów projekt szczegółowego preliminarza wydatków. Równocześnie organ finansowy opracowuje szczegółowy preliminarz dochodów własnych gminy względnie miasta niewydzielonego. Będą tu wchodziły w grę dochody z przedsiębiorstw i majątków znajdujących się w zarządzie tych rad, dochody z przedsiębiorstw prowadzonych przez gminne i miejskie rady, opłaty administracyjne, wpływy z dotychczasowych podatków komunalnych, z wyjątkiem podatku gruntowego i pozostałość kasowa z roku poprzedniego. Jeżeli rady terenowe wyznają dodatkowe źródło dochodów w roku 1951, z którego nie korzystano w roku 1950, np. dochody z przedsiębiorstw, których uruchomienie planuje się w roku 1951, świadczenia rzeczowe w ramach obowiązujących przepisów itp. mogą do wysokości wpływów z nowo ujawnionych źródeł dochodów powiększyć preliminarz wydatków ponad otrzymane limity, z tym jednak, że w danym wypadku nie mogą być powiększone wydatki

na administrację, na płace i wydatki na niektóre inwestycje określone w specjalnych przepisach. Nie ma to zastosowania do tych dodatkowych dochodów, które są wynikiem zmiany ustawodawstwa gospodarczego.

Preliminarz wydatków z reguły jednak będzie wyższy niż preliminarz dochodów własnych rady gminnej lub miejskiej. Stąd też celem zrównoważenia projektu budżetu, organ finansowy wnosi o przyznanie mu odpowiedniego udziału w podatkach państwowych lub Funduszu Ziemi, a gdy wpływy te nie zbiegają się w czasie z wydatkami (ma to z reguły miejsce w podatku gruntowym i w Funduszu Ziemi), ponadto o przyznanie mu dotacji z Funduszu Wyrównawczego. Po zatwierdzeniu przez prezydium gminnej względnie miejskiej rady narodowej projekty budżetu przesyła się do powiatowej rady narodowej.

Na następnym szczeblu, powiatowej rady narodowej sprawa będzie przedstawiała się następująco: powiatowy wydział finansowy powinien był już przygotować projekty szczegółowych preliminarzy dochodów i wydatków powiatu w sposób analogiczny jak gminy i miasta niewydzielone. Po otrzymaniu budżetów dołowych rad narodowych powiatowy wydział finansowy kontroluje je, sprawdza w porozumieniu z właściwymi wydziałami zgodność wydatków z limitami, względnie zasadność podwyższenia limitów, i jeżeli uważa wnioski o dotacje za uzasadnione, uzupełnia szczegółowy preliminarz wydatków powiatu kwotą dotacji dla podporządkowanych rad narodowych, po czym łączy projekty budżetów gminnych, miast niewydziałonych i powiatu w projekt zbiorczego budżetu powiatowego i po zatwierdzeniu przez prezydium powiatowej rady narodowej przesyła do wojewódzkiej rady narodowej, występując jednocześnie o udział w podatkach państwowych w takiej wysokości, która po zróżniczkowaniu umożliwiłaby zaspokojenie wniosków wszystkich budżetów wchodzących w skład zbiorczego budżetu państwowego. W ten sposób powiatowa rada narodowa występuje w podwójnej roli: po pierwsze jako twórca własnego budżetu, a ponadto jako współtwórca i czynnik współodpowiedzialny i gwarantujący zrównoważenie budżetów rad narodowych gminnych i miejskich. Taki podwójny charakter posiadają zresztą wszystkie terenowe rady narodowe poza dołowymi.

Przechodzimy teraz do szczebla następnego. Do wojewódzkiej rady narodowej wpływają więc projekty budżetów powiatu, równocześnie zaś nadchodzą opracowane w ten sam sposób projekty budżetów miast wydzielonych wraz z wnioskami o udział w podatkach państwowych. Ponadto wojewódzki wydział finansowy przygotował projekt szczegółowych preliminarzy dochodów i wydatków województwa. Posiadając te materiały, wojewódzki wydział finansowy po uzupełnieniu w analogiczny, jak powiat sposób, szczegółowego preliminarza wydatków województwa, sporządza w porozumieniu z właściwymi wydziałami wojewódzkimi projekt zbiorczego budżetu wojewódzkiego, łączącego budżety: wojewódzki, powiatowy i miast wydzielonych i po zatwierdzeniu przez prezydium wojewódzkiej rady narodowej przesyła do Ministerstwa Finansów wraz z wnioskiem o odpowiednie udziały w podatkach państwowych i ze wskazaniem na dodatkowe wpływy z nowoujawnionych źródeł dochodów, które uzasadniałyby ewentualne odstępstwo od limitów budżetowych.

Następuje teraz etap trzeci, tj. opracowanie i uchwalenie budżetu Państwa. Ministerstwo Finansów sporządza na podstawie opracowanego przez siebie poprzednio projektu budżetu centralnego oraz projektów zbiorczych budżetów wojewódzkich projekt budżetu Państwa, budżetu centralnego oraz projekt ustawy skarbowej, który uchwała Rada Ministrów. Po zatwierdzeniu przez Radę Ministrów projektu budżetu centralnego oraz ustawy skarbowej przesyła się je do Sejmu.

Projekt ustawy skarbowej zawiera ogólną sumę dochodów i wydatków budżetu Państwa z wydzieleniem wydatków zbiorczych budżetów wojewódzkich, wysokość udziału poszczególnych zbiorczych budżetów wojewódzkich w odpowiednich podatkach państwowych oraz sumę dotacji z Funduszu Wyrównawczego, przypadającej poszczególnym zbiorczym budżetom wojewódzkim.

Projekty budżetu Państwa i budżetu centralnego zawierają zestawienia dochodów według źródeł i zestawienie wydatków według działów budżetu z wyodrębnieniem funduszu płac i wydatków inwestycyjnych specjalnego rodzaju.

W ten sposób kwoty poszczególnych działów budżetów otrzymują sankcję ustawową, wobec czego możliwość przesuwania kredytów pomiędzy działami powinna być szczególnie ograniczona (uchwała Rady Ministrów zatwierdzona przez Radę Państwa), a dla funduszu płac i wydatków inwestycyjnych w ogóle uniezwolniona (wyłącznie drogą ustawową).

Budżety centralne i terenowe uwzględniają poza podziałem na działy dalsze jeszcze podziały. Jeżeli mówimy, że zadaniem określonym przez narodowy plan gospodarczy jest w szerokim sensie oświata, i nazwaliśmy ją działem budżetowym, to przecież zadanie to wykonujemy przez prowadzenie szkół, przedszkoli, uniwersytetów, likwidację analfabetyzmu itp. Każdy rodzaj instytucji oświatowej stanowi sam w sobie również zadanie o mniejszym wprawdzie zakresie niż pojęcie poprzednie, jednakże zadanie to musi być również ujawnione w budżecie. Czynimy to przez wprowadzenie np. w dziale zdrowia dalszych podziałek o nazwach: szpitale kliniczne, szpitale psychiatryczne, poradnie przeciwgruźlicze itd., w dziale gospodarki komunalnej podziałek takich, jak utrzymanie ulic i placów, parki i ogrody, oświetlenie miasta, wodociągi itp. Ponadto budżet musi także odpowiedzieć na pytanie, w jaki sposób mamy wykonać te zadania. Na pytanie to odpowiadają podziały budżetu, wskazujące, jakie kwoty musimy dla wykonania zadania wypłacić na uposażenie pracowników, jakie przeznaczamy na wydatki administracyjno-gospodarcze, jakie na inwentarz szkolny itd. Wreszcie rada narodowa musi wiedzieć, kto odpowiada za wykonanie zadania. Służą do tego specjalne podziały wskazujące np. że wydział oświaty odpowiedzialny jest za wykonanie dwóch zadań: za utrzymanie administracji na swoim odcinku (dział administracji) i za dział oświaty. Stąd też odpowiednie przekroje powinny być załącznikami budżetów, jednakże nie stanowią one ze względów technicznych przedmiotu bezpośredniej uchwały Sejmu, są wszakże niezbędne przy powzięciu tych uchwał, ponieważ na podstawie analizy tych materiałów Sejmowa Komisja Budżetowa stawia ewentualne wnioski o zmianę poszczególnych działów budżetowych wchodzących w skład zestawienia

wydatków. Dlatego też ewentualna uchwała Sejmu, zmieniająca szczególną pozycję zestawień zmusza również do zmiany odpowiednich załączników.

Wreszcie następuje etap czwarty i ostatni: ostateczne uchwalenie budżetów terenowych. Podkreślić należy, że w odróżnieniu od dotychczasowego budżetowego prawa samorządowego, uchwały wszystkich rad narodowych, dotyczące ich budżetów, są ostateczne i nie wymagają dalszego zatwierdzenia. Szereg tych uchwał rozpoczyna się po uchwaleniu przez Sejm budżetu Państwa, w kolejności jednak odwrotnej jak przy zatwierdzaniu projektów budżetów terenowych. Tak więc prezydium wojewódzkich rad narodowych zatwierdzają na podstawie wniosków wojewódzkiego wydziału finansowego, zaopiniowanych przez odpowiednie wydziały planowania, ostateczne projekty zbiorczego budżetu wojewódzkiego i budżetu wojewódzkiego, oczywiście w ramach uchwalonego przez Sejm danego zbiorczego budżetu wojewódzkiego. Po opracowaniu przez komisję budżetową, wojewódzka rada narodowa uchwała budżety, przy czym odpowiednia uchwała powinna być powzięta w sposób analogiczny do tego, w jaki Sejm uchwalił budżet Państwa i budżet centralny (jak wyżej). Sposób ostatecznego uchwalania budżetów terenowych niższego szczebla jest analogiczny. Ostateczne uchwały rad narodowych w sprawie budżetu winny być przedłożone do kontroli nadrzędnym organom finansowym, które sprawdzają zachowanie przepisów budżetowych, w tym zastosowaniu się do limitów, jak również, czy podwyższenie dochodów i związanych z tym wydatków znajduje dostateczne oparcie w rzeczywistości. W razie stwierdzenia w tym względzie uchybień, nadrzędne organy finansowe winny spowodować uchylenie uchwały rady narodowej przez radę narodową wyższego stopnia.

W ten sposób następuje ostateczne uchwalenie budżetu centralnego i wszystkich budżetów terenowych, co, jak mówiliśmy, następowało w przekroju działań budżetowych. Celem skonkretyzowania uchwalonych budżetów Ministerstwo Finansów i organy finansowe odpowiednich rad narodowych sporządzają na podstawie załączników budżetowych szczegółowe zestawienie budżetowe, uwzględniające po za podziałem na działy również wszystkie dodatkowe podziały, o których wyżej mówiliśmy.

Szczegółowe zestawienie budżetowe uwzględnia ponadto przekrój kwartalny, to znaczy wszystkie podziały powinny przewidywać nie tylko wysokość dochodów i wydatków w stosunku rocznym, lecz również w każdym kwartale roku budżetowego.

Ostatnią wreszcie czynnością będzie zatwierdzenie przez organy finansowe zbiorczych i poszczególnych kosztorysów jednostek budżetowych i zadań scentralizowanych, których projekty stanowią podstawę opracowania pierwotnych projektów budżetów. Zatwierdzenie następuje po sprawdzeniu czy odpowiednie pozycje jednorodnych kosztorysów mieszczą się w kredytach, przewidzianych we właściwych rozdziałach i paragrafach zestawienia budżetowego. Kosztorysy te stanowią podstawę dla wykonywania budżetu przez daną jednostkę budżetową.

Budżety terenowe będą wykonywane przez właściwą radę narodową. Rady narodowe i ich organy są całkowicie odpowiedzialne za wykonywanie budżetów te-

renowych, za zgodność ich wykonania z wykonaniem planu gospodarczego, za dochowanie przepisów budżetowych i przepisów stanowiących podstawę wydatkowania — na przykład taryfy płac — za utrzymanie ogólnego kierunku polityki społecznej i gospodarczej Państwa Ludowego.

W celu ułatwienia radom terenowym tych zadań poczynając od roku 1951, w którym to roku będziemy mieli pierwsze budżety terenowe, zbudowane na nowych, przedstawionych wyżej zasadach, każdy budżet terenowy wykonywany będzie na zasadzie jedności kasowej. Oznacza to, że wszystkie dochody i wydatki terenowej rady narodowej i podległych jej instytucji powinny przechodzić przez jedną kasę. Obsługę kasową budżetów terenowych poruczy się Narodowemu Bankowi Polskiemu. W związku z tym każda jednostka organizacyjna objęta budżetem będzie dokonywała swych operacji finansowych tylko i wyłącznie za pośrednictwem właściwego oddziału Narodowego Banku Polskiego, bez prawa posiadania własnych placówek kasowych. Wyjątkowo tylko w przypadkach, uzasadnionych względami na interes publiczny lub wygodę klienteli przy poszczególnych jednostkach organizacyjnych mogą być utworzone kasy pomocnicze, bądź ustanowieni specjaliści poborcy lub płatnicy. Instrukcja Ministerstwa Finansów określi szczegółowo przypadki, w których jednostka organizacyjna będzie mogła posiadać kasę pomocniczą, specjalnego poborcę lub płatnika, tudzież ustali ich szczegółowy zakres działania.

W ramach powyższej jedności kasowej każdy budżet terenowy zachowuje samodzielność. Oznacza to między innymi, że nadwyżki budżetowe danego budżetu terenowego, osiągnięte w danym roku budżetowym bądź to na skutek uzyskania większej sumy dochodu niż była przewidywana, bądź też na skutek zmniejszenia przewidzianych w budżecie wydatków na drodze oszczędności, uzyskanej przez wykonanie zamierzonych celów mniejszym kosztem, nie będą przelewane do budżetu terenowego wyższego stopnia. Nadwyżki te będą przeznaczone na utworzenie rezerw kasowych danego budżetu terenowego, bądź też będą zużyte przez tenże budżet w roku następnym.

Każdy budżet terenowy musi być zrównoważony. W przypadku uzyskania dochodów mniejszych, niż zostały one przewidziane w budżecie, należy w odpowiednim stopniu zmniejszyć wydatki w tej dziedzinie, która nie ma wpływu na realizację zadań Narodowego Planu Gospodarczego, bądź też uzyskać środki z budżetu wyższego stopnia.

W związku z tym, przenoszenie kredytów z jednego zadania budżetowego na drugie — virement — musi być ograniczone do nielicznych przypadków i oczywiście może być dokonywane z jednej strony jedynie w obrębie danego budżetu terenowego, z uwagi na zasadę samodzielności budżetów terenowych, z drugiej strony wyłącznie między zadaniami budżetowymi w obrębie tego samego działu. W ten sposób może być zagwarantowana nienaruszalność zadań Narodowego Planu Gospodarczego poprzez przestrzeganie dyscypliny planu. Dodatkowe zadania, które powstaną w toku wykonywania budżetów terenowych, będą sfinansowane z dodatkowych środków, które w tym celu otrzymują budżety terenowe z ogólnej rezerwy budżetu Państwa,

zamieszczonej w budżecie centralnym. Specjalne przepisy określą tryb postępowania przy uzyskiwaniu tego rodzaju kredytów dodatkowych.

Wykonywanie budżetu należy do właściwych jednostek organizacyjnych. Podstawą tego wykonywania będzie przekrój kwartalny zestawienia budżetowego, o którym poprzednio mówiłem. Zadaniem przekroju kwartalnego jest stworzenie perspektywy na sezonowe wahania gospodarki budżetowej w toku wykonywania budżetu, a tym samym stworzenie dodatkowego instrumentu wzmocnienia planowania i spotęgowania dyscypliny budżetowej. Zestawienie budżetowe w przekroju kwartalnym stanowić będzie podstawę do sporządzenia kwartalnych planów wykonania budżetu.

Plany kwartalne wykonywania budżetu terenowego sporządzają poszczególne jednostki w ramach swoich budżetów i przesyłają je zainteresowanym wydziałom fachowym prezydium rady narodowej na każdy kwartał osobno. Do każdego planu jednostka budżetu dołącza odpowiednią dokumentację uzasadniającą wysokość przewidywanych w planie tak dochodów jak i wydatków, tudzież zamierzenia dotyczące rzeczowego wykonania swoich zadań. Zakres i rodzaj tej dokumentacji ustalony zostanie w szczegółowej instrukcji Ministra Finansów.

Wydziały fachowe prezydium rady narodowej dokonują szczegółowej analizy planów poszczególnych jednostek budżetu tak co do możliwości rzeczowego wykonania przez nie zleconych im zadań, jak również co do celowości oszczędności i zasadności wydatków, tudzież realności dochodów planem przewidzianych, po czym plany te wraz ze swymi uwagami przesyłają wydziałowi finansowemu tegoż prezydium.

Na podstawie tych danych, jak również i na podstawie własnej oceny możliwości finansowych, wydział finansowy prezydium rady narodowej w porozumieniu z zainteresowanymi wydziałami fachowymi sporządza ogólny plan wykonania budżetu na dany kwartał, wg jednostek budżetu, szczegółowych tytułów budżetowych i poszczególnych miesięcy danego kwartału.

Po sporządzeniu planu na dany kwartał i zatwierdzeniu go przez prezydium rady narodowej wydział finansowy przesyła do wykonania plany odcinkowe zainteresowanym jednostkom budżetu. Strona wydatkowa tych planów będzie stanowić podstawę finansowania jednostek budżetowych przez wydziały finansowe, strona dochodowa — to zobowiązanie tych jednostek do osiągnięcia dochodów przewidzianych tym planem.

W przypadkach zachodzącej potrzeby w tym samym trybie nastąpić może zmiana planu wykonania budżetu na dany kwartał w postaci zwiększenia lub zmniejszenia przewidzianych w pierwotnym planie kredytów bądź dochodów.

Poszczególne jednostki budżetu odpowiedzialne są za osiągnięcie przewidzianych w danym miesiącu dochodów, tudzież za zrealizowanie w tymże miesiącu i w granicach zakreślonych otwartymi kredytami wyznaczonych im celów. Jednostki budżetu dokonują swych wydatków w granicach otwartych im na dany miesiąc kredytów, zgodnie z zasadami celowości oszczędności i gospodarności i przy pomocy zleceń na oddział Narodowego Banku Polskiego, w którym posiada otwarte kredyty. Oddziały Narodowego Banku Polskiego dokonywują wstępnej kontroli formalno-ra-

chunkowej i merytorycznej wydatków w zakresie i w sposób, które określi szczegółowa instrukcja Ministra Finansów.

Przedstawiając zasady wykonywania budżetów terenowych w r. 1951 nie mogę pominąć sprawy gospodarki budżetowej w roku bieżącym. Pragnąc umożliwić radom terenowym położenie głównego nacisku na zagadnienie przygotowania budżetów na r. 1951, a równocześnie uniknąć zakłóceń na odcinku gospodarki finansowej, przyjmuje się jako podstawę zasadę obowiązującą w roku bieżącym, wykonywania zarówno budżetu państwowego, jak również związków samorządowych na zasadach dotychczasowych. Dotychczasowe uprawnienia organów samorządu terytorialnego oraz organów administracji państwowej I i II instancji w zakresie gospodarki budżetowej przechodzą na rady narodowe i ich organy wykonawcze. Jednocześnie zachowuje się odrębność wykonywania budżetów dotychczasowych związków samorządowych, których obsługę kasową przejmie jeszcze w roku bieżącym Narodowy Bank Polski.

Wykonawcą uprawnień rad narodowych w zakresie gospodarki finansowej będzie aparat finansowy ujęty organizacyjnie w podporządkowane prezdyjom rad wydziały i referaty finansowe. Aparat ten powstanie z jednostek finansowych dotychczasowych związków samorządu terytorialnego oraz dotychczasowych organów skarbowych tj. izb i urzędów skarbowych. Aparat ten bogaty jest w doświadczenia uzyskane na przestrzeni ubiegłego 5-lecia. Aparat ten posiada znajomość gospodarki terenowej, gdyż w swej dotychczasowej działalności był bezpośrednio związany z terenem. Aparat ten będzie jednak musiał zdobyć się na nowy dalszy wysiłek, by stać się narzędziem działania w ręku rad narodowych. Czekają go poważne zadania w zakresie budżetów terenowych, czekają go zadania w poborze podatków ogólnopaństwowych, które w całości będą ściągane przez terenowe organy finansowe. Są to zadania poważne, które będą wymagały uzupełnienia tego aparatu, dalszego pogłębienia przeszkolenia politycznego i zawodowego. Dlatego rady narodowe powinny otoczyć ten aparat, który będzie ich własnym aparatem, szczególną troską. Ministerstwo Finansów ze swej strony dołoży maksymalnych wysiłków, by przyjąć z pomocą radom terenowym przez wprowadzenie odpowiedniego instruktażu i szkolenia zawodowego. Trzeba pamiętać, że zadania aparatu finansowego nie są łatwe, tak jak nie są łatwe obowiązki związane z poborem danin, utrzymaniem dyscypliny finansowej, zachowaniem ładu i porządku w rachunkach państwowych. Stała troska o zachowanie równowagi w dochodach i wydatkach jako podstawa utrzymania równowagi w dochodach i wydatkach, jako podstawa utrzymania równowagi rynkowej, a przecież nikt nie może zaprzeczyć, że sprawne i pełne wykonanie tych obowiązków ma decydujący wpływ na realizację naszych zamierzeń gospodarczych i politycznych.

Mówiąc o zadaniach i roli finansów Lenin tak powiedział: „Nie wolno zapominać, że wszelkie nasze radykalne reformy skazane są na niepowodzenie, o ile my nie będziemy mieli sukcesów w polityce finansowej. Od tego ostatniego zadania zależy powodzenie planowanej przez nas socjalistycznej przebudowy społeczeństwa“.

Jak z tego wynika, wraz z przejęciem przez rady narodowe wielkich uprawnień w dziedzinie budżetowania, spada na te rady również wielka odpowiedzialność za należyłą gospodarkę finansową. Pomocą radom narodowym w wykonaniu tych zadań powinien stać się fachowy aparat finansowy, dlatego też opieka nad tym aparatem powinna być stałą troską rad narodowych.

Aby aparat finansowy mógł wypełnić nałożone na niego obowiązki, musi on posiadać następujące zasadnicze warunki: 1) organizacja jego musi być zwarta i sprawna, 2) zatrudnieni w tym aparacie ludzie muszą posiadać polityczne i zawodowe przeszkolenie, 3) musi posiadać w terenie odpowiedni autorytet, płynący zarówno z własnej obiektywnej pracy, jak i tego poparcia i opieki, jakiej będzie doznawał ze strony rad narodowych. W wypadku braku któregośkolwiek z wymienionych warunków, aparat finansowy nie będzie mógł należycie spełnić swego zadania.

Dokonywana obecnie przebudowa systemu budżetowego powinna utrwalić reformę ustrojową, powinna

ugruntować władzę ludową, powinna stać fundamentem socjalistycznego budownictwa.

Podstawowymi elementami realizacji nowej polityki budżetowej powinny stać się naczelną założenia polityki gospodarczej obecnego okresu, a więc walka o pełne wykonanie planów produkcyjnych i inwestycyjnych, walka o systematyczne wykonywanie i mobilizowanie rezerw gospodarki narodowej, obniżenie kosztów, rozwój współzawodnictwa we wszystkich dziedzinach gospodarowania, a więc nie tylko ilościowego ale i jakościowego przekraczania planów produkcyjnych, przyspieszenia upłynnienia remanentów tkwiących w gospodarce narodowej, zwalniania nadmiernych środków obrotowych, co w rezultacie końcowym wzmoże nasze możliwości w dziedzinie zaspakajania potrzeb gospodarczych i kulturalnych mas pracujących i podniesie stopę ich dobrobytu. Kierując się tymi założeniami polityki gospodarczej w prowadzeniu gospodarki budżetowej, terenowe rady narodowe wniosą swój twórczy wkład w dzieło realizacji planu 6-letniego, planu budowy podstaw socjalizmu w naszym kraju.

Inż. ZYGFRYD SZNEK

Zast. Szefa Kenc. Rady Państwa

Funkcjonowanie rad narodowych

Referat mój o funkcjonowaniu rad narodowych będzie oparty częściowo na doświadczeniach pracy rad narodowych, na materiałach Kancelarii Rady Państwa, częściowo zaś na materiałach radzieckich. Uwagi, które podam, będą zawierały pewne sugestie, które — chcę to zaznaczyć z góry — nie roszczą sobie pretensji do tego, żeby być w pełni wyczerpującymi, ani też nie roszczą pretensji do nieomyślności. Mają one na celu tylko — biorąc pod uwagę, że wielu obywateli nie ma doświadczenia na odcinku praktycznej pracy rad narodowych — wprowadzić ich w te zagadnienia.

Chcę z góry zwrócić uwagę na to, że podsumowując doświadczenia dotychczasowe i dzieląc się z Wami moimi uwagami, będę mówił o zagadnieniach ważniejszych, a także o zagadnieniach — wydawałoby się — mniej ważnych. Będę mówił czasem także o rzeczach drobnych. Istnieje u nas pewna przywara, od której nie jest wolny i szereg działaczy terenowych, że o tzw. rzeczach „drobnych“ niejednokrotnie nie pamięta się, nie mając na uwadze tego, że wykonanie wielkich rzeczy, wielkich spraw rozkłada się na cały szereg zagadnień drobnych i że często wielkie sprawy załamują się albo są wykonywane nie tak, jak potrzeba, właśnie dlatego, że cały szereg tych „drobnych“ spraw nie jest należycie dopilnowanych i przemyślanych. Rzeczą kierownika odpowiedzialnego jest przemyślenie każdego zagadnienia do końca właśnie także w tych szczegółach, przemyślenie każdej dyrektywy w ten sposób, żeby wstawić się w sytuacji tego, który tę dyrektywę będzie wykonywał. Niejednokrotnie zdarza się — podam dla przykładu — że plenarne zebranie uroczyste rady narodowej jest przemyślane, jest przygotowane w szczególach, są przygotowane referaty wystąpienia itd., ale zapomniano się tak drobnej rzeczy, jak np. napalenie w piecu, ogrzanie sali. I rzecz jasna, że efekt jest w dużym stopniu chybiony.

Mam mówić o funkcjonowaniu rad narodowych. Na wstępie chcę zastanowić się nad tym, co należy rozumieć przez dobre funkcjonowanie rad narodowych. Chcę rozpatrzyć to zagadnienie na podstawie konkretnych przykładów.

W styczniu rb. Kancelaria Rady Państwa prowadziła inspekcję wojew. warszawskiego. Na zebraniu inspekcji przy współudziale inspektora Wojewódzkiej Rady Narodowej i powiatowych inspektorów województwa warszawskiego była mowa o niewłaściwym składzie rady narodowej jednego z miast wojew. warszawskiego — zdaje się Płocka. Na tym zebraniu wytknięto, że w Miejskiej Radzie Narodowej jest znaczny odsetek elementu urzędniczego. Na to zabrał głos jeden z inspektorów Wojewódzkiej Rady Narodowej i powiedział, że rzeczywiście tak jest, ale ta miejska rada narodowa pracuje jednak dobrze.

A zatem może na wstępie zastanówmy się nad tym, co to znaczy, że rada pracuje dobrze i kiedy rada pracuje dobrze. Ten inspektor, mówiąc że rada pracuje dobrze miał na myśli formalną stronę pracy rady. To znaczy jego zdaniem dobra praca rady polegała na tym, że rada w terminie nadsyłała sprawozdania, że prowadzi w porządku protokoły z posiedzeń rady i prezydium, że wszystkie komisje rady zbierają się, że posiedzenia komisji są protokołowane, że komisje podejmują uchwały, że wszystkie zlecenia, wszystkie terminy są dotrzymywane i przestrzegane. Niewątpliwie wszystkie te elementy są istotnie konieczne w tym, co nazywamy dobrą pracą rad. Ale czy to jest wszystko i czy jest wystarczające? Niewątpliwie nie. Najważniejszym czynnikiem dobrej pracy rad jest słuszna polityka klasowa rady narodowej, jest taka jej działalność, która broniąc i reprezentując interesy mas pracujących, ostrzem swoim jest skierowana przeciwko wyzyskiwaczom i ich agentom. Jest rzeczą nie wyma-

gającą dyskusji, że ta podstawowa strona działalności rady narodowej uzależniona jest w pierwszym rzędzie od składu rady, że przewaga urzędników w radzie nie daje gwarancji właściwego pełnienia przez radę narodową roli oręcza walki klasowej.

Zadaniem rad narodowych jest wciągnięcie mas pracujących do udziału w rządzeniu państwem. Jeżeli mówimy o wciągnięciu mas pracujących do udziału w rządzeniu państwem, to mamy na myśli w pierwszym rzędzie robotników i pracujących chłopów. Przez skład i działalność rad chcemy osiągnąć, ażeby robotnicy i pracujący chłopci widzieli w radach narodowych organ swej władzy. Jeżeli oni w radzie narodowej będą widzieli urzędników, to nie będą tej rady uważali za swój organ władzy. A zatem dobre funkcjonowanie rad jest w pierwszym rzędzie uzależnione od ich składu.

Aby skład rady mógł zagwarantować przyciąganie mas pracujących do udziału w rządzeniu państwem, trzeba, aby rady były takim organem, w którym przedstawiciele mas pracujących będą mogli swoją wolę wypowiadać i wcielać ją w życie.

O zagadnieniu składu rad narodowych mówił dziś Członek Rady Państwa Obywatel Zawadzki. Ja chcę dorzucić kilka uwag i kilka cyfr do słów wypowiedzianych przez Obywatela Zawadzkiego.

Statystyka, która była przeprowadzona przez Radę Państwa w ubiegłym roku, wskazuje, że nie możemy jeszcze dziś powiedzieć, że rady narodowe są w pełni przedstawicielstwem ludu pracującego, to znaczy robotników fabrycznych, robotników rolnych, chłopów mało i średniorolnych. W każdym razie ci wymienieni przeze mnie nie tworzą podstawowej masy członkowskiej rad narodowych.

Według danych statystyki, przeprowadzonej przez Kancelarię Rady Państwa przypada średnio w skali ogólnopństwowej na 100 robotników zasiadających w radach narodowych — 170 pracowników umysłowych, 243 chłopów, a ogółem 436 nie robotników.

Chcę zaznaczyć, że jest to statystyka przeprowadzona w połowie ubiegłego roku, że od tego czasu zaszły pewne zmiany, ale nieznaczne.

Stan taki, że na 100 robotników zasiada 170 pracowników umysłowych nie odpowiada strukturze klasowej naszego społeczeństwa, nie daje wyrazu dominującej roli klasy robotniczej i stanowi poważne wypaczenie składu rad narodowych.

Szczególnie jaskrawo przedstawia się to wypaczenie na odcinku niektórych wojewódzkich rad narodowych, np. na odcinku Łódzkiej Wojewódzkiej Rady Narodowej, gdzie na 118 radnych zasiada 28 robotników, 12 rolników a 71 pracowników umysłowych. We Wrocławskiej Wojewódzkiej Radzie Narodowej na ogólną ilość 113 radnych zasiada 12 robotników, 3 rolników, a 95 pracowników umysłowych. Podobnie było w Katowickiej Wojewódzkiej Radzie Narodowej o której mówił ob. Zawadzki.

Trzeba stwierdzić, że obraz uzyskany na podstawie podsumowania danych, dotyczących wykonywanego zawodu, zmienia się na korzyść przy uwzględnieniu pochodzenia socjalnego członków rad. Przy zastosowaniu tego kryterium przypada w skali państwowej średnio na 100 radnych pochodzenia robotniczego 171 pochodzenia chłopskiego, 48 wywodzących się z pra-

owników umysłowych, ogółem 294 pochodzenia nie-robotniczego.

Należy mieć jednak na uwadze, że po pierwsze rubryka pochodzenia socjalnego w wielu wypadkach wskazuje na przynależność klasową rodziców, a nie samego wypełniającego rubrykę. Po drugie należy wziąć pod uwagę, że robotnik, który został pracownikiem umysłowym jest niejednokrotnie narażony na niebezpieczeństwo rozluźnienia więzów łączących go z klasą, z której się wywodzi i nie zawsze w pełni reprezentuje interesy klasy robotniczej, nie zawsze odczuwa jej codzienne potrzeby i bolączki. Rzecz jasna nie oznacza to, że w radach narodowych nie powinni zasiadać robotnicy wysunięci na stanowiska kierownicze w aparacie partyjnym, państwowym, związkowym. Oznacza to jedynie, że jest wskazanym wysuwaniem do rad narodowych związanych najbardziej z fabryką i zakładem pracy, społecznie aktywnych przodowników pracy, przewodniczących rad zakładowych, mężów zaufania itd.

Wadliwość w składzie rad narodowych nie ograniczają się do ich składu socjalnego, rozciągają się one na skład polityczny, gdzie zjawiskiem nagminnym jest słaby udział bezpartyjnych.

Dla ilustracji chcę podać kilka cyfr, dotyczących udziału bezpartyjnych na terenie powiatowych rad narodowych województwa śląskiego. W Rybnickiej Radzie Powiatowej na 53 radnych jest 3 bezpartyjnych. W Radzie Powiatowej w Opolu na 58 radnych nie ma ani jednego bezpartyjnego. W Prudnickiej Radzie Narodowej na 55 radnych jest 3 bezpartyjnych. W Zawierciu na 43 radnych jest 3 bezpartyjnych. W Strzelcach na 51 radnych jest jeden bezpartyjny.

Podobnie wygląda sytuacja na terenie gminnych rad narodowych. Nie lepiej na terenie miejskich rad narodowych. Nie będę cytował nikłych cyfr dotyczących udziału kobiet w radach narodowych i udziału przedstawicielstwa młodzieży. I na tym odcinku sytuacja jest wysoce niezadowolająca.

Jaki należy wyciągnąć wniosek z analizy składu rad? Wniosek taki, że przed radami narodowymi, przed prezydiami rad narodowych stoi zadanie poddania składu rad gruntownej analizie, stoi zadanie wyprostowania wypaczonego składu, polepszenia tego składu, pamiętając o tym, że właściwy skład rady narodowej jest podstawowym warunkiem od wypełnienia którego zależy w pierwszym rzędzie spełnienie przez radę odpowiedzialnych zadań.

Należy polepszyć skład rad i pod względem klasowym i politycznym, należy wprowadzić większą ilość bezpartyjnych, kobiet oraz należy zapewnić przedstawicielstwo młodzieży w radach.

Oczywiście trudno tu jest mówić o procentach. Niektórzy obywatele będą się domagali, ażeby im powiedziano, jaki ma być dajmy na to — procent bezpartyjnych, czy procent kobiet.

Trzeba mieć na względzie zasadniczą wytyczną, że rady są tym miejscem, gdzie winien skupiać się aktywni bezpartyjni. Trzeba pamiętać, że granice ilości bezpartyjnych są płynne, że w każdym razie udział przedstawicielstwa partii powinien być taki, ażeby zapewnić zagwarantować czynnikiem politycznym i partii kierownictwo radą narodową.

Przeprowadzając zmiany składu rad, ulepszając skład rad nie trzeba postępować w sposób mechaniczny,

tylko należy mieć na względzie, że nowi kandydaci, którzy wchodzi do rady powinni być tak dobrani, ażeby zarówno ich przeszłość, jak i ich obecna postawa uzasadniały w pełni zaufanie, jakim się ich darzy, delegując ich do rady.

Trzeba tak typować kandydatów, żeby ten kandydat przy wyborach, które nastąpią mógł stanąć przed wyborcami, żeby agitatorzy, którzy będą agitowali, by wyborcy głosowali na tego radnego, mogli łatwo przekonać wyborców, że on zasługuje na to, żeby ich reprezentował w radzie. To jest zasadnicza wytyczna, obok poprzednio omówionych, jaką należy się kierować przy ulepszaniu składu rad.

Przejdę do omówienia sesji rad narodowych. Zwolywanie sesji rad narodowych w terminach, przewidzianych ustawą, jest jednym z podstawowych warunków właściwego wypełniania przez radę obowiązków kierownictwa działalnością gospodarczą, polityczną, kulturalną na obszarze województwa, powiatu i gminy. Tam, gdzie sesje rad odbywają się nieregularnie, podupada rola i znaczenie rady. Takie rady muszą nieuchronnie pozostać w tyle w wypełnianiu ich zadań gospodarczych i politycznych. Chcę przypomnieć, że ustawa określa termin i częstotliwość zbierania się rad, że ustawa przewiduje, że rady wojewódzkie muszą zbierać się nie rzadziej, niż raz na kwartał, rady powiatowe nie rzadziej, niż raz na 2 miesiące, rady gminne nie rzadziej, niż raz w miesiącu. I trzeba żeby te terminy były dotrzymywane. Jest niedopuszczalne żeby w dalszym ciągu istniał taki stan rzeczy, jaki ma miejsce na terenie Siedlec czy Opola, gdzie w czasie inspekcji okazywało się, że ludność miasta nie wiedziała o istnieniu rady, nie umiała nazwać przewodniczącego rady narodowej, nie wiedziała gdzie on urzęduje i w ogóle nie wiedziała o istnieniu rady.

Należy mieć na uwadze, że w związku z odbywającą się od jesieni 1948 r. akcją reorganizacji rad narodowych, mającą na celu polepszenie składu rad narodowych, napłynęła do nich wielotysięczna armia robotników, chłopów pracujących i inteligencji, napłynęli ludzie nowi, po raz pierwszy biorący udział w pracy rad. Trzeba to mieć na względzie, trzeba pamiętać o tym, że zmiany w składzie rad objęły wysoki odsetek, niejednokrotnie przewyższający 50%, a sięgający nawet do 80% składu rad. Trzeba tym nowym ludziom pomóc, aby przyswoili sobie nagromadzone, nawiasem mówiąc niezbyt wielkie doświadczenia pracy w radach, należy pomóc im w zapoznaniu się z formami i metodami pracy rad.

„Rady — mówi Stalin — są bezpośrednimi organizacjami samych mas tj. najbardziej demokratycznymi, a zatem najbardziej autorytatywnymi organizacjami samych mas, ułatwiającymi im maksymalny udział w rządzeniu nowym państwem“.

W okresie reorganizacji działalność rad narodowych w znacznym stopniu zmieniła się na korzyść. Sesje rad zaczęły być zwoływane bardziej regularnie. Wzmocnił się związek radnych z pracującymi, wzrosła ich aktywność przy rozpatrywaniu zagadnień, stojących przed radą. Zagadnienia, które stawały na porządku dziennym obrad rad narodowych, były ściśle powiązane z podstawowymi zadaniami naszego Państwa. Były to sprawy akcji siewnej i akcji żniwnej, sprawy likwidacji ugorów i pomocy sąsiedzkiej, sprawy walki

o likwidację analfabetyzmu, sprawy walki o swobodę sumienia i wyznania, przeciwko knowaniom Watykanu i jego reakcyjnych popleczników w kraju, sprawy akcji poprawy komunalnych warunków bytu klasy robotniczej, wpływu podatku gruntowego, FOR'u itd.

Aby takie ważne zagadnienia były w należyty sposób rozpatrzone na sesjach rad i znalazły właściwsze rozwiązanie, jest rzeczą niezbędną sesję zawczasu dobrze przygotować. Jeśli prezydium rady nie przygotowuje się dostatecznie do zwołania i przeprowadzenia sesji rady, to zagadnienie przedstawione radzie do rozpatrzenia, może nie znaleźć swego najpełniejszego i najszlachetniejszego rozwiązania. Od przygotowania zatem sesji w dużej mierze zależy właściwy jej przebieg.

Mówię o tym szczegółowo, bo obowiązek przygotowania sesji będzie spoczywał w pierwszym rzędzie na Was — na członkach prezydiów rad. Przygotowanie obejmuje szereg zadań konkretnych, szczegółowych, obejmuje takie zadania, jak przygotowanie sali, zawiadomienie i zaproszenie kogo należy itd. itd. — szereg zadań drobnych. O tych „drobiazgach“ będę mówił dalej. Najważniejsze to właściwe przygotowanie porządku obrad.

Jaka winna być tematyka obrad rady narodowej? Chcę zaznaczyć na wstępie, iż należy się ustrzec od przeładowywania porządku dziennego obrad rady narodowej, należy się ustrzec od takiej sytuacji, która niestety często ma miejsce w radach narodowych, że mówca zasypuje radnych kolumnami cyfr, z którymi radni się przedtem nie zapoznali, które ich nużą i których często nie rozumieją. Radnym miny zaczynają się wydłużać i po pewnym czasie zaczyna się ucieczka z sali posiedzenia rady. Zapewne, Obywatele, którzy pracowali w radach, niejednokrotnie byli świadkami takich posiedzeń. Ja sam wizytując radę uczestniczyłem w takim posiedzeniu, gdzie ilość radnych pod koniec posiedzenia wynosiła ok. 50% radnych obecnych na początku posiedzenia.

Takie przykłady, jak Miejskiej Rady Narodowej w Krakowie, gdzie w ciągu 3 i pół godzinnego posiedzenia załatwiono 30 spraw porządku dziennego — przy udziale 8 dyskutantów, są niedopuszczalne. Mogę podać konkretny fakt, że Powiatowa Rada Narodowa w Brzezinach na 4 posiedzeniach miała 41 punktów porządku dziennego, z tych tylko 4 punkty zostały zakończone uchwałami, a inne ograniczały się tylko do wysłuchaniu referatów, ewentualnie do skromnej dyskusji. Powiatowa Rada Narodowa w Sieradzu wysłuchiwała na jednym ze swych posiedzeń 18 sprawozdań w ciągu 17 godzin i 15 minut.

Na tym posiedzeniu przy omawianiu 18 sprawozdań zabrało głos tylko 4 dyskutantów.

Powiatowa Rada Narodowa w Przasnyszu w województwie warszawskim ustanowiła chyba rekord dlatego, że na jednym posiedzeniu, które co prawda trwało dwa dni, wysłuchiwała 62 sprawozdań władz i urzędów na terenie powiatu.

Powiatowa Rada Narodowa w Wieluniu odbyła posiedzenie, które trwało 6 godzin i zakończyło się bez podjęcia uchwały.

Przy tej sposobności chcę zwrócić uwagę na to, że nie tylko należy mieć na uwadze, aby nie przeładowywać porządku dziennego, ale trzeba pamiętać o tym, że każdy punkt porządku dziennego winien zakończyć się uchwałą. Należy pamiętać, że nie może być sprawy

wniesionej pod obrady rady, chyba, że podaje się do wiadomości członków rady jakiś komunikat dla informacji rady, np. komunikat kiedy odbędzie się następne posiedzenie, lub odpowiedź na interpelację itp., która nie zakończyłaby się podjęciem uchwały, chociażby takiej uchwały, że rada przyjęła sprawozdanie do wiadomości bez żadnych uwag i zastrzeżeń.

Przedstawiciel urzędu, który składa sprawozdanie na radzie powinien być w jakiś sposób z tego sprawozdania skwitowany, rada powinna powiedzieć, czy ma jakieś uwagi, czy nie i powinna to powiedzieć w formie uchwały. Projekt uchwały, obowiązek przygotowania projektu uchwały ciąży na prezydium rady narodowej.

Chcę zaznaczyć, że to co mówię odnosi się w ogóle do prezydiów rad, nie tylko do prezydiów wojewódzkich rad, ale również do prezydiów rad powiatowych, gminnych i miejskich.

Jaka winna być tematyka obrad rady? Jakie sprawy powinny wchodzić na porządek dzienny? Tak samo jak trzeba wystrzegać się przeladowywania porządku dziennego, tak samo trzeba pamiętać również o tym, że nie każda sprawa która interesuje radę czy radnego musi znaleźć się na porządku dziennym w oddzielnym punkcie.

Pierwszą grupą spraw, które winny wchodzić na porządek dzienny obrad rady są sprawy wynikające z ustawowego obowiązku rady. Są to sprawy tego rzędu, które mogą być załatwiane tylko przez radę, jak np. uchwalenie budżetu, uchwalenie planu gospodarczego, wybór prezydium, czy odwołanie członka prezydium. Jest to pierwsza grupa spraw jakie muszą znaleźć się na porządku dziennym obrad rady.

Drugą grupą spraw są sprawy zlecone przez władze wyżej stojące, przez wyższe hierarchiczne rady, przez Radę Ministrów, przez Radę Państwa. To są sprawy przeprowadzane albo w skali ogólnopolskiej, albo w skali wojewódzkiej. To są takie sprawy jak sprawa Tygodnia Zdrowia dla przykładu, sprawa akcji siewnej, sprawa walki z analfabetyzmem itd.

Wreszcie trzecią grupą spraw są ważniejsze sprawy, zaznaczam, że ważniejsze o znaczeniu lokalnym. Są tu więc takie sprawy, jak wysłuchanie sprawozdania kierownika jakiegoś urzędu, np. kierownika Ubezpieczalni Społecznej na posiedzeniu miejskiej rady drogowej, jak sprawa elektryfikacji wsi na posiedzeniu gminnej rady narodowej, jak sprawa gospodarki narodowej, jak sprawozdanie prezydium, które winno być przedkładane radzie narodowej w regularnych odstępach czasu.

Plan pracy, plan posiedzeń, porządek dzienny powinien być starannie przemyślany i przygotowany.

Obowiązkiem danego członka prezydium, odpowiedzialnego za przygotowanie posiedzenia, jest zastanowienie się nie tylko nad porządkiem dziennym posiedzenia rady, ale także nad tym jak długo będzie trwało posiedzenie. Obowiązkiem jego jest możliwie przybliżone obliczenie czasu trwania każdego punktu porządku dziennego, ustalenie z góry z referentem, ile czasu będzie referował swoją sprawę, z koreferentem, jak długo będzie wygłaszał koreferat. Oczywiście ustalić można tylko czas trwania referatów lub koreferatów, z dyskutantami nie można się umawiać.

Ważną rzeczą jest ustalenie odpowiedniej kolejności spraw załatwianych na porządku dziennym obrad rady,

to znaczy, aby nie było przypadkowego ustawienia, gdyż sprawy bardziej ważne, o większym znaczeniu winny być ustawione na pierwszych punktach porządku dziennego, mniej ważne — na dalszych.

Mówię o sprawach drobnych, mówię bardzo szczegółowo, gdyż na codzień te sprawy mają swoje znaczenie.

Prezydium winno przyciągać do przygotowania porządku dziennego sesji również i komisje, powinno wytypować zasadniczego referenta, który będzie daną sprawę referował, powinno w porozumieniu z komisją ustalić koreferenta z ramienia komisji. Powinno pamiętać o tym, że na sesji mogą być potrzebni przy omawianiu takiego czy innego zagadnienia rzeczoznawcy, przedstawiciele takich czy innych urzędów, więc winno zabezpieczyć zjawienie się tych rzeczoznawców.

Także projekt rozwiązania zagadnienia, wyrażony w projekcie uchwały rady narodowej, winien być z góry przygotowany.

Niezależnie od tego, niezależnie od czynności wykonywanych przez prezydium, obowiązek przygotowania posiedzenia do sesji spoczywa na komisjach, o czym będzie mowa oddzielnie i spoczywa ten obowiązek na poszczególnych radnych.

Radni winni również wziąć udział w przygotowaniu sesji rady narodowej. Radni winni być zawczasu zawiadomieni o tym, jakie sprawy staną na porządku dziennym rady i powinni w miarę możliwości na swoim miejscu pracy do tych spraw przygotować się.

Dla przykładu powiem, że jeżeli na porządku dziennym obrad rady staje sprawozdanie dyrektora ubezpieczalni społecznej, to radni robotnicy na miejscu pracy powinni przeprowadzić rozmowy z robotnikami, zebrać faktyczny materiał, zebrać dane pozwalające im na ustosunkowanie się do bieżącej pracy ubezpieczalni społecznej na terenie miasta.

Jedna z naszych rad narodowych, mianowicie rada łowicka stosuje między innymi tego rodzaju sposób przygotowania obrad rady narodowej, że przed posiedzeniem powiatowej rady narodowej rozsyła ankietę zawierającą szereg pytań, mających bezpośredni związek z zagadnieniami mającymi się znaleźć na porządku dziennym posiedzenia rady narodowej. Ankiety te są rozsyłane do rad zakładowych w zakładach pracy, do związków zawodowych, do Związku Samopomocy Chłopskiej, do gminnych rad narodowych.

Ta praktyka zmusza członków rady do przygotowania się poprzez konieczność wypełniania tych ankiet, udzielania odpowiedzi na pytania zawarte w ankiecie, a także pozwala na lepsze przygotowanie się komisji czy prezydium do zagadnień rozpatrywanych na radzie.

Jednym z podstawowych warunków skutecznej pracy rad jako też prezydiów jest planowość pracy rad i prezydiów. W planach pracy prezydiów rad narodowych w pierwszym rzędzie powinny być przewidziane terminy zwołania sesji i zagadnienia, które prezydium zamierza przedstawić radzie do rozpatrzenia. To znaczy w tych planach pracy powinien być, jeżeli chodzi o sesję rady, termin i te sprawy, które na sesji mają stanąć. Istnienie planów pracy, których prezydium nie powinno trzymać w szufladzie, ale powinno podać do wiadomości pracowników prezydium rady, a także członków rady, będzie zobowiązywało prezydium, wydziały prezydiów i poszczególnych pracowników do przygotowania się do mającej być zwołanej sesji zawczasu i starannie.

Plan może być długofalowy i krótkofalowy, może obejmować termin półroczny, roczny, kwartalny. Oczywiście dla rady wojewódzkiej, która odbywa posiedzenia w odstępach kwartalnych, plan pracy winien być roczny albo co najmniej półroczny. Dla gminnej rady narodowej może być plan pracy kwartalny.

Plan pracy powinien przewidywać, jakie zagadnienia będą stawały na porządku dziennym obrad rady i kiedy będą stawały. Plan taki winien być uchwalany na posiedzeniu prezydium, winien być przedstawiony radzie narodowej do zatwierdzenia i winien być podany do wiadomości wszystkich zainteresowanych.

Prezidia rad narodowych winny zwrócić szczególną uwagę na wszechstronne rozpracowanie zagadnień, które zostaną przedstawione radzie na sesji do rozpatrzenia. Czynnikiem niemałej wagi dla skutecznego przeprowadzenia sesji jest zawiadomienie zawczasu o zwołaniu sesji.

Prezidia niektórych rad stosują wysoce niewłaściwą praktykę zawiadamiania delegatów o zwołaniu sesji na 2 do 3 dni przed sesją, a czasem nawet w przeddzień zwołania sesji. Jest rzeczą jasną, że w takiej sytuacji delegaci nie mogą przygotować się do sesji i aktywnie uczestniczyć w omawianiu zagadnień rozpatrywanych na niej. Projekt wytycznych regulaminowych rad narodowych, który Obywatele otrzymali, przewiduje termin co najmniej 3-dniowy dla zawiadomienia delegatów o terminie sesji. Chcę zwrócić uwagę, że tam jest użyte słowo „co najmniej“. W praktyce termin ten winien być dłuższy i wynosić około 1 tygodnia.

Obowiązkiem prezydium jest zawiadomienie zawczasu wszystkich radnych o miejscu i czasie zwołania sesji. Niektóre prezidia nie uważają za swój obowiązek zawiadamiać radnych uprzednio o tym, jakie zagadnienia będą wniesione na porządek obrad rady. Zawiadamiają ich wprawdzie o mającym nastąpić posiedzeniu, ale nie zawiadamiają o porządku dziennym. Jest rzeczą niezbędną, aby wszystkie prezidia rad narodowych równocześnie z zawiadomieniem radnych o zwołaniu sesji zawiadamiały ich również o zagadnieniach przedstawionych radzie do rozpatrzenia. To pozwoli radnym na lepsze przygotowanie się do sesji, na aktywniejszy udział w jej pracach i tym samym na słuszniejsze rozwiązanie omawianego na radzie zagadnienia.

W jaki sposób prezidia niektórych rad ustosunkowują się do sprawy zawiadamiania o posiedzeniach, mogą świadczyć dokumenty, które tu mam przed sobą.

Tu jest wycinek z gazety, gdzie w rogu strony jest rubryka „Kronika Mogilna“ i w tej Kronice szereg adresów różnych instytucji, dalej repertuar kina — i po tym wszystkim tym samym drukiem komunikat: „Posiedzenie Rady Narodowej w Mogilnie. Przyszłe plenarne posiedzenie Rady Powiatowej odbędzie się dnia 10 maja w sali posiedzeń w gmachu Starostwa“. Podaję to dla ilustracji, jak nie powinno wyglądać zawiadomienie o posiedzeniu rady narodowej.

Następna ilustracja — posiedzenie Wojewódzkiej Rady Narodowej w Poznaniu z ubiegłego roku. Pod kroniką „Sportowcy poznańscy na rzecz oświaty“ bezpośrednio po tym, petitem komunikuje się o posiedzeniu Wojewódzkiej Rady Narodowej w Poznaniu.

I wreszcie ogłoszenie Powiatowej Rady Narodowej w Łowiczu — tego formatu (pokazuje). Tekst ogłoszenia jest taki: „Podajemy do wiadomości ogółu społeczeństwa, że przedmiotem plenarnego posiedzenia Powiatowej Rady Narodowej, które odbędzie się wtedy a wtedy, będą zagadnienia akcji siewnej... itd. W związku z tym zwracamy się do ogółu ludności, aby wszelkie swoje obserwacje co do działalności odnośnych urzędów i instytucji, zarówno dodatnie jak i ujemne, przekazywała pisemnie lub osobiście albo za pośrednictwem skrzynki zażaleń Prezydium Powiatowej Rady Narodowej. Wszelkie uwagi, adresy... itd.“. Zawiadomienie podane językiem prostym, ale widać z tego, że Powiatowa Rada Narodowa w Łowiczu znacznie lepiej rozumie obowiązki przyciągania mas pracujących do udziału w pracach rady, niż to rozumie Wojewódzka Rada Narodowa w Poznaniu.

Do pracy w przygotowaniu sesji rady należy koniecznie przyciągnąć stałe komisje rady. Stałe komisje to zasadnicza forma przyciągnięcia radnych do praktycznej działalności rad, a tym samym do rządzenia Państwem. Trzeba, aby rady podnosiły rolę stałych komisji, aby stałe komisje jako organa rad stały się ich rzeczywistymi pomocnikami, aby przedkładały swoje wnioski pod obrady rady, aby występowały z koreferatami w zagadnieniach rozpatrywanych przez rady. Trzeba, aby rady na swych posiedzeniach rozpatrywały w stałych odstępach czasu sprawozdania z pracy poszczególnych stałych komisji.

Jest rzeczą zrozumiałą, że sprawozdanie powinna złożyć sama komisja przez któregoś ze swoich członków, najlepiej przez przewodniczącego. Jest rzeczą niedopuszczalną, ażeby sprawozdanie z pracy komisji rady, jak to miało miejsce w Wojewódzkiej Radzie Narodowej w Katowicach, składał urzędnik biura prezydiального obsługujący komisję kontroli społecznej. Taka praktyka sprawozdań z pracy stałych komisji jest niedopuszczalną. Komisje, jako organ rady, winny same składać sprawozdania radzie bezpośrednio.

Przy przygotowaniach do zwołania sesji prezidia winny pamiętać i o takich „drobiazgach“, jak lokal, w którym odbywa się sesja. Prezidia niektórych rad — trzeba powiedzieć, że dużą winę ponosiły w tym organy wykonawcze, nie udzielające prezidiom należytej pomocy — nie wyróżniały się starannością w tym kierunku i przeprowadzały sesję rad w nieodpowiednich i nie przygotowanych lokalach.

Chcę podać dla przykładu, że 18 stycznia 1950 roku odbyło się w Mławie w powiecie warszawskim uroczyste posiedzenie połączonych rad miejskiej i powiatowej z okazji rocznicy wyzwolenia Mławy. Posiedzenie odbyło się w sali miejscowego domu parafialnego, brudnej, zimnej. Na dworze mróz dochodził do 30 stopni, wszyscy uczestnicy siedzieli w płaszczach z podniesionymi kołnierzami z powodu zimna i marzli. Trzeba wspomnieć jeszcze o takim szczególe, że po przemówieniach programowych, które były przewidziane, udzielono głosu obywatelowi, którego przemówienie nie było przewidziane, a który mówił ponad godzinę, zaś przewodniczący nie mógł mu przerwać. Ta przeciągająca się mowa wywołała ogólne znużenie i ucieczkę z sali.

Trzeba pamiętać o tych wszystkich drobiazgach. Trzeba aby sesje rad odbywały się w salach przystojnie wyposażonych, dobrze przygotowanych, czystych, nieodrapanych, w miarę możliwości przystrojonych kwiatami i portretami dostojników państwowych oraz

godłem państwa. Trzeba, aby nie zapomniano, że zimna sala powinna być opalona, a nie dopuścić do tego, aby wiatr hulał po sali. Trzeba, aby radnym były zapewnione wszelkie warunki, umożliwiające im aktywny udział w pracach rady.

W sali posiedzeń rady należy dla radnych przeznaczyć oddzielne miejsca, w widoczny sposób oddzielone lub odróżniające się od miejsc przeznaczonych dla publiczności, o czym również nie zawsze rady pamiętają. Byłoby rzeczą dziwną i niedopuszczalną, jeśliby na sesji, dajmy na to miejskiej rady narodowej nie starczyło miejsc w sali posiedzeń dla radnych z powodu wielkiej ilości zaproszonych.

W ostatnim roku szereg rad zaczął stosować nową formę. Nie tylko zapraszano przedstawicieli mas pracujących na posiedzenia rady, ale przychodzono do nich z posiedzeniem rady. Jest to forma słuszną, forma polegająca na tym, że posiedzenie rady odbywa się w hali fabrycznej, na terenie PGR-u, odbywa się na terenie gromady itd. Cały szereg rad stosuje tę formę z pozytywnymi wynikami.

Oczywista rzecz, że i dobór miejsca, gdzie odbywa się posiedzenie rady nie powinien być przypadkowy. Jeżeli rada nie odbywa posiedzenia w swoim stałym miejscu obrad, ale prznosi obrady, to powinna przynieść je do takiego miejsca, aby zapewnić udział takiej publiczności, która jest najbardziej zainteresowana w rozwiązaniu zagadnień, które stoją na porządku dziennym obrad rady.

Dla przykładu: jeżeli na posiedzeniu rady składa sprawozdanie dyrektor majątku rolnego, jeżeli rada rozpatruje jego sprawozdanie, to jest słusznym, aby to posiedzenie gminnej rady odbywało się na terenie PGR-u, ażeby przy omawianiu sprawozdania byli obecni robotnicy rolni.

W każdym razie zapewnienie przybycia mas pracujących na sesję, zapewnienie licznego udziału publiczności na sesji jest rzeczą kardynalnej wagi, jest rzeczą o dużym znaczeniu politycznym. Jest ważnym, aby masy pracujące widziały, że w czterech ścianach sali posiedzeń rady nie obraduje jakiś konwentykiel, jakaś mafia, ale że w tej sali obraduje rada, że najlepsi spośród nich radzą o ich sprawach, radzą i decydują w sposób najbardziej sumienny i odpowiedzialny, owiani szczerą chęcią rozwiązania wszelkich spraw ich dotyczących.

Prezydium rad narodowych winno zabezpieczyć przybycie na sesję całego składu rady. Takie zjawiska w pracy rady, aby z powodu nie przybycia radnych na sesję, posiedzenie zostało przeniesione na dzień następny, lub zaczęło się z dużym opóźnieniem — co niestety jest zjawiskiem nagminnym — są niedopuszczalne. Frekwencja do dziś jest niezadawalająca. Z reguły w posiedzeniach rady uczestniczy nie więcej niż 60 — 70% członków rady. Na ogół trzeba stwierdzić, że poza nielicznymi wyjątkami, rady nie wyciągały z tego konsekwencji.

Posiedzenia rad gminnych i miejskich z reguły nie powinny odbywać się w godzinach pracy. Posiedzenia rad gminnych i miejskich winny trwać nie dłużej niż jeden dzień w ciągu jednego dnia nie dłużej jak 5 — 6 godzin. Jeżeli posiedzenie rozpocznie się o godzinie 3-ej czy 4-ej to powinno skończyć się nie później jak o godzinie 10-ej. Jest rzeczą prezydium tak przygotować i przemyśleć porządek obrad, aby posiedzenie zamknęło się w tych granicach.

W związku z reorganizacją rad narodowych napłynęło dużo ludzi nowych, którzy nie znają metod pracy rad, struktury aparatu państwowego i jego mechaniki, nie mają nawyków rządzenia. Trzeba pamiętać, że z tymi nowymi ludźmi trzeba starannie pracować, że trzeba wciągnąć ich do praktycznej działalności rad. Właśnie obowiązkiem prezydium jest okazywanie im maksimum pomocy w przygotowaniu ich wystąpień na sesję, wciąganiu do pracy w komisjach, do wykonywania różnych zleceń rad.

Na sesję rady należy zapraszać przedstawicieli urzędów, instytucji, organizacji, zainteresowanych w rozwiązywaniu zagadnień rozpatrywanych na sesji. Przedstawiciele zaproszonych urzędów winni mieć prawo zabierania głosu i wypowiedzania się w odniesieniu do spraw rozpatrywanych na sesji, jednak należy pamiętać o tym, że pierwszeństwo w wypowiedzaniu się na sesji przysługuje radnym, że stosowanie odmiennej zasady, to znaczy udzielanie głosu radnym w dyskusji po wypowiedziach przedstawicieli urzędów, mogłoby wpłynąć ujemnie na aktywność radnych w dyskusji. W pierwszym rzędzie zatem winien być udzielony głos dla wypowiedzenia się radnym. Oni mają decydujący głos na sesji, do nich należy rozstrzygnięcie zagadnienia, a nie do zaproszonych przedstawicieli urzędów.

Ważne i istotne znaczenie ma przygotowanie i prowadzenie protokółów posiedzeń rady. W praktyce pracy rad narodowych jest wiele przykładów niestarannego, niedbałego prowadzenia protokółów. Są wypadki, że po sesji protokoły przez długi okres czasu nie są opracowywane, względnie że są opracowywane z dużym opóźnieniem, i to nawet na szczeblu rad wojewódzkich. Świadczą o tym chociażby fakty — ostatnio na szczęście coraz rzadsze — nadsyłania do Kancelarii Rady Państwa protokółów z posiedzeń wojewódzkich rad narodowych z dużym opóźnieniem, czasem kilkumiesięcznym. Znany jest Kancelarii Rady Państwa jeden wypadek, że przewodnicząca Wojewódzkiej Rady Narodowej w Poznaniu ob. Hetmańska własnoręcznie opracowała protokół posiedzenia WRN i przesała go w terminie tygodniowym po posiedzeniu do Kancelarii Rady Państwa, a uczyniła to w tym celu, aby pokazać swoim pracownikom biurowym, że protokół w takim terminie może być opracowany.

Na dokumenty zatem obrazujące przebieg sesji należy zwrócić szczególną uwagę. Jest rzeczą niezbędną, aby natychmiast po zamknięciu sesji protokół obrad sesji został sporządzony i podpisany przez przewodniczącego i sekretarza — mam na myśli przewodniczącego i sekretarza wybranych na sesji dla prowadzenia obrad, nie zaś przewodniczącego i sekretarza prezydium rady narodowej. Treści protokółów nie będą omawiać, dlatego, że Obywatele znajdziecie to w projekcie instrukcji, w projekcie regulaminu obrad rad narodowych.

Uchwały przyjęte na sesji rady narodowej winny być przesłane do wykonania zainteresowanym. Szybkie rozesłanie uchwał przyjętych na sesji ma duże znaczenie dla ich wykonania. Prezydium rad winny dopilnować, aby niezwłocznie po sesji odpisy uchwał przyjętych na sesji zostały rozesłane dla ich wykonania, nie dopuszczając do opóźnienia.

Trzeba także przedsięwziąć odpowiednie kroki — i to również należy do obowiązków prezydium rad narodowych — aby uchwały sesji dochodziły do wiadomości

mości ogółu. Masy pracujące powinny wiedzieć, jakie zagadnienie omawiają ich terenowe organa władzy państwowej — rady narodowe. Dla osiągnięcia tego celu trzeba wykorzystać miejscową prasę. W gazetach należy zamieszczać — nie *petitem* i nie w rogu i nie pod zawiadomieniem o programie kin — materiały o odbyciu sesji rady miejskiej, powiatowej, wojewódzkiej i o zagadnieniach rozpatrywanych na sesji.

Jest rzeczą wskazaną, aby odpisy uchwał sesji otrzymywali nie tylko wykonawcy, lecz także wszyscy radni — członkowie danej rady narodowej. Otrzymywanie odpisów uchwał przez radnych stanowiliby dla nich wielką pomoc w ich zebraniach sprawozdawczych przed pracującymi. Jest to praktyka u nas niezbyt rozpowszechniona, stosowana przez niektóre rady, szczególnie na terenie woj. łódzkiego, składania przez radnych sprawozdań z pracy rady narodowej przed pracującymi na terenie gromad, fabryk, zakładów pracy. Jest to praktyka, którą należy jak najbardziej rozpowszechnić, którą trzeba masowo stosować. A do tego, żeby radny mógł złożyć sprawozdanie wobec pracujących, trzeba, żeby prezydium dostarczyło mu materiały. Takimi materiałami w pierwszym rzędzie będą odpisy uchwał podejmowanych na sesji.

Radni winni z tymi sprawozdaniami występować regularnie. Da to im możliwość nie tylko zaznajomienia pracujących z pracami rady, ale da to im także możliwość wysłuchania skarg, zażaleń, postulatów, życzeń pracujących, w celu przeniesienia tych spraw na radę. Jest to, obok publicznych zebrań sprawozdawczych rady, jedna z najlepszych form utrzymywania związku między radą a masami pracującymi.

Koniecznym warunkiem skutecznego wykonania przez radę jej zadań jest właściwa kontrola wykonania uchwał rady. Nie zawsze ta zasada jest przestrzegana. Nie zawsze wykonanie uchwał rady jest kontrolowane. Powiedzmy sobie, że z reguły nie jest kontrolowane. Podam przykład, że Rada Narodowa w Wysokiem w powiecie zamojskim 4-krotnie uchwałała przeprowadzenia remontu dachu szkoły w Wysokiem, a dach dotąd jest niepokryty. Czego to dowodzi? Dowodzi to tego, że albo uchwała została podjęta bez pokrycia w środkach budżetowych, albo że Zarząd Gminny kpi sobie z uchwały gminnej rady narodowej. Faktem jest, że podejmowano 4 razy pod rząd uchwałę, ale ani razu nie zastanowiono się nad przyczynami nie wykonania tej uchwały. Taki sposób odnoszenia się do swoich uchwał kompromituje radę i robi z niej klub dyskusyjny, a nie organ władzy państwowej w terenie.

Trzeba, ażeby w takich wypadkach — i ten obowiązek spoczywa w pierwszym rzędzie na prezydium rady — w wypadku niewykonania uchwały rady narodowej były oświetlone przyczyny niewykonania uchwały, ażeby winni niewykonania tej uchwały zostali pociągnięci do odpowiedzialności. Trzeba stosować wszystkie środki, aby uchwała rady narodowej była wykonana.

Obowiązkiem prezydium jest zatem w pierwszym rzędzie dopilnować wykonania uchwał rady. O ile uchwała nie została wykonana — naświetlić przyczyny nie wykonania uchwały i złożyć sprawozdanie radzie narodowej na najbliższym zebraniu o wykonaniu względnie niewykonaniu uchwały, z podaniem przyczyn, dla których uchwała nie została wykonana. Dlatego wydaje się koniecznym, żeby na początku obrad

każdej sesji rady narodowej, jako punkt porządku dziennego, było sprawozdanie z wykonania uchwał, zaś na posiedzenia prezydiów rad narodowych winna być stale omawiana kontrola wykonania uchwał danej rady narodowej.

Zagadnieniem dużej wagi jest również przygotowywanie i udzielanie odpowiedzi na interpelacje radnych. Forma zgłaszania przez radnych interpelacji nie jest również powszechnie stosowana, a powinna być stosowana i obowiązkiem prezydiów rad narodowych jest zachęcanie radnych do występowania z interpelacjami na plenarnych posiedzeniach rady.

Interpelacje mogą być kierowane pod adresem prezydiów lub innych władz czy urzędów na terenie działania danej rady narodowej. Obowiązkiem prezydium w wypadku zgłoszenia interpelacji jest zabezpieczenie odpowiedzi na interpelacje bez względu na to, czy interpelacja dotyczy działalności urzędu podlegającego radzie, a zatem i prezydium, czy też urzędu radzie nie podlegającego. Jeżeli prezydium nie jest w stanie udzielić wyczerpującej odpowiedzi na interpelację ze względu na to, że dotyczy ona działalności innego urzędu, to jest ono zobowiązane dopilnować zjawienia się przedstawiciela zainteresowanego, interpelowanego urzędu na posiedzeniu rady narodowej i udzielenia przezeń radzie wyjaśnień.

Zarówno sprawozdania z uchwał rady jak i odpowiedzi na interpelacje winny być krótkie, treściwe i w miarę możliwości przygotowane uprzednio na piśmie.

Zagadnieniem istotnym jest powiązanie rady narodowej z organizacjami pracujących. „Radziecki aparat państwowy — uczy Stalin — składa się nie tylko z rad. Radziecki aparat państwowy w głębokim znaczeniu tego słowa składa się z rad plus milionowe organizacje wszystkich i wszelakich bezpartyjnych zrzeszeń, łączących rady z najgłębszymi „dołami“, zlewających aparat państwowy z milionowymi masami i znoszących krok za krokiem wszelkie podobieństwa bariery między aparatem a ludnością“.

Rady narodowe powinny być tym organem wokół którego gromadzą się organizacje społeczne, organizacje młodzieżowe, Liga Kobiet i in. Jest rzeczą ważną aby rady narodowe przez komisje, przez członków rady współdziałały, pomagały, wiązały się z pracą tych organizacji.

Na konieczność koordynowania poprzez rady narodowe działalności organizacji społecznych, nadawanie ich rozwojowi właściwego kierunku, zamieniania ich w instrument budzenia aktywności, wychowania, inicjatywy społecznej mas pracujących wskazał Prezydent Bierut w swoim podsumowaniu dyskusji ideologicznej na kongresie zjednoczeniowym partii robotniczych.

Zadaniem rady narodowej jest wytworzenie, wychowanie wokół siebie szerokiego aktywu radzieckiego. Aktywem rady narodowej winni być nie tylko radni, ale winien być szeroki aktyw partyjny i bezpartyjny skupiający się wokół rady narodowej.

W swoim czasie czytałem w gazecie „Izwestia“ sprawozdanie z obrad jednego siel-sowietu, jednostki mniejszej od naszej gminnej rady narodowej. W posiedzeniu brali udział wszyscy radni w liczbie dwunastu. W pracach komisji brało udział jedenastu radnych i 44 nieczłonków rady to znaczy, że na każdego radnego przypadało 4 nieczłonków rady.

Przykładem rozszerzenia aktywu rady na nieczłonków rady są ostatnie imprezy, które były urządzone przez wojewódzkie rady narodowe w Katowicach, Bydgoszczy i Warszawie. Prezydium tych rad narodowych zwołały konferencje rodzicielskich komitetów szkolnych i komitetów opiekuńczych. Pod przewodnictwem rady narodowej była przeprowadzona konferencja omawiająca pracę na tym odcinku, przy udziale oczywiście komisji oświatowych wojewódzkich rad narodowych, jak również rad narodowych powiatowych, miejskich i gminnych.

Z aktywem trzeba pracować, nie tylko z aktywem radnych, ale i nieczłonków rady. Trzeba pracować przez wciąganie ich do prac komisji, przez dawanie konkretnych zleceń, a także przez urządzenie imprez, odczytów, konferencji.

Jako wzór odpowiedniej pracy z aktywem, prowadzonej systematycznie na naradach przez jedną z rad w Związku Radzieckim, może posłużyć przykład zaczerpnięty z prasy radzieckiej. Komitet wykonawczy miasta Lipieck w obw. woroneżskim przeprowadził w ciągu ubiegłego roku około 20 narad z aktywem liczącym około 400 osób, na których były omawiane ważniejsze zagadnienia miasta. Ponadto systematycznie pracuje nad wychowaniem aktywu, organizując dla niego prelekcje, referaty i seminaria, na których aktywiści poznawali zagadnienia radzieckiego budownictwa, radzieckiego prawa itp. Członkowie komitetu wykonawczego są częstymi gośćmi w komitetach ulicznych, administracji domów, pomagają na miejscu aktywowi w pracy i sami uczą się u niego.

Zagadnienie szkolenia radnych — to sprawa niezmiernie istotna, która była zrozumiana i podejmowana przez szereg wojewódzkich rad narodowych. Szkoleniem radnych na przestrzeni ubiegłego roku zajmowały się niemal wszystkie wojewódzkie rady narodowe: i lubelska, i wrocławska, i poznańska, i szczecińska, i warszawska rada narodowa. Formy tego szkolenia są rozmaite. Oczywiście trzeba tu mieć na względzie, że tymi, którzy są szkoleni, nie są etatowi, zawodowi działacze rad narodowych, to są ludzie, którzy pracują na innych odcinkach, dla których trzeba znaleźć specjalne formy, metody szkolenia, nie odrywające ich od pracy zawodowej. Takimi formami, które były stosowane przez nasze rady narodowe, które powinny być kontynuowane, są konferencje szkoleniowe w skali powiatowej, w skali wojewódzkiej, 1, 2, 3 - dniowe dla omawiania poszczególnych zagadnień. Konferencje takie winny opierać się na założeniu, że uczestniczą w nich działacze rad narodowych ze ściśle określonego odcinka pracy. To znaczy i tematyka tych konferencji winna być ściśle określona.

Konferencje te poza charakterem szkolnym winny nosić charakter instruktażu dla wykonywania bieżących zadań rad narodowych. Wygłaszanie krótkich referatów powinno być powierzzone oczywiście osobom znającym dane zagadnienie.

Zagadnieniem ważnym, o którym trzeba pamiętać, jest zagadnienie współpracy z klubami radnych. Oczywiście kluby radnych mają swoje wytyczne od swoich stronnictw politycznych i nie zamierzam tu mówić o pracy klubów, ale trzeba pamiętać o współpracy prezydiów z klubami radnych. Współpraca ta winna polegać na przesyłaniu materiałów mających wejść pod

obrady sesji. Jeżeli nie można ich rozesłać wszystkim radnym, to co najmniej klubom radnych dla uzgodnienia ważniejszych projektów uchwał itd.

Niektóre rady zastosowały u siebie pierwsze próby wprowadzenia współzawodnictwa w pracy rad. W szczególności uczyniły to wojewódzkie rady narodowe wrocławskie i olsztyńskie. Wydaje mi się, że to jest słuszną formą aktywizacji rad narodowych, że na terenie województwa powinno mieć miejsce współzawodnictwo pomiędzy radami narodowymi powiatowymi, miejskimi, miast stanowiących odrębne powiaty miejskie, na terenie powiatu pomiędzy gminami wiejskimi. Nie będę mówił o formach tego współzawodnictwa. Na razie mamy doświadczenia jeszcze bardzo małe. W każdym razie trzeba i tu stosować współzawodnictwo i uczyć się na doświadczeniach.

Kilka słów o obowiązkach radnego — obowiązkach, które powinny być doprowadzone do jego świadomości za pośrednictwem prezydium rady narodowej.

Pierwszym obowiązkiem radnego jest obecność na posiedzeniach rady. Dalszym obowiązkiem jest praca radnego w komisji albo na innym odcinku. Jest niedopuszczalne, żeby udział radnego w radzie narodowej ograniczał się tylko do jego obecności na sesjach rady. Nie powinno być takiego radnego, który nie pracuje chociaż w jednej z komisji rady albo też nie ma innych funkcji zleconych sobie w radzie. A zatem drugi obowiązek radnego to praca w komisji albo na innym odcinku. Trzeci obowiązek radnego — to stały kontakt z pracującymi, między innymi przez odbywanie sprawozdawczych, zebrań, o których wspominałem. Czwarty obowiązek — to udział radnego w przygotowaniu porządku obrad. O sposobie przygotowania tego porządku była mowa.

Rada narodowa, prezydium rady narodowej winno prowadzić ewidencję radnych. Wydawałoby się to zrozumiałe, nie mniej nasi inspektorzy spotykali się na terenach swoich inspekcji z takimi wypadkami, iż na terenie powiatu nie było nikogo, kto by mógł udzielić informacji o ilości członków rady narodowej. Taki fakt miał miejsce na terenie warszawskiej powiatowej rady narodowej. Nie można się było dowiedzieć, ilu jest członków rady, nie mówiąc już o wymienieniu nazwisk członków rady. A zatem prezydium rad narodowych winno prowadzić ewidencję członków rady, z podaniem nazwiska, adresu, przynależności partyjnej.

Dalej prezydium rad narodowych powinny prowadzić kontrolę wszystkich członków rad, wychodząc z zasady, z założenia, że każdy radny winien być aktywny. Oczywiście kontrola aktywności nie powinna się ograniczać do prowadzenia listy obecności na zebraniach, która też nie zawsze jest prowadzona, a która winna być prowadzona.

Chcę podać dowcipny sposób kontroli aktywności radnych prowadzony przez powiatową radę narodową w Łowiczu. Wisi tam tabliczka na której są wypisani wszyscy radni z nazwiskami. Przy każdym nazwisku radnego są naklejone kwadraciki w trzech kolorach, czarnym, czerwonym i zielonym. Co oznaczają te kwadraciki? Byłem na posiedzeniu powiatowej rady na którym przewodniczący wyjaśniał ich znaczenie. Powiedział tak, że jeżeli radny nie przybędzie na posiedzenie, na które miał przybyć, lub nie wykona innego obowiązku, to wlepią się czarny kwadracik — czarna reakcja. Jeżeli przybędzie — to czerwony kwadracik.

Jeżeli nie przybył ale usprawiedliwił się, to zielony, bo chociaż nie przybył, ale jest nadzieja, że się poprawi.

Jest to sposób prymitywny ale dowcipny. Oczywiście nie opowiadam poto, aby wszystkie rady zaprowadziły wykazy z wlepianymi kwadracikami, ale poto, aby pobudzić inicjatywę, pokazać sposoby pobudzenia aktywności wszystkich radnych i sposoby kontroli tej aktywności.

Wydawałoby się, że jest rzeczą zrozumiałą samą przez się obowiązek udziału każdego radnego na wszystkich odcinkach pracy rady narodowej, jednak dane które są w posiadaniu Kancelarii Rady Państwa świadczą, że to zrozumienie nie dotarło do wielu rad powiatowych jak to ma miejsce np. w niektórych radach narodowych województwa poznańskiego, jak w PRN Oborniki, gdzie na 44 radnych, 33 radnych nie należało do żadnych komisji. W Rzepinie, gdzie na 49 radnych — nie należało 32, w Strzelcach Kraińskich, gdzie na 52 radnych — 32 nie należało do żadnych komisji.

Podobny stan jest w radach narodowych województwa krakowskiego. Przeprowadzona w ubiegłym roku kontrola wykazała, że w powiatowej radzie narodowej Miechów na 59 radnych — 31 nie jest w żadnej komisji. W PRN Nowy Targ na 68 radnych — 28 nie uczestniczy w żadnej komisji. W PRN Kraków na 52 radnych — 26 radnych nie jest członkami komisji. W Chrzanowie na 50 radnych — 25 nie uczestniczy w żadnej komisji.

W Powiatowej Radzie Narodowej Przasnysz w województwie warszawskim w komisjach pracuje tylko 13 radnych.

A teraz kilka uwag dotyczących regulaminu ramowego obrad rad narodowych. Nie zamierzam omawiać go szczegółowo, Obywatele mają go, jest dołączony do teczek i Obywatele zaznajomią się z nim. Chcę zwrócić tylko uwagę na pewien szczegół mówiący o tym, że sesja rady może składać się z jednego lub kilku posiedzeń. Trzeba tu mieć na uwadze przede wszystkim sesję rady wyższego rzędu a przede wszystkim sesję wojewódzkiej rady narodowej, która — jak wynika z ustawy — odbywa się raz na kwartał i może przeciągnąć się dłużej, może potrwać dwa i trzy dni. Sesja rady niższego rzędu nie powinna z reguły zajmować więcej jak jedno posiedzenie.

Regulamin mówi, o obowiązku pisemnego zawiadomienia radnych co najmniej na trzy dni przed terminem. Zwracam uwagę na słowo „co najmniej“ jako dolną minimalną granicę.

Ważnym zagadnieniem, które nie jest omówione i które będzie wymagało instrukcji jest sposób prowadzenia obrad przez przewodniczącego.

W związku z tym choć zwrócić uwagę, że zagadnienie wyboru przewodniczącego jest zagadnieniem ważnym, że przebieg sesji w dużej mierze jest uzależniony od osoby przewodniczącego.

Regulamin przewiduje, że rada dokonuje wyboru co do przewodniczącego obrad w głosowaniu jawnym. Nie oznacza to, że przewodniczący obrad nie może być przewodniczącym prezydium rady narodowej, albo członkiem prezydium rady narodowej. Jest nawet prawdopodobne, że na szczeblu gminnej rady narodowej, gdzie aktyw jest dość wąski, przewodniczącym obrad rady

narodowej w wielu wypadkach będzie przewodniczącym prezydium gminnej rady narodowej.

Na szczeblach wyższych przewodniczącym obrad winien raczej być ktoś inny z poza grona prezydium rady narodowej.

Chcę omówić jeszcze zagadnienie nadzoru, nadzoru sprawowanego przez rady wyższe hierarchicznie nad działalnością rad niższych. Trzeba pamiętać o tym, że im wyższy szczebel rady narodowej, w tym większym stopniu ciąży na niej obowiązek sprawowania nadzoru.

Podstawową funkcją i obowiązkiem wojewódzkiej rady narodowej i jej prezydium jest nadzór nad pracami rad narodowych niższych szczebli: powiatowych, miejskich i gminnych.

Niektóre wojewódzkie rady narodowe nie pamiętają o tym obowiązku, jak to miało miejsce w wojewódzkiej radzie narodowej warszawskiej, która wykazywała dość ożywioną działalność, ale w swej działalności nie przywiązywała dostatecznej wagi do udziałania pomocy, do kierowania pracą rad narodowych niższych szczebli. Pomoc ta powinna być udzielana, powinna być systematyczna i wnikliwa.

Nie jest zdrowym zjawiskiem, jeżeli prezydium wojewódzkiej rady narodowej zaniedbuje zagadnienie opieki, zagadnienie nadzoru nad pracą rad narodowych niższych szczebli, a z drugiej strony trzeba wystrzegać się tego, aby ten obowiązek nie był traktowany powierzchownie. Dotychczasowa praktyka daje nam pewne doświadczenie.

Wojewódzka Rada Narodowa w Łodzi stosuje formę tak zwanego opiekuństwa na szczeblu wojewódzkim i powiatowym. Nie jest ona jedyną radą stosującą tę formę, gdyż Wojewódzka Rada Narodowa we Wrocławiu stosuje również taką formę. Polega to na tym, że członkowie np. powiatowej rady narodowej dzielą między siebie gminy na terenie powiatu i każdy z nich bierze na siebie odpowiedzialność za jedną gminę lub za pewną ilość gmin. Ze swojego obowiązku nadzoru wywiązują się w ten sposób, że co pewien czas odwiedzają gminne rady narodowe, biorą udział w posiedzeniach gminnych rad narodowych, albo przeprowadzają pogadanki i wygłaszają referaty z aktywem rady gminnej. Także forma bezpośredniego instruowania przez inspekcje na miejscu dokonana czy przez radnych czy członków prezydium czy też aparat inspektorów jest jedną z form nadzoru.

Ta forma, forma bezpośredniego instruowania przez wizytacje, przez kontrolę, przez inspekcje na miejscu, przeprowadzane czy to przez radnych, czy przez członków prezydium, czy przez aparat inspektorski — to jest jedna z form nadzoru. Druga forma, niemniej ważna, to forma wysłuchiwanie sprawozdań z pracy rady czy to na prezydium, czy na plenum — forma stosowana u nas niezmiernie rzadko, jeżeli stosowana to nie zupełnie właściwie, bo czasem stosowana w ten sposób, że na jednym posiedzeniu rady narodowej wysłuchuje się sprawozdań całego szeregu rad gminnych. W jaki sposób ona powinna być stosowana? W ten sposób, że sprawozdanie danej gminnej rady narodowej albo powiatowej rady narodowej na plenarnym zebraniu, na sesji wojewódzkiej rady narodowej powinno być poprzedzone analizą sprawozdań składanych przez daną radę narodową, powinno być poprzedzone in-

spekcją, kontrolą działalności rady narodowej. Na sesji poświęconej omówieniu działalności danej gminnej rady narodowej powinien złożyć sprawozdanie przewodniczący prezydium danej gminnej rady narodowej, a następnie powinien wygłosić koreferat inspektor czy członek prezydium, który zinspekcionował daną gminną radę narodową. Po tych dwóch sprawozdaniach: sprawozdaniu przedstawiciela rady i sprawozdaniu przedstawiciela organu kontrolującego powinna być otwarta dyskusja. W wyniku tych sprawozdań i dyskusji przez wojewódzką radę narodową powinna być powzięta uchwała, wskazująca osiągnięcia w pracy danej gminnej rady narodowej oraz niedociągnięcia, wskazujące, co było dobrego, a co było złego w jej pracy. Ta uchwała powinna oczywiście zawierać pewne uogólnienia, powinna zawierać wskazanie błędów i braków typowych w pracy gminnych rad narodowych na terenie województwa i powinna być rozesłana wszystkim gminnym radom narodowym województwa, powinna być materiałem instrukcyjnym, na podstawie którego będzie się polepszała praca nie tylko danej gminnej rady narodowej, której ta uchwała dotyczy, ale pracy wszystkich gminnych rad narodowych na terenie województwa.

Inspekcja rad narodowych, prowadzona przez organy inspekcyjne, powinna mieć przede wszystkim charakter instrukcyjny. Kancelaria Rady Państwa mogła w czasie naszych inspekcji terenowych zaobserwować zjawisko, że na teren gminnej rady narodowej przyjeżdża inspektor powiatowej rady narodowej i przeprowadza rozmowy z działaczami gminnej rady narodowej, z przewodniczącym, z członkami prezydium, które mają charakter egzaminu. On stawia pytania i notuje sobie odpowiedzi. W ten sposób przeprowadzona inspekcja to inspekcja zła, niewłaściwa. Powinna ona mieć przede wszystkim charakter instruktorski. Inspektor przyjeżdża w teren po to, ażeby pomóc danej radzie narodowej, a jeżeli chodzi o to, żeby dojrzeć co jest złego w jej pracy, to przede wszystkim pod tym kątem widzenia, żeby to naprawić, pomóc danej radzie narodowej w przewycięzeniu jej braków, jej niedociągnięć.

Bardzo istotnym zagadnieniem, o którym winny pamiętać prezydium rad narodowych, jest zagadnienie biurowej, kancelaryjnej obsługi plenum, obsługi wszystkich komisji; obowiązek zapewnienia tej obsługi biurowej, to znaczy dostarczenia protokółantów na posiedzenia komisji, dostarczenie maszynistek, które będą przepisywały uchwały itd., spoczywa na prezydium. Odpowiednią komórką w urzędzie będzie wydział ogólny przy prezydium wojewódzkiej rady narodowej, referat ogólny przy prezydium powiatowej rady narodowej.

Ważną sprawą jest sprawozdawczość wobec rad wyższego rzędu, prezydiów wojewódzkich rad narodowych wobec Kancelarii Rady Państwa. Ważnym jest, ażeby sprawozdania były czytane nie tylko przez urzędnika, ale przez któregoś z odpowiedzialnych członków prezydium rady narodowej i żeby te sprawozdania, ze zwróceniem uwagi pokrótce na najważniejsze zagadnienia w nich poruszone, były referowane systematycznie na posiedzeniach prezydium rady narodowej, a następnie żeby na te sprawozdania prezydium rady narodowej w jakiś sposób reagowało. To znaczy, żeby po pewnym czasie, po zaznajomieniu się z pewną ilością sprawozdań, z dwoma czy z trzema, następowała

określona reakcja prezydium rady narodowej, w formie czy to pouczenia dla prezydium niższej rady narodowej, które nadesłała dane sprawozdania, czy to w formie wytknięcia pewnych braków i niedociągnięć, czy w formie pewnej instrukcji, wyjazdu na miejsce, albo w formie wezwania i omówienia pracy danej rady na posiedzeniu prezydium lub na plenum.

Jest ważnym, żeby sprawozdania były prawdziwe. Uważam za konieczne wspomnieć o tym, bo mieliśmy kiedyś takie wypadki — co prawda bardzo dawno, bo w grudniu 1948 r., że np. Warszawska WRN podała, że w ciągu roku gminne rady narodowe dokonały na terenie województwa 5.962 kontrole. Liczba ta, jak się okazało, powstała przez pomnożenie ilości gminnych rad narodowych przez ilość miesięcy w roku z uwzględnieniem, że każda komisja kontroli przeprowadziła przynajmniej po 2 kontrole miesięcznie. Pomnożyli te wszystkie cyfry i otrzymali cyfrę 5.962 kontrole na terenie woj. warszawskiego.

A zatem zwracam uwagę, żeby prezydium kontrolowały, czy sprawozdania dostarczane im są oparte na prawdziwych faktach.

Na końcu mego referatu kilka uwag o zagadnieniu, które poruszył już ob. Zawadzki — o zagadnieniu stosowania metody krytyki i samokrytyki w pracach rad narodowych.

Towarzysz Stalin uczy, że samokrytyka jest nam potrzebna jak powietrze, samokrytyka dla rozwoju społeczeństwa socjalistycznego jest potrzebna jak powietrze, jak woda.

„My nie możemy obejść się bez samokrytyki — pisał tow. Stalin w 1930 r. do Gorkiego — bez niej nieunikniony jest zastój, gnucie aparatu, wzrost biurokratyzmu, podważenie twórczej inicjatywy klasy robotniczej. Krytyka i samokrytyka daje materiał dla naszego posuwania się naprzód, dla wyzwolenia twórczej energii pracujących, dla rozwoju współzawodnictwa, dla brygad szturmowych itp.

Metodą krytyki i samokrytyki wiąże się nierozdzielnie z istotą marksizmu i leninizmu, z treścią naszego państwa demokracji ludowej, jako władzy ludu, której siła tkwi w świadomości mas pracujących i w ich aktywnym udziale w kierowaniu państwem.

Właśnie krytyka i samokrytyka wyzwala twórcze siły robotników, chłopów i inteligencji pracującej, wzbogaca kierowników cennym doświadczeniem mas, jest podstawową metodą wychowania nowych kadr.

Jest ona skierowana przeciw zadowoleniu z siebie przeciw samozachwytowi, przeciw rytynie, przeciw konserwatyzmowi.

„Nie podkreślając i nie ujawniając otwarcie i uczciwie, jak przystoi bolszewikom, braków i błędów naszej pracy — mówi Stalin — zamykamy sobie drogę naprzód, no a my chcemy iść naprzód i właśnie dlatego, że my chcemy iść naprzód, powinniśmy wytknąć sobie jako jedno ze swych najważniejszych zadań uczciwą i rewolucyjną krytykę. Bez tego nie ma ruchu naprzód, bez tego nie ma rozwoju.“

Interes postępu naszego kraju budującego socjalizm wymaga rozwinięcia właśnie takiej bolszewickiej krytyki i samokrytyki i właśnie w radach narodowych jest miejsce dla stosowania tej zasady krytyki i samokrytyki.

Jednym z decydujących warunków skutecznej walki z brakami i błędami naszej pracy jest kontrola pracy

naszego aparatu państwowego z dołu, jest krytyka ze strony mas. Nasze państwo prowadzi ogromną działalność na polu gospodarczo-administracyjnym i kulturalno-wychowawczym. Poważną przeszkodą w tej pracy jest biurokracizm. W warunkach sukcesów gospodarczych zjawia się u niektórych ludzi na kierowniczych stanowiskach wybujała pewność siebie, samochwalstwo, to, co się nazywa popularnie „wodą sodową“. Zjawia się lekceważący stosunek do głosu szeregowych ludzi. Zapatrzeni w siebie niektórzy kierownicy sądzą, że wystarczy, aby podpisali papierek i zadanie zostanie wykonane. O pracę z masami, o wykorzystanie rosnącego doświadczenia mas nie troszczą się, odrywają się od ludu, przekształcając się w biurokratów. Nie ma potrzeby dowodzić jaką szkodę przynosi biurokracizm nakładający pęta na inicjatywę mas pracujących, utrudniający pełne wykorzystanie olbrzymich rezerw, kryjących się w naszym ustroju. Partia i rząd będą stały na straży walki z biurokracycznymi nawykami i zwyczajami we wszystkich instytucjach i urzędach, aby w ten sposób utarować drogę dla większego rozwoju twórczej inicjatywy mas.

Krytyka z dołu dla której powinno być otworzone szerokie pole pracy w radach narodowych, powinna służyć bardzo poważnej sprawie demaskowania biurokracizmu i wykorzenienia biurokracizmu, jako zjawisk całkowicie obcych demokracji ludowej.

W praktyce dotychczasowej działalności szeregu rad narodowych daje się zauważyć zjawisko charakterystyczne bezdusznego, niepotrzebnie kurtuazyjnego stosunku do kontrolowanych urzędów i władz, stojącego w jaskrawej sprzeczności z zasadami ostrej krytyki i samokrytyki. Niejednokrotnie na posiedzeniach rad narodowych nie słychać krytycznego słowa, a za to mają miejsce ukłony, wybujałe zachwyty i przymykanie oczu, niedostrzegania poważnych braków w pracy.

Niejednokrotnie na posiedzeniach rad narodowych nie tylko, że nie słychać krytycznego słowa, ale radni obrażają się gdy mówi się o krytyce.

Mgr WACŁAW MORAWSKI

Prezidia i wydziały rad narodowych

Prezidia rad narodowych są organami wykonawczymi i zarządzającymi rad narodowych. To znaczy prezidia rad narodowych będą wykonywać uchwały i polecenia rad, a jednocześnie będą zarządzać wszelkiego rodzaju przedsiębiorstwami i zakładami, znajdującymi się pod kierownictwem rad narodowych w terenie. Z drugiej strony prezidia rad narodowych będą wykonawcami uchwał Rządu, zarządzeń, wytycznych, instrukcji Rady Ministrów i poszczególnych ministrów. Dlatego skład prezydium rad narodowych musi być dostosowany do tych zadań, jakie stają przed prezydiami rad.

W materiałach, które Towarzysze i Obywatele posiadają u siebie, wymieniono wyraźnie, że prezydium rady narodowej, na każdym szczeblu, składać się będzie z czynnika stałego, jakim jest przewodniczący prezydium, zastępca lub zastępcy przewodniczącego, sekretarz prezydium. Jest to skład stały, występujący

doszły do mojej wiadomości takie fakty, że gdy np. prezes Grochalski na jednym z posiedzeń Wojewódzkiej Rady Narodowej w Krakowie mówił o konieczności stosowania krytyki i samokrytyki w pracach rady, to niektórzy radni, członkowie Wojewódzkiej Rady Narodowej w Krakowie, obrazili się na przewodniczącego.

Taki stosunek do krytyki jest niedopuszczalny. W nim nie przejawia się nic innego, jak próba wymi-gania się przed kontrolą z dołu, odgradzenia siebie od krytyki mas.

Pracownicy rad, zarówno wielcy jak i mali, powinni pamiętać, że ich autorytet i ich siła jako kierowników, zależy od silnego związku z masami, od umiejętności uczenia nie tylko mas, ale również i uczenia się od mas. Ludzie, lekceważący sobie tę złotą bolszewicką zasadę, nie są potrzebni w naszym ludowym aparacie. Ale na to, żeby uczyć się u mas trzeba umieć po bolszewicku mężnie, uczciwie przyjmować krytykę idącą z dołu. Dławienie krytyki, obrażanie się na krytykujących, to zjawisko niedopuszczalne, które trzeba wykorzeniać z całą stanowczością. Pracujący krytykują braki i przedkładają wnioski o ulepszenie pracy nie tylko na zebraniach i w rozmowach. Niejednokrotnie piszą o tym w listach skierowanych do rad. Pisma pracujących, w rękach umiejętnych i czujnych działaczy, to cenne źródło dla udoskonalenia aparatu, dla ujawnienia i naprawienia błędów i braków.

Krytyka i samokrytyka to potężna broń w walce o budownictwo socjalizmu. Jej ogień powinien być skierowany przeciw wszystkiemu co zacofane, wsteczne, biurokracyczne, przeciw wszystkiemu co hamuje twórczą inicjatywę pracujących, co przeszkadza rozwojowi myśli nowej, idącej naprzód.

Opiernie się w swej działalności o aktywność i inicjatywę mas jest warunkiem skutecznej pracy rad narodowych, warunkiem podniesienia jej na wyższy poziom, odpowiadający zadaniom budownictwa socjalizmu w naszym kraju.

w każdym prezydium rady. Oprócz tego w skład prezydium rady narodowej wejdą członkowie prezydium, których ilość jest zmienna, różna, zależnie od stopnia danej rady. Instrukcja Nr 2 reguluje skład prezydium poszczególnych rad narodowych pod względem liczbowym i funkcyjnym w sposób jednolity dla całego kraju. W szczególności w § 2 instrukcji Nr 2 widzimy, że w skład prezydium rad narodowych wchodzi, w zależności od stopnia rady, następujące osoby: na szczeblu wojewódzkim — rozumie się pod tym również miasta Warszawę i Łódź — prezydium rady składa się z przewodniczącego prezydium, 2 — 3 jego zastępców, sekretarza i 2 — 5 członków prezydium. Miasta duże zostały zróżnicowane: na te, które mają ponad 100 tys. mieszkańców i miasta poniżej 100 tys. mieszkańców lecz stanowiące samodzielne powiaty miejskie. W prezydium rad pierwszych jest 2 zastępców przewodniczącego, w pozostałych 1 zastępca i odpowiednio

mniejsza ilość członków. W gminach i w małych miastach, nie stanowiących samodzielnych powiatów miejskich, w skład prezydium rady wchodzi przewodniczący prezydium, 1 zastępca przewodniczącego, sekretarz i 2 członków. W bardzo małych gminach prezydium składa się z 3 osób: przewodniczącego, zastępcy i sekretarza. Oczywiście ten skład prezydium w ujęciu instrukcji może — zależnie od potrzeb miejscowych — ulec zmianie, nie mniej jest on podstawowy dla całego kraju.

Jeżeli chodzi o skład prezydiów wojewódzkich rad narodowych, powiatowych rad narodowych i miejskich rad narodowych miast stanowiących odrębne powiaty — to o zwiększeniu ilości członków prezydium decyduje Prezydium Rządu za zgodą Rady Państwa. Natomiast w gminach i pozostałych miastach decyduje o tym prezydium wojewódzkiej rady narodowej w drodze uchwały. Te rygory mają za zadanie zapobieżenie zwiększeniu bez potrzeby ilości członków prezydium, które spowodowałyby przemienienie prezydium rady narodowej w ciało zbyt ciężkie, z trudnością wykonywane powierzone mu zadania.

Dotychczas spotykaliśmy się z pojęciem miast wydzielonych z powiatowych związków samorządowych, ale nie wydzielonych z powiatowej administracji ogólnej. Obecnie zagadnienie prezydiów miejskich rad narodowych miast wydzielonych z powiatowych związków samorządowych ale nie wydzielonych z powiatowej administracji ogólnej winno być traktowane tak, jak jest mowa o tym w instrukcji Nr 2, tzn. że rady narodowe w tych miastach będą posiadały prezydium składające się z przewodniczącego, 1 zastępcy, sekretarza i 2 członków. Nie wyklucza to możliwości zwiększenia ilości członków prezydium (o ile rzeczywiście zajdzie potrzeba), w drodze uchwały prezydium wojewódzkiej rady narodowej.

Co charakteryzuje przyszłe prezydium rad narodowych, które przejmą pełnię władzy w terenie? Prezydium rady narodowej stanowić będzie kolegialne ciało robocze. Brak w nim zasadniczo elementów tylko reprezentacyjnych, jak to było dotychczas w prezydium rady narodowej. Przewiduje się, że członkowie rad będą się dzielić na stale urzędujących i nie stale urzędujących. Faktyczną pracę będą prowadzić członkowie stale urzędujący: przewodniczący prezydium, jego zastępca i sekretarz. Na wyższych szczeblach wojewódzkich i powiatowych członkami prezydium — poza przewodniczącym, jego zastępcami i sekretarzem — mogą być kierownicy najważniejszych wydziałów prezydium rady.

Jakie będą najważniejsze wydziały? Przyszły wydział finansów, przyszły wydział oświaty, wydział zdrowia, wydział orlnictwa, wydział gospodarki komunalnej (ten ostatni np. na terenie województwa śląskiego). Otóż kierownicy najważniejszych wydziałów będą prawdopodobnie członkami prezydium danej rady. Przy tym przewiduje się z góry, że jednym z zastępców przewodniczącego prezydium rady na szczeblu wojewódzkim i powiatowym będzie kierownik komisji planowania gospodarczego. Widzimy więc, że podział pracy między poszczególnych członków prezydium będzie ściśle określony, przy czym podziału tej pracy trzeba dokonać kolegialnie. Podział winien być przeprowadzony w drodze uchwały prezydium rady.

Jak orientacyjnie będzie wyglądało zagadnienie podziału pracy w prezydium rady? Przewodniczący jest odpowiedzialny za całość pracy. On zasadniczo kieruje i nadzoruje całość pracy wszystkich wydziałów. Zastępcy przewodniczącego będą nadzorować i kontrolować pracę przydzielonych im wydziałów. Członkowie prezydium, a jednocześnie kierownicy wydziałów — będą nadzorować, kierować i odpowiadać wobec prezydium i całej rady za pracę wydziału, którym kierują. Oczywiście na razie nie będzie to jeszcze idealnie wyglądało.

Na szczeblu gminnym nie może wzrosnąć ilość etatów. Dotychczas na szczeblu gminnym stale płatnym pracownikiem był wójt, obecnie będzie nim przewodniczący prezydium gminnej rady narodowej. Z tego wniossek, że jeżeli zastępca przewodniczącego, sekretarz i członkowie rady nie będą stale urzędującymi członkami rady, to oni będą jednak zbierać się na posiedzeniach i nie jest wykluczone, że nadzór nad poszczególnymi referatami może być powierzony poszczególnym członkom prezydium.

Podział pracy między poszczególnych członków prezydiów jest dokonywany w drodze uchwały prezydium, ale uchwała prezydium o podziale pracy między stale urzędujących członków prezydium podlega zatwierdzeniu przez prezydium wyższej rady, zaś taka uchwała prezydium wojewódzkiej rady narodowej podlega zatwierdzeniu przez Prezydium Rady Ministrów. Chodzi o utrzymanie jednolitości w skali krajowej w tych sprawach.

Prezydium jest ciałem działającym kolegialnie, jest zespołem roboczym, niemniej jednak uprawnienia i obowiązki przewodniczącego prezydium są specjalnie sprecyzowane.

Co należy do funkcji przewodniczącego prezydium? Przewodniczący prezydium rady reprezentuje na zewnątrz prezydium rady narodowej, przygotowuje i zwołuje posiedzenia prezydium, ustala porządek ich obrad i przewodniczy na nich, przy czym powinien zwoływać prezydium rady na posiedzenia przynajmniej raz na tydzień.

Przewodniczący prezydium rady ma prawo w nagłych wypadkach — jeżeli brak czasu na zwołanie posiedzenia prezydium — wydawać decyzje i zarządzenia należące do kolegiального działania prezydium, jednak jest obowiązany zarządzenia te przedłożyć prezydium rady na najbliższym posiedzeniu do aprobaty prezydium.

Przewodniczący prezydium rady kieruje pracą wydziałów i kontroluje ich działalność. Pozostali członkowie prezydium są pomocnikami przewodniczącego jeżeli chodzi o pracę wydziałów.

Przewodniczący nadzoruje wykonywanie uchwał rady i prezydium tudzież wytycznych władz zwierzchnich.

Przewodniczący prezydium rady jest służbowym przełożonym wszystkich pracowników wydziałów prezydium rady, może zatem wymierzać kary porządkowe pracownikom poszczególnych wydziałów.

Funkcja sekretarza jest funkcją nową, której nie można przyrównywać do żadnego stanowiska istniejącego dotychczas w prezydium rad narodowych. Sekretarz rady będzie pełnił funkcje podobne do funkcji dotychczasowego przewodniczącego rady. Dotychczasowe uprawnienia przewodniczącego rady narodowej przejdą na sekretarza prezydium rady. Co to oznacza?

Oznacza to, że sekretarz będzie bezpośrednio odpowiedzialny za pracę rady i pracę komisji rady.

Uchwalona przez Sejm ustawa o terenowych organach jednolitej władzy państwowej nakłada na prezydium rad obowiązek współdziałania z komisjami rady i przedkładania im określonych spraw do rozpatrzenia. Otóż współdziałać bezpośrednio z komisjami będzie sekretarz prezydium rady. On właśnie — po uchwale prezydium — będzie przedkładał komisjom sprawy do rozpatrzenia. Do niego powinny iść wnioski komisji i zasadniczo poprzez niego komisje powinny stawić na prezydium swe sprawy.

Sekretarz będzie odpowiedzialny za udzielanie wszelkiej technicznej pomocy komisjom rady, jak np. przydzielenie lokalu, protokółanta czy maszynistki.

Również do obowiązków sekretarza będzie należało przygotowywanie pod względem technicznym sesji rad narodowych.

Ustawa o terenowych organach jednolitej władzy państwowej przewiduje, że wojewódzkie rady narodowe będą przedkładać sprawozdania Radzie Państwa ze swej działalności. Analogicznie niższe rady będą przedkładać sprawozdania wyższej radzie. Otóż sekretarz prezydium winien analizować sprawozdania prezydium niższych rad, dotyczących prac tych rad i opracowywać odpowiednie wnioski na prezydium.

Ogólnie można powiedzieć, że praca rady i komisji rad jest zakresem działania sekretarza prezydium rady.

Jest jeszcze jedno zagadnienie, które wiąże się z funkcjami sekretarza prezydium. Jest to zagadnienie stosunku komisji rad do wydziałów prezydium oraz odwrotnie — stosunek tych wydziałów do komisji.

W instrukcji, którą Towarzysze posiadają, przewiduje się, że komisje stałe będą mniej więcej odpowiadać poszczególnym wydziałom prezydium rady, a więc na szczeblu wojewódzkim będą powołane komisje: finansowa, budżetu i planowania, komisja oświaty i kultury, komisja leśnictwa i rolnictwa, komisja budownictwa, komisja komunikacji, komisja zdrowia, komisja pracy i pomocy społecznej, komisja gospodarki komunalnej, komisja handlu i przemysłu. Mogą być tworzone i inne komisje, niemniej widzimy, że komisje są dostosowane do poszczególnych wydziałów, które powstaną przy radach narodowych.

Jest zagadnienie jak ustawić komisje do wydziałów i odwrotnie. Chodzi o to, aby te stałe komisje kontrolowały wyniki pracy wydziałów w terenie, aby sygnalizowały o brakach w ich pracy. Komu powinny sygnalizować o tym? Oczywiście — sekretarzowi prezydium rady.

Nie jest wykluczona możliwość bezpośredniego zetknięcia się komisji z kierownikami wydziałów, ale należy czuwać, aby nie wytworzył się zły styl tej współpracy, aby nie nastąpiło dyrygowanie komisją przez wydziały, lub odwrotnie dyrygowanie wydziałami przez komisje. Dlatego sekretarz prezydium musi czuwać, aby poprzez komisje stałe i niestałe zapobiec zbiurokratyzowaniu się aparatu urzędniczego, odrywaniu się wydziałów od terenu, odrywaniu się od potrzeb nas pracujących, a z drugiej strony — aby komisje nie stały się władzą nadrzędną nad wydziałami.

Wspomniałem poprzednio o wydziałach. Instrukcja Nr 3 wyraża jakie wydziały i referaty zostaną zorganizowane przy prezydiach poszczególnych rad narodowych.

Instrukcja ta, jeżeli chodzi o wydziały prezydiów wojewódzkich rad narodowych, wymienia 16 wydziałów, poza komisją planowania gospodarczego i poza referatem dla spraw wyznaniowych.

Szereg wydziałów są to skomasowane wydziały, istniejące obecnie, jest jednak szereg nowych wydziałów, nad którymi należy zastanowić się i omówić je ze względu na nową strukturę rad i nowe zadania rad. Instrukcja przewiduje, że będzie utworzony wydział ogólny, wydział kadr, wydział kontroli, wydział finansowy, społeczno-administracyjny, wojskowy, oświaty, kultury, rolnictwa, budownictwa, komunikacyjny, zdrowia, pracy i pomocy społecznej, gospodarki komunalnej, handlu i przemysłu z tym, że na niższych szczeblach szereg wydziałów będzie skomasowanych w jeden wydział.

Ustawa o terenowych organach jednolitej władzy państwowej w art. 20 zawiera postanowienie, że organizację wewnętrzną i szczegółowy zakres działania wydziałów określi prezydium rady narodowej, ale musi to uczynić zgodnie z wytycznymi i instrukcjami Rady Ministrów.

Instrukcja Nr 2 głosi w § 22 pkt. 4, że Prezes Rady Ministrów oraz właściwi ministrowie za zgodą Prezesa Rady Ministrów wydadzą szczegółowe instrukcje, normujące zakres działania poszczególnych wydziałów.

Takiej szczegółowej instrukcji jeszcze nie ma, tym niemniej możemy orientacyjnie, wiedząc jakie wydziały powstaną — bo instrukcja mówi, jakie wydziały powstaną na szczeblu wojewódzkim i niższym — i wiedząc, jakie wydziały istnieją w tej chwili w urzędach wojewódzkich oraz jakie urzędy niespolone zostaną włączone do nowych wydziałów — zorientować się i zastanowić nad przybliżonym zakresem działania tych nowych wydziałów.

A więc wydział ogólny. Wydział ogólny na szczeblu wojewódzkim to nie jest tylko dotychczasowy wydział ogólny urzędu wojewódzkiego. Do nowego wydziału ogólnego prawdopodobnie wejdą sprawy, wynikające ze stanowiska przewodniczącego prezydium rady wojewódzkiej. Do wydziału ogólnego przejdzie obsługa potrzeb techniczno-biurowych wojewódzkiej rady narodowej, jej komisji i prezydium. Wydział ogólny przejmie sprawy sprawozdawczości niższych rad, sprawy organizacji i funkcjonowania wszystkich komórek organizacyjnych prezydium wojewódzkiej rady narodowej oraz sprawy komórek organizacyjnych prezydiów rad narodowych niższych, sprawy podziału administracyjnego; pozostaną w nim sprawy gospodarcze, które dotychczas istniały w wydziale ogólnym. Oczywiście takie zagadnienia jak sprawy biblioteki, kancelarii, dziennika urzędowego pozostaną również w wydziale ogólnym. Możliwe, że do wydziału ogólnego przejdą także zagadnienia legislacyjne i wydawanie opinii prawnych. Widzimy, że wydział ogólny nabiera nowego znaczenia, jego charakter się zmienia. Podstawowym zadaniem będzie przede wszystkim obsługa potrzeb techniczno-biurowych wojewódzkiej rady narodowej, obsługa jej komisji i prezydium. Stąd wniosek, że ten wydział powinien podlegać bezpośrednio sekretarzowi wojewódzkiej rady narodowej.

Wydział kadr. Wydział kadr obejmie ewidencję członków wojewódzkiej rady narodowej, ewidencję członków prezydiów niższych rad, sprawy osobowe pracowników, oraz sprawy szkolenia kadr i sprawy akcji społecznej.

Wydział kontroli obejmie sprawy kontroli wewnętrznej wykonywanej na zasadach uchwały Rady Ministrów z dnia 26. IV. 1948 r. w sprawie organizacji i funkcjonowania kontroli wewnętrznej w urzędach, instytucjach i przedsiębiorstwach państwowych oraz jej współpracy z kontrolą państwową i społeczną z tym, że wydział kontroli wchłonie dotychczasowych inspektorów rad narodowych. (Może być tylko jeden organ kontroli na każdym szczeblu rad narodowych, stąd wniosek, że np. inspektorzy wojewódzkiej rady narodowej siłą rzeczy wejdą w skład wydziału kontroli).

Ze względu na wagę, jaką posiada wydział kadr i wydział kontroli — nasuwa się logiczny wniosek — że te dwa wydziały winny podlegać bezpośrednio przewodniczącemu rady narodowej. Oczywiście inne wydziały mogą mu też podlegać, jeżeli przewodniczący sobie to zastrzeże.

Ze względu na powołanie specjalnego referatu spraw wyznaniowych, dotychczasowy wydział społeczno-polityczny traci rację bytu. Na jego miejsce przewiduje się powołanie wydziału społeczno-administracyjnego o nieco odmiennym zakresie działania.

Jeśli chodzi o pozostałe wydziały, będą one mniej więcej obejmowały zagadnienia, które dotychczas obejmowały także wydziały w urzędach wojewódzkich, z tym, że niektóre skomasują szereg poprzednich wydziałów. Jeżeli chodzi o wydział finansowy, przejmie on agendy izby skarbowej w urzędzie wojewódzkim i cały szereg spraw przekazanych przez Ministra Finansów.

Nowym wydziałem jest wydział pracy i pomocy społecznej, który poza sprawami inwalidzkimi i opieki społecznej będzie zajmował się zagadnieniami inspekcji pracy i urzędów zatrudnienia.

Wydział gospodarki komunalnej musi być, rzecz jasna, rozbudowany i istniejący dotychczas wydział administracji i finansów samorządowych przejdzie do wydziału gospodarki komunalnej i częściowo do innych wydziałów.

Chciałbym powiedzieć, że w związku z likwidacją Ministerstwa Administracji Publicznej i utworzeniem Ministerstwa Gospodarki Komunalnej, kilka wydziałów na szczeblu wojewódzkim i referatów na szczeblu powiatowym musi być ustawionych inaczej, bo nie będą miały na szczeblu centralnym odpowiednich resortowych ministrów. Są to: wydział ogólny, wydział kadr, wydział kontroli, wydział społeczno-administracyjny i częściowo wydział wojskowy. Władza naczelna dla tych wydziałów będzie Prezes Rady Ministrów. Władza naczelna dla pozostałych wydziałów będą właściwi ministrowie.

Sam podział wewnętrzny wydziału na oddziały czy referaty będzie uregulowany centralnie przez właściwych ministrów, za zgodą Prezydium Rządu, z tym, że podział wydziału kadr, wydziału kontroli i wydziału społeczno-administracyjnego będzie uregulowany zarządzeniem Prezydium Rady Ministrów

Wydziały stanowią organy pomocnicze w ręku prezydiów rad narodowych. Dlatego kierownicy tych wydziałów muszą być uzależnieni w dużym stopniu od prezydium rady. Instrukcje przewidują, że kierowników wydziałów i ich zastępców powołuje prezydium wojewódzkiej rady narodowej w drodze uchwały, za zgodą właściwego ministra. Jeżeli chodzi o rady na innych szczeblach, kierowników wydziałów i ich zastępców powołuje i odwołuje prezydium danej rady, za zgodą prezydium wojewódzkiej rady narodowej, po zasięgu

nięciu opinii kierownika odpowiedniego wydziału w wojewódzkiej radzie narodowej. W praktyce powołanie kierownika np. wydziału zdrowia, należeć będzie do prezydium wojewódzkiej rady narodowej. Prezydium woj. rady narodowej poweźmie uchwałę kolegiąlnie, ale musi uzyskać na to powołanie zgodę Ministra Zdrowia. Zagadnienie powoływania kierowników wydziałów jest bardzo ważne, bo nowo wybrane prezydium rad narodowych niezwłocznie po zakończeniu pierwszej sesji rady, na której będą powołane, obowiązane będą powołać kierowników wydziałów i przystąpią do organizowania nowych wydziałów. Tak więc natychmiast po wyborze pierwszą czynnością nowych prezydiów jest organizowanie wydziałów i powołanie kierowników, a gdy nie będzie odpowiednich kandydatów — mianowanie p. o. kierowników spośród dotychczasowych pracowników wydziału.

Ponieważ wydział jest organem wykonawczym prezydium rady, bo przez niego prezydium pracuje w terenie, to wydział podlega nadzorowi i kontroli ze strony prezydium. Dlatego kierownicy wydziałów są obowiązani składać sprawozdania na prezydium jak i na radzie ze swojej działalności. Prezydium rady jest organem wykonawczym i zarządzającym rady i może być każdej chwili odwołane przez radę narodową. Tak samo poszczególni członkowie prezydium mogą być w każdej chwili odwołani przez radę i na ich miejsce powołani nowi.

Jaki będzie stosunek prezydium rady do własnej rady narodowej? Otóż na prezydium rady ciąży obowiązek zwołania rady na sesję w terminach ustalonych przez ustawę i instrukcję, przy czym prezydium rady jest obowiązane przygotować sprawy na sesję rady oraz przygotować projekt porządku dziennego, który przedkłada radzie do uchwalenia. Wszystkie sprawy, które staną na radzie powinny być zdecydowane przez prezydium i prezydium powinno przygotować odpowiednie projekty uchwał.

Wykonanie uchwał rady należy do prezydium rady z tym, że bezpośrednio nad wykonaniem uchwał czuwa przewodniczący prezydium. Prezydium rady jest obowiązane składać radzie sprawozdania ze swej działalności, w ogóle sprawozdania z sytuacji w przedsiębiorstwach kierowanych przez prezydium itp. Takie sprawozdania prezydium winno składać na sesji rady kiedy uważa za konieczne, albo kiedy rada tego zażąda.

Prezydium winno również składać sprawozdania ze swej działalności na odcinku instruktorskim prezydiów niższych rad narodowych. Prezydium rad narodowych zobowiązane są do składania sprawozdań z działalności swej rady wyższej radzie. Rady wojewódzkie poprzez swe prezydium składają takie sprawozdania Radzie Państwa.

Do obowiązków prezydium rady należy czuwanie aby uchwały rady mieściły się w ramach obowiązujących ustaw i w wytycznych władz centralnych, aby nie powodowały naruszenia obowiązującego ustawodawstwa i narodowego planu gospodarczego.

Należy pamiętać o tym, że prezydium rady to nie tylko organ wykonawczy rady, to jednocześnie aparat, który realizuje uchwały, zarządzenia i wytyczne Rządu oraz poszczególnych ministrów.

Jeżeli chodzi o prezydium niższych rad, to realizują one uchwały własnej rady oraz zarządzenia i wytyczne prezydiów wyższych rad.

Wydziały i referaty prezydiów rad narodowych poprzez które pracują prezydya, są jednocześnie terenowym aparatem poszczególnych ministrów. Podlegają one prezydium rady narodowej i jednocześnie są aparatem terenowym poszczególnych ministrów. Dlatego, dla zapobieżenia wytworzenia się funkcjonalizmu, należy stawiać na prezydium sprawozdania z pracy poszczególnych wydziałów i ustalać wytyczne ich pracy. Poza tym prezydium może zastrzec sobie dla swej decyzji projekty rozwiązywania poszczególnych ważniejszych problemów i zadań, stawianych przed wydziałami przez wydziały prezydium wyższej rady a na szczeblu wojewódzkim — przez poszczególne resorty ministerialne. Chodzi o to, aby zadania stawiane przez ministerstwa poszczególnym wydziałom terenowym były rozwiązywane przez nie w oparciu o komisje rady i w oparciu o prezydium rady. Dlatego w sprawozdaniach należy uwzględnić również i ten moment.

W związku z tym należy rozpatrzyć jeszcze jeden problem, mianowicie zagadnienie instancji w postępowaniu administracyjnym. Może powstać wątpliwość jak to zagadnienie będzie obecnie wyglądało, kto będzie władzą naczelną w nowym systemie rad narodowych, gdy władzą w terenie jest prezydium rady, gdy decyzje wydaje się w jej imieniu? Powstaje pytanie czy władzą naczelną będzie Rada Ministrów, czy — jak dotychczas — właściwe ministerstwo. Wydaje się, że do czasu opracowania na nowo i dostosowania do nowych potrzeb, stosownie do nowej struktury władz terenowych, zasad postępowania administracyjnego należałoby rozwiązać to zagadnienie w sposób następujący: władzą naczelną jest zawsze właściwe resortowe ministerstwo. Np. od decyzji wydziału gospodarki komunalnej prezydium woj. rady narodowej, drugą instancją, dla odwołującego się będzie Ministerstwo Gospodarki Komunalnej; dla takich wydziałów jak ogólny, kadr, kontroli, społeczno-administracyjny czy wojskowy właściwą władzą naczelną będzie Prezes Rady Ministrów, chociaż prawo prezydium rady do uchylenia decyzji swego wydziału jest bezsporne.

Zagadnienie stylu pracy prezydium jest zagadnieniem ważnym. Prezydium jest organem roboczym, pracującym kolegialnie; zasadniczo decyzje prezydium będą miały charakter kolegialny, charakter uchwał.

Jakie sprawy przy obowiązującym dotychczas ustawodawstwie muszą być załatwiane kolegialnie tj. w drodze uchwał prezydium? W pierwszej kolejności te wszystkie sprawy, które dotychczas podlegały rozpatrzeniu kolegialnemu wydziałów powiatowych, wydziałów wojewódzkich, zarządów miejskich i gminnych. Dalej zagadnienie zwołania sesji rady narodowej i ustalenie projektu porządku dziennego wymaga uchwalenia kolegiального.

Ustawa o terenowych organach jednolitej władzy państwowej przewiduje możliwość zawieszania wykonania uchwały rady niższego stopnia przez prezydium rady wyższego stopnia i przedstawianie tych uchwał do decyzji swojej radzie narodowej. Otóż decyzja o zawie-

szczeniu wykonania uchwały rady niższego stopnia musi być powzięta kolegialnie.

Jeszcze nie jest ustalony termin, w jakim prezydium rady, wstrzymujące wykonanie uchwały niższej rady jest obowiązane do przedstawienia swojej radzie narodowej tę sprawę do rozstrzygnięcia. Przypuszczam, że to zagadnienie będzie uregulowane generalnie instrukcją Rady Państwa lub instrukcją Rady Ministrów wydaną w porozumieniu z Radą Państwa.

Prezydya rad narodowych mają prawo uchylania bezpośrednio uchwał prezydiów rad niższych, jeżeli są niezgodne z prawem lub polityką naszego państwa ludowego. Uchylenia te mogą nastąpić tylko kolegialnie.

Mówiliśmy już, że do kolegiального roztrzymania należą sprawy podziału funkcji między poszczególnych członków prezydium rady. Jasne, że do kolegiального rozpatrzenia należą również takie sprawy, jak rozpatrywanie projektów terenowych planów gospodarczych, terenowych budżetów, przygotowanie wszelkich wniosków, które mają być przedstawione radzie narodowej do rozpatrzenia. Na posiedzeniach prezydium rady są też rozpatrywane i przyjmowane sprawozdania z działalności poszczególnych członków prezydiów i wydziałów, jak również przedsiębiorstw i instytucji, które na terenie istnieją i są kierowane przez prezydium rady. Na prezydium musi być rozpatrzony projekt sprawozdania dla prezydium wyższej rady narodowej.

Tak orientacyjnie wyglądają sprawy z zakresu zagadnień, które muszą być rozpatrywane kolegialnie przez prezydium rady narodowej.

Zagadnienie wyboru nowego prezydium jest uregulowane szczegółowo instrukcjami Nr 1 i 2 i wyjaśnień nie wymaga. Należy tylko sobie zapamiętać, że zagadnienie wyboru nowych prezydiów rad jest uregulowane w ten sposób, że posiedzenie rady, na którym będzie wybrane nowe prezydium, w nowym składzie i o nowych zadaniach, zwołuje dotychczasowy przewodniczący rady, który zarazem zarządza wybór przewodniczącego i sekretarza obrad. Głosowanie jest tajne, kartkami, na kandydatów, którzy zostali wysunięci. Wybrane prezydium obejmuje od razu, niezwłocznie swoje obowiązki. Jeżeli chodzi o zagadnienie terminu wyboru prezydiów rad poszczególnych stopni, to ono będzie uregulowane centralnie i podane do ogólnej wiadomości.

Prezydium rady narodowej może być w każdej chwili odwołane przez radę. Rada może czynić zmiany w składzie prezydium. Niemniej prezydium rady, w razie rozwiązania rady, funkcjonuje do czasu zorganizowania czy wyboru nowej rady i wyboru przez tę nową radę nowego prezydium. Chodzi o to, aby utrzymać stałość władzy w terenie, aby nie było takiej sytuacji, że w razie rozwiązania rady nie ma władzy w terenie.

To są najważniejsze sprawy związane z zagadnieniem tych nowych prezydiów rad narodowych i ich pracy, które będą wybrane, zgodnie z ustawą o terenowych organach jednolitej władzy państwowej.

**Rady narodowe — szkołą rządzenia mas — narzędziem walki
z biurokracizmem i dygnitarstwem!**

Prof. Dr STEFAN ROZMARYN

Niektóre zagadnienia ustawy o terenowych organach jednolitej władzy państwowej

Należyte zrozumienie funkcjonowania rad narodowych i ich komisji oraz prezydiów i wydziałów wymaga jasnego uświadomienia podstawowych zasad prawnych, które znalazły swój wyraz w ustawie z dnia 20 marca 1950 r. o terenowych organach jednolitej władzy państwowej. Poniższe uwagi o niektórych zagadnieniach ustawy mają na celu dać pewnego rodzaju wprowadzenie w strukturę prawną nowego systemu, jako wstęp do dalszych referatów o radach narodowych i ich organach.

Ustawa o terenowych organach jednolitej władzy państwowej posiada charakter podstawowy nie tylko ze względu na jej przełomowe znaczenie społeczno-polityczne w obecnym etapie budowy socjalizmu w Polsce, ale także dlatego, że stanowi ona całkowitą, zakończoną kodyfikację. Daje tym samym w ręce rad narodowych i ich prezydiów instrument, obejmujący podstawowe zasady prawne, na których opierać się ma działalność rad i ich organów. Wynika stąd dalsza konsekwencja, że wszystkie inne przepisy prawne, którymi w swej pracy operować będą rady narodowe i ich organa, muszą być rozumiane w myśl zasad nowej ustawy, interpretowane z ducha nowej ustawy. Nowa ustawa stanowi zatem całkowitą podstawę prawną organizacji i funkcjonowania rad, a wszystkie dotychczasowe postanowienia prawne, o ile pozostały w sile, powinny być przez rady wykładane i stosowane zgodnie z zasadami nowej ustawy. Dokładna znajomość i zrozumienie głównych zasad prawnych ustawy jest więc jednym z warunków należytej pracy rad w ogóle, a prezydiów rad w szczególności.

Ustawa nie zmienia obowiązującego w chwili wejścia jej w życie podziału administracyjnego Państwa. Dokonywanie zmian w podziale administracyjnym Państwa regulowane jest nadal odrębnymi przepisami (ustawa z dnia 4 lutego 1950 r., Dz. U. R. P. Nr 6 poz. 48), choć oczywiście i te przepisy muszą być dziś interpretowane zgodnie z nową ustawą o terenowych organach jednolitej władzy państwowej. Ustawa nawiązuje więc do istniejącego podziału na województwa (m. Warszawa i Łódź), powiaty (powiaty miejskie), miasta i gminy, nie wprowadzając do tego podziału żadnych zmian. Przyszłe zmiany podziału (np. utworzenie nowych województw itp.) będzie jednak z samego prawa skutkować odpowiednimi zmianami w strukturze rad.

Niemniej jednak zwrócić należy uwagę, iż ustawa zrywa z tradycją używania nazwy „gmina” na oznaczenie zarówno miast jak i wsi. Termin „gmina” konsekwentnie w ustawie zarezerwowany jest jedynie na oznaczenie gmin wiejskich, podczas gdy nazwa „miasto” dotycząc wszelkiego rodzaju miast, obejmuje osiedla miejskie, które dotychczas w aktach prawodawczych nazywano często gminami miejskimi.

Nowa ustawa przewiduje również powstanie rad dzielnicowych w dzielnicach większych miast. Zasady podziału większych miast na dzielnice będą jednak dopiero ustalone przez Radę Ministrów za zgodą Rady

Państwa. Wynika stąd, że z dniem wejścia w życie ustawy, terenowymi organami jednolitej władzy państwowej stają się rady dzielnicowe w Warszawie i Łodzi, utworzone na podstawie dotychczasowej ustawy z dnia 11 września 1944 r. o organizacji i zakresie działania rad narodowych. Jednakże art. 2 § 3 wspomnianej ustawy z dnia 11 września 1944 r. stracił moc na przyszłość, a w szczególności ustalona w nim granica (powyżej 200.000 mieszkańców) nie ma odtąd decydującego znaczenia.

Postanowienia dotyczące powiatowych rad narodowych i ich organów znajdują, w myśl wyraźnego postanowienia ustawy, zastosowanie do miast, stanowiących powiaty miejskie, a dotyczące rad wojewódzkich i ich organów — m. Warszawy i m. Łodzi. Podkreślić trzeba, że i w tym względzie nowa ustawa zmian nie wprowadziła, t. zn. o uznaniu miasta za powiat miejski rozstrzygają dotychczas obowiązujące przepisy o podziale administracyjnym Państwa.

Nowa ustawa wprowadza do naszego systemu prawnego nową nazwę: „terenowe organy jednolitej władzy państwowej” i używa jej wyłącznie na oznaczenie rad narodowych. Polityczne znaczenie przekształcenia rad narodowych w terenowe organa jednolitej władzy państwowej zostało wyjaśnione w poprzednich referatach. Chciałbym jednak zwrócić uwagę, że odtąd — właśnie ze względu na ten nowy charakter rad narodowych — określenie „terenowy organ władzy państwowej” musi być zarezerwowane dla rad narodowych, jako politycznej podstawy naszego Państwa. Żaden inny organ państwowy w terenie nie jest w tym szczególnym znaczeniu „organem władzy państwowej”. Organem władzy państwowej jest tylko rada narodowa. Terminologia ta wzorowana jest świadomie na dokumencie największego historycznego znaczenia — na Konstytucji Stałińskiej.

Jeden jest tylko organ władzy państwowej w terenie — a tym jest rada narodowa. Wynika stąd dalsza konsekwencja, że domniemanie przemawia odtąd za kompetencją rad narodowych, a nie za właściwością innych terenowych organów państwowych, gdyż rada jest podstawowym organem władzy państwowej w terenie.

Funkcje rad narodowych określone zostały w sposób zasadniczy w art. 6 nowej ustawy. Podkreślić należy z naciskiem, że wymienione w innych artykułach ustawy kompetencje organów rad (komisji, prezydium, wydziałów) nie są kompetencjami nadanymi im poza zakresem artykułu 6-go. Przeciwnie, kompetencje te objęte są tym podstawowym przepisem (art. 6), określającym w sposób ogólny i zasadniczy funkcje rad narodowych i ich organów. Z tej przyczyny np. art. 16, określający zakres działania prezydium rady narodowej, albo art. 17, dotyczący zakresu działania przewodniczącego prezydium stanowią jedynie konkretyzację postanowień art. 6-go i pewnego rodzaju umiejscowienie decyzji. Innymi słowy, art. 6, określający zakres działania rad narodowych

jako terenowych organów jednolitej władzy państwowej, jest przepisem ogólnym, dotyczącym rad i ich organów, a wszystkie inne postanowienia ustawy o właściwości organów rad wypływają z tego przepisu i inieszczą się w nim.

Stwierdzenie to ma istotne znaczenie dla zrozumienia roli prezydium rady narodowej w myśl nowej ustawy. Wynika stąd bowiem konsekwencja, że wszystkie funkcje rad narodowych, określane w art. 6, wykonywać może jej prezydium, o ile z postanowień ustawy nie wynika, że dana kategoria spraw zastrzeżona jest wyłącznie do plenarnej uchwały rady narodowej. Ustawa określa prezydium jako organ rady wykonawczy i zarządzający. Rola prezydium nie ogranicza się tylko do wykonawstwa uchwał rady, ale obejmuje całokształt funkcji wykonawczo-zarządzającej w całym zakresie właściwości rady, określonym na podstawie art. 6. Innymi słowy, prezydium rady narodowej realizuje bieżąco wszystkie funkcje rady, należące do właściwości tej rady z wyjątkiem tych tylko spraw, które zastrzeżone są uchwałę samej rady. — Art. 6 należy bowiem jak już wspomniano rozumieć nie jako określenie wyłącznej właściwości plenum rady, lecz jako określenie zakresu działania rady i jej organów, a w szczególności prezydium. Niektóre kategorie spraw zastrzeżone są plenarnej uchwale rady na sesji, a tym samym nie mogą być realizowane aktami prezydium lub innych organów. W szczególności wymienić należy następujące sprawy, stanowiące wyłączną właściwość rady, działającej na sesji (a nie poprzez swoje organy):

- 1) wybór i odwołani prezydium rady narodowej,
- 2) powoływanie komisji, rozpatrywanie ich sprawozdań i zatwierdzanie uchwał,
- 3) rozpatrywanie sprawozdań prezydium,
- 4) uchwalanie terenowego planu gospodarczego,
- 5) uchwalanie terenowych danin,
- 6) uchwalanie terenowego budżetu,
- 7) wybór przewodniczącego i sekretarza sesji,
- 8) uchwalanie regulaminu rady,
- 9) uchylanie uchwał rad niższego stopnia.

Rzecz oczywista, że rada narodowa może przedmiotem swoich obrad na sesji i uchwały uczynić również każdą inną sprawę z swego zakresu działania (art. 6), i powinna to czynić często co do spraw większej wagi i zasadniczych. Jeżeli jednak rada tego nie czyni, odnośne funkcje realizowane są bieżąco przez jej organ wykonawczo-zarządzający, tj. prezydium, które nie może sprawować tych funkcji tylko co do spraw wymienionych pod 1) — 9).

Z powyższymi zasadami łączy się bardzo istotna różnica trybu działalności rady, w odróżnieniu od trybu działalności prezydium. Rady narodowe jako takie działają wyłącznie trybem sesyjnym. Znaczy to, że rady narodowe nie obradują w permanencji, lecz jedynie w ramach sesji, zwoływanych przez prezydium w terminach określonych w ustawie. Jedynie w ramach takich sesji odbywają się posiedzenia rady, na których rada jako organ plenarny obraduje i podejmuje uchwały. W myśl ustawy sesje rad wojewódzkich (m. Warszawy i m. Łodzi) odbywają się co najmniej raz na kwartał, tj. cztery razy w roku, rad powiatowych (miejskich w powiatach miejskich) — co najmniej raz na dwa miesiące, tj. sześć razy w roku, a rad miejskich, gminnych i dzielnicowych — co najmniej raz na miesiąc, tj. dwanaście razy w roku. Sesje rad niższego stopnia zwoływane być mają

częściej, ponieważ działalność ich jest bardziej bezpośrednią — operatywną, podczas gdy rady wyższego stopnia (np. wojewódzkie) mogą zbierać się na sesję rzadziej, skoro działalność ich jest przede wszystkim kontrolującą-regulującą w stosunku do rad niższego stopnia, nie zaś operatywną. Postanowienia o sesjach rad nie dotyczą natomiast komisji rad, które mogą i powinny działać również między sesjami rady.

Prezydium — w odróżnieniu od rady — jest organem permanentnym, tzn. działa przez cały rok, bez ustalenia jakichś okresów działalności (sesji). Dla prac prezydium ustawa nie wprowadziła zatem trybu sesyjnego, chociaż jest to organ kolegialny, a więc obradujący i uchwalający na posiedzeniach, zwoływanych przez przewodniczącego. Ustawa zastrzega jednak, że posiedzenia te muszą odbywać się — na wszystkich szczeblach — co najmniej raz na tydzień.

Przypomnieć należy, że na początku każdej sesji rada wybiera przewodniczącego obrad i sekretarza obrad na daną sesję. Przewodniczący prezydium rady nie jest więc przewodniczącym obrad rady, a ponadto kadencja jego — podobnie jak i całego prezydium — nie jest ograniczona sesjami rady. Kadencja prezydium nie jest określona: działa ono dopóki nie zostanie przez radę odwołane w całości lub w części, względnie dopóki nowa rada nie dokona wyboru nowego prezydium.

Ustawa reguluje we wspólnym rozdziale sprawę prezydium i wydziałów. W tym, jak również w terminologii ustawy wyraża się zasada, że wydział nie jest czymś samodzielnym w stosunku do prezydium. Ustawa świadomie mówi o „wydziałach prezydium“, a nie o „wydziałach przy prezydium“. Wydział nie jest czymś, co jest jedynie afiliowane do rady i jej prezydium („przy prezydium“), lecz stanowi on bezpośredni organ pracy prezydium („wydział prezydium“). Co do terenowych komisji planowania gospodarczego operuje ustawa odmienną terminologią („przy prezydium“), a zgodnie z tym postanowienia o wydziałach stosuje się do tych komisji nie bezpośrednio, lecz odpowiednio (art. 22). Ustawa nie zna możliwości rozwiązania prezydium rady przez jakikolwiek organ, a przewiduje tylko możliwość zmiany składu prezydium rady drogą odwołania przez radę dotychczasowego składu w całości lub w części i dokonania nowego wyboru. Stanowi to istotną zmianę w porównaniu z dotychczasowymi przepisami odnośnie organów wykonawczych samorządu.

Ustawa podkreśla szczególną rolę przewodniczącego prezydium. Chociaż bowiem prezydium jest organem kolegialnym, nie wynika stąd, że wszystkie sprawy z dziedziny funkcji wykonawczo-zarządzającej muszą być załatwiane na posiedzeniach kolegium. Pod tym względem odpowiednia instrukcja (Nr 2), dotycząca pracy prezydium, określa sprawy wymagające uchwały całego prezydium, podczas gdy w innych zagadnieniach — o ile nie są załatwiane przez wydziały — decydować może przewodniczący prezydium w jego imieniu.

Ograniczam się do tych uwag ze względu na to, iż sprawa funkcjonowania prezydium i wydziałów stanowi przedmiot odrębnego referatu.

Jednym z zasadniczych zagadnień systemu rad narodowych, jako terenowych organów jednolitej władzy państwowej jest nowe strukturalne rozwiązanie zagadnienia nadzoru nad radami narodowymi i ich organami. Ustawa urzeczywistnia konsekwentnie zasadę centralizmu demokratycznego, który z istoty swej stanowi dia-

metralne przeciwieństwo centralizmu biurokratycznego. Była o tym mowa w poprzednich referatach. Z zasady centralizmu demokratycznego wynika istnienie podwójnego podporządkowania: w linii pionowej (moment centralizmu) i w linii poziomej (moment demokratyzmu). Znaczący to, że rady podporządkowane są nie tylko ludowi, który je wybrał (linia pozioma), lecz także organom wyższego stopnia (linia pionowa). Prezydium podporządkowane są nie tylko radzie, która je wybrała (linia pozioma), lecz także organom wyższego stopnia (linia pionowa). To samo dotyczy wydziałów prezydium, które w swej działalności podporządkowane są nie tylko swojej radzie i prezydium (linia pozioma), lecz także organom wyższego stopnia (linia pionowa).

Takimi organami wyższego stopnia w stosunku do całego systemu rad są przede wszystkim centralne organy państwowe: Rada Państwa, Rząd i właściwi ministrowie. Art. 5 ustawy stanowi bowiem, że „Rady narodowe działają na podstawie uprawnień ustawowych oraz zgodnie z wytycznymi i instrukcjami Rady Państwa, Rady Ministrów, oraz właściwych ministrów”. Ustawa nasza nie przeprowadza tu ścisłego rozdziału właściwości tych organów w zakresie nadzoru, jednakże w dalszych przepisach ustala również określone ich kompetencje w stosunku do rad i organów rad.

I tak w całym szeregu postanowień przewidziane jest wydawanie przez Radę Państwa albo Radę Ministrów, albo też przez oba te organy łącznie (Rada Ministrów za zgodą Rady Państwa) aktów normatywnych, regulujących w sposób ogólny funkcjonowanie rad oraz skład i tryb działalności ich organów. Tak więc Rada Państwa ustalić ma tryb rozpatrywania terenowych budżetów i terenowych planów gospodarczych pod względem ich zgodności z budżetami, względnie planami wyższego stopnia, przepisami prawa i zasadniczą linią polityki Państwa. Rada Państwa powołana jest do wydania ramowego regulaminu obrad rad, wytycznych dla powoływania komisji oraz ramowych regulaminów tych komisji. Rada Państwa zarządza wybory do rad narodowych wszystkich szczebli. W innych postanowieniach przewidziane jest wydanie ogólnych aktów normatywnych przez Radę Ministrów, np. co do zasad podziału pracy prezydium i trybu podejmowania uchwał, co do tworzenia wydziałów i organów analogicznych, kierowania pracą wydziałów przez prezydium, mianowania i zwalniania pracowników organów rad i in. Istnieje wreszcie grupa aktów normatywnych, wydawanych przez Radę Ministrów za zgodą Rady Państwa, np. o liczbowym składzie prezydiów, o prawach i obowiązkach osób, wchodzących w skład prezydium, o zasadach podziału większych miast na dzielnice i zakresie działania rad dzielnicowych, o przepisach uzgadniających, przejściowych i wykonawczych itd.

Ustawa stwierdza pozytywnie podporządkowanie rad i ich organów Radzie Państwa, powierzając Radzie Państwa zwierzchni nadzór nad radami narodowymi (art. 25) i konkretyzując treść tego zwierzchniego nadzoru w szeregu postanowień rozdziału o nadzorze nad radami narodowymi i ich organami. I tak Rada Państwa z tytułu zwierzchniego nadzoru udziela radom narodowym wytycznych i instrukcji, nadaje kierunek działalności rad w dziedzinie kontroli społecznej, rozpatruje sprawy, związane z funkcjonowaniem rad i ich organów, może rozwiązać każdą radę narodową i zarządzić

nowe wybory w przypadku, gdy rada swoją działalnością narusza przepisy prawa lub zasadniczą linię polityki Państwa, albo nie wykonuje swoich zadań.

Gdy chodzi o prezydium, ustawa przewiduje, również pozytywnie, podporządkowanie w linii pionowej. Postanawia mianowicie, że prezydium rad działają zgodnie z wytycznymi i instrukcjami prezydiów rad narodowych wyższego stopnia, a prezydium rad wojewódzkich (np. Warszawy i Łodzi) zgodnie z wytycznymi i instrukcjami Rady Ministrów, oraz właściwych ministrów. Widzimy więc, że i tutaj — podobnie jak w art. 5 — ustawa celowo nie ogranicza zasady podporządkowania do pionu prezydiów z Radą Ministrów na czele, lecz poddaje prezydium wytycznym i instrukcjom również właściwych ministrów. Co do wydziałów prezydiów znajdujemy analogiczny pozytywny przepis, stanowiący ogólnie, że wydziały podporządkowane są po linii pionowej rzeczowo właściwym wydziałom prezydiów rad wyższego stopnia, a wydziały wojewódzkie (np. Warszawy i Łodzi) — zarówno Radzie Ministrów jak i właściwym ministrom.

Nadzór może przybrać formę konkretnych zarządzeń, dotyczących **uchylenia** lub **zawieszenia** uchwał rad narodowych i ich prezydiów. I tak Rada Państwa może **uchylić** uchwałę każdej rady jakiegokolwiek stopnia, o ile uchwała ta jest sprzeczna z prawem lub niezgodna z zasadniczą linią polityki Państwa. To samo prawo przysługuje Radzie Państwa w stosunku do uchwał prezydium każdej rady jakiegokolwiek stopnia, a Radzie Ministrów w stosunku do uchwał prezydiów rad wojewódzkich oraz m. Warszawy i Łodzi. Rząd natomiast sam nie ma prawa uchylania uchwał rad narodowych; może jednak **zawiesić** wykonanie uchwały rady wojewódzkiej (m. Warszawy i Łodzi) do czasu rozstrzygnięcia przez Radę Państwa.

Analogiczne uprawnienia przysługują radom narodowym i prezydium wyższego stopnia w stosunku do rad i prezydiów niższego stopnia. I tak: rada wyższego stopnia może uchylić uchwałę rady narodowej niższego stopnia lub jej prezydium, jeśli uchwała ta sprzeczna jest z prawem lub niezgodna z zasadniczą linią polityki Państwa, a prezydium rady wyższego stopnia posiada w tych wypadkach prawo uchylania uchwał prezydiów rad niższego stopnia. W stosunku natomiast do uchwał **rad** narodowych niższego stopnia, prezydium rady stopnia wyższego ma tylko prawo **zawieszenia** wykonania do czasu rozstrzygnięcia sprawy przez właściwą radę wyższą, t. j. radę tego prezydium, które dokonało zawieszenia.

Wynika stąd, że w pionie rad narodowych prawo uchylania uchwał rad ograniczone jest do rady wyższego stopnia względnie do Rady Państwa, a nie przysługuje ani prezydium rad wyższego stopnia ani Rządowi (a więc i nie ministrom). Prezydium względnie Rząd mogą uchwałę rady niższej tylko zawiesić. W pionie prezydiów rad prawo uchylania uchwał prezydiów przysługuje prezydium wyższego stopnia względnie Rządowi (nie zaś poszczególnym ministrom), a także radom wyższego stopnia i Radzie Państwa.

Ustawa nie reguluje odrębnym przepisem sprawy uchylania aktów wydziałów prezydium, jednakże z pozytywnie ustalonej zasady podporządkowania ich po linii pionowej wydziałowi prezydium wyższego stopnia wynika możliwość uchylania, zmiany i zawieszania tych

aktów przez rzeczowo właściwy wydział wyższy. W stosunku do wydziałów prezydium wojewódzkiej rady narodowej (m. Warszawy i Łodzi) uchylenie może nastąpić przez Radę Ministrów albo rzeczowo właściwych ministrów (art. 19), przy czym ustawa określa pozytywnie podporządkowanie wydziałów nie tylko Radzie Ministrów, lecz i rzeczowo właściwym ministrom.

Z podporządkowania po linii pionowej wynika obowiązek składania sprawozdań organom wyższego stopnia, i tak rady składają sprawozdania ze swej działalności radom bezpośrednio wyższego stopnia, a rady wojewódzkie (m. Warszawy i Łodzi) — Radzie Państwa. Prezydium rad składają sprawozdania prezydium rady bezpośrednio wyższego stopnia, a prezydium rad wojewódzkich (m. Warszawy i Łodzi) — Radzie Ministrów.

Podporządkowanie rad po linii poziomej wyrażone jest w szeregu postanowień, a w szczególności przez sam system ich tworzenia.

Rady są wybierane przez ludność, a członkowie rad mogą być przez wyborców odwołani. W myśl jednego z najważniejszych postanowień ustawy (art. 4), rady narodowe utrzymują stałą więź z masami pracującymi i wszechstronnie wykorzystują ich inicjatywę, w szczególności przez rozpatrywanie postulatów, życzeń i zażaleń ludności, przez przyciąganie obywateli do współpracy w komisjach i do udziału w masowych akcjach społecznych, przez odbywanie publicznych posiedzeń i przez składanie publicznych sprawozdań z działalności rad narodowych. Ponadto w postanowieniach o komisjach rad ustawa podkreśla, że komisje te utrzymują stałą i ścisłą więź z masami pracującymi, mobilizują inicjatywę mas i przyciągają je do współudziału w pracach rady i jej organów.

Prezydium rad są wybierane i odwoływane przez rady, i w myśl wyraźnego postanowienia działają stosownie do uchwał tej rady, wykonują jej uchwały i składają ze swej działalności sprawozdania na posiedzeniach rady.

Wydziały prezydium tworzone są przez prezydium w ramach instrukcji Rady Ministrów, a w myśl pozytywnego przepisu ustawy w swej działalności podporządkowane są radzie narodowej i prezydium. Rada narodowa kieruje działalnością swoich organów i rozpatruje ich sprawozdania (art. 6 pkt. 7).

Należy wreszcie omówić sprawę sposobu wprowadzenia ustawy w życie. Jak już wspomniano, ustawa przewiduje wydanie większej ilości ogólnych aktów, przez Radę Państwa, Radę Ministrów albo Radę Ministrów za

zgoda Rady Państwa, a zawierających przepisy uzupełniające i wykonawcze. Ustawa konsekwentnie stoi na stanowisku, że akta te nie wymagają formy rozporządzenia, ogłoszonego w Dzienniku Ustaw, wobec czego wydane one będą w formie uchwał Rady Ministrów względnie Rady Państwa nie zamieszczonych w Dzienniku Ustaw. Wydaje się, że jest to pierwszy poważny krok w kierunku odciążenia Dziennika Ustaw od materiału, posiadającego charakter norm wewnętrznych kierownictwa sprawami państwowymi i który dlatego nie musi — wbrew niesłusznej dotychczasowej praktyce — znaleźć się w Dzienniku Ustaw.

Ustawa nie zawiera też żadnych postanowień derogacyjnych. Nie znaczy to jednak oczywiście, że z ustawą tą nie łączy się uchylenie ustaw i dekretów dotąd obowiązujących. Przeciwnie, ustawa o terenowych organach jednolitej władzy państwowej jest aktem o znaczeniu podstawowym i stanowi dlatego obecnie zasadniczą podstawę organizacji i działalności rad narodowych i ich organów. Wynika stąd, że dotychczasowa ustawa z 11. IX. 1944 r. o organizacji w zakresie działania rad narodowych straciła moc z wyjątkiem tylko przepisów, które utrzymane zostały w siłę nową ustawą. Są to mianowicie przepisy o tworzeniu, składzie i zmianach składu rad narodowych. Przepisy te w myśl art. 43 pozostają w mocy jedynie do czasu wejścia w życie zapowiedzianej ustawy o ordynacji wyborczej do rad narodowych oraz o odwoływaniu członków rad. Dekret z dnia 23 listopada 1944 r. o organizacji i zakresie działania samorządu terytorialnego uległ uchyleniu z tym, że pozostał w mocy jedynie jeden artykuł tego dekretu, a mianowicie art. 32 o organach gromadzkich. Nowa ustawa stanowi bowiem, że dotychczasowe przepisy o gromadach i organach gromadzkich zachowują moc do czasu odrębnego uregulowania ustawowego; jednakże Rada Ministrów może dostosować te przepisy do nowej organizacji terenowej władzy państwowej w gminie (art. 44).

W ogóle, przy określaniu stosunku do ustaw i dekretów obowiązujących w dniu wejścia w życie ustawy, należy wychodzić z zasadniczego założenia, że nowa ustawa jest aktem o charakterze podstawowym, — regulującym całokształt zagadnienia terenowych organów jednolitej władzy państwowej. Dlatego też za utrzymane w mocy uważać można wyjątkowo tylko takie przepisy, które dają się pogodzić z podstawową ideą nowego systemu organów władzy państwowej w terenie, przy czym winny one wówczas być interpretowane w świetle nowej ustawy i w duchu nowego systemu.

**Jednolita władza terenowa — to większy udział mas pracujących
w rządzeniu państwem!**

Uchwały Rady Państwa i Rady Ministrów

w sprawie wykonania ustawy o terenowych organach jednolitej władzy państwowej

UCHWAŁA RADY PAŃSTWA

z dnia 12 maja 1950 r.

W SPRAWIE TYMCZASOWEGO RAMOWEGO REGULAMINU OBRAD RAD NARODOWYCH

Na podstawie art. 10 ust. 2, ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o terenowych organach jednolitej władzy państwowej (Dz. U. R. P. Nr 14, poz. 130) Rada Państwa ustala następujący tymczasowy regulamin obrad rad narodowych.

I. Przepisy ogólne

§ 1

1. Rady narodowe obradują na sesjach.
2. Sesja rady może składać się z jednego lub kilku posiedzeń.
3. Sesje rady są zwyczajne i nadzwyczajne. Sesje zwyczajne wojewódzkich rad narodowych odbywają się przynajmniej raz na kwartał, powiatowych rad narodowych przynajmniej raz na dwa miesiące, innych rad narodowych przynajmniej raz na miesiąc. Sesje nadzwyczajne odbywają się w miarę potrzeby.

§ 2

1. Sesje rady zwołuje prezydium rady ustalając równocześnie termin i miejsce pierwszego posiedzenia.
2. Sesja winna być zwołana, jeżeli zażąda tego we wniosku pisemnym przynajmniej $\frac{1}{4}$ członków rady, wskazując równocześnie proponowany przedmiot obrad. W tym przypadku posiedzenie winno się odbyć w terminie 10 dni licząc od dnia zgłoszenia wniosku.
3. O sesji rady należy zawiadomić pisemnie członków rady oraz członków prezydium co najmniej na 3 dni przed terminem posiedzenia. W zawiadomieniu należy wskazać miejsce, dzień i godzinę pierwszego posiedzenia oraz proponowany przez prezydium porządek obrad w ciągu sesji.
4. Zawiadomienie o sesji i poszczególnych posiedzeniach rady winno być również podane do publicznej wiadomości.
5. Terminy dalszych posiedzeń w obrębie jednej sesji ustala przewodniczący obrad i zawiadamia o nich ustnie na posiedzeniu.

§ 3

1. Rada może obradować i pobierać uchwały w obecności przynajmniej $\frac{1}{3}$ ogólnej liczby członków rady (quorum).
2. Pierwsze posiedzenie każdej sesji otwiera przewodniczący prezydium rady lub jego zastępca i po stwierdzeniu quorum zarządza wybór przewodniczącego obrad i sekretarza.
3. Wyboru przewodniczącego obrad i sekretarza dokonuje rada większością głosów w głosowaniu jawnym przez podniesienie rąk. Głosowanie odbywa się nad kandydatami zgłoszonymi na posiedzeniu.

§ 4

Natychmiast po dokonaniu wyborów przewodniczący obrad obejmuje przewodnictwo i przewodniczy na wszystkich posiedzeniach danej sesji. Zastępuje go sekretarz obrad, który jednocześnie nadzoruje prowadzenie protokołu.

§ 5

1. Przewodniczący obrad i sekretarz winni być członkami danej rady narodowej.
2. Przewodniczący obrad i sekretarz zasiadają przy stole prezydiatnym. Członkowie prezydium rady oraz inne osoby, biorące z urzędu udział w posiedzeniu, zajmują miejsca w tym celu wyznaczone. W lokalu obrad należy zabezpieczyć osobne miejsca dla publiczności.

§ 6

Posiedzenia rady są jawne. Przewodniczący obrad z własnej inicjatywy lub na żądanie prezydium rady zarządzi tajność obrad, jeżeli dotyczą one tajemnicy państwowej.

§ 7

Wszystkie czynności biurowe rady załatwia właściwy organ prezydium rady. Protokół obrad prowadzi pod nadzorem sekretarza obrad pracownik, wyznaczony przez przewodniczącego prezydium rady.

II. Obowiązki członków rady

§ 8

1. Członkowie są obowiązani brać udział we wszystkich posiedzeniach rady.
2. Członek rady obowiązany jest punktualnie przybyć na posiedzenie oraz brać udział w nim do końca.
3. Członek rady stwierdza swą obecność na posiedzeniu podpisem na liście obecności.
4. Członek rady obowiązany jest usprawiedliwić swą nieobecność w razie niemożności uczestniczenia w pracach rady w miarę możliwości przed terminem posiedzenia.
5. Nieusprawiedliwiona nieobecność członka rady narodowej winna być rozpatrzona na następnym posiedzeniu, przy czym rada wyciągnie konsekwencje przewidziane w obowiązujących przepisach.

§ 9

W obradach rady mogą uczestniczyć pracownicy, wyznaczeni przez prezydium rady do referowania spraw i udzielania wyjaśnień. Poza tym w obradach mogą brać udział przedstawiciele władz zwierzchnich oraz przedstawiciele tych urzędów i instytucji, nie podporządkowanych radzie, których dotyczą sprawy, stanowiące

przedmiot obrad rady. W głosowaniu biorą udział jedynie członkowie rady.

III. Obradowanie

§ 10

1. Na początku pierwszego posiedzenia każdej sesji rada winna ustalić porządek obrad, po czym powinno nastąpić przyjęcie protokołu z poprzedniego posiedzenia.

2. Na porządku dziennym każdej zwyczajnej sesji rady winno się znajdować odpowiednie sprawozdanie prezydium rady, lub w razie potrzeby, jej komisji z wykonania uchwał rady. Sprawozdanie prezydium składa przewodniczący prezydium albo wyznaczony przez prezydium członek prezydium, a sprawozdanie z komisji przewodniczący komisji, jego zastępca, sekretarz komisji lub wyznaczony przez komisję specjalny sprawozdawca.

3. Porządek dzienny każdej sesji rady powinien zawierać punkt „zapytania i wolne wnioski“.

§ 11

Przewodniczący udziela głosu w kolejności zgłoszeń. Poza kolejnością mogą zabierać głos członkowie prezydium oraz przedstawiciele władz zwierzchnich.

§ 12

1. Każdy członek rady w punkcie porządku dziennego „zapytania i wolne wnioski“, ma prawo zwracać się z żądaniem wyjaśnień we wszystkich sprawach, które dotyczą zakresu działania rady lub podlegają kontroli rady. Odpowiedzi udziela przewodniczący lub inny członek prezydium rady lub na polecenie przewodniczącego odpowiedni pracownik lub też przedstawiciel urzędu lub instytucji, której zapytanie dotyczy.

2. W przypadku niemożności udzielenia natychmiastowej odpowiedzi, wyjaśnienie winno być udzielone pisemnie w terminie dwutygodniowym. Członek rady może żądać, aby odpowiedź była przedmiotem obrad rady.

§ 13

Członkowie rady mają prawo zgłaszania wolnych wniosków nie objętych porządkiem obrad. Rada decyduje, czy i kiedy wolne wnioski mają być wzięte pod obrady.

§ 14

1. Wnioski mogą dotyczyć przedmiotu obrad (wnioski merytoryczne) i formalnego toku obrad (wnioski formalne).

2. Wnioski mogą być zgłaszane ustnie lub na piśmie jedynie przez członków rady lub członków prezydium rady.

3. Zgłoszony wniosek winien w zasadzie zawierać projekt uchwały oraz jej uzasadnienie.

4. Projekty ważniejszych uchwał przygotowują komisje.

§ 15

1. Wnioski w sprawach formalnych oraz wnioski nagłe wolno zgłaszać w każdym czasie obrad.

2. Wnioskiem nagłym jest wniosek uznany za nagły przez radę.

3. Po uznaniu wniosku za nagły, przewodniczący obrad poddaje go bezzwłocznie pod dyskusję i głosowanie.

§ 16

1. Uchwały zapadają zwykłą większością głosów w głosowaniu jawnym przez podniesienie rąk. Głosowanie tajne kartkami stosuje się jedynie przy wyborze członków prezydium rady.

2. Wyniki głosowania ogłasza przewodniczący obrad bezzwłocznie.

IV. Protokoły

§ 17

1. Z każdego posiedzenia winien być spisany protokół, który powinien zawierać:

- a) numer, datę i miejsce posiedzenia oraz numery uchwał,
- b) stwierdzenie prawomocności posiedzenia (quorum), wybór przewodniczącego i sekretarza obrad,
- c) nazwiska nieobecnych członków rady i prezydium (usprawiedliwionych i nieusprawiedliwionych), oraz nazwiska osób delegowanych na posiedzenie z urzędu,
- d) stwierdzenie przyjęcia protokołu z poprzedniego posiedzenia,
- e) zatwierdzony porządek obrad,
- f) przebieg obrad, streszczenie przemówień i dyskusji oraz tekst zgłoszonych i uchwalonych wniosków,
- g) czas trwania posiedzenia,
- h) podpis przewodniczącego obrad i sekretarza obrad.

2. Protokoły są numerowane cyframi rzymskimi a poszczególne uchwały arabskimi.

3. Nowa numeracja zaczyna się z początkiem każdego roku kalendarzowego.

§ 18

Odpis protokołu winien być nie później niż 7-go dnia po odbyciu posiedzenia przesłany do prezydium właściwej rady narodowej wyższego stopnia, a z posiedzeń wojewódzkich rad narodowych oraz rad narodowych w Warszawie i Łodzi — do Kancelarii Rady Państwa i Prezydium Rady Ministrów.

V. Przepisy końcowe

§ 19

Ważniejsze uchwały rady winny być podane do publicznej wiadomości. O tym, które uchwały są ważniejsze, decyduje prezydium rady, o ile rada sama nie postanowi podania uchwały do publicznej wiadomości.

§ 20

Dotychczasowe przepisy o dietach za udział w posiedzeniach pozostają bez zmiany.

**PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ
PRZEWODNICZĄCY RADY PAŃSTWA**

Bolesław Bierut

UCHWAŁA RADY PAŃSTWA

z dnia 12 maja 1950 r.

**W SPRAWIE TYMCZASOWYCH WYTYCZNYCH
DLA POWOŁANIA I DZIAŁALNOŚCI KOMISJI
RAD NARODOWYCH**

Na podstawie art. 11 pkt. 5 ustawy o terenowych organach jednolitej władzy państwowej z dnia 20 marca 1950 r. (Dz. U. R. P. Nr 14, poz. 130), Rada Państwa ustala następujące tymczasowe wytyczne dla powoływania i działalności komisji rad narodowych:

§ 1

Rady narodowe powołują komisje stałe — dla poszczególnych dziedzin swojej działalności oraz w miarę potrzeby komisje niestałe — dla ściśle określonych różnych zadań.

§ 2

Do zakresu działania stałych komisji rady narodowej należy:

- 1) wykonywanie nadzoru nad organami wykonawczymi rad narodowych w zakresie spraw, dla których komisja została powołana,
- 2) czuwanie nad prawidłowym wykonywaniem uchwał i wytycznych rady narodowej oraz władz zwierzchnich,
- 3) rozpatrywanie spraw przekazanych komisji przez radę narodową lub prezydium rady narodowej, oraz spraw przedkładanych przez członków komisji,
- 4) sprawowanie kontroli społecznej nad wszystkimi organami wykonawczymi, przedsiębiorstwami, zakładami i innymi instytucjami bez względu na to, czy są podporządkowane radzie narodowej, jeżeli ich działalność wchodzi w zakres spraw, dla których została powołana komisja,
- 5) inicjowanie oraz przygotowywanie projektów ważniejszych uchwał i przedstawienie ich na plenarnych posiedzeniach rady narodowej,
- 6) występowanie z inicjatywą i projektami w stosunku do prezydium rady narodowej,
- 7) utrzymywanie stałej łączności z masami pracującymi i ich organizacjami, przyciąganie ich do współpracy z władzą państwową i jej organami, pobudzanie i wykorzystywanie ich inicjatywy, przyjmowanie, rozpatrywanie i nadawanie dalszego biegu projektom, pochodzącym od organizacji społecznych lub poszczególnych obywateli,
- 8) przyjmowanie i rozpatrywanie skarg i zażaleń odnoszących się do działalności rady narodowej i jej organów oraz urzędów, przedsiębiorstw, zakładów i instytucji, podlegających kontroli rad narodowych.

§ 3

Zakres działania komisji rady narodowej rozciąga się na obszar właściwości terytorialnej rady, która je powołała.

§ 4

Zakres działania komisji niestałych określa uchwała rady narodowej o ich powołaniu.

§ 5

Komisje są pomocniczymi organami rady narodowej i nie mogą bezpośrednio wydawać zarządzeń organom wykonawczym rady ani innym urzędom i instytucjom. W razie potrzeby komisje winny się zwracać do rady narodowej lub do jej prezydium z wnioskami o wydanie odpowiednich zarządzeń.

§ 6

Rada narodowa nie może przekazywać komisjom prawa decydowania w imieniu rady.

§ 7

Komisje działają na posiedzeniach i przez badanie poszczególnych spraw na miejscu przez swych delegatów.

Prezidia rad narodowych i ich członkowie tudzież wszystkie wydziały (oddziały, referaty, urzędy) oraz przedsiębiorstwa, zakłady i inne instytucje, których działalność podlega kompetencji komisji, są obowiązane dostarczać komisjom i ich delegatom wszelkich wiadomości lub materiałów, potrzebnych do wykonywania zadań komisji. Jeżeli wiadomość lub materiały stanowią tajemnicę państwową, należy ją udostępnić komisji w trybie przepisany dla traktowania spraw tajnych, przy czym do członków komisji stosują się rygor, ustalone we właściwych przepisach.

§

Komisje mogą wylaniać podkomisje, zasięgać opinii innych komisji, odbywać wspólne posiedzenia połączonych komisji i powoływać rzeczoznawców do wypowiedzenia się w sprawach będących przedmiotem ich prac.

§ 9

Rada narodowa określa liczbowy skład poszczególnych komisji w zależności od miejscowych potrzeb; poszczególne komisje wojewódzkich rad narodowych mogą liczyć najwyżej 15 członków, powiatowych rad narodowych najwyżej 12 członków, gminnych rad narodowych najwyżej 9 członków.

§ 10

Komisje stałe i niestałe są wybierane przez rady narodowe. W skład komisji mogą wchodzić zarówno członkowie rady jak i osoby spoza rady tak, aby przez udział w pracach komisji rozszerzać krąg osób biorących bezpośredni udział w zawiadywaniu sprawami państwowymi.

§ 11

Przewodniczącą komisji wybiera rada narodowa spośród członków rady. Zastępcę przewodniczącego komisji oraz sekretarza wybiera komisja ze swego grona.

§ 12

Posiedzenia komisji zwołuje i ustala porządek dzienny przewodniczący komisji lub jego zastępca. Posiedzenia odbywają się w miarę potrzeby, nie rzadziej jednak, jak raz na miesiąc. Do obrad komisji stosuje się odpowiednio regulamin obrad rady narodowej.

§ 13

Przewodniczący komisji lub jego zastępca przewodniczy na posiedzeniach komisji, kieruje jej pracami i odpowiada za wykonanie przez komisję jej zadań. Z przewodniczącym współdziała zastępca przewodniczącego oraz sekretarz komisji, który poza tym czuwa nad należytym prowadzeniem protokółów oraz utrzymaniem akt i materiałów komisji.

§ 14

Obsługę biurową dla wszystkich komisji zapewnia prezydium rady narodowej.

§ 15

Za faktyczny udział w posiedzeniach komisji lub delegacjach — członkowie komisji mają prawo do pobierania diet wg dotychczasowych zasad.

§ 16

Komisje działają na podstawie ustalanych przez siebie planów rocznych i kwartalnych, zatwierdzanych przez radę narodową.

§ 17

Komisje obowiązane są do składania radzie narodowej periodycznych sprawozdań ze swych prac w terminach ustalonych przez radę. Na posiedzeniach rady sprawozdania komisji i inne sprawy, wynikające z jej działalności, referuje przewodniczący, albo też wyznaczony przez komisję osobny sprawozdawca.

§ 18

Wojewódzkie i powiatowe rady narodowe oraz rady narodowe miast, stanowiących osobne powiaty, obowiązane są powołać następujące komisje stałe:

- a) finansów, budżetu i planu,
- b) oświaty i kultury,
- c) rolnictwa i leśnictwa,
- d) budownictwa,
- e) komunikacyjną,
- f) zdrowia,
- g) pracy i pomocy społecznej,
- h) gospodarki komunalnej i mieszkaniowej,
- i) handlu.

Poza tym jest wskazane, ażeby wojewódzkie i powiatowe rady narodowe w miarę miejscowych stosunków powołały komisje porządku publicznego do spraw, które się koncentrują w wydziale (referacie) społeczno-administracyjnym prezydium rady oraz komisje do spraw drobnej wytwórczości i przemysłu miejscowego.

W miastach Warszawie i Łodzi oraz w miastach ponad 100 tys. mieszkańców powołuje się obowiązkowo, poza wyżej wymienionymi, komisje mieszkaniowe.

Powolywanie komisji rolnictwa i leśnictwa w miastach nie jest obowiązkowe.

§ 19

W miastach, nie stanowiących powiatów miejskich oraz w gminach wiejskich powołują rady narodowe obowiązkowo następujące stałe komisje:

- a) zdrowia, pracy i pomocy społecznej,
- b) gospodarki drogowej,
- c) finansowo-budżetową,
- d) oświaty i kultury,
- e) urzędzenia osiedli.

Poza tym w gminach wiejskich powołuje się obowiązkowo komisje rolne, do których zakresu poza sprawami rolnictwa należą sprawy leśnictwa, budownictwa wiejskiego i spółdzielczości rolniczej. W miastach nie stanowiących powiatów miejskich, wskazane jest powołanie stałych komisji mieszkaniowych.

§ 20

Do przeprowadzenia kontroli społecznej w dziedzinach, nie objętych zakresem działania komisji wymienionych w §§ 18 i 19, rada narodowa może powołać osobną komisję kontroli społecznej.

§ 21

Inne komisje stałe mogą rady narodowe powoływać w miarę potrzeby zależnie od miejscowych stosunków, za zgodą rady narodowej wyższego stopnia.

§ 22

Dotychczasowe komisje pełnią swoje funkcje nadal zgodnie z niniejszymi wytycznymi do czasu powołania przez rady nowych komisji. Ich zakres i tryb działania winien być dostosowany do niniejszych wytycznych.

§ 23

Dotychczasowe przepisy o współpracy kontroli państwowej z kontrolą społeczną mają moc obowiązującą.

**PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ
PRZEWODNICZĄCY RADY PAŃSTWA**
Bolesław Bierut

UCHWAŁA RADY MINISTRÓW

z dnia 17 kwietnia 1950 r.

INSTRUKCJA Nr 1**W SPRAWIE PIERWSZEJ SESJI RAD NARODOWYCH**

Na podstawie art. 41 ust. 1 ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o terenowych organach jednolitej władzy państwowej (Dz. U. R. P. Nr 14 poz. 130) Rada Ministrów za zgodą Rady Państwa uchwala:

§ 1

Do czasu przeprowadzenia wyborów, przewidzianych w art. 2 ustawy o terenowych organach jednolitej władzy państwowej, działają nadal rady narodowe istniejące w gminach, miastach, dzielnicach m. st. Warszawy i m. Łodzi, powiatach i województwach, stosując w swej działalności przepisy ustawy o terenowych organach jednolitej władzy państwowej.

§ 2

Dotychczasowy przewodniczący każdej z rad narodowych zwoła pierwszą sesję według terminarza, który ustali Prezydium Rządu za zgodą Prezydenta Rzeczypospolitej, jako Przewodniczącego Rady Państwa.

§ 3

Zwołujący sesję zawiadamia niezwłocznie o zwołaniu:

- 1) Rady Narodowej w m. st. Warszawie i w m. Łodzi oraz wojewódzkich rad narodowych — Kancelarię Rady Państwa i Prezydium Rady Ministrów;
- 2) powiatowych rad narodowych oraz miast stanowiących powiaty miejskie — prezydium właściwej wojewódzkiej rady narodowej;
- 3) innych miejskich rad narodowych oraz gminnych rad narodowych — prezydium właściwej powiatowej rady narodowej;
- 4) dzielnicowych rad narodowych w m. st. Warszawie i w m. Łodzi — Prezydium Rady Narodowej w Warszawie i w Łodzi.

§ 4

Pierwszej sesji należy nadać charakter, odpowiadający przełomowemu znaczeniu doniosłej reformy ustrojowej. Termin i miejsce otwarcia sesji należy podać do publicznej wiadomości — udostępniając masom pracującym obecność na sesji.

§ 5

Pierwszą sesję rady narodowej otwiera dotychczasowy jej przewodniczący, który zarządza wybór przewodniczącego i sekretarza obrad rady narodowej.

§ 6

Przewodniczący obrad przedkłada radzie narodowej do uchwalenia projekt porządku obrad. Projekt ten powinien obejmować:

- 1) referat o zadaniach i funkcjonowaniu terenowych organów jednolitej władzy państwowej,
- 2) uchwalenie tymczasowego regulaminu obrad rady narodowej,
- 3) wybór prezydium rady narodowej.

§ 7

Referat o zadaniach i funkcjonowaniu terenowych organów jednolitej władzy państwowej wygłoszą na posiedzeniu rady narodowej przedstawiciele tych władz, które według § 3 należy zawiadomić o zwołaniu sesji.

§ 8

Rada narodowa uchwała na pierwszej sesji tymczasowy regulamin obrad na podstawie ramowego regulaminu, ustalonego przez Radę Państwa.

§ 9

Przy wyborze prezydium rady narodowej stosuje się przepis art. 13 ustawy o terenowych organach jednolitej władzy państwowej. Liczbowy skład prezydium, które ma być wybrane i sposób dokonania wyboru, określa Instrukcja Nr 2.

§ 10

Z przebiegu pierwszej sesji rady narodowej należy sporządzić protokół, który podpisują przewodniczący

i sekretarz obrad rady narodowej. Odpis protokołu przesyła przewodniczący prezydium rady narodowej — do prezydium rady narodowej wyższego stopnia, a przewodniczący prezydium wojewódzkiej rady narodowej oraz rad narodowych m. st. Warszawy i m. Łodzi — do Kancelarii Rady Państwa i do Prezydium Rady Ministrów.

§ 11

Wybrane przez radę narodową prezydium powinno niezwłocznie po zakończeniu pierwszej sesji rady narodowej rozpocząć swoją ustawowo określoną działalność i przystąpić do zorganizowania wydziałów (oddziałów, urzędów, referatów), na zasadach, określonych Instrukcją Nr 3.

W szczególności prezydium rad narodowych niezwłocznie po wybraniu powołują kierowników wydziałów, zgodnie z przepisami Instrukcji Nr 2, a gdyby nie było możliwe powołanie kierownika wydziału — powierzają pełnienie obowiązków kierownika członkowi. Prezydium albo jednemu z pracowników.

§ 12

Wykonanie niniejszej uchwały porucza się Prezesowi Rady Ministrów.

FREZES RADY MINISTRÓW

Józef Cyrankiewicz

UCHWAŁA RADY MINISTRÓW

z dnia 17 kwietnia 1950 r.

INSTRUKCJA Nr 2

W SPRAWIE SKŁADU, PODZIAŁU PRACY I TRYBU DZIAŁANIA PREZYDIÓW RAD NARODOWYCH

Na podstawie art. 13 ust. 3, art. 14 ust. 2, art. 24 ust. 2 i art. 41 ust. 1 ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o terenowych organach jednolitej władzy państwowej (Dz. U. R. P. Nr 14, poz. 130) Rada Ministrów za zgodą Rady Państwa uchwala:

§ 1

Rada narodowa dokonuje wyboru prezydium rady na pierwszej sesji po wejściu w życie ustawy (Instrukcja Nr 1).

§ 2

1. Prezydium rady narodowej stanowią:

- a) w wojewódzkich radach narodowych oraz radach narodowych m. st. Warszawy i m. Łodzi — przewodniczący, 2 do 3 zastępców, sekretarz i 2 do 5 członków prezydium;
- b) w radach narodowych miast liczących ponad 100.000 mieszkańców — przewodniczący, 2 zastępców, sekretarz i 2 do 4 członków prezydium;
- c) w powiatowych radach narodowych i radach narodowych miast stanowiących powiaty miejskie, a liczących do 100 tys. mieszkańców — przewodniczący, zastępca przewodniczącego, sekretarz i 2 do 4 członków prezydium;

- d) w radach narodowych gmin i miast liczących ponad 5 tys. mieszkańców, a nie stanowiących osobnych powiatów — przewodniczący, jeden zastępca przewodniczącego, sekretarz i 2 członków;
- e) w radach narodowych gmin i miast do 5 tys. mieszkańców — przewodniczący, zastępca przewodniczącego i sekretarz;
- f) w dzielnicowych radach narodowych w m. st. Warszawie i w Łodzi — przewodniczący, zastępca przewodniczącego, sekretarz i 1 — 2 członków prezydium.

2. O ilości członków prezydium poszczególnych rad decydują w ramach postanowień ust. 1:

- Prezydium Rządu — w przypadku lit. a);
- Prezydium wojewódzkiej rady narodowej — w przypadkach lit. b) i c);
- Prezydium rady narodowej m. st. Warszawy i m. Łodzi — w przypadku lit. f).

3. Liczbowy skład poszczególnych prezydiów może być zwiększony:

- a) w wojewódzkich i powiatowych radach narodowych oraz w radach narodowych m. st. Warszawy, m. Łódź i miast stanowiących powiaty miejskie — decyzją Prezydium Rządu za zgodą Rady Państwa;
- b) w radach narodowych gmin oraz miast nie stanowiących powiatów miejskich — decyzją prezydium właściwej wojewódzkiej rady narodowej.

§ 3

W wypadku wygaśnięcia mandatu, (śmierci, ustąpienia lub odwołania) osoby wchodzącej w skład prezydium, rada narodowa na najbliższym posiedzeniu dokonuje dodatkowego wyboru na opróżnione miejsce.

§ 4

Wszystkie osoby wchodzące w skład prezydium mogą być wybrane z grona rady lub spoza jej grona. Wybórów dokonuje się kartkami w głosowaniu tajnym w obecności co najmniej połowy liczby członków.

§ 5

Głosować wolno tylko na nazwiska zgłoszonych kandydatów. Zgłaszać kandydatów może każdy członek rady obecny na posiedzeniu.

§ 6

Rada wybiera w odrębnym głosowaniu najpierw przewodniczącego prezydium, a następnie dokonuje wyboru zastępcy względnie zastępców przewodniczącego, sekretarza oraz członków prezydium. Za wybranych uważa się tych kandydatów, którzy uzyskali większość oddanych ważnie głosów. Kartki niewypełnione jak również głosy padłe na niezgłoszonych kandydatów są nieważne.

§ 7

Obliczenia głosów i stwierdzenia wyników dokonywa komisja skrutacyjna, złożona z trzech członków rady, powołana przez przewodniczącego obrad. Wynik wybo-

rów ogłasza przewodniczący obrad na tym samym posiedzeniu, na którym dokonano wyboru.

§ 8

Z przebiegu wyborów spisuje się osobny protokół. W protokole wymienia się nazwiska zgłoszonych kandydatów, nazwiska członków komisji skrutacyjnej, ilość głosów jaka padła na każdego kandydata, ilość głosów nieważnych oraz wynik wyborów. Protokół podpisuje przewodniczący obrad, sekretarz i członkowie komisji skrutacyjnej. Przewodniczący prezydium rady niezwłocznie po objęciu funkcji przesyła odpis protokołu do prezydium rady wyższego stopnia, a przewodniczący prezydium wojewódzkiej rady narodowej i rad narodowych m. st. Warszawy i m. Łodzi — do Kancelarii Rady Państwa i do Prezydium Rady Ministrów.

§ 9

Prezydium obejmuje swe funkcje niezwłocznie po ogłoszeniu wyniku wyborów.

§ 10

W razie rozwiązania rady narodowej dotychczasowe prezydium rady pełni nadal swe funkcje do chwili wyboru prezydium przez nowopowołaną radę.

§ 11

Przewodniczący prezydium i jego zastępcy oraz sekretarz prezydium są stale urzędującymi członkami prezydium. Prezydium Rządu może zezwolić, aby także inny członek prezydium był stale urzędującym.

Przewodniczący prezydium, jego zastępcy i sekretarz otrzymują uposażenie, którego wysokość normuje Instrukcja Nr 4.

§ 12

Prezydium rady narodowej działa kolegialnie. Posiedzenia zwołuje i przewodniczy na nich przewodniczący prezydium lub wyznaczony przez niego zastępca. Uchwały prezydium zapadają zwykłą większością głosów przy obecności przynajmniej połowy składu prezydium. Przewodniczący bierze udział w głosowaniu. W razie równości głosów uważa się za uchwalony ten wniosek, za którym głosował przewodniczący. Z każdego posiedzenia prezydium spisuje się protokół.

§ 13

W szczególności prezydium załatwia kolegialnie następujące sprawy:

- a) zwoływanie sesji rady narodowej i ustalanie projektu porządku dziennego,
- b) zawieszanie wykonania uchwał rady narodowej niższego stopnia i przedstawianie tych uchwał do decyzji swojej radzie narodowej,
- c) uchylanie uchwał prezydiów rad narodowych niższego stopnia,
- d) ustalanie podziału pracy między poszczególnymi członkami prezydium,
- e) ustalanie wytycznych działalności wydziałów tudzież przedsiębiorstw, zakładów i innych instytucji, podległych radzie narodowej, oraz ogólne kierownictwo ich działalnością,

- f) współdziałanie z komisjami rady narodowej i przedkładanie im poszczególnych spraw do rozpatrzenia,
- g) wydawanie obowiązujących przepisów prawnych, w ramach uprawnień prezydium, wynikających z art. 16 ust. 2 pkt. 2 w związku z art. 6 pkt. 5 ustawy o terenowych organach jednolitej władzy państwowej,
- h) wydawanie decyzji we wszystkich sprawach, które dotychczas należały do kolegialnej decyzji wydziałów wojewódzkich, zarządów miejskich i gminnych albo do dotychczasowych prezydiów rad narodowych,
- i) rozpatrywanie projektów terenowych planów gospodarczych i projektów budżetów terenowych,
- j) przygotowywanie innych wniosków, które mają być przedstawione radzie narodowej,
- k) rozpatrywanie okresowych sprawozdań z działalności poszczególnych członków prezydiów i wydziałów, tudzież przedsiębiorstw, zakładów i innych instytucji oraz z wykonania terenowego budżetu i terenowego planu gospodarczego,
- l) zatwierdzanie planów pracy poszczególnych wydziałów,
- ł) składanie sprawozdań z działalności swojej i wydziałów oraz podległych radzie narodowej przedsiębiorstw, zakładów i innych instytucji, tudzież z wykonania terenowych budżetów i planów — prezydium wyższej rady narodowej jak również na plenarnych posiedzeniach własnej rady narodowej; (prezydium wojewódzkich rad narodowych oraz rad narodowych w m. st. Warszawie i w Łodzi składają sprawozdania — Prezydium Rady Ministrów oraz na plenarnych posiedzeniach własnych rad narodowych),
- m) składanie radom narodowym wyższego stopnia za pośrednictwem ich prezydiów sprawozdań z działalności rad narodowych i komisji (prezydium wojewódzkich rad narodowych i rad narodowych w m. st. Warszawie i w Łodzi składają sprawozdania Radzie Państwa przez Kancelarię Rady Państwa),
- n) załatwianie spraw zastrzeżonych do kolegialnej decyzji,
- o) załatwianie innych spraw, przewidzianych przez obowiązujące przepisy

§ 14

1. Prezydium wojewódzkich rad narodowych oraz rad narodowych m. st. Warszawy i m. Łodzi mianują, awansują, zwalniają i przenoszą pracowników od XII do VI grupy uposażenia włącznie zatrudnionych w ich wydziałach,
2. Prezydium powiatowych rad narodowych i rad narodowych miast stanowiących powiaty miejskie mianują, awansują, zwalniają i przenoszą pracowników, zatrudnionych w ich wydziałach jak również w organach rad narodowych niższego stopnia. Uprawnienia te mogą prezydium powiatowych rad narodowych i rad narodo-

wych miast stanowiących powiaty miejskie przenieść na prezydium rad gminnych i miejskich.

§ 15

1. Mianowanie, awansowanie i zwalnianie pracowników rad narodowych od V — I grupy uposażenia należy do prezydiów wojewódzkich rad narodowych oraz do prezydiów rad narodowych w m. st. Warszawie i m. Łodzi za zgodą właściwej władzy naczelnej.
2. Przenoszenie pracowników rad narodowych od V — I grupy uposażenia z terenu jednego województwa do drugiego lub do organów centralnych odbywa się na podstawie decyzji właściwej władzy naczelnej.
3. Przepisy ust. 1 i 2 nie naruszają uprawnień przysługujących Prezesowi Rady Ministrów zgodnie z obowiązującymi przepisami.

§ 16

Przewodniczący prezydium rady.

- a) reprezentuje prezydium rady narodowej na zewnątrz,
- b) przygotowuje i zwołuje posiedzenia prezydium, ustala porządek ich obrad i przewodniczy na nich,
- c) w wypadkach nagłych wydaje zarządzenia, należące do kolegialnego działania prezydium z tym, że obowiązany jest przedłożyć te zarządzenia na najbliższym posiedzeniu prezydium rady,
- d) kieruje pracą wydziałów i kontroluje ich działalność,
- e) nadzoruje wykonywanie uchwał rady i prezydium tudzież wytycznych władz zwierzchnich,
- f) jest służbowym przełożonym wszystkich pracowników wydziałów prezydium rady.

§ 17

W razie czasowej niemożności pełnienia funkcji przez przewodniczącego prezydium, obowiązki jego wykonuje jego zastępca, a jeśli jest ich więcej — ten spośród nich, któremu zleci to prezydium rady.

§ 18

Zastępcy przewodniczącego, sekretarz i inni stale urzędujący członkowie prezydium są stałymi pomocnikami przewodniczącego. Każdy z nich winien sprawować bezpośredni nadzór i kontrolę nad zespołem pokrewnych rzeczowo wydziałów. Szczegółowego podziału pracy pomiędzy stale urzędujących członków prezydium dokonywa prezydium. Decyzja prezydium w tej mierze wymaga zatwierdzenia przez prezydium rady wyższego stopnia, a w stosunku do prezydiów wojewódzkich rad narodowych i rad narodowych m. st. Warszawy i m. Łodzi przez Prezydium Rady Ministrów.

§ 19

Prezydium może zlecić swemu nie urzędującemu stale członkowi nadzór i kontrolę nad pewnymi wydziałami (oddziałami, referatami, urzędami) lub czuwanie nad poszczególnymi zagadnieniami,

§ 20

Członek prezydium, do którego zakresu działania należy nadzór i kontrola nad zespołem wydziałów jest stałym referentem tych spraw na posiedzeniu rady narodowej i prezydium.

§ 21

Poszczególnymi dziedzinami spraw, należących do właściwości rad narodowych, zarządzają bezpośrednio wydziały prezydium.

§ 22

1. Powoływanie i odwoływanie kierowników i zastępców kierowników wydziałów prezydium wojewódzkiej rady narodowej oraz rady narodowej m. st. Warszawy i m. Łodzi następuje w drodze uchwały prezydium za zgodą właściwej władzy naczelnej.

2. Powoływanie i odwoływanie kierowników i zastępców kierowników wydziałów prezydiów innych rad narodowych oraz referatów prezydiów gminnych rad narodowych następuje w drodze uchwały prezydium za zgodą prezydium wojewódzkiej rady narodowej, po zasięgnięciu opinii kierownika odpowiedniego wydziału prezydium wojewódzkiej rady narodowej. Prezydium wojewódzkiej rady narodowej udziela zgody na powołanie i odwołanie kierowników i zastępców kierowników wydziałów (referatów) wojskowych w porozumieniu z właściwym dowódcą okręgu wojskowego.

§ 23

1. Władzą naczelną w rozumieniu niniejszej instrukcji jest:

- a) dla wydziałów: ogólnego, kadr, kontroli, społeczno-administracyjnego i wojskowego oraz referatu do spraw wyznań — Prezes Rady Ministrów,
- b) dla komisji planowania gospodarczego — Przewodniczący Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego,
- c) dla wydziału finansowego — Minister Finansów,
- d) dla wydziału oświaty — Minister Oświaty,
- e) dla wydziału kultury — Minister Kultury i Sztuki,
- f) dla wydziału rolnictwa i leśnictwa — Minister Rolnictwa i Reform Rolnych oraz Minister Leśnictwa — każdy w swoim zakresie,
- g) dla wydziału budownictwa — Minister Budownictwa,
- h) dla wydziału komunikacyjnego — Minister Komunikacji,
- i) dla wydziału zdrowia — Minister Zdrowia,
- j) dla wydziału pracy i pomocy społecznej — Minister Pracy i Opieki Społecznej,
- k) dla wydziału gospodarki komunalnej i mieszkaniowej — Minister Gospodarki Komunalnej,
- l) dla wydziału handlu — Minister Handlu Wewnętrznego,
- 3) dla wydziału przemysłu — Przewodniczący Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego, który może swoje uprawnienia przenieść na Prezesa Centralnego Urzędu Drobnej Wytwórczości.

2. Prezes Rady Ministrów wyda szczegółową instrukcję, normującą zakres działania wydziałów wymienionych w ust. 1 pkt. a) oraz referatu do spraw wyznań. Takie same instrukcje wydadzą ministrowie wymienieni w ust. 1 za zgodą Prezesa Rady Ministrów co do zakresu działania podległych im wydziałów.

§ 24

Decyzje w konkretnych sprawach, należące według dotychczasowych przepisów do wojewody, starosty, prezydenta miasta, burmistrza lub wójta należą obecnie do przewodniczącego prezydium rady lub z jego upoważnienia do jednego ze stale urzędujących członków prezydium. Przewodniczący prezydium rady i jego zastępcy mogą upoważnić kierowników odpowiednich wydziałów do wydawania decyzji w tych sprawach.

Decyzje należące dotychczas do szefów władz niezespołonych I i II instancji, obecnie podporządkowanych radzie narodowej, należą do kierowników odpowiednich wydziałów, o ile przewodniczący prezydium rady narodowej nie zastrzeże decyzji dla siebie lub dla innych stale urzędujących członków prezydium.

Prezydium rady narodowej może zastrzec sobie do kolegioidalnej decyzji każdą sprawę, należącą do poszczególnych wydziałów.

§ 25

Wszystkie pisma w zakresie właściwości prezydium rady narodowej i jej wydziałów podpisuje upoważniony członek prezydium lub pracownik pod napisem „za prezydium rady narodowej“, uwidaczniając pod podpisem zajmowane stanowisko (przewodniczący prezydium, zastępca przewodniczącego prezydium, sekretarz prezydium, członek prezydium, kierownik wydziału itd.).

§ 26

Ileokroć w niniejszej instrukcji mowa o wydziałach, odnośne postanowienia stosuje się również do referatów i urzędów, utworzonych zamiast wydziałów, a w prezydiach gminnych (miejskich) rad narodowych — do referatów.

§ 27

Wykonanie niniejszej uchwały porucza się Prezesowi Rady Ministrów i wszystkim ministrom.

PREZES RADY MINISTRÓW
Józef Cyrankiewicz

UCHWAŁA RADY MINISTRÓW
z dnia 17 kwietnia 1950 r.

INSTRUKCJA Nr 3

W SPRAWIE TWORZENIA WYDZIAŁÓW I REFERATÓW PREZYDIÓW RAD NARODOWYCH

Na podstawie art. 20 ust. 1, art. 22, art. 23 i art. 41 ust. 2 pkt. 1 oraz art. 46 ust. 2 ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o terenowych organach jednolitej władzy państwowej (Dz. U. R. P. Nr. 14 poz. 130) Rada Ministrów za zgodą Rady Państwa u c h w a l a:

§ 1

1. Tworzy się następujące wydziały prezydiów wojewódzkich rad narodowych oraz rad narodowych m. st. Warszawy i m. Łodzi:

1. ogólny
2. kadr
3. kontroli
4. finansowy
5. społeczno - administracyjny
6. wojskowy
7. oświaty
8. kultury
9. rolnictwa i leśnictwa
10. budownictwa
11. komunikacyjny
12. zdrowia
13. pracy i pomocy społecznej
14. gospodarki komunalnej i mieszkaniowej
15. handlu
16. przemysłu

oraz referat do spraw wyznań,
jak również wojewódzką (miejską) komisję planowania gospodarczego.

2. Prezydium wojewódzkiej rady narodowej lub rady narodowej m. st. Warszawy i m. Łodzi może za zgodą Prezydium Rządu zaniechać utworzenia poszczególnych wydziałów wymienionych w ust. 1, o ile miejscowe warunki nie wymagają ich utworzenia albo też postanowić utworzenie oddziału lub referatu zamiast wydziału.

§ 2

1. Tworzy się następujące wydziały prezydiów powiatowych rad narodowych:

1. ogólny
2. finansowy
3. oświaty
4. rolnictwa i leśnictwa
5. komunikacyjny
6. zdrowia
7. gospodarki komunalnej i mieszkaniowej

oraz referaty:

1. kadr
2. kontroli
3. społeczno - administracyjny
4. wojskowy
5. budownictwa
6. przemysłu
7. handlu
8. kultury
9. pracy i pomocy społecznej
10. do spraw wyznań

jak również powiatową komisję planowania gospodarczego.

2. Prezydium powiatowej rady narodowej może za zgodą prezydium wojewódzkiej rady narodowej zamiast poszczególnych referatów wymienionych w ust. 1 uchwalić utworzenie wydziałów, o ile miejscowe warunki wymagają.

§ 3

Postanowienia § 1 stosuje się do prezydiów rad narodowych miast liczących ponad 100.000 mieszkańców z tym, że w przypadku ust. 2 wymagana jest zgoda prezydium wojewódzkiej rady narodowej.

§ 4

Postanowienia § 2 stosuje się do prezydiów rad narodowych miast, stanowiących powiaty miejskie.

§ 5

Prezidia rad narodowych m. st. Warszawy i m. Łodzi za zgodą Prezydium Rządu określają, jakie wydziały (oddziały, referaty) prezydiów rad dzielnicowych utworzone będą do czasu ogólnego uregulowania zakresu działania dzielnicowych rad narodowych i ich organów.

§ 6

1. Wewnętrzny podział organizacyjny wydziałów (§ 1 — 5) na oddziały i referaty ustala właściwa władza naczelną za zgodą Prezydium Rządu.

2. Władzę naczelną w rozumieniu ust. 1 określa się na podstawie Instrukcji Nr 2 § 23 ust. 1.

§ 7

1. Tworzy się następujące referaty prezydiów rad narodowych innych miast oprócz wymienionych w § 3 i 4:

1. ogólny - administracyjny
2. finansowy
3. spraw socjalnych i kulturalnych
4. wojskowy
5. gospodarki komunalnej i mieszkaniowej.

2. Za zgodą prezydium wojewódzkiej rady narodowej może prezydium miejskiej rady narodowej w miarę potrzeby uchwalić wyodrębnienie spraw zdrowia i administracyjnych w osobne referaty.

§ 8

Tworzy się następujące referaty prezydiów gminnych rad narodowych:

1. ogólny - administracyjny
2. finansowy
3. spraw socjalnych i kulturalnych
4. wojskowy
5. spraw rolnych.

§ 9

Przy prezydiach rad narodowych działają urzędy stanu cywilnego, a przy prezydiach rad narodowych m. st. Warszawy i m. Łodzi oraz miast liczących ponad 100.000 mieszkańców — ponadto urzędy ewidencji ludności.

§ 10

Postanowienia § 7 — 9 nie powinny w zasadzie powodować tworzenia odrębnych etatów dla poszczególnych referatów (urzędów), lecz funkcje te powinny być z reguły jak dotąd łączone w jednym ręku.

§ 11

Organizację i zakres działania wojewódzkich oraz powiatowych komisji planowania gospodarczego reguluje Instrukcja Nr 6.

§ 12

Zakres działania zniesionych jednostek organizacyjnych urzędów wojewódzkich, starostw, starostw grodzkich, zarządów miejskich i gminnych przechodzi do za-

kresu działania wydziałów (referatów) prezydiów odpowiednich rad narodowych względnie referatów prezydiów gminnych rad narodowych.

§ 13

1. Dotychczasowy zakres działania izb skarbowych oraz urzędów wojewódzkich pełnomocników rządowych do spraw podatku gruntowego włącza się do właściwych wydziałów finansowych prezydiów wojewódzkich rad narodowych oraz rad narodowych m. st. Warszawy i m. Łodzi. Ponadto do wydziałów tych wchodziły działy finansowe i podatkowe dotychczasowych wydziałów wojewódzkich oraz zarządów miejskich m. st. Warszawy i m. Łodzi, jak również działy finansowe urzędów wojewódzkich i władz drugiej instancji, podległych Ministrom: Oświaty, Pracy i Opieki Społecznej oraz Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego.

2. Wydziały finansowe prezydiów wojewódzkich rad narodowych oraz rad narodowych m. st. Warszawy i m. Łodzi przejmują zakres działania izb skarbowych oraz władz i urzędów wymienionych w ust. 1, w granicach właściwości terytorialnej prezydiów, których wydział stanowią.

§ 14

1. Dotychczasowy zakres działania urzędów skarbowych, urzędów rewizyjnych, urzędów akcyzowych, rejonów kontroli akcyzowej, oraz urzędów powiatowego pełnomocnika rządowego do spraw podatku gruntowego włącza się do wydziałów finansowych prezydiów powiatowych rad narodowych i rad narodowych miast, stanowiących powiaty miejskie. Ponadto do wydziałów tych wchodziły działy finansowe i podatkowe dotychczasowych wydziałów powiatowych oraz zarządów miast stanowiących powiaty miejskie.

2. W powiatach i miastach, stanowiących powiaty miejskie, na których terenie znajduje się kilka urzędów skarbowych, oraz w m. st. Warszawie i m. Łodzi przekształca się urzędy skarbowe w oddziały wydziałów finansowych prezydiów rad narodowych tych powiatów i miast.

3. Wydziały finansowe prezydiów powiatowych rad narodowych i miast stanowiących powiaty miejskie przejmują zakres działania urzędów skarbowych oraz władz i urzędów, wymienionych w ust. 1, w granicach właściwości terytorialnej prezydiów, których wydział stanowią.

4. Oddziały wydziałów finansowych zachowują tymczasowo dotychczasową organizację wewnętrzną i zakres działania urzędów skarbowych, z których zostały przekształcone.

5. Wydziały finansowe prezydiów powiatowych rad narodowych i rad narodowych miast, stanowiących powiaty miejskie jak również oddziały wydziałów finansowych prezydiów rad narodowych m. st. Warszawy i m. Łodzi działają jako władze pierwszej instancji w sprawach podatkowych i karnych skarbowych oraz w innych sprawach zastrzeżonych szczególnymi przepisami orzecznictwa dotychczasowych urzędów skarbowych.

Władzami drugiej instancji w tych sprawach są wydziały finansowe prezydiów wojewódzkich rad narodowych oraz prezydiów rad narodowych m. st. Warszawy i m. Łodzi.

§ 15

1. Dotychczasowy zakres działania kuratoriów okręgów szkolnych — z wyjątkiem spraw przekazanych do wydziałów finansowych — włącza się do wydziałów oświaty prezydiów właściwych rad wojewódzkich oraz rad narodowych m. st. Warszawy i m. Łodzi.

2. Wydziały oświaty przejmują zakres działania kuratoriów okręgów szkolnych w granicach właściwości terytorialnej prezydium, którego wydział stanowią.

§ 16

1. Dotychczasowy zakres działania inspektoratów szkolnych — z wyjątkiem spraw przekazanych do wydziałów finansowych — włącza się do wydziałów oświaty prezydiów właściwych miejskich względnie powiatowych rad narodowych.

2. Wydziały oświaty przejmują zakres działania inspektoratów szkolnych w granicach właściwości terytorialnej prezydium, którego wydział stanowią.

§ 17

1. Dotychczasowy zakres działania okręgowych inspektorów pracy oraz urzędów zatrudnienia — z wyjątkiem spraw przekazanych do wydziałów finansowych — włącza się do wydziałów pracy i pomocy społecznej prezydiów właściwych rad wojewódzkich oraz rad narodowych m. st. Warszawy i m. Łodzi.

2. Wydziały pracy i pomocy społecznej przejmują zakres działania okręgowych inspektoratów pracy i urzędów zatrudnienia w granicach właściwości terytorialnej prezydium, którego wydział stanowią.

§ 18

Dotychczasowy zakres działania obwodowych inspektoratów pracy oraz oddziałów urzędów zatrudnienia — z wyjątkiem spraw przekazanych do wydziałów finansowych — włącza się do referatów pracy i pomocy społecznej prezydiów właściwych miejskich względnie powiatowych rad narodowych.

§ 19

W okresie przejściowym, do czasu dostosowania struktury organów do terytorialnej właściwości rad narodowych Ministrowie Oświaty oraz Pracy i Opieki Społecznej mogą w drodze zarządzeń, każdy w zakresie swej właściwości wprowadzić odchylenia od właściwości terytorialnej, przewidzianej w §§ 15 — 18 z zachowaniem następujących zasad:

- w przypadku objęcia zakresem działania jednego wydziału (referatu) dwu lub więcej okręgów administracyjnych, wydział ten podlega pod względem osobowym temu prezydium rady narodowej, w której okręgu ma swą siedzibę urzędową, pod względem służbowym zaś prezydium tych rad, na których obszarze spełnia czynności urzędowe;
- w przypadku konieczności zachowania w jednej miejscowości kilku jednostek organizacyjnych o tym samym rzeczowym zakresie działania, jedna z nich działa jako wydział (referat) właściwego prezydium rady narodowej, pozostałe zaś jako jej ekspozytury;
- tylko w szczególnie uzasadnionych przypadkach dopuszczalne jest zachowanie siedziby wydziału

(referatu) poza siedzibą prezydium rady narodowej, przy której ten wydział działa. W tych przypadkach przewodniczący prezydium wojewódzkich rad narodowych określa, które czynności o charakterze obsługowym wydział (referat) ten załatwiać będzie we własnym zakresie działania.

§ 20

Nowe organa terenowe używają w swojej działalności nazwy, odpowiadającej nowym przepisom. Nazwa prezydium rady narodowej brzmi: „Prezydium Wojewódzkiej (Powiatowej, Miejskiej, Gminnej, Dzielnicowej) Rady Narodowej w”. Nazwa Prezydium Rady Narodowej w Warszawie i w Łodzi brzmi: „Prezydium Rady Narodowej w m. st. Warszawie (lub w Łodzi)”. Wydziały (oddziały, referaty, urzędy) prezydium rady narodowej używają nazwy: „Prezydium Wojewódzkiej (Powiatowej, Miejskiej, Gminnej, Dzielnicowej) Rady Narodowej w — Wydział (Referat, Urząd) np. Finansowy”.

§ 21

Ze względów oszczędnościowych należy zużytkować aż do wyczerpania wszystkie istniejące zapasy druków, blankietów, nakazów, formularzy itd. przy dokonywaniu na nich tylko koniecznej zmiany w nazwie organów.

§ 22

Do czasu przejęcia przez odpowiednie wydziały (referaty) prezydium rad narodowych agend podlegających zniesieniu na podstawie przepisów nowej ustawy, obowiązane są one pełnić nadal swoje dotychczasowe czynności i ponoszą pełną odpowiedzialność za prawidłowy tok spraw.

§ 23

Wykonanie niniejszej uchwały porucza się Prezesowi Rady Ministrów i wszystkim ministrom.

PREZES RADY MINISTRÓW.

Józef Cyrankiewicz

UCHWAŁA RADY MINISTRÓW

z dnia 17 kwietnia 1950 r.

INSTRUKCJA Nr 4

W SPRAWIE UPOSAŻENIA PRZEWODNICZĄCYCH, ZASTĘPCÓW PRZEWODNICZĄCYCH I SEKRETARZY PREZYDIÓW RAD NARODOWYCH

Na podstawie art. 24 ust. 1 i art. 41 ust. 2 pkt. 2 ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o terenowych organach jednolitej władzy państwowej (Dz. U. R. P. Nr 14 poz. 130) Rada Ministrów za zgodą Rady Państwa uchwala:

§ 1

Przewodniczący, zastępcy przewodniczących i sekretarze prezydium rad narodowych podlegają przepisom o uposażeniu pracowników państwowych przy zaszerogowaniu ich według następujących zasad:

Stanowisko w prezydium rady narodowej	Grupa uposażenia	Stawka dodatku funkcyjnego
---------------------------------------	------------------	----------------------------

A. Wojewódzkiej rady narodowej oraz rad narodowych w m. st. Warszawie i w m. Łodzi

1. przewodniczący	wg. art. 4 pkt. 1 ustawy z dnia 4.II.1949 r. (Dz. U.R.P. Nr 7, poz. 31)	
2. zastępca przewodniczącego	III — I	2 lub 1
3. sekretarz	III — I	2

B. powiatowej rady narodowej

1. przewodniczący	VI — IV	4 lub 3
2. zastępca przewodniczącego	VI — IV	5 lub 4
3. sekretarz	— IV	5 lub 4

C. miejskiej rady narodowej

a) w miastach liczących ponad 100.000 mieszkańców

1. przewodniczący	III — I	2 lub 1
2. zastępca przewodniczącego	IV — II	3 lub 2
3. sekretarz	IV — II	3 lub 2

b) w innych miastach stanowiących powiaty miejskie

1. przewodniczący	V — III	3 lub 2
2. zastępca przewodniczącego	VI — IV	4 lub 3
3. sekretarz	VI — IV	4 lub 3

c) w miastach liczących powyżej 10.000 mieszkańców

1. przewodniczący	VII — V	4 lub 3
2. zastępca przewodniczącego	VIII — VI	4
3. sekretarz	VIII — VI	4

d) w miastach liczących poniżej 10.000 mieszkańców

1. przewodniczący	VIII — VI	5 lub 4
2. zastępca przewodniczącego	IX — VII	5
3. sekretarz	IX — VII	5

D. gminnej rady narodowej

jak C. d)

E. dzielnicowej rady narodowej w m. st. Warszawie i w m. Łodzi

jak B.

§ 2

Indywidualnego zaszerogowania do poszczególnych grup uposażenia w myśl § 1 dokona:

- a) Prezydium Rządu w stosunku do zastępców przewodniczącego i sekretarza prezydium wojewódzkiej rady narodowej oraz rady narodowej m. st. Warszawy i m. Łodzi, jak również w stosunku do przewodniczącego, jego zastępców i sekretarza prezydium rady narodowej miast liczących powyżej 100.000 mieszkańców oraz dzielnicowych rad narodowych w m. st. Warszawie i m. Łodzi.
- b) Prezydium wojewódzkiej rady narodowej w stosunku do przewodniczącego, jego zastępców i sekretarza prezydiów innych rad narodowych.

§ 3

Pobierający zryczałtowane diety dotychczasowy przewodniczący i zastępca przewodniczącego rady narodowej oraz pobierający stałe uposażenie członkowie samorządowego organu wykonawczego, którzy w drodze wyboru nie zostaną powołani do prezydium rady narodowej odpowiedniego stopnia, otrzymują odprawę w wysokości trzymiesięcznego uposażenia wraz z wszystkimi dodatkami.

§ 4

Wykonanie uchwały porucza się Prezesowi Rady Ministrów.

PREZES RADY MINISTRÓW
Józef Cyrankiewicz

UCHWAŁA RADY MINISTRÓW

z dnia 17 kwietnia 1950 r.

INSTRUKCJA Nr 5 W SPRAWIE FINANSÓW I BUDŻETÓW TERENOWYCH

Na podstawie art. 41 ust. 1 ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o terenowych organach jednolitej władzy państwowej (Dz. U. R. P. Nr 14 poz. 130) Rada Ministrów za zgodą Rady Państwa u c h w a l a:

I. Wymiar i pobór danin publicznych

§ 1

O ile przepisy oparte na powołanej na wstępie ustawie nie stanowią inaczej — w zakresie wymiaru i poboru danin publicznych stosuje się odpowiednio dotychczasowe przepisy o podatkach państwowych i komunalnych.

§ 2

Wpływy z danin komunalnych będą w roku 1950 zachowane w dotychczasowym zakresie na budżety terenowe (§ 4) właściwych rad narodowych.

§ 3

Ilekróć w przepisach normujących sprawy wymiaru, poboru i rachunkowości danin publicznych oraz egzekucji administracyjnej świadczeń pieniężnych, jak również w przepisach karnych skarbowych jest mowa:

1) o związkach samorządu terytorialnego — należy przez nie rozumieć odpowiednie rady narodowe,

2) o organach wykonawczych związków samorządu terytorialnego, urzędach skarbowych, izbach skarbowych (jak w władzach wymiarowych, egzekucyjnych, orzekających, rachunkowo-kasowych i innych) lub o Ministrze Administracji Publicznej — należy rozumieć odpowiednie organa finansowe prezydiów właściwych rad narodowych oraz Ministra Finansów.

W szczególności zaś:

- a) przez organa wykonawcze gmin wiejskich i miast nie stanowiących powiatu miejskiego należy rozumieć prezydium gminnych i miejskich rad narodowych, działających przez swoje referaty finansowe;
- b) przez organa wykonawcze powiatowych związków samorządowych i miast stanowiących powiaty miejskie, urzędy skarbowe, urzędy rewizyjne, urzędy akcyzowe, rejony kontroli akcyzowej oraz urząd powiatowego pełnomocnika rządowego do spraw podatku gruntowego należy rozumieć prezydium właściwych rad narodowych działające przez swoje wydziały finansowe;
- c) przez organa wykonawcze wojewódzkich związków samorządowych i zarządy miejskie m. st. Warszawy i m. Łodzi, izby skarbowe oraz urząd wojewódzkiego pełnomocnika do spraw podatku gruntowego należy rozumieć prezydium właściwych rad narodowych działające przez swoje wydziały finansowe.

II. Wykonanie budżetu na rok 1950

§ 4

Budżet państwowy na rok 1950, jako budżet centralny oraz budżety dotychczasowych związków samorządu terytorialnego jako budżety terenowe, będą wykonywane przez organa wykonawcze rad narodowych w trybie dotychczasowym.

§ 5

Zachowuje się zasadę jedności kasowej dla budżetu Państwa, jako budżetu centralnego oraz na okres roku 1950 zasadę autonomii kasowej dla każdego z budżetów dotychczasowych związków samorządu terytorialnego, jako budżetów terenowych.

§ 6

Uprawnienia w zakresie wykonania budżetu urzędów państwowych oraz władz dotychczasowych związków samorządowych, zniesionych na podstawie art. 32, 33, 34 i 35 ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o terenowych organach jednolitej władzy państwowej, przechodzą w granicach obowiązujących przepisów na prezydium właściwych rad narodowych, które uprawnienia te mogą przekazać odpowiednim, rzeczowo właściwym wydziałom (referatom).

§ 7

Wydziały finansowe prezydiów sprawują kontrolę wykonywania przez inne wydziały (referaty) uprawnień, wymienionych w § 6.

III. Obsługa kasowa budżetów**§ 8**

1. Całkowitą obsługę kasową budżetu państwowego, jako budżetu centralnego oraz budżetów dotychczasowych, poszczególnych związków samorządu terytorialnego, jako budżetów terenowych, powierza się Narodowemu Bankowi Polskiemu.

2. Szczegółowa instrukcja Ministra Finansów unormuje czynności Narodowego Banku Polskiego w zakresie obsługi kasowej poszczególnych budżetów, przejęcia personelu i lokali oraz określi terminy i kolejność przyjmowania tej obsługi.

IV. Przepis końcowy**§ 9**

Wykonanie niniejszej uchwały porucza się Prezesowi Rady Ministrów, Ministrowi Finansów i właściwym ministrom.

PREZES RADY MINISTRÓW,

Józef Cyrankiewicz

UCHWAŁA RADY MINISTRÓW

z dnia 17 kwietnia 1950 r.

INSTRUKCJA Nr 6**W SPRAWIE ORGANIZACJI I ZAKRESU DZIAŁANIA
WOJEWÓDZKICH ORAZ POWIATOWYCH KOMISJI
PLANOWANIA GOSPODARCZEGO**

Na podstawie art. 20 i 22 ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o terenowych organach jednolitej władzy państwowej (Dz. U. R. P. Nr 14, poz. 130) Rada Ministrów u c h w a ł a :

I**Postanowienia ogólne****§ 1**

1. Przy prezydiach wojewódzkich rad narodowych tworzy się wojewódzkie komisje planowania gospodarczego.

2. Wojewódzkie komisje planowania gospodarczego są organami prezydiów w zakresie planowania gospodarczego w dziedzinach należących do właściwości wojewódzkich rad narodowych.

§ 2

1. Przy prezydiach powiatowych rad narodowych będą utworzone powiatowe komisje planowania gospodarczego.

2. Powiatowe komisje planowania gospodarczego są organami prezydiów w zakresie planowania gospodarczego w dziedzinach należących do właściwości powiatowych rad narodowych.

3. Termin utworzenia powiatowej komisji planowania gospodarczego uchwała prezydium powiatowej rady narodowej za zgodą lub z inicjatywy prezydium wojewódzkiej rady narodowej.

§ 3

Postanowienia dotyczące wojewódzkich komisji planowania gospodarczego stosuje się odpowiednio do komisji planowania gospodarczego przy prezydiach rad narodowych m. st. Warszawy i m. Łodzi.

§ 4

Postanowienia dotyczące powiatowych komisji planowania gospodarczego stosuje się odpowiednio do miejskich komisji planowania gospodarczego przy prezydiach rad narodowych miast stanowiących powiaty miejskie.

§ 5

1. Wojewódzka komisja planowania gospodarczego działa zgodnie z wytycznymi i instrukcjami Rady Ministrów, Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego i prezydium wojewódzkiej rady narodowej, w zakresie statystyki — ponadto zgodnie z wytycznymi i instrukcjami Głównego Urzędu Statystycznego.

2. Powiatowe komisje planowania gospodarczego działają zgodnie z wytycznymi i instrukcjami wojewódzkiej komisji planowania gospodarczego oraz prezydium powiatowej rady narodowej.

II**Wojewódzkie komisje planowania gospodarczego****§ 6**

1. Na czele wojewódzkiej komisji planowania gospodarczego stoi przewodniczący, którego zastępuje jeden lub dwóch wiceprzewodniczących.

2. Przewodniczącym wojewódzkiej komisji planowania gospodarczego powinien być jeden z zastępców przewodniczącego prezydium wojewódzkiej rady narodowej.

3. Wiceprzewodniczących wojewódzkich komisji planowania gospodarczego powołuje i odwołuje prezydium wojewódzkiej rady narodowej, za zgodą Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego.

§ 7

1. Wojewódzkie komisje planowania gospodarczego mają następującą organizację wewnętrzną:

1. Dział Planów Zbiorczych,
2. „ Inwestycji i Budownictwa,
3. „ Lokalizacji,
4. „ Statystyki.

1. Sekcja Przemysłu i Rzemiosła,
2. „ Rolnictwa i Leśnictwa,
3. „ Komunikacji i Łączności,
4. „ Obrotu Towarowego,
5. „ Urządzeń Kulturalnych i Socjalnych,
6. „ Gospodarki Komunalnej i Mieszkanio-
wej,

7. Sekcja Bilansów Sił Roboczych,
8. „ Bilansów Materiałowych,
9. „ Finansów.

1. Referat Personalny,
 2. „ Organizacyjno-Administracyjny.
- Sekretariat.

2. Za zgodą Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego, prezydium wojewódzkiej rady narodowej może postanowić utworzenie w wojewódzkiej komisji planowania gospodarczego innych jednostek organizacyjnych, poza wymienionymi w ust. 1

§ 8

Zakres działania wojewódzkich komisji planowania gospodarczego obejmuje:

1. opracowywanie projektów wojewódzkich planów gospodarczych (wieloletnich, rocznych i kwartalnych), obejmujących w zakresie należącym do właściwości wojewódzkiej rady narodowej zagadnienia rolnictwa, leśnictwa, drobnego przemysłu i rzemiosła, handlu, komunikacji, urządzeń socjalnych i kulturalnych, inwestycji i budownictwa, gospodarki komunalnej oraz gospodarki mieszkaniowej;
2. opiniowanie narodowych planów gospodarczych w zakresie zleconym przez Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego;
3. opiniowanie i kontrola wykonania planów inwestycyjnych w zakresie ustalonym przez Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego;
4. badanie podstaw, struktury i dynamiki gospodarczej obszaru województwa oraz opracowywanie projektów aktywizacji i rozwoju gospodarczego tego obszaru;
5. opracowywanie bilansów zapotrzebowania i zaopatrzenia w środki żywności, bilansów materiałów budowlanych i sił roboczych oraz w zakresie zleconym przez Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego — innych bilansów;
6. opracowywanie perspektywicznych planów zagospodarowania przestrzennego województwa i inne sprawy planowego zagospodarowania przestrzennego, w zakresie ustalonym przez przepisy specjalne;
7. opracowywanie w zakresie zleconym przez Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego szczegółowej lokalizacji sił wytwórczych i urządzeń usługowych, przewidzianych w narodowych planach gospodarczych;
8. kontrola wykonania wojewódzkich planów gospodarczych oraz — w zakresie zleconym przez Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego — narodowych planów gospodarczych;
9. prowadzenie sprawozdawczości z wykonania wojewódzkich planów gospodarczych oraz — w zakresie zleconym przez Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego — narodowych planów gospodarczych na obszarze województwa;
10. opiniowanie dla prezydium wojewódzkiej rady narodowej projektu budżetu wojewódzkiej rady narodowej z punktu widzenia zgodności z terenowymi planami gospodarczymi;

11. uchwalanie wytycznych i instrukcji dla powiatowych komisji planowania gospodarczego zgodnie z wytycznymi i instrukcjami Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego i prezydium wojewódzkiej rady narodowej;
12. instruowanie w zakresie ustalonym przez Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego terenowych organów planowania poszczególnych resortów;
13. wykonywanie funkcji wojewódzkich organów statystycznych zgodnie z wytycznymi i instrukcjami Głównego Urzędu Statystycznego.

III

Powiatowe komisje planowania gospodarczego

§ 9

1. Na czele powiatowej komisji planowania gospodarczego stoi przewodniczący, którego zastępuje wiceprzewodniczący.

2. Przewodniczącym powiatowej komisji planowania gospodarczego powinien być zastępca przewodniczącego prezydium powiatowej rady narodowej albo jeden z członków tego prezydium.

3. Wiceprzewodniczącemu powiatowej komisji planowania gospodarczego powołuje i odwołuje prezydium powiatowej rady narodowej, za zgodą prezydium wojewódzkiej rady narodowej.

§ 10

1. Powiatowe komisje planowania gospodarczego mają następującą organizację wewnętrzną:

1. Sekcja Planów Zbiorczych i Bilansów,
2. „ Inwestycji i Budownictwa,
3. „ Rolnictwa i Leśnictwa,
4. Referat Lokalizacji,
5. „ Statystyki,
6. „ Przemysłu i Rzemiosła,
7. „ Obrotu Towarowego,
8. „ Komunikacji,
9. „ Urządzeń Komunalnych, Kulturalnych i Socjalnych.

2. W powiatach miejskich nie tworzy się Sekcji Rolnictwa i Leśnictwa. W powiatach miejskich oraz powiatach o przeważającym charakterze miejskim tworzy się w miejsce referatu Urządzeń Komunalnych, Kulturalnych i Socjalnych referaty: Urządzeń Kulturalnych i Socjalnych oraz Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej.

3. Prezydium powiatowej (miejskiej) rady narodowej może postanowić utworzenie w powiatowej komisji planowania gospodarczego innych jednostek organizacyjnych poza wymienionymi w ust. 1 i 2. Uchwała prezydium powiatowej rady narodowej wymaga zatwierdzenia przez Państwową Komisję Planowania Gospodarczego na wniosek prezydium wojewódzkiej rady narodowej.

§ 11

Do zakresu działania powiatowych komisji planowania gospodarczego stosuje się odpowiednio przepis § 8.

IV

Postanowienia końcowe

Dotychczasowy zakres działania biur regionalnych Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego przechodzi na odpowiednie wojewódzkie komisje planowania gospodarczego.

Nowe wydawnictwa**„USTAWA O TERENOWYCH ORGANACH JEDNOLITEJ WŁADZY PAŃSTWOWEJ“*)**

Równocześnie z ogłoszeniem tekstu ustawy o terenowych organach jednolitej władzy państwowej, na półkach księgarskich ukazała się broszura zawierająca prócz tekstu ustawy, ogólne omówienie tych przepisów.

W rozdziale pierwszym przynosi ona tekst referatu wygłoszonego w Sejmie 7 marca 1950 r. przez Prezesa Rady Ministrów Ob. Józefa Cyrankiewicza. Rozdział drugi zawiera tekst samej ustawy. Rozdział trzeci poprzez krótki rys historyczny, dotyczący organizacji i działania rad narodowych, w dalszej swej treści wyjaśnia, na czym polega istota reformy, omawia tryb

*) „Książka i Wiedza“, Warszawa 1950, str. 61.

Wiadomości urzędowe

L. dz. Org II/12/462/50. Warszawa, dn. 12.4.1950 r.

**PREZYDIA RAD NARODOWYCH
(Wszystkie)****OKÓLNİK NR 18****W SPRAWIE PRAC PRZYGOTOWAWCZYCH
DO NARODOWEGO SPISU POWSZECHNEGO 1950 R.**

Podczas dokonywania przez Główny Urząd Statystyczny przeglądu prac przygotowawczych do Narodowego Spisu Powszechnego 1950 r., stwierdzono, że szereg rad narodowych projektuje w najbliższych miesiącach zmiany nazw ulic i placów.

W myśl wytycznych zawartych w uchwale Rady Ministrów z dnia 10 sierpnia 1949 r. w sprawie prac przygotowawczych do Narodowego Spisu Powszechnego 1950 r. (Monitor Polski Część A-55, poz. 745), wykazy nieruchomości i gospodarstw rolnych mają być ukończone w terminie do dnia 15 kwietnia br.

Ponieważ na wykazach tych mają oprzeć się dalsze prace do spisu narodowego, jakiegokolwiek zmiany nazw ulic i podziału ich na części wprowadziłoby niepożądane nieścisłości w wykazach, hanuujące właściwy przebieg całej doniosłej pracy spisu.

Z tych względów, zainteresowane rady narodowe zaniechają w czasie od 15 kwietnia br. do chwili prze-

§ 13

Wszyscy pracownicy biur regionalnych Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego stają się pracownikami wojewódzkich komisji planowania gospodarczego.

§ 14

Wykonanie uchwały porucza się Prezesowi Rady Ministrów i Przewodniczącemu Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego.

PREZES RADY MINISTRÓW

Józef Cyrankiewicz

działania rad narodowych, podkreśla rolę nowego prezydium rady, styl jego pracy, strukturę wydziałów. Omawia się następnie istotę nadzoru nad działalnością rad i ich organów. Jest to krótki komentarz do tekstu ustawy, omawiający najistotniejsze zagadnienia.

Broszura ze względu na swą treść, jasność wykładu i staranne opracowanie winna odegrać niewątpliwie dużą rolę w dziedzinie zaznajomienia ogółu społeczeństwa z nową ustawą.

Przeznaczona jest ona nie tylko dla użytku działaczy rad narodowych i pracowników administracji, lecz może również oddać dużą przysługę działaczom społecznym, nauczycielom i uczącej się młodzieży. Broszura omawia doniosłość reformy w budowie ustrojowych fundamentów socjalizmu w Polsce.

T. H.

prowadzenia Narodowego Spisu Powszechnego t. j. do końca 1950 r. jakiegokolwiek zmian nazw ulic, placów itp., oraz dołożą starań, by wszystkie czynności powołane do wykonania prac przygotowawczych miały zapewnione wszelkie warunki sprawnego i terminowego wykonania ciężących na nich zadań.

Szef Kancelarii Rady Państwa

Kazimierz Mijał

L. dz. Pl. III-6/465/50 Warszawa, dn. 19.4.1950 r.

**PREZYDIA
WOJEWÓDZKICH, POWIATOWYCH I GMINNYCH
RAD NARODOWYCH****OKÓLNİK NR 19****W SPRAWIE ORGANIZOWANIA KOMITETÓW
„CZYNU MELIORACYJNEGO“**

Kancelaria Rady Państwa przesyła w załączeniu zarządzenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych i Ministra Administracji Publicznej z dnia 5 kwietnia br. w sprawie „czynu melioracyjnego“ i zaleca prezydium rad narodowych poparcie tej akcji w terenie.

Ze względu na krótki okres czasu, w którym prace wodno-melioracyjne muszą być wykonane, należy do-

łożyć wszelkich starań, by nakreślony przez właściwe władze wodno-melioracyjne program robót mógł być w całości i w wyznaczonym terminie wykonany.

W tym celu prezydium rad narodowych zorganizują w każdym powiecie i w każdej gminie, na której terenie będą wykonywane prace w ramach „czynu melioracyjnego“, komitety „czynu melioracyjnego“, których zadaniem będzie organizowanie i kierowanie akcją melioracji rolnych. Ponadto komitety te przeprowadzą kontrolę sprawozdawczości służby wodno-melioracyjnej z osiągnięć uzyskanych w ramach „czynu melioracyjnego“.

W skład komitetu, którego przewodnictwo winno należeć do przewodniczącego komisji rolnej rady narodowej, bądź do członka prezydium właściwej rady narodowej, wejdą przedstawiciele partii politycznych, organizacji młodzieżowych, Związku Samopomocy Chłopskiej, organizacji „Służba Polsce“ itd.

Z uwagi na terminowość zamierzonych prac wodno-melioracyjnych, Kancelaria Rady Państwa zaleca prezydiom rad narodowych niezwłoczne przystąpienie do organizowania komitetów „czynu melioracyjnego“ w porozumieniu z zainteresowanymi władzami i organizacjami społecznymi i politycznymi oraz sprężyste kierownictwo akcją „czynu melioracyjnego“ przez cały okres jej trwania.

Zastępca Szefa
Kancelarii Rady Państwa
M. Jaroszyński

L. dz. Org. I/6/476/50 Warszawa, dnia 19.IV. 1950 r.

**PREZYDIA
WOJEWÓDZKICH I POWIATOWYCH
RAD NARODOWYCH**

OKÓLNİK NR 20

**W SPRAWIE OBCHODU TYGODNIA OŚWIATY,
KSIĄŻKI I PRASY**

W związku ze zbliżającym się Tygodniem Oświaty, Książki i Prasy, który odbędzie się od 1 do 7 maja 1950 r. Kancelaria Rady Państwa podaje następujące wytyczne:

1) W toku tegorocznego Tygodnia Oświaty, Książki i Prasy podjęty zostanie apel sztokholmskiej sesji Światowego Komitetu Obrońców Pokoju przez uświadomienie najszerzszego mas społeczeństwa, że utrwalenie pokoju zależy od woli narodów, że cały naród polski powinien zadokumentować swoją niezłomną wolę walki o pokój, swą przyjaźń dla Związku Radzieckiego oraz krajów demokracji ludowej jako awangardy światowego obozu pokoju.

2) Tydzień Oświaty, Książki i Prasy winien uprzytomnić masom pracującym doniosłość realizacji zadań planu 6-letniego na odcinku kultury.

3) Ogólny nadzór oraz kierownicza rola w przygotowaniu i przeprowadzeniu kampanii należy do prezydiów rad narodowych, które poprzez komisje oświaty, przy czynnej współpracy z partiami politycznymi, związkami zawodowymi, organizacjami społecznymi i młodzieżowymi, zapewnią, by Tydzień Oświaty, Książki i Prasy w 1950 r. dał należyte rezultaty.

Na szczeblu wojewódzkim należy powołać Komitety Obywatelskie pod przewodnictwem przewodniczącego

wojewódzkiej rady narodowej z udziałem przewodników pracy i działaczy oświatowych.

Na szczeblu powiatowym można powołać Komitety obywatelskie pod przewodnictwem przewodniczącego powiatowej rady narodowej — w miarę potrzeby.

4) Prezydium rad narodowych zwrócić baczniejszą uwagę, aby zapewnić w akcji masowy udział nauczycielstwa, kobiet i młodzieży.

Celem objęcia akcją mas chłopskich, rady powinny nawiązać kontakt ze Związkiem Samopomocy Chłopskiej, ośrodkami maszynowymi, spółdzielniami produkcyjnymi oraz innymi organizacjami skupiającymi ludność wiejską.

5) Plakaty, odezwy i hasła Tygodnia będą rozesełane w teren przez Główny Komitet Obywatelski Tygodnia Oświaty, Książki i Prasy.

6) Przewodniczący Obywatelskich Komitetów złożą sprawozdania z przebiegu akcji na posiedzeniach prezydiów rad.

Zastępca Szefa
Kancelarii Rady Państwa
Inż. Z. Sznek

L. dz. Org. I/335/50 Warszawa, dnia 24.IV. 1950 r.

**PREZYDIA
WOJEWÓDZKICH I POWIATOWYCH
RAD NARODOWYCH**

OKÓLNİK NR 21

**W SPRAWIE UDZIAŁU RAD NARODOWYCH
W PLANOWYM SKUPIE ZBOŻA**

Okólnik Nr 13 z 8.III.1950 r. w sprawie nowych form akcji skupu zboża podał radom narodowym ogólne wytyczne dla przeprowadzenia tej akcji, nakładając obowiązki w tym zakresie na prezydium gminnych rad narodowych.

Nie wszystkie rady narodowe w należyty sposób wykonały wytyczne okólnika. Skup zboża został należyście, a nawet z nadwyżką, przeprowadzony jedynie na terenie woj. krakowskiego i rzeszowskiego. Gorzej, jednak w zasadzie zgodnie z planem, przeprowadzono skup na terenie woj. warszawskiego, lubelskiego, kieleckiego i białostockiego. Pozostałe województwa planu nie wykonały.

Kancelaria Rady Państwa, mając na uwadze konieczność pełnej realizacji planów skupu na obszarze wszystkich województw, podkreśla konieczność zwrócenia na to zagadnienie baczniejszej uwagi. Prezydium wojewódzkich, powiatowych i gminnych rad narodowych winny dopilnować, by na zebraniach gromadzkich zostały należycie omówione plany skupu na maj i czerwiec 1950 r., przebieg dotychczasowej akcji, osiągnięcia, trudności i niedociągnięcia. Winien być położony również większy nacisk na zagadnienie nadzoru nad przeprowadzeniem skupu, na kontrolowanie pracy trójek, na pracę aktywnego społecznego powołanego do realizacji tej akcji.

Prezydium rad narodowych winny również zwrócić baczniejszą uwagę na sprawozdawczość, która w oparciu o materiał z gmin i powiatów będzie mogła prezydiom wojewódzkich rad narodowych dać możliwość należytej oceny przebiegu kampanii, przygotowania się do akcji jesiennej, usunięcia dotychczasowych błędów.

Sprawozdanie obrazujące przebieg całości kształtu akcji, prezydium wojewódzkich rad narodowych włącza do sprawozdania z działalności wojewódzkich rad narodowych za II kwartał 1950 r.

Zastępca Szefa
Kancelarii Rady Państwa
Inż. Z. Sznek

L. dz. F.S. IV- 1-431/50 Warszawa, dnia 24.4.1950 r.

**PREZYDIA
WOJEWÓDZKICH, POWIATOWYCH, MIEJSKICH
RAD NARODOWYCH, MIAST WYDZIELONYCH**

OKÓLNIA NR 22

**W SPRAWIE TRYBU POSTĘPOWANIA PRZY UBIE-
GANIU SIĘ O DOTACJE Z SAMORZĄDOWEGO
FUNDUSZU WYRÓWNAWCZEGO NA CELE INWE-
STYCYJNE W R. 1950**

Kancelaria Rady Państwa podaje do wiadomości i stosowania wyciąg z uchwały Rady Państwa z dnia 29 marca 1950 r. Nr 40/50 w brzmieniu następującym:
„Rada Państwa postanawia:

1. ...
2. Dotacje dla związków samorządowych na terenie województw ustala się w formie limitów dla poszczególnych województw i dla poszczególnych rodzajów związków samorządowych w obrębie województwa według załączonego zestawienia.
3. W granicach limitów, wyznaczonych na każde województwo, dotacje dla poszczególnych związków samorządowych przyznawać będą:
 - a) dla gmin wiejskich i miast niewydziałonych właściwe prezydium wojewódzkich rad narodowych na wniosek prezydiów powiatowych rad narodowych;
 - b) dla innych związków samorządowych Zarząd Samorządowego Funduszu Wyrównawczego na wniosek prezydiów wojewódzkich rad narodowych.
4. Zarząd S. F. W. na wniosek prezydiów wojewódzkich rad narodowych może dokonać wirement limitowanych dotacji między poszczególnymi rodzajami związków samorządowych w obrębie województwa.
5. Dotacje na cele inwestycyjne, nieobjęte Państwowym Planem Inwestycyjnym na rok 1950, mogą być wypłacane po zgłoszeniu i włączeniu ich do planu.
6. Terminy wypłat dotacji ustala Przewodniczący Zarządu S. F. W.
7. Przyznane dotacje na podstawie niniejszej uchwały będą wypłacane poszczególnym inwestorom wyłącznie przez Bank Komunalny na takich samych warunkach, na jakich następuje wypłata środków limitowanych skarbowych“.

W wykonaniu powyższej uchwały Kancelaria Rady Państwa w porozumieniu z Ministerstwem Finansów i Państwową Komisją Planowania Gospodarczego zarządza, co następuje:

I. Podział limitów między związki samorządowe

Prezydium wojewódzkich rad narodowych ustala wysokość potrzebnych dotacji z Samorządowego Funduszu Wyrównawczego na urealnienie środków własnych na cele inwestycyjne w poszczególnych związkach samo-

ządowych; dotacje te powinny być podzielone na poszczególne tytuły inwestycyjne w granicach limitów, wyznaczonych przez Radę Państwa dla poszczególnych rodzajów związków samorządowych w obrębie każdego województwa.

Za podstawę do ustalenia dotacji winny służyć sumy, utrzymane w zestawieniach I i II, wypełnionych przez związki samorządowe w myśl okólnika Kancelarii Rady Państwa Nr 11 z dn. 13.II.1950 r. i uzgodnionych z przedstawicielami prezydiów wojewódzkich rad narodowych i urzędów wojewódzkich oraz z przedstawicielami centralnych inwestorów na odbytych konferencjach w Kancelarii Rady Państwa w marcu r. b.

Przepracowane na konferencjach materiały, dotyczące inwestycji planowych (zestawienie I) i pozaplanowych (zestawienie II) będą podstawą do zgłoszenia wniosków przez zainteresowane związki samorządowe o przyznanie dotacji z Samorządowego Funduszu Wyrównawczego na urealnienie środków własnych.

W wypadku gdy prezydium rad narodowych stwierdzą, że ustalone na konferencjach w Kancelarii Rady Państwa dotacje na sfinansowanie poszczególnych tytułów inwestycyjnych nie będą mogły być wykorzystane wobec zachodzących trudności wykonania niektórych inwestycji w r. 1950, np. brak pokrycia materiałowego w odniesieniu do inwestycji, nie objętych P. P. I. na rok 1950, trudności opracowania dokumentacji technicznej itp., wówczas mogą zgłosić wnioski o dokonanie wirement dotacji, stosownie do pktu 4-go uchwały Rady Państwa.

II. Składanie wniosków o dotacje.

1. Powiatowe związki samorządowe i gminy miast wydzielonych występują o dotacje na uzupełnienie środków własnych na cele inwestycyjne w miarę możliwości łącznie z wnioskami o dotacje na pokrycie niedoborów w budżetach zwyczajnych na rok 1950, do prezydiów wojewódzkich rad narodowych, które z kolei wnioski te wraz z materiałami przedkładają Kancelarii Rady Państwa.

2. Prezydium powiatowych rad narodowych występują o przyznanie dotacji na cele inwestycyjne dla wszystkich zainteresowanych gmin wiejskich i miast niewydziałonych z udokumentowanymi wnioskami do prezydiów wojewódzkich rad narodowych, które podejmą odpowiednie uchwały w myśl zasad, ustalonych w pkt. 3 lit. „a“ uchwały Rady Państwa. Wnioski należy składać zbiorowo, tj. łącznie dla wszystkich zainteresowanych jednostek samorządowych w powiecie, zestawiając je w układzie terenowym osobno dla gmin wiejskich i osobno dla miast niewydziałonych, z wyszczególnieniem wszystkich tytułów inwestycyjnych i z podziałem na inwestycje, objęte P. P. I. na 1950 r., i inwestycje pozaplanowe.

3. Składanie wniosków o dotacje na cele inwestycyjne, omówione w pkt. 1 i 2, dotyczy zarówno inwestycji, objętych P. P. I. na rok 1950, jak i inwestycji, które mają być do tego planu dodatkowo włączone.

Jednocześnie z przygotowaniem wniosków o dotacje z Samorządowego Funduszu Wyrównawczego należy wystąpić do właściwych inwestorów centralnych o włączenie do P.P.I. na rok 1950 inwestycji pozaplanowych.

Kancelaria Rady Państwa podkreśla, że inwestycje objęte zestawieniem II, mogą być dodatkowo włączone do P. P. I. na rok 1950 na następujących warunkach:

a) stwierdzenie posiadania przez inwestora bezpośredniego dodatkowego własnego pokrycia materiałowego, poza planem zaopatrzenia na rok 1950,

b) stwierdzenie posiadania możliwości w zakresie wykonawstwa własną załogą (systemem gospodarczym) lub przez zlecenie wykonania robót przedsiębiorstwu, które wyrazi gotowość przyjęcia zlecenia i wykonania go ponad swój własny plan produkcyjny,

c) stwierdzenie, że inwestycja przewidziana do włączenia do P. P. I. na rok 1950, zostanie zakończona w roku 1950, tzn. przyniesie pełny efekt gospodarczy.

Dotacje na inwestycje objęte planem będą mogły być przekazane do Banku Komunalnego zaraz po rozpatrzeniu wniosków, natomiast na inwestycje pozaplanowe, — dopiero z chwilą włączenia ich do P.P.I. na rok 1950. Z tego względu we wnioskach, składanych przez związki samorządowe o przyznanie dotacji z S.F.W. oraz w uchwałach prezydium wojewódzkich rad narodowych, przyznających dotacje gminom wiejskim i miastom niewydzielonym, powinno się oddzielnie wykazać sumy dotacji na inwestycje planowe i oddzielnie — sumy na inwestycje pozaplanowe, które mają być włączone do planu.

W celu uniknięcia zwłoki w realizacji inwestycji planowych i szybszego przekazania na te inwestycje dotacji z S. F. W. — prezydium rad narodowych mogą oddzielnie składać wnioski o dotacje na urealnienie własnych środków na inwestycje, objęte P. P. I. na rok 1950, i oddzielnie (t. zn. w terminie późniejszym) na inwestycje pozaplanowe, które dopiero do tego planu będą włączone dodatkowo.

4. Do wniosków o przyznanie dotacji na inwestycje należy dołączyć:

- a) uzasadnienie wraz z opisem i analizą sytuacji gospodarki danego związku samorządowego;
- b) preliminarz budżetowy na okres bieżący łącznie z budżetami zakładów i planami finansowo-gospodarczymi przedsiębiorstw oraz roczne sprawozdania rachunkowe za okres ubiegły;
- c) bilans brutto księgi dziennik - główna na ostatni dzień ubiegłego miesiąca;
- d) sporządzone w trzech egzemplarzach zestawienia I i II, obejmujące wszystkie tytuły inwestycyjne (w zestawieniu II tylko te, na które zgłoszone zostały wnioski o włączenie inwestycji do planu na rok 1950);
- e) datę i liczbę dziennika zgłoszenia wniosku o włączenie dodatkowo do P. P. I. na rok 1950 inwestycji nieobjętych planem;
- f) zaprojektowane terminy wypłaty dotacji, powiązane z kolejnością wykonania poszczególnych robót inwestycyjnych.

Związki samorządowe, które zgłosiły wnioski o przyznanie dotacji na zrównoważenie budżetów zwyczajnych na rok 1950 dołączają tylko materiały, wymienione w punktach „d”, „e” i „f”.

5. Prezydium wojewódzkich rad narodowych przedkłada Kancelarii Rady Państwa sumy przyznanych dotacji dla gmin wiejskich i miast niewydzielonych, objęte na formularzach zestawień I (dla inwestycji planowych) i II (dla inwestycji pozaplanowych), celem zarządzenia przelewu tych sum do Banku Komunalnego. W zestawieniach tych należy również zaproponować

terminy wypłat dotacji. Dotacje na inwestycje pozaplanowe będą przekazane do Banku Komunalnego dopiero po włączeniu ich do P. P. I. na rok 1950.

III. Finansowanie inwestycji z Samorządowego Funduszu Wyrównawczego

Stosownie do pkt. 7 uchwały Rady Państwa, dotacje na cele inwestycyjne wypłacane będą poszczególnym związkom samorządowym wyłącznie przez Bank Komunalny przy zastosowaniu przepisów instrukcji z dnia 16 lutego 1950 r. wydanej przez Ministra Skarbu w porozumieniu z Przewodniczącym Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego oraz Najwyższą Izbą Kontroli w sprawie finansowania i bankowej kontroli inwestycji, objętych Planem Inwestycyjnym (Dz. Urz. Min. Skarbu Nr 5, poz. 35).

Wykazy przyznanych związkom samorządowym na cele inwestycyjne dotacji z podziałem na poszczególne tytuły inwestycyjne, Kancelaria Rady Państwa przesyłać będzie Bankowi Komunalnemu w Warszawie, który za pośrednictwem swych oddziałów uruchomi niezwłocznie kredyty tym związkom samorządowym, które dopełnią wymaganych formalności.

Szef Kancelarii Rady Państwa
Kazimierz Mijał

Ł. dz. FS.II.-1-464/50.

Warszawa, dnia 29.IV.1950.

PREZYDIA WOJEWÓDZKICH, POWIATOWYCH, GMINNYCH I MIEJSKICH RAD NARODOWYCH

OKÓLNIA NR 23

W SPRAWIE SPRAWOZDAŃ KWARTALNYCH Z WYKONANIA BUDŻETÓW ZA 1950 R.

Kancelaria Rady Państwa zawiadamia, że za pośrednictwem Gospodarczego Zrzeszenia Samorządu Terytorialnego (Warszawa, ul. Dobra 28) rozesała prezidiom wojewódzkich, powiatowych i miejskich rad narodowych w miastach, stanowiących odrębne powiaty miejskie, formularze statystyczne do sprawozdań z kwartalnego wykonania budżetów administracyjnych za 1950 r.

Prezydium powiatowych rad narodowych otrzymały również potrzebną ilość formularzy dla gmin wiejskich i miast, nie stanowiących powiatów miejskich, celem rozesłania tych formularzy prezidiom gminnych i miejskich rad narodowych.

Według rozdzielnika każda jednostka administracyjna (gmina, miasto, powiat, województwo) otrzymuje 8 kompletów formularzy (2 komplety \times 4 kwartały). Prezydium wojewódzkich rad narodowych otrzymują ponadto 5% ogólnego przydziału na dane województwo na uzupełnienie ewentualnych braków w terenie. Kancelaria Rady Państwa zwraca uwagę, że rozesłany zapas formularzy jest przeznaczony na cały rok i wszelkie dodatkowe zapotrzebowania mogą być uwzględnione jedynie z zapasu posiadanego przez prezydium wojewódzkiej rady narodowej.

W porównaniu z rokiem ubiegłym sprawozdawczość kwartalna została znacznie uproszczona i ogranicza się do obowiązku wypełniania i przesyłania jednego zestawienia z wykonania budżetu administracyjnego; ma to na celu umożliwienie prezidiom rad narodowych terminowe sporządzanie sprawozdań z bieżącego wykonania budżetu.

Ustalone w okólniku Kancelarii Rady Państwa z dnia 7.IV.1949 r. Nr. 20 terminy nadsyłania władzom nadzorczym sprawozdań kwartalnych obowiązują nadal z wyjątkiem terminów, przewidzianych dla I kwartału b. r., a mianowicie:

- a) gminy i miasta nie stanowiące powiatów miejskich nadeślą sprawozdania rachunkowe z wykonania budżetu administracyjnego za II, III i IV kwartał b.r. prezydiom powiatowych rad narodowych w terminie do dnia 10 lipca, 10 października i 10 stycznia;
- b) powiaty i miasta, będące powiatami miejskimi, nadeślą sprawozdania kwartalne prezydiom wojewódzkich rad narodowych w terminie do dnia 20 lipca, 20 października i 20 stycznia;
- c) województwa oraz m. Warszawa i Łódź nadeślą sprawozdania kwartalne Kancelarii Rady Państwa w terminie do dnia 30 lipca, 30 października i 30 stycznia;
- d) z uwagi na spóźnione rozesłanie druków przesuwają się terminy wymienione w punktach a, b, c, dla nadesłania sprawozdań za I kwartał 1950 r., do 15, 25 i 31 maja b. r.

Sprawozdaniem rachunkowym z wykonania budżetu za I kwartał należy objąć okres od 1 stycznia do 31 marca b.r.; za II kwartał — od 1 stycznia do 30 czerwca b.r.; za III kwartał — od 1 stycznia do 30 września b.r.; za IV kwartał — od 1 stycznia do 31 grudnia b.r.

Zastępca Szefa
Kancelarii Rady Państwa
M. Jaroszyński

L. dz. Org. I/6/561/50 Warszawa, dnia 9 maja 1950 r.

**PREZYDIA
WOJEWÓDZKICH, POWIATOWYCH I GMINNYCH
RAD NARODOWYCH
OKÓLNIA NR. 24**

**W SPRAWIE WSPÓLPRACY PREZYDIÓW
RAD NARODOWYCH Z POWSZECHNĄ
ORGANIZACJĄ „SŁUŻBA POLSCE“
W ZAKRESIE PRZYSPOSOBIENIA ROLNICZEGO**

Powszechna Organizacja „Służba Polsce“ prowadzi wśród młodzieży wiejskiej poważną pracę w zakresie przysposobienia rolniczego.

Kancelaria Rady Państwa ze względu na znaczenie należytego doszkolenia fachowego młodzieży niezbędnej dla realizacji zamierzeń planu 6-letniego, podaje prezydiom rad narodowych w tym zakresie następujące zalecenia:

Prezydia gminnych rad narodowych przy pomocy właściwych komisji winny:

1) zapewnić systematyczną opiekę i pomoc komendom PO „Służba Polsce“ w ich działalności, zmierzającej do zapewnienia jak najlepszej frekwencji, na zajęciach przysposobienia rolniczego oraz należytego poziomu szkolenia teoretycznego i praktycznego zespołów gromadzkich przysposobienia rolniczego,

2) udzielać pomocy zespołom gromadzkiom przysposobienia rolniczego w uzyskaniu tam, gdzie to jest możliwe i celowe, odpowiednich działek ziemi na poletka zbiorowe, służące do prowadzenia prac doświadczalnych i nowatorskich,

3) udzielać w miarę możliwości w ramach budżetów materialnej pomocy oraz za pośrednictwem agronomów gminnych, pomocy fachowej zespołom gromadzkiom przysposobienia rolniczego w podejmowanych przez nie akcjach o znaczeniu szkoleniowym, a jednocześnie produkcyjnym, jak np. zwalczanie szkodników roślinnych i zwierzęcych, opieka nad pastwiskami gromadzkiemi, zadrzewianie dróg i placów, hodowla jedwabników itp.

4) popierać współzawodnictwo między gromadzkiemi zespołami przysposobienia rolniczego.

Celem zapewnienia stałego nadzoru nad przebiegiem prac przysposobienia rolniczego, prezydia gminnych rad narodowych winny żądać przedkładania sobie okresowych sprawozdań z prac przeprowadzonych w tym zakresie, analizować je, udzielać wskazań szczególnie w sprawie dostosowania wytycznych centralnego kierownictwa przysposobienia rolniczego do potrzeb i warunków lokalnych.

Zastępca Szefa
Kancelarii Rady Państwa
Inż. Z. Sznek

Przegląd ustawodawstwa

W okresie sprawozdawczym ukazały się Dzienniki Ustaw R. P. od 7 do 14 numeru.

Dziennik Ustaw R. P. nr 7 z 15 marca 1950 r. zawiera m. in. rozporządzenia:

Ministra Zdrowia z 30 listopada 1949 r. w sprawie zasad powoływania fachowych pracowników na stanowiska w społecznych zakładach służby zdrowia (poz. 69);

Ministra Administracji Publicznej z 10 lutego 1950 r. w sprawie komisji do stwierdzenia źródła dochodu wierzycieli prowadzących małą i średniorolną gospodarkę (poz. 76);

Ministra Administracji Publicznej z 10 lutego 1950 r. zmieniające rozporządzenie o rejestracji stowarzyszeń (poz. 77);

Dziennik Ustaw nr 9 z 23 marca 1950 r. zawiera m. in.: ustawę z 20 marca 1950 r. o przejęciu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego (poz. 87);

rozporządzenie Rady Ministrów z 3 marca 1950 r. w sprawie przedłużenia mocy obowiązującej ustawy o pomocy sąsiedzkiej przy odbudowie wsi (poz. 90);

rozporządzenie Ministra Zdrowia z 3 marca 1950 r. w sprawie norm ilościowych położeń dopuszczonych do wykonywania praktyki położniczej (poz. 96);

rozporządzenie Ministra Administracji Publicznej z 10 marca 1950 r. w sprawie przystosowania stowarzyszeń do przepisów prawa o stowarzyszeniach (poz. 98).

Dziennik Ustaw nr 10 z 30 marca 1950 r. zawiera m. in. ustawy:

z 7 marca 1950 r. o przekształceniu urzędu Ministra Skarbu w urząd Ministra Finansów (poz. 101);

z 7 marca 1950 r. o przekształceniu urzędu Ministra Górnictwa i Energetyki w urząd Ministra Górnictwa (poz. 102);

z 7 marca 1950 r. o Centralnym Urzędzie Drobnej Wytwórczości (poz. 104);

z 7 marca 1950 r. o państwowych stypendiach dla młodzieży szkół wyższych (poz. 105);

z 7 marca 1950 r. o zapobieżeniu płynności kadr pracowników w zawodach lub specjalnościach szczególnie ważnych dla gospodarki społecznej (poz. 107).

Dziennik Ustaw nr 12 z 7 kwietnia 1950 r. zawiera m. in.: ustawę z 7 marca 1950 r. o zmianie niektórych przepisów prawa karnego skarbowego (poz. 116); rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z 17 marca 1950 r. zmieniające rozporządzenie o przejściowym powierzeniu pracodawcom wypłaty zasiłków rodzinnych (poz. 119).

Dziennik Ustaw nr 13 z 8 kwietnia 1950 r. zawiera m. in. ustawy:

z 20 marca 1950 r. o zmianie ustawy o czasie pracy w przemyśle i handlu (poz. 122);

z dnia 20 marca 1950 r. zmieniającą ustawę o urlopach dla pracowników zatrudnionych w przemyśle i handlu (poz. 123);

z 20 marca 1950 r. w sprawie zmiany dekretu o pomocy sąsiedzkiej w rolnictwie (poz. 125).

Dziennik Ustaw nr 14 z 13 kwietnia 1950 r. zawiera m. in.:

ustawę konstytucyjną z 20 marca 1950 r. zmieniającą ustawę konstytucyjną o ustroju i zakresie działania najwyższych organów Rzeczypospolitej Polskiej (poz. 129);

ustawę z 20 marca 1950 r. o terenowych organach jednolitej władzy państwowej (poz. 130).

W okresie sprawozdawczym w Monitorze Polskim ukazały się następujące uchwały, zarządzenia i okólniki władz naczelnych o znaczeniu ogólniejszym:

okólnik nr 7 Prezesa Rady Ministrów z 18.II.1950 r. w sprawie akcji socjalnej dla pracowników państwowych i samorządowych (nr A-26, poz. 279);

uchwała Rady Ministrów z 3 marca 1950 r. w sprawie Narodowego Planu Gospodarczego na rok 1950 (nr A-28, poz. 334);

zarządzenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 1 marca 1950 r. w sprawie organizacji i zakresu działania państwowych zakładów leczniczych dla zwierząt oraz nadzoru nad tymi zakładami (nr A-33, poz. 376);

zarządzenie Ministra Finansów z 28 marca 1950 r. w sprawie wprowadzenia planowania kasowego we władzach i urzędach administracji państwowej oraz w instytucjach i zakładach państwowych (nr A-33, poz. 381);

uchwała Prezydium Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z 10 lutego 1950 r. o programie prac statystycznych na 1950 r. (nr A-34, poz. 397);

zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z 6 marca 1950 r. w sprawie sprawozdawczości statystycznej inwestycyjnej (nr A-34, poz. 398).

PRZEDŁUŻENIE MOCY OBOWIĄZUJĄCEJ PRZEPISÓW O POMOCY SĄSIEDZKIEJ PRZY ODBUDOWIE WSI

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 3 marca 1950 roku w sprawie przedłużenia mocy obowiązującej ustawy o pomocy sąsiedzkiej przy odbudowie wsi przedłużyło moc obowiązującą wymienionej ustawy do dnia 31 grudnia 1952 roku.

PRZEDŁUŻENIE MOCY OBOWIĄZUJĄCEJ PRZEPISÓW O POMOCY SĄSIEDZKIEJ W ROLNICTWIE

Ustawa z dnia 20 marca 1950 roku w sprawie zmiany dekretu o pomocy sąsiedzkiej w rolnictwie (Dz. U. R. P. nr 13, poz. 125) przedłużyła jego moc obowiązującą do dnia 31 grudnia 1951 roku.

Jednocześnie zostały zmienione przepisy wymienionego dekretu dotyczące represji karnej za niewykonanie obowiązków wynikających z wprowadzenia pomocy sąsiedzkiej w rolnictwie.

Mianowicie ustalono, że za takie czyny będzie groziła kara aresztu do 3 miesięcy lub grzywny do 200.000 złotych, albo obie kary łącznie. Orzecznictwo w zakresie tych wykroczeń będzie wykonywane w drodze karno - administracyjnej, co zapewni bardziej szybkie i sprawne ich ściganie.

O CENTRALNYM URZĘDZIE DROBNEJ WYTWÓRCZOŚCI

Doniosłe znaczenie dla gospodarki miast, wsi i osiedli, dla ich mieszkańców, trudniących się drobną wytwórczością — ma utworzenie Centralnego Urzędu Drobnej Wytwórczości na podstawie ustawy z dnia 7 marca 1950 r. o Centralnym Urzędzie Drobnej Wytwórczości (Dz. U. R. P. Nr 10 poz. 104).

Do zakresu działania Urzędu należą sprawy drobnej wytwórczości, tj. państwowego przemysłu miejscowego, spółdzielczości pracy i spółdzielczości rzemieślniczej oraz rzemiosła i prywatnego przemysłu, a w szczególności:

- 1) ustalanie stosunku drobnej wytwórczości do podstawowych gałęzi przemysłu państwowego, zgodnie z potrzebami gospodarki narodowej,
- 2) planowanie zaopatrzenia materiałowego, produkcji, obrotu towarowego, finansów i inwestycji drobnej wytwórczości,
- 3) nadzór państwowy nad spółdzielczością pracy i rzemieślniczą spółdzielczością pomocniczą,
- 4) nadzór państwowy nad izbami rzemieślniczymi i ich związkami,
- 5) sprawy zrzeczeń przemysłu prywatnego,
- 6) sprawy administracji przemysłowej w stosunku do drobnej wytwórczości.

Na czele Urzędu stoi Prezes, którego mianuje i odwołuje Prezes Rady Ministrów na wniosek Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego.

Organami terenowymi Urzędu w sprawach administracji przemysłowej są organa rad narodowych.

Adres Redakcji: Aleje Ujazdowskie nr 3. Kancelaria Rady Państwa tel. 89000-005 Red. — 131. Sekr. — 263.

Redaguje Komitet. Przyjmowanie interesantów codziennie od 12 — 14.

Prenumerata 1 egz. kwartalnie 220 zł.

Redakcja rękopisów nie zwraca

Prenumeratę przyjmuje P. P. K. „Ruch“ — Oddz. w Warszawie, Pl. 3 Krzyży 16, tel. 81041 na konto PKO nr I — 6800.

Wydawca: Spółdzielnia Wyd.-Oświat „Czytelnik“ Drukarnia Nr 2 Spółdz. Wyd.-Ośw. „Czytelnik“, Marszałkowska 3/5 B-10975

Porady prawne pod red. dr Jerzego Starościaka

Prezydium GRN w Trzebieszowie pow. łukowskiego zapytuje w jakiej wysokości należy wypłacać wynagrodzenie woźnemu zatrudnionemu w szkole podstawowej oraz w jakiej części budżetu należy ten wydatek umieścić.

Odpowiedź:

Woźnemu zatrudnionemu w szkole podstawowej należy się wynagrodzenie według grupy przewidzianej dla woźnych zatrudnionych w samorządzie (XII — IX), o ile zatrudniony jest on w pełnym wymiarze godzin. O ile czas pracy nie obejmuje pełnego wymiaru godzin, wtedy należy wypłacać wynagrodzenie ryczałtowe, które powinno być niższe od uposażenia przewidzianego dla XII grupy uposażenia. Wydatki na woźnego szkolnego winny być umieszczone w Dziale IV budżetu — zawierającym wydatki na oświatę, w rozdziale 42, § 420.

Uzasadnienie:

Tabela stanowisk służbowych i przywiązanych do tych stanowisk grup uposażenia stanowiąca załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. (Dz. U. RP. Nr 14, poz. 92) przewiduje stanowiska 1) młodszego woźnego, 2) woźnego i 3) starszego woźnego z grupami od XII do IX zależnie od stanowiska. Do jednego z tych stanowisk winien być zaszeregowany woźny stosownie do zasad przewidzianych w rozporządzeniu Rady Ministrów z 19.II.1949 r. w sprawie ustalenia stanowisk służbowych i zaszeregowania do grup uposażenia pracowników państwowych podlegających ustawie o służbie cywilnej państwowej oraz pracowników samorządowych (Dz. U. RP. Nr 14 poz. 92). O ile woźny nie pracuje w pełnym wymiarze godzin należy wypłacać mu wynagrodzenie ryczałtowe, które winno być odpowiednio niższe.

Wydatki na woźnego stosownie do instrukcji Kancelarii Rady Państwa w sprawie układania budżetów związków samorządowych na rok 1950 (L. dz. FS II-2-775-49) winny być umieszczone w rozdziale 42, a nie 40, (str. 11 instrukcji).

St. Ślubowski

Prezydium MRN w Zbąszyniu zapytuje, czy w stosunku do emerytowanego woźnego, który był przyjęty na dożywocie należy stosować przepisy ustawy z dnia 1 lipca 1949 r. (Dz. U. R. P. Nr 42, poz. 304)?

Odpowiedź:

W stosunku do omawianego woźnego, o ile gmina nie posiada odrębnego statutu emerytalnego, względnie nie zawarła umowy gwarantującej zaopatrzenie emerytalne, oparte na każdorazowych przepisach emerytalnych dla funkcjonariuszów państwowych — nie należy stosować przepisów ustawy z dnia 1 lipca 1949 r. (Dz. U. R. P. Nr 42, poz. 304).

Uzasadnienie:

Ustawa z dnia 1 lipca 1949 r. ma zastosowanie do funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych. Natomiast w stosunku do urzędników mianowanych na dożywocie na podstawie ustawy z dnia 30 lipca 1899 r. o mianowaniu i zaopatrzeniu urzędników komunalnych mają zastosowanie przepisy rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 30. XII. 1920 r. w przedmiocie pborów urzędników samorządowych (Dz. Urz. M. b. Dz. Pr. Nr 1 z 1921 r., poz. 5).

S. Janicka

Związek Zawodowy Pracowników Samorządu Terytorialnego w Sulęcinie zapytuje, czy pracownikom miejskim przysługuje przejściowy dodatek przewidziany w uchwale Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. w sprawie przejściowego dodatku wyrównawczego dla pracowników państwowych i samorządowych oraz wiceprezydentów m. st. Warszawy. (Monitor A 13 poz. 151). O ile dodatek ten nie przysługuje — czy można potrącić pracownikom pobrany przez nich w ciągu 6 miesięcy dodatek jednorazowo.

Odpowiedź:

Podany w pytaniu przejściowy dodatek wyrównawczy przysługuje pracownikom miejskim jedynie w m. st. Warszawie. Nienależnie pobrany dodatek winien być zwrócony. Suma ta winna być rozłożona na dogodne dla nich raty.

Uzasadnienie:

Powołana w pytaniu uchwała Rady Ministrów przewiduje dwie kategorie pracowników, którym przysługuje przejściowy dodatek wyrównawczy 1) pracownikom państwowym, pełniącym służbę we władzach naczelnych i urzędach centralnych objętym art. 4 pkt. 5 ustawy z dnia 4 lutego 1949 r. (Dz. U. RP. Nr 7, poz. 39), 2) innym pracownikom państwowym i samorządowym pełniącym służbę na obszarze m. st. Warszawy, a objętym art. 4 pkt. 5 ustawy z 4.II.1949 r. (Dz. U. RP. Nr 7, poz. 39). Dodatek ten bowiem ma stanowić równoważność zwiększonych kosztów utrzymania w m. st. Warszawie. O ile więc pracownicy zatrudnieni w powiatowym związku samorządowym pobierali przejściowy dodatek wyrównawczy, to pobierali go bezzasadnie i sumy przez nich pobrane winny być zwrócone, wobec tego że zaszło tu jedynie niewątpliwe nieporozumienie. Sposób zwrotu nieależnie pobranych sum winien być dokonany w sposób możliwie nie uciążliwy dla pracowników.

St. Ślubowski

Prezydium GRN w Ryczywole powiatu obornickiego zapytuje:

1) czy wpłaty dokonane przez uczestników SFO fundusz „B” na Fundusz Ziemi można odpisać w wykazie uczestników SFOR w całości, czy też tylko w kwocie uznanej przez Państwowy Bank Rolny — w przypadkach gdy od wpłaty dłużnika PBR potrącił jej część na koszty manipulacyjne;

2) czy władze gminy są zobowiązane przepisami prawnymi i ewentualnie jakimi ściągając potrącone przez Państwowy Bank Rolny kwoty tytułem kosztów manipulacyjnych?

Odpowiedź:

ad. 1. Władza gminy odpisuje w wykazie uczestników SFOR wpłaty dokonane na Państwowy Fundusz Ziemi tylko w wysokości przedstawionej w zaświadczeniu Państwowego Banku Rolnego o dokonaniu wpłaty przez danego uczestnika SFO na Państwowy Fundusz Ziemi.

ad 2. Władza gminy jest zobowiązana do ściągania należności Państwowego Banku Rolnego na rzecz Państwowego Funduszu Ziemi wraz z tymi należnościami PBR, które są związane z czynnościami bankowymi w zakresie administracji tym Funduszem.

Uzasadnienie:

Rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 12 marca 1948 roku w sprawie wykonania ustawy z dnia 30 stycznia 1948 r. o obowiązku społecznego oszczędzania (Dz. U. RP. Nr 14 poz. 106) postanawia w § 39, że „stosownie do art. 24 ustawy o obowiązku społecznego oszczędzania można żądać odliczenia do rocznego wkładu oszczędnościowego wniesionych w danym roku kalendarzowym wpłat na Państwowy Fundusz Ziemi”.

„Uczestnik pragnący skorzystać z odliczenia z tytułu wpłaty na Państwowy Fundusz Ziemi winien przedstawić zaświadczenie powiatowej władzy administracji ogólnej lub Państwowego Banku Rolnego o dacie i wysokości dokonanej wpłaty na Państwowy Fundusz Ziemi”.

Zgodnie z tym przepisem władze gminy odpisują w wykazie uczestników SFOR wpłaty na Państwowy Fundusz Ziemi tylko w wysokości przedstawionej w zaświadczeniu wydanym przez Państwowy Bank Rolny nie zaś w wysokości sumy wpłaconej przez uczestnika SFOR na Państwowy Fundusz Ziemi a na przykład podanej na przekazie pocztowym.

Władze gminy są zobowiązane do ściągania należności Państwowego Banku Rolnego na rzecz Państwowego Funduszu Ziemi — wraz z tymi należnościami PBR, które są związane z czynnościami bankowymi w zakresie administrowania tym Funduszem — na podstawie przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dn. 1 lutego 1949 r. o zmianie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 24 lipca 1948 r. w sprawie poruczenia przymusowego ściągania niektórych rodzajów świadczeń pieniężnych organom wykonawczym gmin miejskich i wiejskich oraz wydziałom wykonawczym komisji uzdrowiskowych (Dz. U. RP. Nr 9 poz. 55) oraz przepisów pisma okólnego MAP z dnia 9 listopada 1949 r. o zastępowaniu wierzycieli przez zarządy gmin w postępowaniu egzekucyjnym (Dz. Urz. MAP Nr. 48 poz. 356).

T. Łukasik

Prezydium jednej z Gm. R. N. powiatu rawickiego oraz Podgródzie Kaliskie zapytuje czy prawo do zasiłku rodzinnego przysługuje żonie sołtysa, która posiada łącznie z mężem gospodarstwo rolne.

Odpowiedź:

Zasiłek rodzinny przysługuje żonie sołtysa, wpisanej do wspólności majątkowej jedynie wówczas gdy plony z części gospodarki, której ona jest właścicielką nie wystarczą na jej utrzymanie, gdy jest osobą starą lub chorą.

Uzasadnienie:

Sprawę zasiłków rodzinnych reguluje dekret z dnia 28 października 1947 r. o ubezpieczeniu rodzinnym (Dz. U. R. P. Nr 66, poz. 414), który stanowi w art. 2, że z Funduszu Zasiłków Rodzinnych wypłaca się zasiłki osobom podlegającym obowiązkowi ubezpieczenia na wypadek choroby i macierzyństwa, na członków rodziny uprawnionych do świadczeń z tego ubezpieczenia na podstawie art. 111 i art. 112 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 28 marca 1933 r. o ubezpieczeniu społecznym (Dz. U. R. P. Nr. 51 poz. 396). Cytowany art. 111 i 112 przewiduje, że świadczenia udzielane są między innymi żonie i niezdolnemu do zarobkowania mężowi, o ile zamieszkują we wspólnym gospodarstwie domowym z obowiązkowo ubezpieczonym, są wyłącznie i całkowicie przez niego utrzymywane, nie podlegają obowiązkowi ubezpieczenia i nie są dobrowolnie ubezpieczone.

Podane przepisy mają zastosowanie również do sołtysów. Ubezpieczalnia Społeczna odmawiając wypłaty zasiłku na żonę sołtysa, w podanym wypadku powinna zbadać sprawę indywidualnie i stwierdzić czy nie zachodzą okoliczności uzasadniające wypłatę tego zasiłku. W wypadku stwierdzenia, że żona sołtysa posiada własne środki utrzymania, uzasadniające brak podstaw do wypłaty zasiłku, Ubezpieczalnia Społeczna winna wydać w takim wypadku formalne orzeczenie z uzasadnieniem. Od orzeczenia Ubezpieczalni przysługuje sołtysowi odwołanie do mającej siedzibę w Ubezpieczalni — Komisji Rozjemczej. O ile by zainteresowany sołtys nie był zadowolony z orzeczenia podanej Komisji Rozjemczej może w toku instancji wnieść odwołanie do Okręgowego Sądu Ubezpieczeń Społecznych.

Prezydium P.R.N. w Sierpcu prosi o ustalenie obowiązku pokrywania kosztów leczenia w szpitalach psychiatrycznych w przypadku, gdy chory ani jego rodzina nie posiada żadnego majątku. Chodzi o ustalenie, czy w przypadku wyżej podanym obowiązek pokrywania kosztów leczenia ciąży na Skarbie Państwa, czy też na budżecie powiatowym wspólnie z zainteresowanymi gminami wiejskimi względnie miejskimi.

Odpowiedź:

W myśl przepisów art. 9 ust. 2 i art. 18 ustawy z dn. 7. IV. 1949 r. o pokrywaniu opłat w szpitalach, będących zakładami społecznymi służby zdrowia (Dz. U. Nr 25. poz. 174), Skarb Państwa, poczynając od 1 stycznia 1950 r., pokrywa opłaty za leczenie w szpitalu psychiatrycznym chorego w przypadku, gdy ani chory ani jego rodzina nie posiada żadnego majątku.

Koszty leczenia takiego chorego za 1949 r. pokrywane są w 70% z budżetu powiatowego, a w 30% z budżetu właściwej gminy, w której chory umysłowo ma prawo do opieki trwałej.

Fr. Branny

Prezydium MRN w Książu Wielkopolskim zapytuje, czy dopuszczalne jest utrzymanie stróża miejskiego z sum budżetu miejskiego na 1950 r. utrzymwanego dotychczas z należonych składek na mieszkańców tego miasta.

Odpowiedź:

Należy pierwiej ustalić, w jakim celu utrzymywany jest stróż. Jeżeli dla celów bezpieczeństwa, spokoju i porządku publicznego, to mając na uwadze, iż czuwanie nad bezpieczeństwem i spokojem mieszkańców miasta należy do organów państwowych, a w szczególności Milicji Obywatelskiej, utrzymywanie „milicji” miejskiej dla celów wyżej określonych stało się bezprzedmiotowe.

Jeśli miasto utrzymuje stróża nocnego dla dozoru mienia miejskiego (np. kąpielisko miejskie, miejskie składy opałowe, parki itp.), wówczas utrzymanie stróża (dozorcy) z funduszy budżetowych będzie właściwe.

Jeżeli natomiast chodzi o utrzymanie stróża dla ochrony przeciwpożarowej, a w szczególności o utrzymanie go zamiast obciążenia mieszkańców obowiązkiem t. zw. wart nocnych, to wyjaśnić należy, że ustawa z 1934 r. o ochronie przed pożarami i innymi klęskami (Dz. U. RP. Nr 41, poz. 365), która w art. 28 stwarzała podstawę prawną dla obowiązku pełnienia wart nocnych, została uchylona ustawą z dnia 4 lutego 1950 r. (Dz. U. RP. Nr 6, poz. 51) o ochronie przeciwpożarowej i jej organizacji.

W związku z tym, jako jedyna podstawa tego obowiązku mogło w grę wchodzić rozporządzenie porządkowe wojewody, wydane na podstawie art. 108 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1948 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej (Dz. U. RP. Nr 80, poz. 555 z 1936 r.).

Jeśli rozporządzenia takiego nie było, to brak jest podstaw prawnych do obciążenia mieszkańców t. zw. wartami nocnymi. Środki na utrzymanie stróża nocnego dla ochrony przeciwpożarowej mogą być w tym przypadku przewidziane a) w budżecie gminy (w rozdziale 26 § 260), jeżeli zdaniem władz gminy, utrzymanie takiego stróża podyktowane jest nieodpartą koniecznością, bądź też b) w składkach dobrowolnych mieszkańców nie podlegających ściąganiu w trybie egzekucji.

M. Nowakowski

Zarząd Gminy w Rakowcu, pow. kwidzińskiego zapytuje, czy przeprowadzanie akcji odmyszania i odszczurzenia należy do obowiązków gmin? Czy nie jest do tego właściwy Związek Samopomocy Chłopskiej, który posiada odpowiednie urządzenie i personel oraz ma możliwości inkasa należności na ten cel?

Odpowiedź:

Akcja odmyszania nie należy do stałych obowiązków gminy; do jej obowiązków należy tylko nadzór nad tą akcją. Natomiast, jakkolwiek odszczurzenie również nie należy do stałych obowiązków gminy; do jej nakładów powiatowa może każdorazowo, w czasie prowadzenia akcji odszczurzenia, nałożyć na gminę obowiązek tępienia tych szkodników.

Uzasadnienie:

Podstawę prawną do działalności władz publicznych w tym zakresie stanowią następujące przepisy:

1. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 19 listopada 1927 r. o zwalczaniu chorób roślin oraz o tępieniu chwastów i szkodników roślin (Dz. U. RP. nr 108, poz. 922), w brzmieniu ustalonym rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 11 lipca 1932 r. o unormowaniu właściwości władz i trybie postępowania w zakresie administracji rolnictwa i reform rolnych Dz. U. RP. nr 67, poz. 622) oraz

2) rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 19 września 1935 r. o tępieniu gryzoni polnych (Dz. U. R. P. nr 74, poz. 466).

Akt. 8 rozporządzenia Prezydenta R. P. z dnia 19 listopada 1927 r. stanowi, że zwalczania chorób roślin i tępienie chwastów i szkodników roślin należy do Ministra Rolnictwa, władz wojewódzkich i powiatowych oraz zarządów gmin w zakresie, jaki dla władz tych ustala rozporządzenia Ministra Rolnictwa. Opierając się na tym przepisie Minister Rolnictwa i Reform Rolnych, rozporządzeniem swym z dnia 19 września 1935 r. nałożył na władze wojewódzkie obowiązek powierzania zarządom gmin nadzoru nad wykonaniem rozporządzenia o tępieniu gryzoni polnych.

Jak więc z przytoczonych przepisów wynika, zakres obowiązków gminy obejmuje jedynie nadzór nad prowadzoną akcją walki z gryzoniami i to tylko w wypadkach powołania gminy do sprawowania nadzoru rozporządzeniem władz wojewódzkich.

Co się zaś dotyczy walki ze szczurami, to jakkolwiek żadne przepisy prawne wyraźnego obowiązku w tym zakresie na gminę nie nakładają, to jednak obowiązek taki może być na nią nałożony przez powiatowe władze sanitarne w przypadkach niebezpieczeństwa epidemii, a to zgodnie z przepisem art. 10 w związku z art. 9 ustawy z dnia 21 lutego 1935 r. o zapobieganiu chorobom zakaźnym i o ich zwalczaniu (Dz. U. R. P. nr 27, poz. 198). W oparciu o postanowienie tej ustawy, Ministerstwo Zdrowia wydało okólnik swój z dnia 4 maja 1949 r. Nr. 29/49 w sprawie powszechnego odszczurzenia (Dz. Urz. Min. Zdrowia nr 10, poz. 78), w którym zaleca okresowe prze-

prowadzanie akcji odszczurzenia dwa razy do roku, nakładając na gminę obowiązki właściciela nieruchomości w odniesieniu do nieruchomości własnych, administrowanych oraz opuszczonych ruin domów.

L. Dąbrowski

Zarząd Gminny w Krowiarkach, pow. raciborskiego zapytuje:

1) czy gminy wiejskie obowiązane są do przymusowego ściągania grzywien i kosztów sądowych o ile przy sądach grodzkich, właściwych dla tych gmin istnieją komornicy?

2) jeśli taki obowiązek dla gminy istnieje, to na jakiej podstawie prawnej?

Odpowiedź:

1) Gmina wiejska obowiązana jest na polecenie sądu lub prokuratora do egzekwowania grzywien, opłat sądowych i kosztów postępowania, nawet wówczas, gdy przy Sądzie Grodzkim właściwym dla tej gminy istnieją komornicy.

Obowiązek powyższy oparty jest na przepisach art. VII § 2 przepisów wprowadzających prawo o sądowym postępowaniu egzekucyjnym. (Dz. U. Nr. 112 z 1932 r. poz. 934 — tekst jednolity kodeksu postępowania cywilnego).

Uzasadnienie:

Przepisy wprowadzające prawo o sądowym postępowaniu egzekucyjnym nakładają na władze gminy obowiązek egzekwowania grzywien, kar pieniężnych, opłat sądowych i kosztów postępowania w wypadku zlecenia im tych czynności przez sąd lub prokuratora.

Obowiązek ten istnieje w wypadku polecenia sądu lub prokuratora bez względu na to, czy istnieje przy Sądzie Grodzkim komornik.

Nie należy mylić egzekwowania grzywien, kar pieniężnych, opłat sądowych i kosztów postępowania z egzekucją z ruchomości celem zaspokojenia należności pieniężnych. W tym ostatnim wypadku tylko komornik właściwy jest do przeprowadzenia egzekucji, a władze gminne są właściwe do przeprowadzenia egzekucji tylko wówczas, gdy egzekucja ma być przeprowadzona poza siedzibą komornika i ponadto, gdy Minister Sprawiedliwości w drodze

rozporządzenia (ogłoszonego w Dzienniku Ustaw) oznaczy dany okręg sądu grodzkiego, w którym władze gminne lub miejskie mogą przeprowadzić taką egzekucję (art. VIII przepisów wprowadz. prawo o sądowym postępowaniu egzekucyjnym). Władze gminne egzekwują na polecenie sądu lub prokuratora opłaty sądowe, grzywny, kary pieniężne i koszty postępowania w trybie postępowania przymusowego w administracji (art. VII § 2 cytowanych przepisów).

W myśl przepisów § 1 i 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22. X. 1935 r. (Dz. U. 80 poz. 497) za wykonanie egzekucji na polecenie sądu lub prokuratora gmina pobiera wynagrodzenie, które ściąga od dłużnika wraz z egzekwowaną należnością

B. Wójtowicz

Prezydium P. R. N. w Kępnie zapytuje, czy i na jakiej podstawie prawnej władze gminne obowiązane są przydzielać nieodpłatnie kierownikowi szkoły, ewent. pozostałym nauczycielom grunt szkolny do ich prywatnego użytku i o jakim obszarze.

Odpowiedź:

Władze gminne nie mają obowiązku prawem nakazanego przydzielenia nieodpłatnego kierownikowi szkoły wzgl. pozostałym nauczycielom gruntu do ich prywatnego użytku i sprawa ta pozostawiona jest uznaniu właściwych terytorialnie rad narodowych.

Wobec tego, że grunty należące do t. zw. „osad wiejskiej szkoły“ przeszły na własność gromad, (o ile ze specjalnych tytułów nie stały się własnością samej gminy) oraz, wobec uchylenia przepisami uposażeniowymi art. 44 ustawy z dn. 9 października 1923 r. o uposażeniu funkcjonariuszów państwowych ustalającego, że kierownicy i samodzielni nauczyciele szkół jednoklasowych otrzymują od gminy możliwie 2 morgi ornego gruntu — sprawa przyznania gruntu do nieodpłatnego użytkowania może być rozpatrywana tak z punktu celowości oddania tego gruntu w użytkowanie kierownika szkoły jak i co do wielkości obszaru.

Zaznaczyć należy, że rada narodowa winna rozpatrywać sprawę przydziału gruntu do użytku kie-

rownika szkoły i pozostałych nauczycieli po zbadaniu sprawy przez komisję oświatową i wysłaniu opinii tej komisji. Rozstrzygając tę sprawę rada narodowa winna mieć na uwadze opiekę nad nauczycielem w tym kierunku, aby warunki jego bytu pozwalały mu na możliwie pełne poświęcenie swych sił sprawie wychowania młodzieży.

M. Nowakowski

Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Chojnicach prosi o poradę w następującej sprawie: przedsiębiorstwa państwowe, spółdzielcze i instytucje handlowe na terenie m. Chojnic proszą o wydelegowanie przedstawicieli MRN na inwentaryzacje materiałów w poszczególnych sklepach. Kto wobec tego obowiązany jest płacić delegatom należne diety: Prezydium miejskiej rady narodowej, czy też instytucja, która żądała delegowania przedstawiciela MRN?

Odpowiedź:

Prezydium Miejskiej Rady Narodowej delegując swego przedstawiciela do inwentaryzacji materiałowych w sklepach, obowiązana jest płacić diety dla osób delegowanych przez siebie.

Uzasadnienie:

Okólnik Kancelarii Rady Państwa z dnia 26 lutego 1949 r. L. dz. Org. I-5-251-49 dotyczący delegowania przez rady narodowe swych przedstawicieli do rozmaitych komisji i komitetów na żądanie urzędów, oraz instytucji państwowych i społecznych w pkt. 1 głosi:

„1. Jeśli zwrócenie się do rady narodowej o wyznaczenie delegata nie jest oparte na przepisie ustawowym lub zaleceniu Kancelarii Rady Państwa, rady narodowe mogą jedynie, ale nie są obowiązane do delegowania swych przedstawicieli do danych organów“.

A więc rady narodowe są obowiązane do delegowania swych przedstawicieli wtedy tylko, gdy taki obowiązek przewiduje ustawa lub zalecenie Kancelarii Rady Państwa. W innych wypadkach rady narodowe mogą delegować, jeśli uważają takie delegowanie za celowe pracy rady i dlatego też rady narodowe są obowiązane wypłacać należne diety dla delegowanych przez siebie przedstawicieli według zasad podanych w okólniku nr 67 Kancelarii

Rady Państwa z 29 października 1948 r. w sprawie zasad wynagrodzeń za pracę w radach narodowych i uposażeń wypłacanych z fundusów samorządowych.

J. Służewski

Prezydium jednej z powiatowych rad narodowych zapytuje: czy należy przypisać do zwrotu wynagrodzenie za nadzorowanie budowy drogi powiatowej, wypłacone kierownikowi powiatowego zarządu drogowego za okres, w którym wyżej wymieniony kierownik odbywał świadczenia wojskowe i korzystał z urlopu wypoczynkowego, nie mógł więc równocześnie nadzorować budowy drogi.

Odpowiedź:

Nadzorowanie budowy drogi powiatowej wchodzi w zakres zwykłych obowiązków kierownika powiatowego zarządu drogowego i nie może być uważane, jako zajęcie dodatkowe. Dlatego też należy nie tylko przypisać wyżej wymienionemu kierownikowi kwotę, wypłaconą mu z tytułu wynagrodzenia za ten nadzór w okresie ćwiczeń wojskowych i urlopu dla wypoczynku, ale w ogóle zaprzestać wypłaty omawianego wynagrodzenia dodatkowego.

Uzasadnienie:

Zgodnie z art. 12 p. 1. ustawy z dnia 16. IV. 1948 r. o zmianie ustawy z dnia 10. XII. 1920 r. o budowie i utrzymaniu dróg publicznych w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U.R.P. Nr 34, poz. 225) budowa drogi powiatowej, a więc i nadzorowanie jej budowy należy do zadań powiatowego zarządu drogowego, a tym samym do zwykłych obowiązków służbowych kierownika tego zarządu. W myśl art. 2 dekretu z dnia 15. IX. 1948 r. (Dz. U.R.P. Nr 44, poz. 316) funkcjonariusze państwowi nie mogą pobierać z budżetu powiatowego dodatkowego wynagrodzenia za czynności wchodzące w zakres ich obowiązków. Przy wypłacie dodatkowego wynagrodzenia nie było prawdopodobnie wzięte pod uwagę, że ustęp 1 art. 13 ustawy z dnia 10. XII 1920 r. (Dz. U.R.P. z 1921 r. Nr 6 poz. 32) w brzmieniu ustawy z dnia 16. VI. 1948 r. (Dz. U.R.P. Nr 34, poz. 225) został uchylony mocą art. 4 cytowanego wyżej dekretu z dnia 15. IX. 1948 r. (Dz. U.R.P. Nr 44, poz. 316).—

M. Czarnecka

